

.....
235.493
.....

OSZK

M. L. SZÉCHÉNYI

A KÉZIMUNKA

MINT KERESETI FORRÁS

Írta

GINEVERNÉ GYÓRY ILONA

A KÉZIMUNKA

MINT KERESETI FORRÁS
ÉS HASZNOS SZÓRAKOZÁS

IRTA

GINEVERNÉ GYŐRY ILONA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MAGYART A
MAGYARNAK

BUDAPEST, 1912

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

Minden jogot fenntartunk.

Országos Széchényi Könyvtár

A TARTALOM
MAGYARORSZÁGI

235 493

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR	
B	h138/1987
LELTÁRI SZÁM	

ELSŐ FEJEZET.

Bevezetés.

A régi olasz órás mestereknek volt meg az a babonája, hogy mikor az órák minden látható ok nélkül egyszerre gyorsabban kezdtek járni, mintha az idő hirtelen más ütemben haladna, akkor azt hitték, nagy átalakulást, forrongást hozó események vannak készülőben. A mi napjainkban úgy tetszik, mintha az idő járása csakugyan így nekilendült volna, mert egy év alatt több változás megy végbe, mint régente évtizedek folyamán.

Átalakulások állnak élénk mindenben: eszmék, kívánalmak, jogok és kötelességek tekintetében és ezek az áramlatok elhatolnak még az otthonok legbelsőbb, legvédettebb központjába is, hogy még a nők, a leányok életét is alakítsák.

Be kell látnunk, mennyire megváltoztak például azok a követelések is, amelyeket a világ, már mint a társadalom és a társaság (a szalonban ülő társaság és az élet országútján küzdő társadalom) támaszt a nővel szemben, de viszont azok a követelések is, melyeket a nőnek van joga támasztani mind a kettővel szemben. De ha jogokról szólunk, ne feledjük el, hogy a modern idők asszonya, leánya kötelességeket is vállalt, amelyek régen nem voltak meg. Sokan fontosabbak, többek akarnának lenni, mint ami a nő volt régen? Nos, a kiválóságához csak egy az út: a kötelességeknek másoknál jobban való teljesítése. Mert az olyan nő jogkövetelése, aki a megváltozott, új korszak minden előnyét szeretné, anélkül, hogy a régi idők előnyei közül valamiről is lemondana; aki a mai, sokban komolyabb időnek csak a jogait akarja, a kötelességei nélkül, annak az életfölfö-

gása jóformán olyan, mint a francia „commune“ túlzóinak adomává lett politikai hitvallása, mely az egyenlőséget úgy értelmezte, hogy: „Ami a tied, az az enyém is, de ami az enyém, az nem a tied.“

Páncélos amazon és porcellán-baba nem lehet valaki egyszerre. Volna talán, aki azt mondaná: Vagy az egyik, vagy a másik; de én inkább azt mondom: se az egyik, se a másik ne légy, hanem inkább az a valami a két véglet között, amire az élet ma már megadja a lehetőséget: művelt, munkás, a nagy kérdésekhez és a munkához egyaránt értő, igazi úrinő, kinek sem a műveltsége, sem a munkássága nem *elvesz* valamit a leányos, asszonyos szeretetreméltóságból, hanem *hozzáad* ahhoz; — az újkor eszményi asszonya, leánya olyan lesz, aki a jogokat nőies szelidséggel gyakorolja, legfőlebb a kötelességeket vállalja férfias erővel.

A haladásra a *ma* gyönyörű alkalmat ad meg a nőnek. Lehetővé teszi számára azt, amit Aristoteles mond: „A tudás ékesség a szerencsében, menedék a nehéz napok alatt.“ A ma megszerezhető tanultsággal a szerencsés viszonyok közt élő nő lehet művelt, mindenről jól értesült, igazi jó társaság apának, fivérnek, férjnek vagy fiúnak; s a csapások esetén lehet segítségük ugyanazon tanultság révén.

A „régí jó időket“ ne sirja vissza, hanem az „új, jó időkre“ igyekezzék érdemes lenni a mai leány meg asszony.

A körülöttünk forrongó nagy változások láttán sokan fejcsoválva mondják: „Hej, mennyivel több nőnek *kell* ma kenyeret keresnie, mint régen!“ Én az ilyenre hálával és örömmel szeretném felelni: „Mennyivel több nőnek *lehet* ma kenyeret keresnie, mint régen.“ Igen, ez a *lehet* a nagy dolog! Lehet anélkül, hogy cseléddé kellene lennie, lehet anélkül, hogy szükségképp el kellene szakadnia a családjától, mert hiszen a szűk viszonyok közé jutott jó család leánya nemcsak nevelőnő lehet ma már; — és lehet úgyis hogy, — ha csupán kézimunkához ért is, de azért ez se legyen az a lélekbénító, rosszul fizetett rabszolgamunka, amilyent a régi idők varrónője végzett, kiről az öt világrészben híres „Song of the Shirt“ szól, vádirat gyanánt dörögve a régi jó világ ellen. Végre pedig lehet ma a nőnek kenyeret keresnie anélkül, hogy a „jó társaság“ megszüntetné vele az érintkezést, mint régente sokszor; — nos és ha a mai kor színvonalához méltóan dolgozó nővel szemben itt-ott a „jó társaság“ ezt mégis szükségesnek látná, hát akkor csak szűnjék is meg az az érintkezés; a társaságnak az a töredéke meg fogja

érdemelni azt a veszteséget, amely ezzel a szakítással őt és csakis őt éri. Mert aki így szakít, csupán az a töredéke lesz a társadalomnak, amelyről bizvást elmondhatjuk Jókaival: „Nos és ha akad az útunkba ilyen? Azok maradnak odalenn; mi föl-felé megyünk.“

Ma tehát, mikor az élet gazdagon nyújtja a nőnek a kenyérkereső eszköz megszerzésére is, használására is az alkalmat, ma százszoros kár az, ha ezeket az eszközöket valaki nem fordítja javára. Hogy ennek belátása mily gyors és észszerű föllendülést tud teremteni rövid idő alatt is a nők foglalkozásának dolgában, arra éppen Magyarország társadalmi életének utolsó néhány évtizede nyújt gyönyörű példát. S csakis kivételszámba megy ma már jóformán az, hogy a leányok életében beáll, — rendesen az iskolából kimaradás után, — az a furcsa „gyöke-retlen“ érzés, mintha sehova sem tartoznának érdekeiknél, kö-telességeiknél fogva. Pályára lépni nem mindegyik akar (nem is volna jó) és noha persze a háztartási munka mindig meg-marad, — de maradjon is! — arra, hogy ideje egy részét jól, okosan, hasznosan töltse el, — azért ne tagadjuk, bizonyos fo-kon túl van a sütés-főzésnek is olyan mennyisége és minősége, amelyet a legbölcsebb apa és férj is inkább nélkülözne, mint olyan szorgalmaskodást, gazdasszonykodást, ami nem megta-karítás, hanem költekezés és amely pénzt nem hoz, csak visz. És amikor azt látjuk, hogy némely házban háziasszony, házi-kisasszony (amellett, hogy van cseléd is) örökké „nyakig van a dologban“, bizony nemcsak arra gondolunk, hogy a gazdasz-szonykodásuk jó, hanem arra is, hogy a beosztásuk meg talán rossz.

Egy kissé kevesebb „üss le tizenhat tojást“ meg „keverd három teljes óráig“ megkímélné az asszonynépet sok órai mun-kától; — az apát, férjet sok élelmi kiadástól, az egész családot pedig — Karlsbadtól.

Háromszorosan is hozzá lehetne tehát járulni a család vagyónosodásához.

Ebből a háromszoros módból mireánk ebben a könyvben csak a háziasszony, házikisasszony megtakarított *ideje* tarto-zik. Mert a *főlöslleges* házimunkától megnyert idő az, amelyben sikeresen foglalkozhatni a könyvünkben fölsoroltakkal. A *hasz-nos* házimunka persze az alapja az elégedett, kényelmes ott-honi életnek; alap, amely nélkül nem építhetünk felsőbb emele-tet, de arra az alapra aztán egy-egy tetszetős díszítő részlet csakugyan kerülhet az iparművészeti foglalkozások révén.

Ha az első lépés a családi jólét emelésére a megtakarítás, ezután a mai viszonyok közt már simán következhetik, jóformán akárkinél a második lépés, a pénzszerzés. Nem kell ahhoz ma már szegénynek lenni, hogy a család nőtagjai is szívesen keressenek; sőt sokszor a családi jövedelem gyarapítása éppen azokban a jobb körökben üdvös csak, ahol „reprezentálni“ is kell. És hány derék, tehetséges férfi van, akinél néha az irodalmi, művészi, vagy más pályán való teljes érvényesülésnek csak egyetlen egy akadályja van: az anyagi gond. A festő nem egyszer az ecsetjét, az író a tollát pihenteti, mert talán órákat kell adnia. Igaz, ebben is óriásit haladtunk. A társadalom látja, hogy önmagát becsüli meg, mikor megbecsüli íróit, művészeit, de azért még mindig vannak művelt, széplelkű családok, akik nem élvezhetik azt a szép életet, amelyet a nemes munka és nemes élvezetek jóarányu vegyülete nyújt, szóval vannak, akik érzik egész súlyával az olasz közmondás igazságát: „Aki rögzös úton jár, nem ér rá az égre nézni“.

És hogy az ilyen családok útja ne legyen olyan rögzös, hanem simább és hogy annak az útnak a mentén a virág is megteremjen, arra a leghivatottabb kéz a feleségnek, leánynak a keze, akár az otthon szépítésére szánja a munkáját, akár pénzszerzésre.

Arra, hogy még az egészen jósorsu középosztálynál is helyes, ha a család nőtagjai is hozzáadnak valamit a jövedelemhez, természetesen a legrégibb kultúrájú államok, Francia- és Angolország jutottak el leghamarabb és így ebben a két országban találni leggyakrabban azt, hogy olyan családokban, ahol az apa jövedelme (kivált ha hatan-heten vannak hozzá) esetleg csak aféle kispolgári színvonalon tudná tartani a házat; — az történik, hogy három-négy családtag is keres, mondjuk csak könnyű módon ipari, műipari foglalkozással és ime, ennek révén odalendülnek föl a jómódu, igazán szép háztartású családok közé, ahol az embereket nem nyomja az a holt súly, ami bizony minden uriasságnak, előkelőségnek megölő betűje: az adósság.

Az említett két országot a multja, régi, megszűrődött társadalmi élete segítette abban, hogy a nők ezt megtehessék; minket pedig kötelez a multunk arra, hogy a magyar asszony a családjá s közvetve az egész országa emelkedésében is segítőtársa legyen a férfiak javának. És kötelez nemcsak multunk, nagyasszonyainak örökemlékü példája, hanem a jelen kiváló magyar asszonyaié is, akiknek az ország, a nép vagyoni hely-

zetéért tett munkássága a magyar művelődéstörténetbe tartozik már most is.

Akinél pedig nincs az otthon való ipari, iparművészeti foglalkozásnak egyéb indító oka, mint csak az, hogy vele a saját környezetét tegye széppé, higgyük el, az ilyen nő is szép célt szolgál, ha ezt a szépítést igazán jó izléssel cselekszi. Nagyon jól tudták azt a görögök, miért vették magukat körül az igazi szépnek alkotásaival. Egy nemzet egész gondolkodásában tükröződtek vissza a szépnek azok az eszméi.

Tanuljunk meg, és azokat, akik ránk vannak bízva, tanítsuk meg esztétikailag helyesen látni és amint egyszer fölismerjük azt a tiszta, és ráunással soha nem járó örömet, amit az igazi szépnek látása nyújt: akkor elfordulunk egyszer s mindenkorra mindattól ami útszéli, alantas izlésű, legyen az kép- vagy beszéd tárgy, kézimunka, vagy emberi modor, ruha vagy olvasmány.

És a jóízlésű nőnek sohasem volt jobb alkalma arra, hogy igazán a szépet művelje, terjessze és lássa maga körül, mint ma, mikor a műipari tárgyak birodalmában a szépnek nem kell egyértelműnek lennie a drágával. Vajjon meg tudja-e a közép osztály minden tagja mérni azt az előnyt, hogy ma már butor- és ruhakelmében, falkárpitban és porcellánholmiban lehet művészi izlésű dolgot kapni szerény árért is? Szerény vagyonu ember lakása a maga stílusában lehet csak olyan szép, mint a dúsgazdagé és hogy ez a „maga stílusa“ ne legyen sehol hamis, az megint a nők iparművészeti foglalkozásának egyik szép feladata.

A könyvben felsorolt foglalkozások a szórakozásból meg a pénzkeresési célból való munkára is alkalmasak. Nem osztályoztam e két cél szerint, hogy egyik például inkább erre, a másik inkább arra való s ezért nem írtam le egyiket kevésbé, a másikat inkább behatóan, mert akár a mások, akár a magunk otthona számára dolgozunk, mindig csakis az méltó hozzánk, amit legjobb tehetségünk szerint végeztünk, amire nézve kötelességre valót gondolhat hozzá kiki a Thackeray tömör mondásához: „Whatever you are, be a good one“ meg ahhoz, amit az angol pályakereső világban gyakran hall az ember, mikor valaki a pályák túltömöttségéről panaszkodik: „A tetőn mindig elég hely van“. Oda kell hát feljutnunk, bármibe fogjunk is.

Természetes, hogy a tanítónői, ápolónői, irodai pályát nem lehet ezeken a lapokon emlegetnünk; először is azokhoz elméleti tanulás kell, aztán meg, nos, éppen ezeken is gyakori

az a túltömöttség, amely nálunk is sok művelt urileányt fog az ipari, műipari kenyérpályákra terelni, mint ahogy Franciaországban, Amerikában és Angliában is odaterelt sokat. Légből kapott, elképzelt pénzkeresési módot, hogy „esetleg talán így is lehetne eredményre jutni“ nem írtam le, hanem leírtam azoknak a dolgát, akik mint tényre tekinthetnek vissza arra, hogy ezt és ezt meg is tették és egész csoportra megy azoknak a leányoknak a száma, akiknek az élettel folytatott küzdelme és diadala benn van ebben a könyvben és ezeknek a munkás keze mutatott oda sok olyan foglalkozásra, amely még kihasználatlanul áll a nők előtt.

Azoknak a munkássága, akik az itt leírt módon dolgoztak részint szórakozásból, részint kenyérkeresetből, azt a hármast szolgáltatta, amely egyre érezhetőbben, jelen van a mának eszméi közt: a szépnek a mindennapi környezetben való meghonosítása, a ki nem használt pályákon való munkálkodás és a középosztálybeli családok jólétének emelése. Hogy ezek az eszmék helyesek-e, arra nézve nem lehet kétféle vélemény és én nem ismerném úgy, ahogyan ismerem, a magyar asszony meg leány szívének és elméjének egyformán tartalmas voltát és helyes egyensúlyát, valamint nem követném olyan lelkesedés tekintetével, amilyennel követem mindazt, amit évről-évre megvalósítanak, ha kételkedném abban, hogy azokat a gondolatokat, melyeket e lapokon találnak, szintén magukévá teszik a maguk és a mások javára. Tudom, hogy minden egyes országban mások a lehetőségek, mások az akadályok, de hát a magyar nemzeti lélek mindig tudta az idegen eszméket úgy módosítani, hogy azok is nemzetiekké váltak és mint az néha egy-egy meghonosított idegen növényvel megtörtént a gazdag magyar földben, szinte nagyobb erővel hajtott ki onnan és gazdagabb volt még a termés is, amit ott hozott minálunk.

MÁSODIK FEJEZET.

Díszítőtárgyak könnyű varrással.

London egyik fényes utcájában van egy ház, amely előtt igen sok fogat áll meg. Az érkező hölgyek nem egyszer kénytelenek várakozni a fehér-, arany- és eperszínű szalonban, amíg az előbb érkezettek kijönnek a vörösrézveretű diófával és tompa kék posztóval butorozott hivatalos szobából, amelynek párnázott ajtaján át csak tompítottan hangzik be a varrógépek zakatolása. És ennek az éppen olyan elegáns, mint munkás kis birodalomnak a középpontja egy asszony, aki néhány évvel ezelőtt, először vagyonának, aztán férjének elvesztése után, küzdelemre indulva az élettel, azt a szomorú fölfedezést tette, hogy a küzdelemhez nincs fegyverzete. Tanultsága nem volt annyi, hogy a diplomás hölgyekkel fölvehesse a versenyt és amíg az ember a diplomára vár, addig a háziúr nem vár a házbérre, sem a boltosok a hetiszámla pénzére. Be kellett, mitöbb, vallania azt is, hogy: „Ami pedig a kézügyességet illeti, festeni, faragni, himézni, de még ruhát szabni sem tudok, hisz ha eddig kezembe vettem a varróút, az csak — — de lám, hisz azért az a *csak* is valami! Mit is varrtam én eddig? Bizony, mindig csak olyant, amihez szabás, himzés nem kellett s amit a legkönnyebb fajtájú sima varrással is össze lehetett állítani. Csipkéből, muszlinból, tüllből való függönyöket, selyemlámpaernyőt, színházi csuklyát, vállravető écharpe-ot. A ruháim kiegészítő apró díszeket sokszor megbámulták a barátnőim és éppen azoknak a „csak rajtam látott“ dolgoknak a révén hitték, hogy én tán háromszor olyan drágán öltözöm, mint ők, pedig hát a varrónőmmel az

volt a megállapodásunk, hogy azokat mindig én csinálom, éppen azért, hogy csak nekem legyen olyan. Varrtam ruhadíszot meg lakásdíszot, mert kíváncsoztam valami foglalkozás után, meg mert élvezet volt azokkal a habos csipkéekkel, suhogó tafotákkal babrálni. Annak most már vége, hogy időt és pénzt a magam szeszélyeire áldozzak, de hátha azoknak, akik eddig a holmijaimat megbámulták, meg is irigyelték, azt mondanám, hogy ezentúl majd megcsinálom — nekik.“

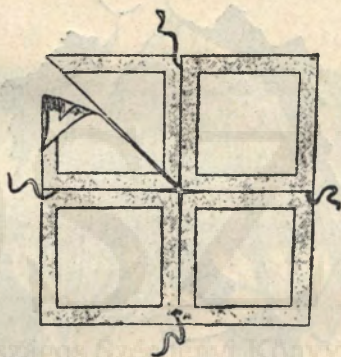
Nem állítom én ezt a fiatal asszonyt senki elé úgy mint hősnőt, mert hiszen lám, a küzdelemre készüléskor is csak a fegyvertelen volta világlott ki; — valami újat sem tanult meg hirtelen, csodás erőfeszítéssel; — egyszerűen talpraesett, praktikus asszony volt, aki nem azon sóhajtozott, hogy: „mi mindent nem tennék én, ha ezt meg azt tudnám!“ hanem azzal fogott a kenyérkeresethez, amit tényleg tudott. De ha a bátorságot említjük, hát egy kevés abból is kellett neki ahhoz, hogy azt tudja mondani a maga társadalmi osztályabelieknek: „Ezentúl nem lehetek a divatmintaképetek, leszek hát a divatárusnőtök. Míg magamnak csináltam azt a sok szép dolgot, néha csak irigykedést kaptam érte, most, mikor majd nektek csinálom meg, kapok érte kenyérre valót“.

A technikai része csak könnyen ment a dolognak addig, míg csupán néhány személyes ismerősnek mondta el és míg aféle baráti színezete volt az egésznek, csakhogy hát még a legjobb ismerősök sem rendelhetik egyremásra a szalondíszot, ruhadíszot, hogy annak a küzdelemre készülő kis varrótűnek munkát adjanak; el kellett hát kezdeni az igazi üzleti eljárást. A védett légkörben, nyugodt kényelemben élt nőnek ez talán a legnehezebb. Elaine-nek is az volt, de hát azt mondta: „Meg kell lennie!“ Nos és a jellemzetes angol közmondásnak igaza lett: „It is the dogged that *does* it“. (A szivós az, aki mindent elér.)

Még vagyonos asszony korából maradt meg az az előnye, hogy a legjobb butorkereskedők, divatárusok elküldték neki a gyönyörűen kiállított árjegyzéseket; párisi, londoni divatlapjai is voltak még; ezekből kivágott minden olyan tárgyat, amiről, magával szigorúan számot vetve, érezte, hogy meg tudná csinálni; aztán kartonlapokra ragasztva, küldeni kezdte az árak megjelölésével olyanoknak is, akiket személyesen nem ismert, de akiről tudta, hogy a divatvilágban élnek, ahol szívesen áldoznak ruhadíszra, lakásdíszra is, kívált ha ez olyan, amilyen másnak nincs. Hogy a hat milliónyi lakosságu Londonból ho-

gyan válogatta ki az ilyen neveket? Hát elment hetenként egy délután a legközelebbi ingyenes könyvtár olvasótermébe és itt a társadalmi, meg divatlapokból kijegyezte azokat a neveket, melyek estélyek, udvari fogadások, lóversenyek vendégei közt szerepeltek.

Az árakat összevetette a nagy üzletekével; egy kicsit valamennyit olcsóbbra szabta (megtehetette, hisz neki nem kellett költséges helyiséget, személyzetet tartania fenn), s ez maga elég volt arra, hogy az első tíz-húsz kartonlap közül kettő-három már hozzon neki megrendelést muszlinból készült divánpárna-huzatra, színházi csuklyára, szalonlámpaernyőre, directoire-izlésű sálkendőre. A különben primitív kis kartonlapokon volt egy-két olyan megjegyzés, amely fölébe emelte azokat sok

A négy zsebkendő összevarrása a pongyolakabáthoz.

nagy és parádés katalógusnak. Például ilyenek: „A megrendelők birtokában lévő anyagokat készséggel földolgozom“. „Használt anyagokat kitisztítok és fölhasznállok. Kivánatra a házhoz jövök akár a rendelést megbeszélni, akár elvégezni“.

Nem csoda, ha a „maradékok kitisztítására és fölhasználására“ szóló ígérlet is hozzájárult ahhoz, hogy a postás egyre több és több levéllel kopogtasson be; — hódított ez a megjegyzés még a leggazdagabb megrendelők körében is, hiszen éppen ott van sokszor drága csipke, brokát, bársony a hölgyek birtokában. Sokáig ugyanolyan alakban nem viselik, de az anyag minden tenyérnyi darabja elég értékes arra, hogy új alkalmazásban tovább éljen; mint például a brokátruha egy-egy kis darabja mellény vagy látcsőtáska alakjában; a selyemkreppuruha java mint otthoni fogadóruhára való fichu és így tovább.

És ennél a fiatal asszonynál, mint sokaknál, az volt a siker egyik legértékesebb titka, hogy *szerette* a munkáját. Ha el-

ment valakihez, rendelést fogadni el, igazán magáévá tette annak a dolgát és ha egy-egy szép darab maradéknak jó alkalmazást talált és éppen ki tudott keríteni valamit belőle új anyag vétele nélkül, úgy örült, mintha a magáéból és magának készült volna valami. Az, hogy elment dolgozni a hölgyek házához, nagyot lendített rajta! Hányszor hívták két tárgy elkészítésére, aztán mialatt az anyagok között válogattak és Elaine egyik ügyes eszmét a másik után vetette föl, a kettőből egyszerre ti-

Pongyolakabát négy selymekendőből.

zenkettő lett. Szalagokat, amelyekkel sokan már igazán nem akartak semmit kezdeni, illatpárnákká léptetett elő; szépszínű, hosszú svédkeztük szárait aranypántokkal gyönyörű színházi látcsőtartóvá, kézimunkatáskává alakította. Négy régidivatu, nagy selyemzsebkendőből gyönyörű pongyolakabát lett.

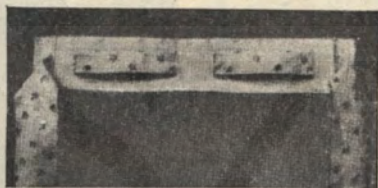
Persze, mikor új anyag vásárlására került a sor, akkor is százféle praktikus dolgot kellett megtanulnia Elaine-nek, hogy jó és szép, az legyen ugyan az anyag, de legyen egyszersmind olyan olcsó, amilyen csak lehet. A nagy áruházak „maradék napjai“, ez volt az ő vadászterülete! És micsoda eredményes

dolog volt az olyan darab szalagok, géphimzések, guipure csíkok lefoglalása, amit a kevésbbé leleményes asszonyok mind ott hagytak.

Ha a „maradék napok“ szalagban kínáltak előnyös vételeket, akkor azokból ilyen összeállítású, bluzra való gallér- és nyakkendő-készlet lett.

A batisztgallért az egyiken csak be kellett szegni, vagy géppel, vagy lyukacsosan és mindössze a négy bevágást kellett gomblyuköltéssel körülhurkolni. Úton, fürdőhelyen milyen változatossá lehet tenni egyetlen egy bluzt is vagy féltucatot ilyen más és más batisztgallérral és selyemszalaggal. A többi is csak könnyű varrást kíván.

Díszesebb alkalomra a sálkendők ezerfajtájú összeállítása

Gallérok selyemszalagból.

kinálkozott. Másfél méter vagy két méter tüll, selyemkrepp, se-lyembatiszt, muszlin volt az alapja egynek-egynek; a díszítés aztán lehet rajta behelyezett csipkesáv, vagy csipkemotivumok, vagy például fekete selyemmuszlin écharpe-on ezüst és arany csillámok voltak elszórva; egy szép halványzöld selymen páva-toll fényű, érceszöld és sötétkék csillámok; — egy rózsaszín selymen fehér gazeszalagból volt igen dúsan húzott bodor kö-röskörül a szélek mentén. Fehér selyemkreppkendőn a tarka, japáni himzésű csíkok ugyanolyan szép hatásuk voltak, mint a krémszínű alapra tett ó-arany selyempánt és elszórva néhány lapos aranygyöngy. Az anyaga talán két forint, az eladási ára 20—25.

De kerül ki a maradékokból egyszerűbb, mindennapi hasz-nálatra való dolog is, például az, ami egyben kötény és munka-táska is, és amit nem kell sok szóval ajánlani annak, aki szo-kott kézimunkával foglalkozni.

Minden ilyen foglalkozást már csak azért is érdemes elkezdeni akár szórakozás, akár pénzkeresés céljából, mert munkaközben jönnek csak az igazi jó, újabbnál újabb eszmék. És nem magukban jönnek, hanem jön velük a biztonság, bátorság, vállalkozás érzése is. Elaine is például kezdte észrevenni, milyen bátran indul neki az ő eleinte bizony félénk varrótűje nagyobb és nagyobb munkáknak is.

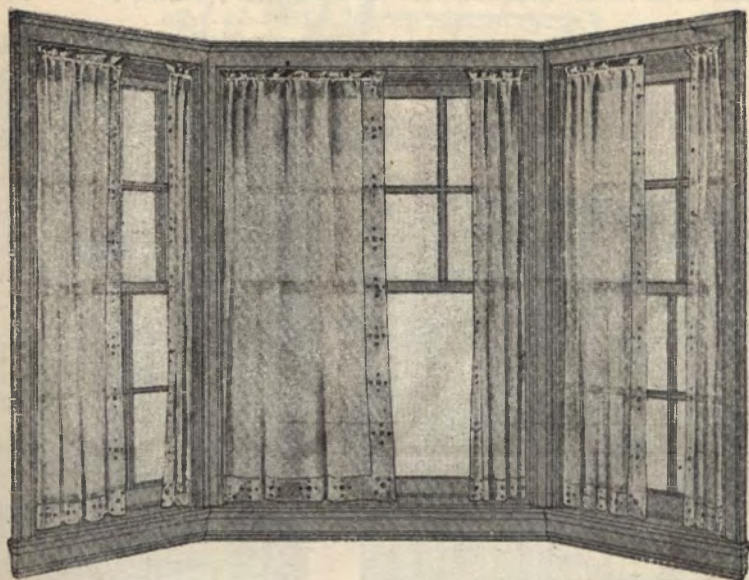
Selyemtűll vállkendő
csillámdísszel

Nagy zsebet alkotó felgombolt kötény varráshoz.

Egyszer egyik hűséges megrendelője, akinek azelőtt csak apróságokat készített, ismét magához kérette és azt kérdezte: „Varrna-e neki muszlin-függönyöket az ablakaira?” Szegény Elaine-nek egy pillanatra a szívverése is elakadt. Milyen jó, hogy az a szép, ezüsthaju, nagyuri asszony nem azt kérdezte: „Szokott-e függönyöket is varrni?” Mert arra azt kellett volna felelni, hogy bizony még sohasem varrt. De hát hamar végigfutott gondolatban egypár szép árjegyzéket, amelyet a díszítők, butorárusok küldtek neki és azt mondta, hogy: „Varrok.”

A siker egyik főszköze az volt, hogy nem kímélte a mérésben meg a méretek lejegyzésében a fáradságot. Nos, mert azonkívül más ugyan nem is áll az ember elé nehézség gyanánt ebben a munkában, amelyet nagyon érdemes megtanulni, mivel a jelenkor kifinomult művészi ízlése teljesen elfordult az esetlen mintájú gépcsipke függönyöktől és helyettük a sokkal olcsóbb, otthon is mosható és mégis sokkal művészebb muszlin-függönyt fogadta el. A felső részén a függöny visszájára, szövött pamutszalagot varrunk, még pedig legjobb, ha két réteget

Fehér muszlin függöny kékmintás muszlin szegéllyel.

varrunk belőle; — a két pamutszalag közé aztán vagy zsinórt fűzünk és annak a segítségével ráncoljuk a függönyt olyan szélesre, mint az ablak kívánja, vagy az e célra való kis rézrudacs-kákat toljuk bele a nyílásba.

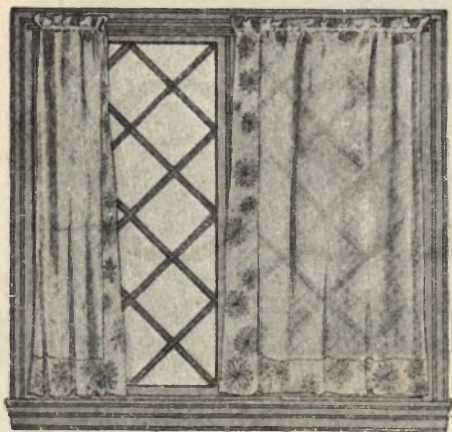
Ezek nyomán színben, díszítésben úgyszólván végtelen változatosságot lehet teremteni. Akinek például nem elég napos a szobája, jól teszi, ha sárgás batisztot választ; azon át olyan meleg színben szűrődik át a fény, hogy esős napon is napfényesnek látszik a szoba. Batiszt helyett foulard-selyem, síma, varrott szegély helyett csipke lehet az anyag.

Az ablaktáblák alsó felére símán ráfeszített kis *vitrage-függöny* elkészítése szintén nem jár nehézséggel és erre is alkalmas minden maradék muszlin, csipke vagy könnyű selyem.

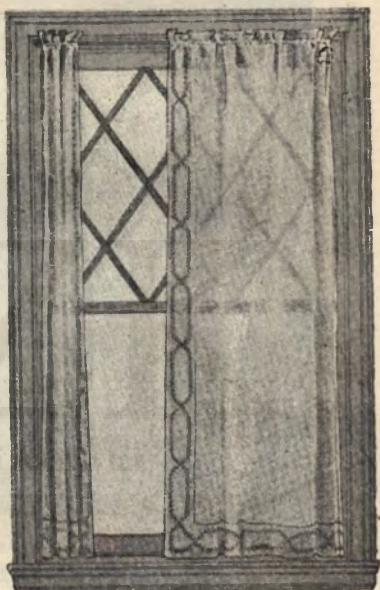
Ha azután a könnyű kelméből való, síma függönyökkel

megszokta az ember a mérésben való pontosságot, lassanként hozzá mer bizony fogni a redőzött függönyökhöz is. Különösen most, mikor a divatnak egészségtanilag helyes és bölcs volta azt kívánja, hogy ne csináljunk komplikált redőzetű függönyöket, mert azok a pornak és a baktériumoknak kedvelt tartózkodási helyei; — valamint kívánja a divat azt is, hogy amennyire csak lehet, még a színes függöny is mosható anyagból készüljön.

Aki szereti a művészi hatásu, lágy, pasztelszineket, de sokat nem kíván áldozni, annak a redőzött függönyök anyaga

Halványsárga muszlin függöny virágos szegéllyel.

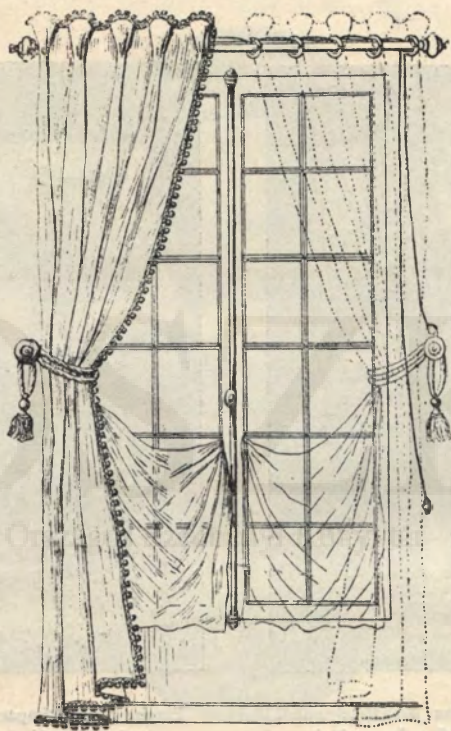
Fehér muszlin függöny halványzöld mintájú sávval.

gyanánt nem lehet jobbat ajánlani a Cassia-kelménél, amely 75 cm. szélességben mintegy 45 kr.; — 130 cm. szélességben pedig 85 kr. Készítik vagy ötvenféle gyönyörű árnyalatban és a színek nemcsak hogy művészi szépek, de úgy vannak festve, hogy a legerősebb napot is kiállják. Akinek van véletlenül horgolt csipkéje, gyönyörű hatásu dolgot készíthet, ha valami szép, világos színű függönyt sárgás fonalból készült guipure horgolással díszít.

Almazöld, sárga, hamvaskék, eperszín cassia-függöny éppen olyan szép például a hálósobákban, mint amilyen jól illik a terracotta, mirtus-zöld, palakék, bronzsín, pompéjivörös az

ebédlőbe, dolgozószobába. A karikákkal fölszerelt könnyű függönyrudak nagyon olcsók és használatuk lehetővé teszi, hogy a függönyt levételkor teljesen síma kelmedarabbá huzzuk széjjel és úgy mossuk ki.

Így ment Elaine is lépésről-lépésre a nehezebb függönyökig, míg végre nem ijedt meg a posztó- és bársonyfüggönyöktől sem, kivált mióta egy nagy háznak északnyugat felé

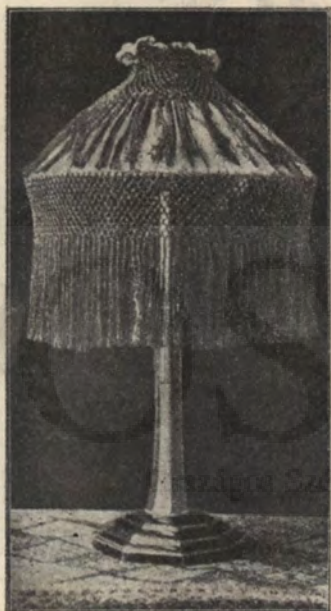
Mosásra szánt függöny szétbontható redőzéssel.

néző és bizony nem igen napos szalonját egészen átalakította azzal, hogy az ablakokra a rózsásba húzó sárga foulard-függönyt tett; keret gyanánt pedig a sima redőzetű függönyt abból az árnyalatu pamutbársonyból csinálta meg, amelynek a neve a mintakönyvben: *Naplemente* és igazán tele van rézfényű tűzragyogással.

Ugyanannak a háznak néhány hálósobájába pedig olyan anyagból csinált rövid, vitrage-függönyt, amire ugyancsak nem gondol az ember függönyanyag gyanánt. Borostyánkőszíni, kásaszemnyi üveggyöngyöt fűzött erős szálon rojtokba az ab-

laktábla hosszúságában; — minden egyes szálát borsónagyságu, nagy kerek gyönggyel fejezett be; felül pedig minden szál egy erős sárga szalaghoz volt varrva. Ezen a gyöngyfüggönyön igazán sziporkázva tört át a nap és a hatás gyönyörű volt.

A gyöngysorokat igen szép hatással lehet alkalmazni a gyertya- és lámpaernyőkön is. Ne mondjuk, még a villamos világítás mai fénykorában sem, hogy „ugyan kinek kell ma már a gyertya?”

Lámpaernyő olasz brokát-selyemből, hasonló színű gyöngyrojttal.

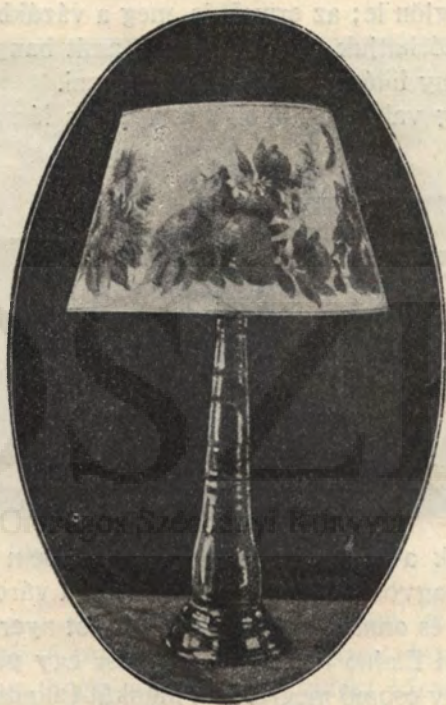

Empire ízlésű lámpaernyő húzott szalagból való virágokkal.

Kell bíz az még ma is, legalább annak, aki a művészi szín- és fényhatásokat meg tudja becsülni és megérti, hogy néha, ha egy-egy erős gáz- vagy villamlámpa még olyan jól megvilágítja is a szoba legnagyobb részét; néha még mindig marad egy-egy olyan sarok, fülke, polc, ahol egy-két ernyős gyertya éppen megadja azt, ami másképp hiányzanék: az intenzív és csakis oda vetített fényt. Mondjuk, hogy egy ebédlőben, talán valami sötét diófa sarokpolcon egy-két kovácsolt vörösréz- vagy bronztárgy áll: annak a fényhatását szinte megtízszerezi, ha pl. egy réz- vagy aranyszínű ernyővel ellátott

gyertya vet rá fényt. Nos és aki pedig csak a legmodernebbet, a villamos fényt akarja, az még mindig hálás lehet minden szép régi nemesőn, bronz vagy ezüst gyertyatartóért, ami a sors kedvezése folytán a birtokában van, mert a villamos fűszerelők ügyesen bele tudnak helyezni egy gyertyát utánczó fehér porcelláncsövet, amelyből villamos láng gyúl ki.

A gyertya- és lámpaernyőkhöz való váz olcsón kapható; ezt aztán legegyszerűbb használatra, legolcsóbban egy réteg

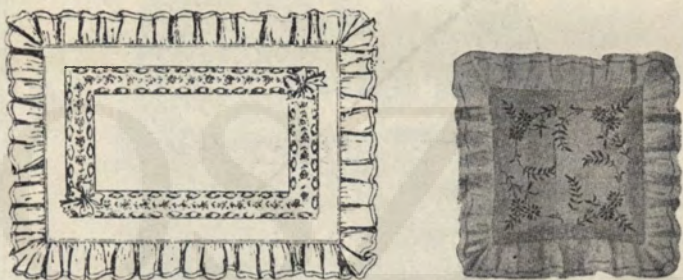
Lámpaernyő elmosódott mintájú selyemből.

krepp-papirossal is be lehet vonni, de mivel a könnyű szövetanyagok, a vékony marcelline selyem alig kerül valamivel többre és sokkal tartósabb, mert ha poros, le lehet kefélni, érdemesebb ezt venni a bevonáshoz, mintsem papirost. Az elmosódott mintájú chinészalagok szintén gyönyörű anyagot szolgáltatnak, mert rózsaszín, kék, sárga, zöld mintájukon a fény szép opál-színben tör át.

Az ebédlőasztalon a legszerényebb mezei virágdísz is sokat nyer, ha egy-két egyszerű kis üvegcső-vázát százszorszéppel, pipacssal töltünk meg és közben egy-két pipacspiros gyertyaernyőt helyeziünk el. Amint valaki egyszer megkezdi

az ilyen munkát, ezerféle változatos összeállítás ötlük az eszébe; hiszen maga az év is, amint más és más virágot hoz, mást meg mást juttat eszünkbe; — tavasszal egy-két sárga narcisz és néhány halványsárga vagy világoszöld ernyő az asztalon csak olyan szép, mint nyáron néhány rózsza és vele rózsaszírom alakra kivágott ernyő a virág színében; — a rozsdaszín őszi levelek és krizantemumok idején rézfényű selyemből lehet az ernyő; a karácsonyi, szilveszteresti vacsorához meg fehérrel készíthetnénk, úgy hogy a négy sarokról jégcsap alakú kis üvegdísz csüggjön le; az ernyőt is, meg a vázákban levő fenyőágakat is beszórhatjuk gyémántporral, amit hangzatos neve elnére is néhány filléres csomagokban kapni.

Ha pedig valaki az ilyen gyertya- és lámpaernyő készí-

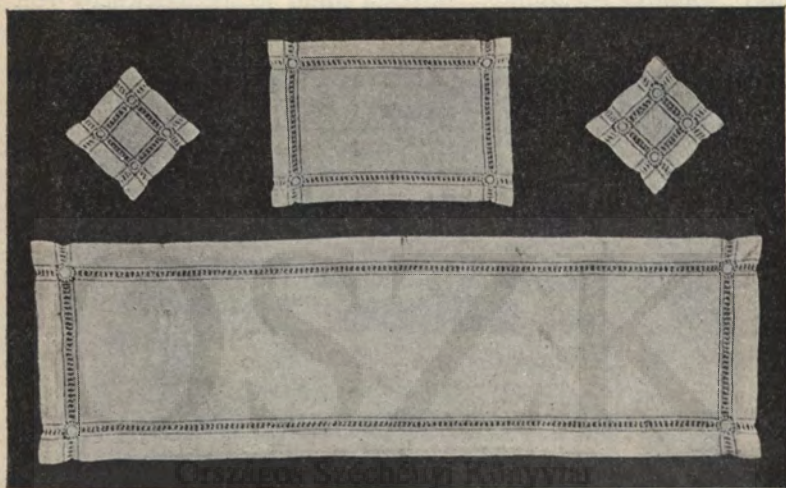
Mosható batiszt húzatok diván- és tüpárnára.

téssel nemcsak a saját otthonát szépíti, hanem pénzt is akar keresni vele, nagyon jól tenné, ha fölkeresi a városban levő legjobb szállókat és onnan próbál megrendelést nyerni. Vagy megteheti azt, amit Elaine tett meg, — mikor egy pensio-szállónak hazaküldött egy csomó megrendelt munkát (mindjárt elmondom, mi volt az is) készített hat szép eperrózsaszín gyertyaernyőt és hozzácsatolta a csomaghoz — ajándékul. Tudta, hogy abban a penzióban eperszínű az egyik ebédlő és így természetesen nagy örömmel fogadták. Nemsokára a másik ebédlő számára már rendelték tizenkét sárgát; aztán a vendégek kezdték emlegetni, hogy mennyivel kellemesebb volna a hálósobákban is ilyen lágy, tompított fényű gyertya, lámpa és így bizony Elaine szerelte föl azt az egész szállót.

Az a munka pedig, amelyet első ízben végzett nekik: a fésülködő asztalokra való vászontakaró volt. Erre a munkára szóló ajánlattal kellene fölkeresnie a város jobb szállóit annak, aki pénzt akar a varrótüjével szerezni. Ne mondjuk azt, hogy:

„Óh, a szállók bizony nem fognak ilyenre költeni!“ Igenis fognak, mert ma már kell költeniök; az egyre terjedő jóízlés és tisztaságszeretet ezt ma már megkívánja és aki utazik ide-oda, az látja, hogy évről-évre több szálló van nagyon csinosan felszerelve az öltözőasztalon, hálószekrényen, karosszék hátán levő, mosható kis vászontakaróval. A jobb izlésben tartott szállók még a tüpárnát is levehető kis vászonhuzattal látják el.

És Magyarországon, ahol sokszor esik szó arról, milyen

Egyszerű fehér vászon terítők öltöző asztalra.

fontos dolog volna az idegenforgalmat emelni, az olyan középosztálybeli, jóízlésű urinő, aki kész dolgozni, bizony sokat tehetne arra nézve, hogy a szállókat a vidéki városokban is lassan rábírja mindazoknak az ép oly csinos, mint higiénikus és amellet nem is drága újításoknak a bevezetésére, amelyet a külföldi utazó otthon már nagyon megszokott és így, mi tagadás benne, nélkülöz, ha nem találja.

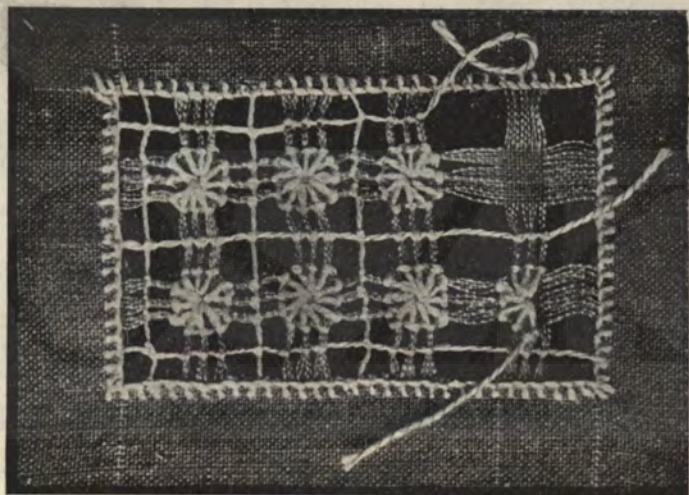
A magyarországi vászongyárak kétséggkívül szívesen megtennék ugyanazt, amit a világhírű irországi vászongyárak is megtesznek, hogy maradékdarabjaikat 5 koronás, 10, 20 koronás nagy csomókban adják el. Ezeknek minden darabja jó egy-egy hálósoba apró vászontakaróinak elkészítésére. A szállókkal meg lehet beszélni, hogy például hányféle rangu szobájuk van; melyiknek a készletére mennyit szánnak. Lehet az ilyen terítő igen egyszerű is, de ha egyszer az utazó megszokta, hogy

tiszta vászonterítőkre teheti le a fésűit, keféit, bizony meg fogja azt követelni minden szállóban és ez munkát adhat sokaknak.

A legdivatosabb öltözőasztal fölszerelése ilyen alaku négy kendőből áll, de persze a szállókbeli egyszerűbb asztalokra egy is elég lesz és az is lehet sima, géppel szegett, de mégis meg fog felelni a mai kor nagy követelésének: *mosható lesz*.

Mert ma ez a nagy jelszó a szabadíszítésben.

Nemrég ugyanis úgy esett, hogy az orvosok szóltak bele a kanapévánkosok, tűpárnák, szalonzsálterítők és egyéb szabadisztek dolgába. Ezeknek az atlaszból, gazeból, bársonyból való „soppos“ és „puffos“ mivolta mind jó menedékhely volt a

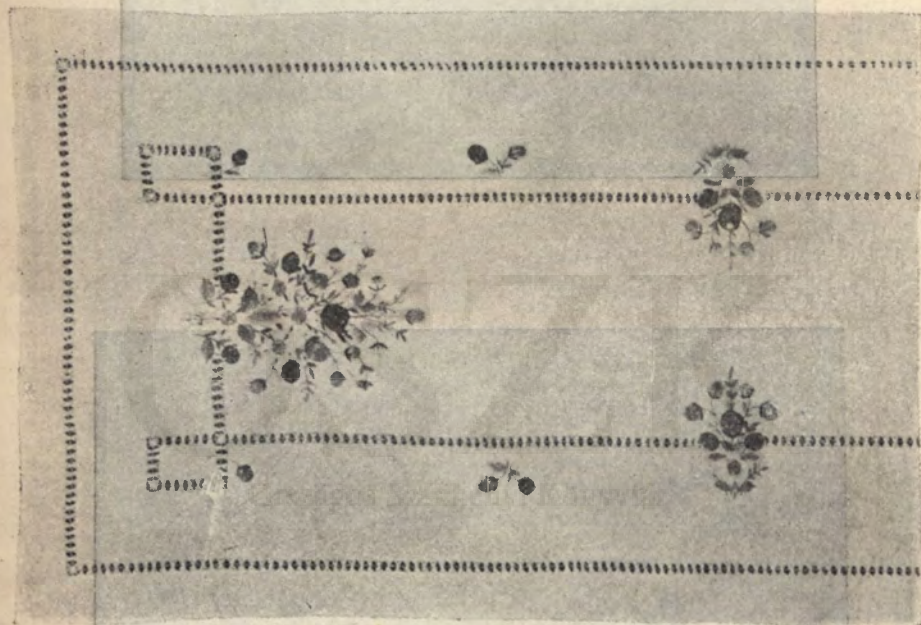
Könnyű szállhúzási minta vászonterítőkre. (Nagyítva.)

pornak, mikróbáknak és mivel mosni nem lehetett őket, így szépen csak maradtak anélkül s nem egy esetben arra is rájöttek az orvosok, hogy például ragály esetén, mikor az összes erős, szilárd holmit fertőtlenítették a lakásban, hát a hölgyek ezeket a kényes holmikat szépen elcsukták, kimentették a fertőtlenítő gőzök és gázok közül, úgy hogy a bacillusok aztán zavartalanul folytathatták működésüket. Most mióta az egészségügyi bizottságok nagy pályadíjakat tűztek ki az olyan szobák számára, amelyekben minden mosható, azóta szebbnél-szebb alakban készülnek a mosó huzatok a diván- és tűpárnákra.

A legszebb az, ha a párna maga sima vízzöld, aranysárga, rózsaszín, orgonaszín vagy kék pamutatlasszal van simán bevonva, erre jön aztán a legombolható huzat sima fehér batiszt-

ból, vagy fehérben fehérrel mintázott muszlinból. A símabatisztot csipkével, szálhúzással is díszíthetjük. A színes alap mindenképp gyönyörűen csillog át rajta.

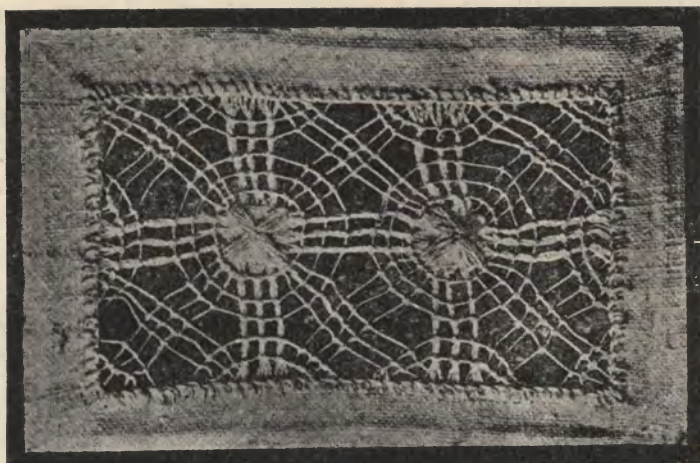
Ha ilyen díszítési tárgyak készítésére határozza el magát valaki, ne feledkezzék meg, hogy éppen Magyarországon igen szép, erre való anyagok készülnek, amelyeket semmi külföldről importált dolog nem mul felül. Például a szép, üvegszerű fehér szerbvásznak, gyoicsok olyan szép csikozással készülnek egé-

Ágyterítő színes vászonból szálhúzással és mosóselyem himzéssel.

szen fehérben, hogy a színes alapon az már maga gyönyörű mintákat alkot.

Ha pedig nagyon tartós és művészileg szép fehér anyagot akarunk ilyen huzatokra, akkor használhatjuk a Dunántúl, Hetényben, Kócson készült szálhúzási munkát, melyet a falvak szorgalmas népe méterszámra készít a legerősebb vászontól a legfinomabb üvegbatisztig mindenre. Milyen sok jót tehetne még ezekkel is az olyan urinő, aki maga talán, — úgy mint Elaine, — csak egy kis könnyű varráshoz ért, de azt hajlandó igazán jól végezni el. Az ilyen, amellet, hogy magának is biztosítaná a megélhetést, emelhetné környezetében minden-

Dunántúli áttörési munka vászonalapon.

kinek az izlését; a gazdagok figyelmét ráterelhetné a nép iparára; a kissé ó-divatuabbak figyelmét az egészségi szempont legújabb követelményeire, a pazarló hajlamuakét a takarékos fölhasználásra, szóval, bebizonyíthatná itt is, hogy semmi jóra-
 való foglalkozás nem szállíthat le valakit az urinő rangjáról, ha-
 nem az igazi urinő, aki ilyen voltát a lelkiismeretes munka ne-
 mesi oklevelével bizonyítja be, az igenis bármilyen jóra-
 való foglalkozást fölemelhet urihölgynek való foglalkozássá.

HARMADIK FEJEZET.

A stencílfestés.

(Sablonozás.)

A mi korunk iparművészeti meg háziipari munkásságának az is egyik nagyon érdekes vonása, hogy sokféle munka szerepel olyan, ami ismert volt ugyan régen is, de azért ma mégis oly tökéletesen más a hatása (még pedig majdnem kivétel nélkül jobb, mint régen), hogy alig lehet ráismerni. Vagy a színen, vagy az anyagon változtattak valamit, de a jelleg egészen átalakult. Említsünk csak egy egészen egyszerű példát: a horgolást. Mennyit szerepelt régen is! De a legtöbb esetben bár ne szerepelt volna, mert ahol csak megjelent, rontott a szobán, még pedig igen gyakran mennél több időt áldoztak rá, az csak arra látszott alkalmasnak, hogy annál több rossz izlést valósítsanak meg benne. Gondoljunk például a spárgából és színes berlini pamutból horgolt asztalterítőkre, amelyek nem voltak valók sem dísznek, sem asztalvédőnek, mert az áttört csillagokon csakúgy keresztülhatolt a por, mintha a terítő ott se lett volna; ami pedig a szépséget illeti: — nos „a holtakról vagy jót, vagy semmit“; azért tehát ne szóljunk a régi időknek erről az emlékeről, amely szerencsére már egészen a múlté. Valamint jórészt a múlté ennek a terítőnek kortársa és a rútságban méltó versenytársa: a fehér pamutból horgolt butorvédő is, amely, szegény, útban volt mindenütt, de azért mégis mindenhol ott volt; — a méregzöld színű ripsz kanapék karján és vánkósán, hogy aki ledőlt egy kis délutáni pihenőre, a horgolt kendő jóvoltából olyan ripacsossá mintázott arccal kelt föl, mintha a hólyagos himlő bánt volna el vele; — ott volt ez a derék dísz-

tárgy a karszékek hátán is, hogy a távozó vendégnek ragaszkodással tapadjon a hátára, úgy hogy ha a háziak észre nem veszik, a posztókabátos vendég bizonyára a „védkendővel“ együtt távozik (ami különben csakis a vendég baja lett volna, nem a lakásé).

És milyen volt az ilyen védkendők mintája is! Vagy rojtok tették ki benne a legnagyobb részt, amelyek a mosásban olyan csimbókká gubanczolódtak, hogy amellet a gordiusi csomó csak laza hurok volt; vagy a „három légszem, egy pálcika, három légszem, egy pálcika“ adta az alapot, de ebben aztán vagy nefelejtsbokkréták tették a mintát olyan szegletes (három pálcikából álló) szirmokkal, mint valami sakktábla — vagy karfiolfejekre emlékeztető rózsák.

Ez volt a régi idők horgolása.

Nem az antik időké, hanem az 1840-től majdnem egészen a múlt század végéig tartó korszaké.

És lám, a horgolás velünk van most is, horgolunk most is, talán jóval többet, mint tíz évvel ezelőtt, csak hogy ki merné együtt emlegetni az előbbi dolgokat a mai antik mintákat fölelevenítő sárgás fonalu guipure-horgolásokkal meg a gyönyörű *csetneki* csipkével, amelynek főszépsége az, hogy anyag és minta egymáshoz illik és hogy alkalmazni is ott alkalmazzák, ahol a helyén van.

És a mai kor háziiparának, iparművészetének bizonyára értékes vonása az, hogy a maga javult, nemesült izlését bele tudta vinni olyan ipari foglalkozásokba is, amelyek a maguk avult, rosszizlésű voltánál fogva már nem lettek volna életképesek. Az új izlés új életet vitt beléjük.

Így vagyunk a ma ismét lépten-nyomon látható és egyre tágabb téren alkalmazott *stencil-festéssel* is. Szinte nem szeretem a régi nevét, a *patron-festést* is ideírni, mert akaratlanul is mindenkinek az jut eszébe, mikor így, a patronok segítségével végzett virág- vagy gyümölcsfestés olyan igényekkel lépett föl, mintha valódi, szabadkézi festés lett volna.

Ebben nem volt sok igazság, következésképp szépség sem lehetett benne, mert hiszen ez a kettő a művészetnek még szerényebb rokonánál, a műiparnál is együtt jár. Ma a stencil-festés mindenekelőtt azért támadt új életre, új, fontos, szép és hasznos szereplésre, mert mindenekelőtt helyesen, igazsággal, hogy úgy mondjam, csalás nélkül alkalmazzák, csakis ott, ahol a stencil-festés nem akar másnak látszani, mint ami, másodszor, mert — igen sok pénzt lehet vele keresni.

Hogy mi módon? Nos a följújtott patron-festésnek éppen az az egyik jó vonása, hogy alkalmazni végtelenül sokfélére lehet. A mosásra szánt vászon kézimunkától a bársony- és posztófüggönyig, a könyvtáblától a falkárpitig mindenre.

Azt hiszem, még sokkal többen vennék hasznát, mint vesznek máris, ha sokakat el nem riasztana az, hogy a könyvekben vagy az illusztrált lapokban talált és erről szóló cikkek rendszeren mind túlzásba vitt körülményességet követelnek a műkedvelőtől. Azt tanácsolják, hogy vegyen rézlemezeket, ónlemezeket, vésőt, kalapácsot, fűrőt, simítót, mikor pedig mindez száz eset közül kilencvenkilencben teljesen fölösleges.

És éppen mivel mind az olyan nő, aki szórakozásból tanul meg valami műipari foglalkozást, mind pedig az olyan, aki pénzt akar keresni annak a révén, kerülni akarja nagyon észszerűen a fölöslegesen nagyméretű beruházást, ne azt soroljuk föl, hogy mi mindent *lehet* összevásárolni a stencil-festéshez, hanem azt, hogy mi minden *nélkül* is meg lehet azt kezdeni sikeresen.

Mindenekelőtt miben is áll hát a stencil-festés?

Valami mintát átrajzolunk eléggé szilárd anyagra, például jóminőségű rajzpapirosra, azután éles tollkással kivágjuk úgy, hogy az aminek festve kell lennie, az a mintán üres legyen, mint a régi szobafestő patronokon, és ennek a segítségével visszük át a mintát.

Éppen mivel a stencil-minta lerajzolása, kivágása jár némi kis fáradsággal, természetesen nem volna észszerű olyan esetben vesződni vele, ahol például egy mintát csak egy ízben használnánk föl, mert hiszen ekkor ugyanannyi, vagy talán kevesebb fáradsággal szabadkézi festésben is megcsinálhatnánk például azt a selyemvánkost, írómappát stb. De tegyük föl, hogy valaki például tizenkét ebédlőszék támlájára akar címerdísz alkalmazni, vagy a szekrényeit akarja elegánsan fölszerelni keztyű-, fátyol-, nyakkendő-, szalag-, zsebkendő-tartókkal, annak bizony akár a kézfestés, akár a himzés helyett igen alkalmas lesz a stencil-festés.

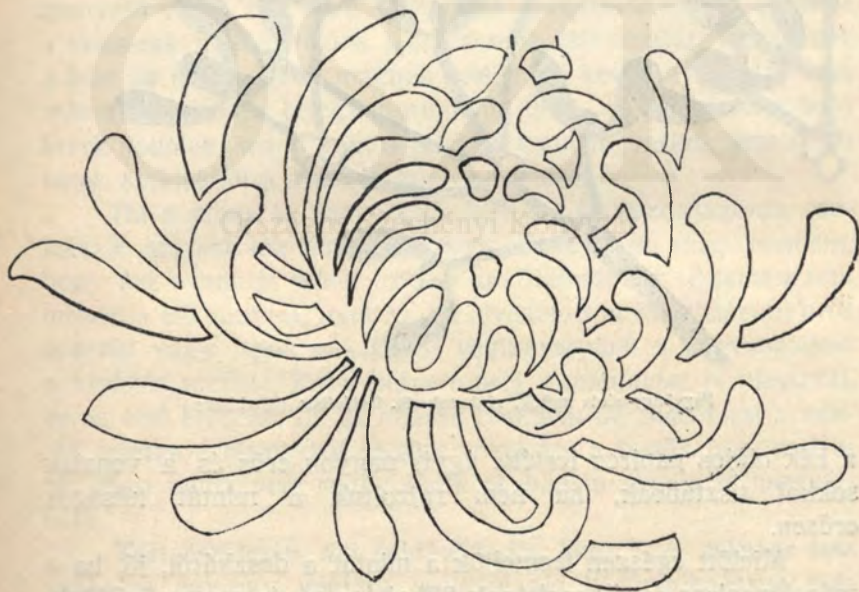
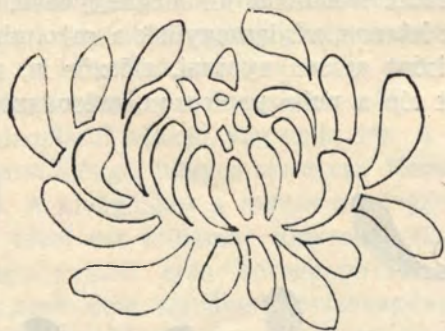
Az okvetetlenül szükséges fölszerelés tehát ez:

Néhány ív jó erős rajzpapiros, egy rajzdeszka, irón, egy-két ív átlátszó másolópapiros, egy ív kék, olajos másolópapiros, egy doboz rajzszög, egy éles tollkés.

Tegyük föl, hogy ezt a krizantemum-mintát akarnánk alkalmazni elszórtan. Azért kezdem az ilyen módon alkalmazott mintával, mert ez sokkal könnyebb, mint valami mértani vonala arabeszk-minta, amelyet kifogástalan szabályossággal kell el-

helyeznünk az alapon, tehát méregetni kell a rajzoláskor is, az átmásoláskor is.

Az átlátszó másolópapírost a rajzra téve pontosan, egyenletes és tiszta vonalakkal levesszük a mintát. Dolgozhatunk

Krizan'teum minta stencilfestéshez.

akár tintába mártott tollal, akár írónnal, az mindegy, csak ha írónnal dolgozunk, ne használjunk nagyon lágyat, nehogy a vonalak vastagok legyenek vagy elmosódottak; semmi esetre sem jó, ha az írón lágyabb a 3. számúnál.

Ha a mintát levettük, feszítsünk a rajzdeszkára először

egy ív rajzpapirost, fölébe egy ív kék, olajos papirost, természetesen a kék oldalával lefelé, hogy az nyugodjék a rajzpapirosra; efölé tesszük az átlátszó papirost, melyre a mintát lemásoltuk.

Ezt a három réteget letüzzük, jól kisimítva, 6—8 rajzszöggel. Azután írónunkat jól megheggyezve, hogy finom, vékony vonalat húzzon, végigmegyünk a rajz minden vonalán. Főleg az írót erősen nyomni, először is, mert ilyenkor könnyen lyukat tép a puha papirosra, másodszor pedig, mert

Fagyöngy-minta terítők, vákosok stb. festéséhez. (Kisebblítve.)

a kék olajos papiros festéke úgyis nagyon erős és a vonalak sokkal tisztábbak, ha nem rajzoltuk a mintát túlságos erősen.

Mielőtt egészen leemeljük a mintát a deszkáról, jó, ha a másolópapíros egyik sarkának fölhajtása révén meggyőződünk, vajjon nem maradt-e el valami vonal? Én részemről azért találtam mindig nagy segítségnek, ha a mintát leelőször tollal és tintával rajzoltam le, mert ha azután a tintával rajzolt vonalon az átnyomáskor írónnal mentem végig, mindig tisztán megláthattam, melyik vonal van már átnyomva, melyik nincs. Hogy a minta mikor alkalmas stencil-festésre, az rögtön kiviláglik előttünk, ha a föntebbi krizantemum-mintát vagy ezt a fa-

gyöngyágot tekintjük meg. A minta részei nem függnék össze minden megszakítás nélkül; például a krizantemumnak minden két-két szirma között van egy kis úgynevezett *fal* vagy *hid* vagy *kapocs*, már ki hogy nevezi, vagyis egy olyan rész, amelyet nem szabad a minta kivágásakor átvágnunk. Ha ilyen részek nem volnának a szirmok közt s ezeket csak rajzolt vonal választaná el, a kivágáskor egyetlen egy darabban esnék ki az egész papiros és következésképp a nagy üreg helyén nagy, alaktalan színfolt támadna a festéskor.

Ha a rajzolással készen vagyunk, jön a kivágás. Nem hangsúlyozhatom eléggé, hogy a siker egy főtítka ebben a tollkés éles volta. A kivágáskor a mintát a világért se tegyük a rajzdeszkára, mert ezt mihamar tönkretesszük, hanem vagy üveglapra, vagy valami erős kéregpapírlapra, régi, letépett könyvfedélre, amit nem sajnálunk összevagdalni. Az üveglap előnye az, hogy nem fáradunk a szükségesnél mélyebbre ható vágással, mert a kés az üveglapig érhet csak, de viszont az üvegen való vágás egy kicsit hamarabb tompítja a kést. Vágáskor a vonalnak mindig tőlünk legmesszebb eső pontjára helyezzük a kést és úgy húzzuk magunk felé. Igen kevés gyakorlat után már olyan szépen belegyakorlódunk, hogy sem a kacskaringós kerek vonalak, sem a pontos mértani vonalak, sarkok nem vesztenek alakjukból a kivágás közben semmit.

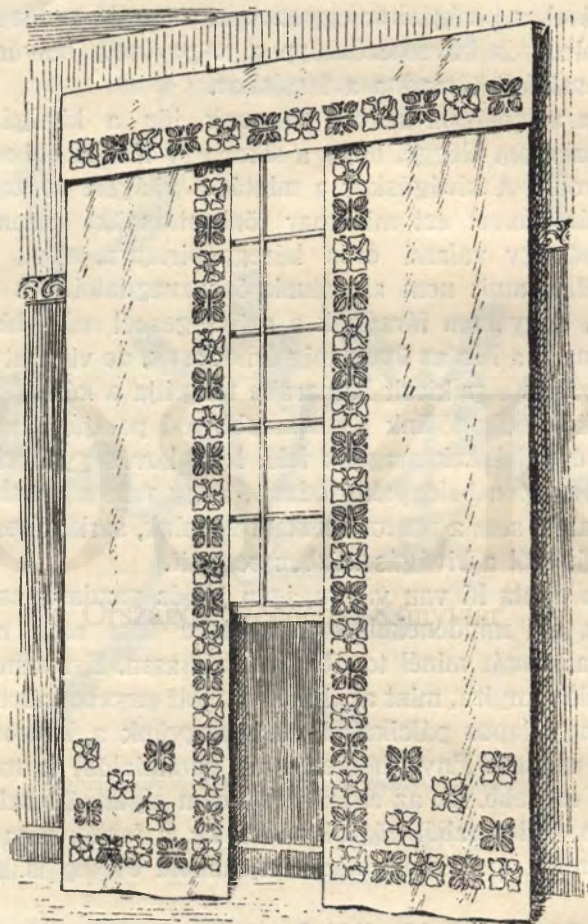
Ha a minta ki van vágva, igen jól és gazdaságosan cselekszik az, aki mindenekelőtt arra nézve tesz meg mindent, hogy azt a mintát minél tovább használhassa. Ezt semmi sem mozdítja elő annyira, mint az, ha olvasztott enyvbe mártott erős ecsettel vagy lapos pálcikával végigmegyünk a körvonalakon a kivágás mellett. Enyv helyett még gummioldat is megteszi, de az első erősebb. Ez az eljárás csaknem olyanná teszi a mintát, mintha érclemezből vágtuk volna ki; a festék nem nedvesíti át, a minta nem rongyolódik el, hanem évekig is használható.

Természetesen, aki például tudja, hogy igen sokszor lesz szüksége egy-egy mintára (például aki kézimunka-üzlet számára dolgoznék ebben az irányban), az mindig választhatja a papiros helyett a vékony réz- vagy ónlemezeket a kivágásra, de annak, aki csak itt-ott használja egy- és ugyanazon mintát, a rajzpapiros is teljesen jó.

A rajzpapiroson kívül pedig kitünő minőségű vízálló papirosra is akadhatunk sokszor, ha valami jobb papirkereskedésben körülnézünk; — vannak például fényezett, vízhatlan papi-

ros-fajták arra a célra, hogy szállításra szánt csomagoló ládákat béleljenek ki vele; ez szintén kitűnő a stencil-minta kivágására.

Celluloidból és gelatineből is lehet stencil-mintát kivágni, ami főleg akkor hasznos, ha azt akarjuk, hogy a minta átlátszó

Hamvaskék vászonfüggöny stencilfestéssel.

legyen. És végre ugyanez okból nagyon jó a valódi, külön stencil-vágásra való, olajfirnisszel átítatott papiros, melyet szintén ívszámra kapni.

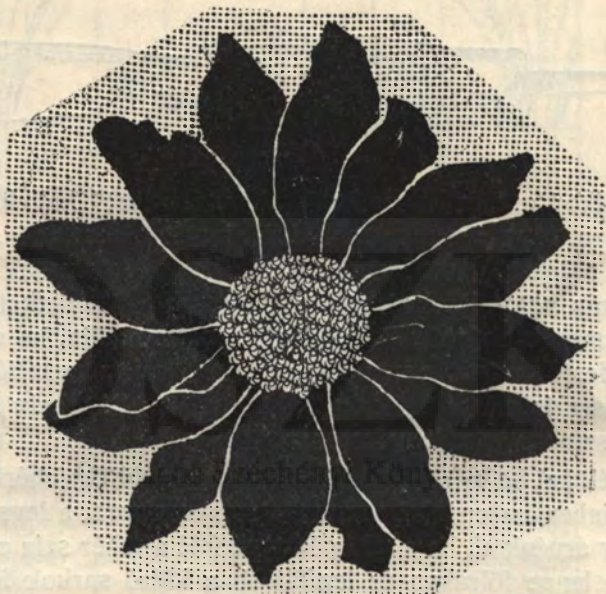
A legközelebbi kérdés már most a festék.

Ez lehet vízfesték is, olajfesték is. Ha szövött anyag az, amire festünk, akkor alkalmasabb az olajfesték, mert így a tárgyat mosni is lehet, ha a kelme maga mosó. Például színes vá-

szonból igen szép függönyt, asztal- vagy ágyterítőt, kanapévánkost készíthetünk stencil-festéssel és mindezeknél nagyon hasznosnak fogjuk találni azt, ha a tárgy mosható. Ezért az olajfesték volna alkalmasabb. Viszont ha a szoba falán akarunk stencil-festést alkalmazni (akár egyenesen magán a falon, akár sima, mintázatlan papirtapétán), akkor a vízfesték a szokásos.

Kezdjük az apróbb tárgyakkal.

A főtebb megadott fagyöngyminta akár szabálytalanul elszórva, akár egyenes sorban ismételve gyönyörű volna diván-

Százszorszép virágminta fehérben vagy sárgában festve. Középe csomóöltés barna selyemből.

párnára, mondjuk tompa rózsaszín, écru vagy szürkés-kék alapon; — a nagy százszorszépből kettős sort festhetnénk egyenes csíkban szép vászonra, ami például fehér és világoskékben tartott hálószoza számára volna gyönyörű függöny és ágyterítő.

Nagy négylevelű lóhere bármilyen kisebb asztalterítőn szép volna elhintetten; — viszont valami nehezebb anyagu és nagyobb tárgyon, például posztóból, bársonyból készült ajtófüggönyön a Bourbon lilium volna szép elhintett minta gyanánt.

Bármelyik legyen is a választott tárgy (első kísérletül persze nem vesz az ember mindjárt vagy öt-hat méter drága bársonyt, hanem beéri egy félméter színes vászonnal), a kelmét ráfeszítjük rajzszögekkel a rajzdeszkára és reáhelyezzük a

mintát. Ha szabálytalanul való elhíntésre szántuk például a krizantémum-mintát, ez az első kísérletet nagyon meg fogja könnyíteni, mert nem kell például a középnek, a hosszúságnak, szélességnek kimérésével sokat vesződnünk.

Az olajfestékekből, melyeket bádogcsőben kapni, kite-szünk egy keveset üveglapra vagy régi, megrepedt csészealj vagy tányér lapos részére, azután anélkül, hogy bármiféle olajjal, vagy terpentinszesszel is vegyítenénk, fölveszünk belőle egy keveset a stencil-ecsetre. A stencil-ecset laposra vágott eléggé szilárd minőségű és alakja a következő:

Mikor azt említem, hogy „igen keveset“ kell kitenni az üveglapra, meg „igen keveset“ kell venni az ecsetre is, ezt szeretném a lehető legerősebben hangsúlyozni, nemcsak mert ez az eljárás nagy festékpazarlástól óv meg bennünket, hanem mert a munka szépségének is legbiztosabb módja, ha minél kevesebb festék van fölrakva. Ekkor nem látszik „meszelésnek“ és árnyalásra is akkor nyílik a legjobb mód, ha némely ponton a szövet színe áttetszik a festéken.

Például ha a krizantémum-mintát, mondjuk fehérben vagy krémszínben festenénk hamvaslila selyemalapra, a legszebb hatást úgy érnénk el, ha a virág közepe felé a fehér szín csak ködszerűen lenne föl rakva és legföljebb a külső sarkok felé lenne valamivel erősebben fehér, ott, ahol a világosság erősebben éri a szirmok hegyét.

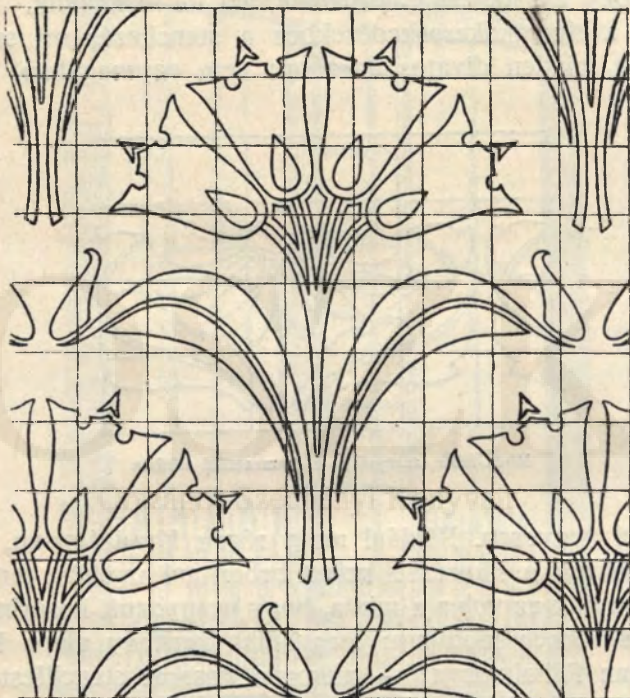
„Minél kevesebb festék, annál több siker“, ez igazán jel-szava lehet a stencil-festőknek.

Fontos ok a festéknek igen gazdaságosan való használá-tára az is, mert ha bőven rakjuk föl, eleinte talán nem vesszük észre a bajt, de másnap a festékből kiszivárgott olaj csunya „udvart“ képez a színfolt körül. Munka közben az ecsetet mindig teljesen függőleges irányban kell tartanunk, mert ekkor a szőrszálak nem hatolnak be a minta szélei alá és a körvonal hibátlan tiszta lesz.

Ha vízfestékkel akarunk dolgozni, akkor szintén használhatjuk a fentebb említett stencil-ecseteket, de a fő az, hogy a festéket sokkal kevésbé vízesen használjuk, mint bármi más

vízfestési eljárásnál. Hogy ez mennyire az egyedüli helyes eljárás, arra világos példát nyújt azoknak a munkája, akik például a ládákra patronoznak rá nagy fekete betűket, felírást stb. Ezek az erős ecsetet először a fekete festék-tégla *kissé nedves* felső lapjához ütögetik oda, aztán az egészen száraz oldallaphoz és csak így kezdenek dolgozni.

A vízfestéket porlasztóval lehet gyönyörűen ráfujni a mintára; — a legtokéletesebb az *aerograph* nevű légnyomással dol-

Lótoszvirágminta. Használható egyenként vagy soronként.

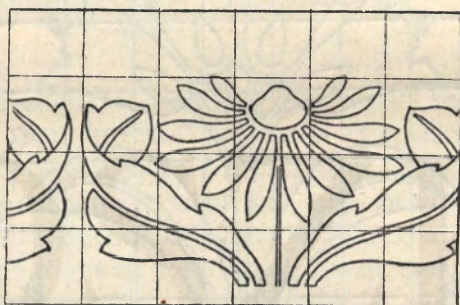
gozó kis porlasztó, de ennek helyét, kevésbbé kényes munkánál az ismert illatszer-porlasztó üveg is helyettesítheti.

De mivel valószínűleg akár a maguk szórakozására dolgozó hölgyek, akár azok, akik a ma oly divatos és oly jövedelmező stencil-festéssel pénzt akarnak keresni, valószínűleg legnagyobbbrészt szövetre festett tárgyakat fognak készíteni, például a ruházathoz vagy lakásdíszítéshez való tárgyakat, bátran elmondhatjuk, hogy elég, ha az olajfestékkel való munkát tudják jól.

Alább azért megadjuk a vízfestésű stencil-munka leghasznosabb fájának, a faldíszítésnek a leírását is, de előbb azokról a tárgyakra kívánunk szólni, amelyek készítése mint pénzszerzési eszköz és mint szórakozás is a legalkalmasabb.

Aki pénzszerző foglalkozás gyanánt akarna a stencil-festésbe fogni, annak három olyan helyen is lehetne kopogtatnia, hol valószínűleg szívesen fogadják: a kézimunka-üzletekben, a színházi jelmezzabóknál és a ruhaszalonokban. Ma még nem sok munkás végzi ezt a dolgot hozzáértéssel; nagyon valószínű tehát, hogy aki idejében ajánlkozik, azt jól megfizetik.

A kézimunkakereskedésekben a stencilezés ott szerepei jóformán minden divatos darabon; nem egymagában, hanem

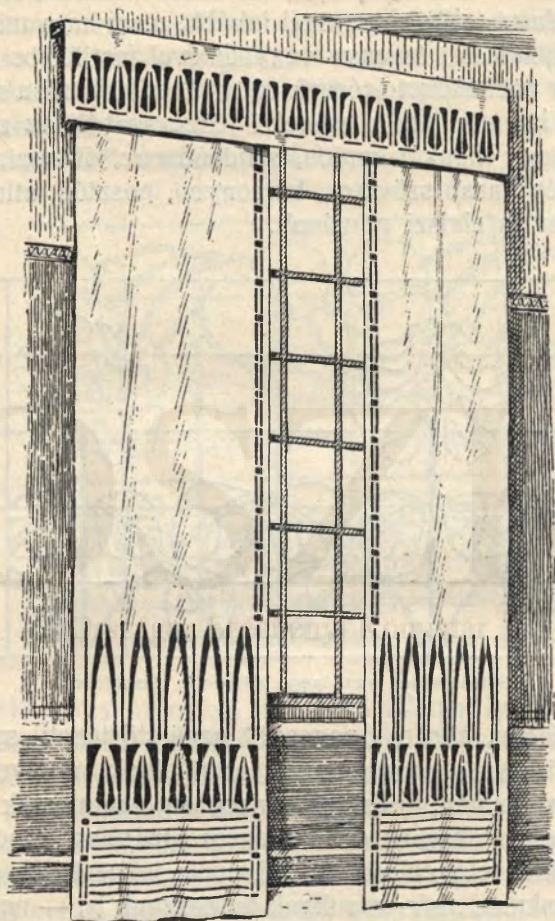
Minta fehér, aranyárga és hamvaszöld színben.

himzéssel vegyesen. Például aníg régen fáradságosan, öltést öltés mellé rakva, himzéssel kellett beborítani az egész területet, mert, mondjuk az volna a minta, hogy aranyozott kosárban (az ismeretes rococo motívum: magasfülű, keskeny alapú kosár) ibolya van fölhalmozva; — akkor a kosarat stencilfestésben, aranybarna tónusban festik meg; az ibolyatömeget *egy* közép-színű, hamvaslila tónusban, azután a kosár bordáit néhány aranyszínű selyemszállal, hogy úgy mondjam, *accentuálják*, kiemelik egy kicsit; az ibolyacsomó egyes virágainak pedig csak például egy-egy jobban megvilágított, vagy jobban szembeötlő szirmát hímzik át 2—3 árnyalat pamuttal vagy selyemmel.

Nagy vadrózsacsokrokat, pipacsbokrétkákat ugyanígy látni *alapozva* festéssel; azután egy kevés himzés a levelek erein, a virágok közepén vagy visszahajló szélein teljesen megadja a kívánt árny- és fényhatást.

És micsoda időkiméléssel jár a mellett, hogy a hatás sokkal szebb, mert a festésben könnyebb árnyalni, mint a hímzés-

ben. A vászonnál sokkal igényteljesebb anyagu tárgyakon is szerepel a stencil. Egy gyönyörű spanyolfal régi elefántcsont színű moire antique alapjára fantasztikus madarak voltak festéssel alapozva tompa bronz-zöld és rézszínekben, szabálytalanul, szinte foltosan festve; efölé aztán hosszú, egyenes öltések

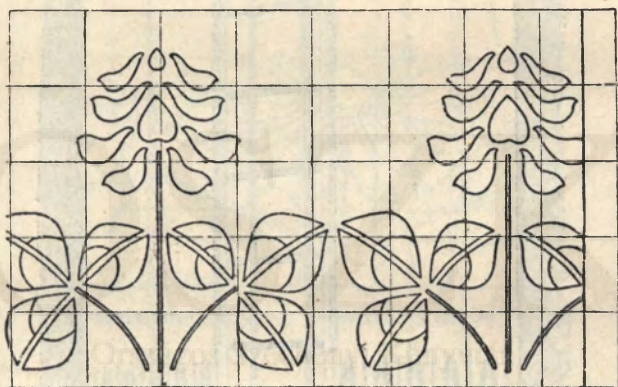
Nyersszín Cassia-függöny rézvörösben árnyalt vagy zöld és aranybarna festéssel.

voltak alkalmazva itt-ott, hogy mintegy a toll irányát jelezzék, igen fényes, vastag sodrott selyemből szintén rézvörös és bronz-zöld színben.

Képzeljük el, milyen szép hatásokat lehetne elérni, ha posztó-karszékekre, bársony ablak- vagy ajtófüggönyre is alkalmaznánk festést néhány fényes himzésöltéssel „relief“-fé téve az egészet.

Gyönyörű magyar mintáink szintén igen alkalmasak volnának erre a célra.

A második hely, ahova a stencilfestéshez jól értők valószínűleg eredménnyel fordulhatnának munkáért, a színházi jelmezsabók műterme. Színpadi ruhákon oly gyakran kell gazdag himzéseket utánozni, hogy ilyenkor a stencil-festés pompás szolgálatot teljesít annnyival inkább, mert ha a minta egyes részeit például olaj és enyv vegyületekkel festjük be előbb, azután arany porfestéket szórunk rá, gyönyörű hatású arany motívumokat kapunk. Aki a színházi jelmezsabókhoz megy próbálkozni, hogy munkát kapjon, mindenesetre jól teszi, ha készít néhány szép darab szöveten, bársonyon, posztón, atlaszon valami festést és elviszi mintának.

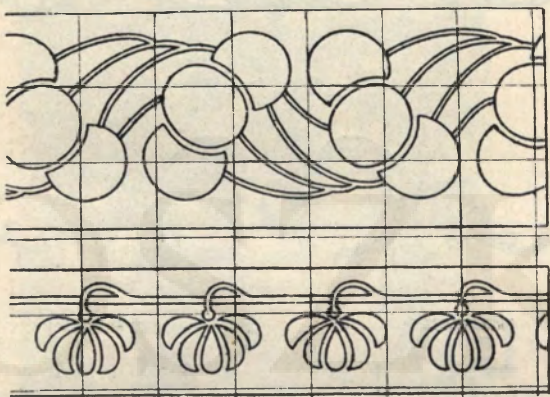
Stilizált lóhere minta tompa zöldben és rózsaszínben.

Angliában, ahol a „pageant“ nevű történeti színjátékok most annyira szokásban vannak; színjátékok, amelyekben kétezer szereplő is van, óriási mennyiségben alkalmazták a stencil-festést a jelmezeken és ezt majdnem kizárólag mind nők végezték. Műkedvelői előadások, élőképek, jelmezbálok esetén, — akár magunknak, akár másoknak dolgozzunk is, — ne feledkezzünk meg arról, micsoda hatalmas kis eszköz a stencil-ecset.

És végre a harmadik hely, ahol ennek az ecsetnek ügyes kezelője gyakran akadhatna megrendelésre: a divatszalonok. Ha végiggondoljuk, hogy a muszlintól és selyemgáztól kezdve a bársonyig mindenre lehet (jól megválasztva) ezt a munkát alkalmazni, akkor elképzelhetjük, hogy estélyi, selyemkreppruhák tablier része, nagy, elmosódó, halvány virágokkal, directoire kabát mellényrésze szintén a maga stílusához illő mintával milyen szépen volna díszíthető.

Hogy a ruhadísznek készült ilyen stencil-munkát szintén kiegészíthetjük pár himzési öltéssel, vagy ahol ez megfelel az egész jellegnek, egypár gyönggyel, fémlемеzzel, metszett kővel, az magától érthető.

Mintákat könnyen szerezhethetünk akár a jobb divatlapok kézimunkamellékleteiről, akár a kézimunkakereskedőktől, akik a selyempapírra nyomtatott és átnyomásra szánt kék, olajos mintákat igen olcsón árulják. Ha a minta eredetileg nem is stencil-munkához készült, rövid gyakorlat után már rájövünk, hogyan lehet egy-két kis összetartó „híd” vagy „kapocs” nevű vonal segítségével alkalmassá tenni.

Keskeny minták könyvtábla, díszdoboz, ruhabetét díszítésére.

Aki pedig az egész lakásából talán a könyvtárára a legbüszkébb, nos a stencil-festésnek kitünő hasznát veheti az is, még pedig ily módon. Az úgynevezett „angol vászonkötés” egyre jobban terjed a könyvvilágban; a nehéz aranyozás, préselés kezd elmaradni és inkább az a divat, hogy valami szép, művészi színű vásznat válasszanak a könyv számára. Ezt az maga is veheti méterszámmra, aki könyvei tábláját stencil-festéssel akarja díszíteni; — csak a könyv nagyságát kell a vásznon kimérnie; köröskörül hozzáadni mondjuk három-négy centiméternyit és akkor aztán dolgozhatunk. Bármelyik kedves könyvünk, ha csak fűzött példányban vettük is meg, szép díszkiadássá válik; ha például gyöngyszürke alapra szép babérágakat festünk sötétzöldben, gránátszín babérgyümölcssel; — amíg például tompa, sötétkék alapon az olajzöldnek és aranyszínnek néhány árnyalata hatna jól: — valami kedves, régi-divatu könyvünket, lemult idők emlékiratait stb. levendulaszín,

hervadt rózsza vagy régi elefántcsontszíni vászonba köthetnénk valami ó-divatu barokk díszítéssel.

Az így megfestett vásznat aztán átadjuk a könyvkötőnek — *ha* átadjuk, mert mellékesen azt is szeretném megjegyezni, hogy a díszes, művészi könyvkötés szintén kihasználatlan pálya

Háromszíni minta patronlapjainak készítése.

még a nők között, már pedig hogy mennyire ügyesek benne, ha egyszer hozzáfognak, azt eléggé bizonyítja az, hogy Londonban a legmagasabb rangban a „nők könyvkötő céhe“ áll a könyvvilág díszmunkái között.

Vannak olyan minták is, amelyeket, mint például a fön-
tebbit, két vagy három színben kell festeni. Ilyen esetben úgy
teszünk, hogy mikor az átrajzolt mintát ki akarjuk vágni, nem

egy, hanem három papiroslapot használunk egymásután és mindegyiken csak az egy-egy színben kifestendő részt rajzoljuk le és vágjuk ki.

Persze, az ilyen mintánál már azután sokkal nagyobb pontosság kell, mint az elhintett virágnál, mert minden vonalnak éppen oda kell esnie, ahova a minta kívánja, miért is az ilyent már csak némi gyakorlat után fogjuk választani. És mivel természetesen az egyik színnel való festésre a második mintát csak akkor szabad rátenni, ha az első már egészen megszáradt, éppen azért, ha csak nagyon sok időnk nincs a várako-

Vadszőlő-friz őszi levélszíneiben.

zásra, az ilyen mintát jobb vízfestékekkel festeni, mert az úgyszólván mindjárt száraz, míg az olajfesték megszáradásának két-három nap is kell.

Vége a faldíszítésre nézve csak annyit mondhatunk, hogy most, mikor hála a jó ízlés Istenének, az agyonmintázott falaktól megint visszatérnek a nemes pompéji és etruszk ízlés mintázatlan, sima falaihoz, melyeknek egyedüli díszé csak a tetőnél levő homloksáv (friesse), ezt a frieset szépen elkészítheti valaki stencil-festéssel úgy, hogy a tapéta-kereskedőktől vesz egy hengert az igen olcsó úgynevezett bélés papírból (amelyet arra használnak, hogy az ujonnan épült házakat ideiglenesen, egy-két évre kitapétázzák vele, hogy a falból kiszivárgó salétrom a szebb tapétát ne tegye tönkre), erre aztán fest valami

nagyvonalu, merész rajzu mintát, például nagy legyező pálma-leveleket, lefutó repkény vagy vadszőlő indákat, kék sásliliomokat, szóval valami olyant, ami nem aprólékos hatásu, hanem bizonyos távolságból is jól látható. A mostani divat szerint a friese széles, néha félméternél is szélesebb, ami arra való, hogy a képeket ne lehessen a régi, kétségbeejtő magasságra aggatni. Ha másképp nem tudunk szép friese-mintához jutni, a tapéta-kereskedők minden évben eladják a maradék darabjaikat; elég ha csak egy métert veszünk is valami rózsafüzéres, virágkosaras, pávás, fecskés, almavirágos vagy más szép mintájú frieseből és olyan szépet alkothatunk, mintha híres, drága díszítő kárpitozta volna a szobánkat. A friese alatt azután lehet a fal akár szintén az egyszínű (krém, vízzöld, villanykék, gyöngyszürke, terracotta, pompéji rózsaszín, mohzöld) bélésapírral bevonva, akár pedig az új, higiénikus falfestékekkel bemeszelve, amely a falat olyan szép sikossá teszi, mint a márvány és minden művészi hatásu, pasztel-színben kapható.

Befejezésül csak annyit, hogy amely mintát egyszer megszereztünk a stencil-festéshez, lerajzoltunk és kivágtunk, azt azután őrizzük is gondosan. Ha nagyon befestékesedett az olajfestéktől, itatós papirosra téve gondosan mossuk le terpentinbe mártott szivaccsal és tartani pedig legjobb vagy minden egyes mintát egy-egy nagy borítékban, vagy itatós papiros ívekből összevarrott könyvben.

NEGYEDIK FEJEZET.

Fafestés.

(*Intarsia utánczás, marqueterie.*)

Azoktól, akik a nők iparművészeti kísérleteit inkább elfogultan, semmint igazságosan bírálják, hallani lehetett, kivált még évekkel ezelőtt, olyan megjegyzést, ha valami nagyon légies, gyönges, rövidéletű tárgyat láttak, például halvány vad-rózsa-ággal festett gaze legyezőt: „Igazi kisasszony munka“. Kivált ha még a munka kivitele is valami félénk, határozatlan jellegű volt. Nos ha az ilyen megjegyzés megszólás akart lenni, akkor ma már nagyon ritkán illik rá az olyan nők bármilyen ág-beli munkájára, akik komoly iparművészeti tanulás után fogtak dologhoz, de annyi bizonyos, hogy éppen az *intarsia-festés* gyönyörű munkájával már csak azért is érdemes foglalkoznia a nőknek, mert ha volt előbb a munkájukban határozatlanság, félénkség, vagy az elsietettségre, szabálytalanságra való hajlam, nos akkor ez a munka elhagyatja velük mindezt, mert ezek a hibák ebben a munkában tízszer nagyobbnak látszanak, mint például mondjuk, valami elszórt virággal festett selyemvánkoston. A fafestésnek anyaga is, stílusa is nagy pontosságot, határozott, bátor kezet kíván.

Éppen az anyag, a szilárd, tömör fa az, amely egyszerre mintegy élénk írja a stílust is. A fatárgyakra való festésben sohasem leszünk távolról sem olyan stílszerűek, ha holmi könnyedén odavetett virággal, természetes színben tartott pillangókkal díszítjük a tárgyakat, mint ha a szabályos, ornamentális mintákat választjuk, amelyek a régi, nagyértékű fabera-

kást utánozzák. A szó *intarsia* berakást jelent és ezt a munkát a múzeumok régi olasz, flamand és francia műtárgyain bámulhatjuk meg. A franciák ugyanezt a munkát *marqueterie*-nek nevezik; míg annak az újabb keletű műiparágnak, amely a fa-berakást festéssel utánozza: *velencei marqueterie* vagy *marqueterie festés* a neve.

Ennek a gyönyörű munkának sohasem volt annyi lelkes

Régi olasz faberakási minta asztallapokhoz.

művelője, mint most, mióta a régebben használt víz- vagy olaj-festékek helyett külön e célra való fafestő színeket gyártanak, pontosan utánozva színeikben azokat a ritka és drága fanemeket, amelyen például a palisander, a selyemfa, rózsafa, tulipánfa, amelyeket a régi faberakó művészet használt arra, hogy belőlük mintákat vágva ki, azokat belehelyezze egy másik fába, amelyből ugyanazt a mintát, egy hajszálla ugyanúgy szintén kívágták.

Ha csak ennyit mondunk is a munkáról, már el lehet képzelni, hogy ennek igazán tökéletesen való elvégzése mennyi fáradsággal járhatott. A legkisebb hiba már szembeötlő volt; ha az alapból több volt kivágva, mint kellett volna, már üreg támadt a minta és az alap körvonalai között; ha meg a minta volt nagyobb, mint kellett volna, nem fért az alapba. A faberakás azonban oly gyönyörű hatásokra alkalmas, hogy az intarsiat utánzó fafestés, vagy velencei marqueretie munka iránt már azért is hálásak lehetünk, ha hozzá segít ahhoz, hogy olyan tárgyakat alkothassunk, amelyek a faberakással díszített dolgokhoz hasonlóak.

De azt előre is gondolhatjuk, hogy elsietett vagy gondat-

Festésre szánt asztalok fehér fából.

lan munka révén sohasem készíthetünk csak távolról sem hasonlót az olyan tárgyakhoz, amelyekre valami ügyes, kitűnő olasz intarsia munkás annyi időt áldozott. Ne sajnáljunk egy kis időt a munka pontos végzésétől már csak azért sem, mert hiszen egy ilyen intarsia-festésű tárgy nem olyan rövid életű, mint valami csipkés, selyemgáz fodros dísz tárgy, hanem akár századokig is eltarthat; mi magunk pedig egész életünkön át gyönyörködhetünk benne.

A festék- vagy papirkereskedések nagy változatban tartják a fafestéshez való tárgyakat. Ezek rendesen igen szép fehérek; anyaguk legtöbbször sycamore, magyal- és juharfa. És mikor a tárgyat választjuk, szükséges is nagy figyelemmel lennünk arra, hogy minél fehérebb és simább, tömörebb fából legyen, mert a festés akkor lesz rajta igazán szép.

Van azonkívül még egy dolog, amit a tárgy megválasztásakor a kezdőnek nem szabad elfelejtenie: mennél egyenebb, simább felületekből áll a tárgy, annál kevesebb csalódást fog okozni.

A világért se vegyen első tárgy gyanánt például *kerék* fadobozt, vagy hajlított lapokból álló falipolcot; első kísérletnek például egy fényképkeret vagy lapos fedelű, négy-szögletes doboz a legjobb és igen jók a tálcáknak elkészíthető sima lapok is. Mintát nagy választékban kapni a festék- és papirkereskedőknél és természetesen, mielőtt határozunk a min-

Spanyol mahagoni színre festett asztal
széttárható lappal.

tára nézve, igen pontos mérések útján teljesen meg kell győződ-nünk arról, megfelel-e a minta mérete a tárgy méretének.

Ekkor következik egy olyan művelet, amely még se nem festés, se nem rajzolás, úgy hogy az illető, aki már alig várja, hogy megkezdhesse a festést, egy kicsit talán unni fogja ezt a munkát, de ha egyszer megérti, milyen fontos szerepe van ennek az eredmény jóságára nézve, nem fogja sajnálni a fáradságot reá. Vegyünk egy-két darab csiszoló homok- vagy üvegpapirost, amilyent késtisztításra szoktak használni, még pedig ha lehet, úgy válasszuk, hogy az egyik 1. számú, a másik 0. számú legyen.

Egyelőre csak ez az, amire szükségünk lesz. Ha tehát mindjárt kezdettől fogva azt tűzzük ki magunk elé (pedig iparművészeti dologba fogni csakis úgy helyes, ha ezt

tűzzük ki), hogy a tárgynak a maga nemében tökéletesnek kell lennie, — terítsük le az asztalt, amelyen dolgozunk, ujságpapírossal, készítsünk oda, kezünk ügyébe egy tiszta, puha kendőt és egy ív selyempapírost. A festeni való tárgyat helyezzük az asztalra és nézzük meg jól, milyen irányban van a fa rostja; akkor vegyük elő a durvábbik üvegpapírost és kezdjük vele dörzsölni a tárgyat a rostszálak mentén, hogy minden esetleges egyenetlenség eltűnjék. Különösen a szélek és sarkok mutatnak sokszor ilyen egyenetlenséget. Amint a dörzsölés útján por képződik, töröljük le a kendővel. Ha az első üvegpapírral jól le-dörzsöltük a tárgyat, akkor a finomabbikat vegyük elő s azzal

Rózsafa színre festett asztal selyemfát utánozó mintával.

végezzük ugyanezt a munkát és ne gondoljuk, hogy ennek az időnek csak egy perce is kárbaveszett, mert az igazán kitűnő marqueterie festésű munkához a fatárgy felületének olyan simának kell lennie, mint a porcellán. A selyempapír darab pedig arra való, hogy ott, ahol a dörzsölést már teljesen elvégeztük, sohase fogjuk meg többé pusztá kézzel a tárgyat, hanem csak selyempapírossal.

Ha már teljesen elégedettek vagyunk az eredménnyel, akkor tisztítsuk le az asztalról az üvegport, tegyük félre az üvegpapírost, mert most már a rajzoláshoz foghatunk. A mintát már megelőzőleg lemásoltuk finom hegyű tollal és tintával vagy tussal az átlátszó olajos papírosra. Ha ez megvan, akkor egy darab *grafit papírost* teszünk a fatárgyra. Ez a grafit

papiros olyan, mintha egy ív vékony írópapirost ceruzával egészen befeketítettünk volna. Ez a lap a grafit-poros oldalával fekszik a tárgyon és ha grafit-papirosunk nem egészen új, hanem már használtuk más rajzokra néhányszor, az még jobb, mert nincs rajta tulságos sok por és nem feketíti be a tárgyat annyira, noha a feketeség nem nagy baj, mert mikor már a körvonalak ki vannak rajzolva a tárgyon, a fölösleges grafit-por kenyérbéllel eltávolítható.

Ha az átrajzolás is megvan, rakjunk el az asztalról minden egyebet, csak a tárgy maga maradjon ott.

Ideje, hogy most a festékekről és ecsetekről szóljunk. Fes-

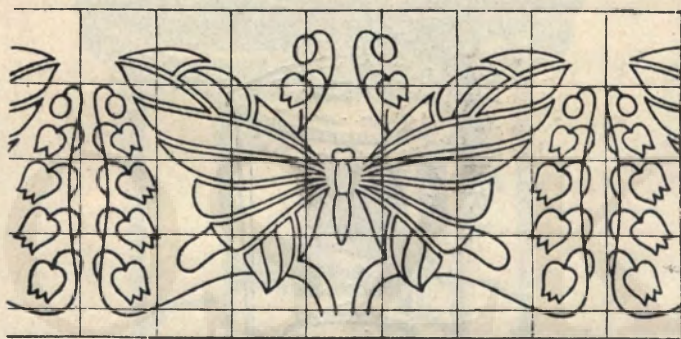
Ébenfa alapon puszpáng berakást utánzó fafestés.

ték gyanánt egészen a legujabb időig egyszerűen a közönséges vízfestékeket használták; ezeket keverték úgy, hogy megkapják a diófa-barna, mahagoni-vörös, ébenfa-fekete stb. színeket. Ezekkel is elég szép hatású lehet a marqueterie-festés, de a baj az, hogy ha elég sűrűen akarjuk fölrakni a festéket, akkor a fa rajzát egészen elfedjük és alig lehet megmondani, fa vagy mi-csoda más anyag van a festék alatt. Éppen ezért sokkal jobb az újabban használt „stain“ fafestékek, melyeket az összes díszfanemek színeiben kapni folyékony állapotban, úgy hogy nem kell vegyíteni semmivel, ahogyan az ecsetet belemártjuk a jól fölrazott üvegbe, úgy festünk vele.

Ha figyelemmel nézzük az iparművészeti gyűjtemények marqueterie műtárgyait, mindig azt fogjuk látni, hogy a sötétebb fanemeket használják háttér gyanánt, a világosak pedig ad-

ják a berakott mintát. Ezért, ha festéssel utánozzuk is a faberakást, mindig úgy tervezzük ki a tárgyat, hogy például a rózsafát, diófát, ébent vagy mahagonit utánzó színnel a háttérre fessük, míg a mintát például a selyemfa, magyalfa színeiben.

Ha a minta meg van rajzolva, akkor a festésnél először is a háttérre festjük meg. Ecset háromféle kell; egy jó széles a háttér nagy területeihez, egy közép nagyságú a mintához és egy hajszál-ecset a vékony vonalakhoz. Vegyük elő a közép nagyságú ecsetet és a háttérhez a rózsafa-színt választva, amely gazdag hatású és meleg szín, menjünk körül a minta egy kis részének, mondjuk például egy szőlőlevélnek a körvonalai men-

Minta a ritkább fanelemek utánzó festéshez.

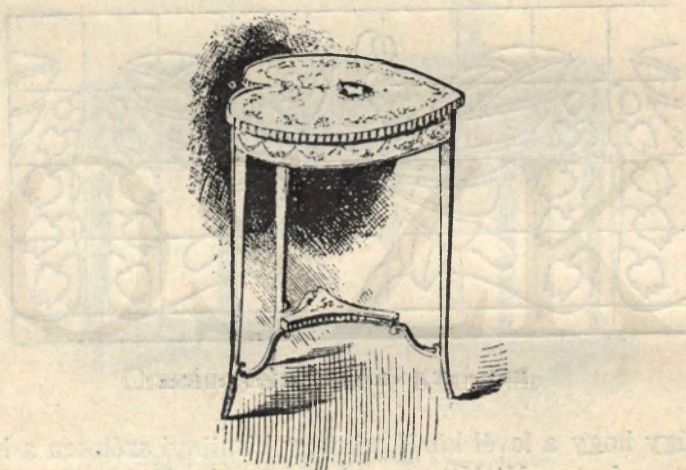
tén, úgy hogy a levél körül mintegy kisujjnyi szélesen a háttérbe legyen festve. Mielőtt ez a rész megszáradhatna, vegyük elő a nagy, vastag ecsetet és azzal töltsük be a háttér nagyobb területeit.

Ezt a munkát lehetőleg gyorsan kell végeznünk, nehogy a festék beszáradjon, valamint arra is vigyáznunk kell, hogy csikok, foltok ne maradjanak. Ezt jórészt azzal kerüljük el, ha nem veszünk az ecsetre tulságos sokat a festékből, nehogy a fölösleges folyadék lecseppenve, csomóba verődjék.

Ha azután a háttérbe van festve rózsafa-színnel, mielőtt a minta kiszínezéséhez fognánk, át kell tekintenünk az egészet igen nagy figyelemmel, hogy nem hagyunk-e üresen valami kis területet, ami igen könnyen megtörténhetik, ha mintánk kacskaringós vonalakból áll. Ha valami kis terület elmaradt volna, amelynek befestésére a háttérhez használt ecset nagy lenne természetesen a kisebbikkel dolgozunk. Ha valaki attól

félne, hogy munka közben a festék szétfolyik és talán egyik szín behatol olyan területre is, amelyet valami más színnel akartunk festeni, akkor a színezés megkezdése előtt bevonhatja a tárgyat azzal az oldattal, amelyet külön erre a célra árulnak.

Ekkor jön a minta egyes motívumainak kiszínezése, például a selyemfa szép sárgás színében, itt-ott egy kevés zölddel vagy világos barnával váltva föl, mert ezek mind jól illenek a sötét rózsafa-színhez, amelyet háttér gyanánt választottunk. A minta kiszínezése igen kellemes munka és nem is nehéz; a színek megválasztásánál azonban van szükség egy kis tanácsra és egy kis — természetrajzra.

Asztalka tulipánfát utánzó alapon rokokó mintával.

Ne feledjük ugyanis, hogy csakis olyan színekkel szabad dolgoznunk, amilyen fák valósággal vannak a természetben. Ezért nincs semmi értéke az olyan fafestési tárgyaknak, amelyekeken például türkizkék, rózsaszín, pipacspiros szerepelnek. A természetnek szép fákban való csodás gazdagsága amúgy is elég nagy változatosságot nyújt. Választhatunk például ezek közül:

Fehér: Magyal, sycamore.

Fekete: Ében.

Zöld: Zöld ében, grenadill (sötétzöld).

Sárga: Puszpáng (kitünően illik az ébenhez) selyemfa, világos mahagoni, iharfa, nyirfa. (A két utóbbinak mintás felülete van).

Vörös: Cédrus, körtefa, santal, mahagoni.

Szürke: Coromandel.

Barna: Diófa (minden árnyalatban) tölgy, amboyna, thuja.

De ha figyelmesen nézzük meg a valódi faberakással díszített tárgyakat, mindig észrevesszük, hogy az olyan ritka fánemekből, mint a szürke, kékes, zöld csak igen kevés van egy-egy tárgyon, míg a minta zömét a barnás, sárgás árnyalatu, tehát a gyakrabban előforduló fánemek szolgáltatják. Ezt szem

Mahagoni asztal egyszerű sávdisszel.

előtt kell tartanunk akkor is, ha festünk és a ritka fákat utánzó színekből csak keveset szerepeltessünk a mintán.

Végre mikor a minta egyes részei is mind ki vannak festve, akkor jön a munkának az a részlete, mely első pillanatra talán jelentéktelennek tetszik, amelynek azonban rendkívül fontos szerepe van abban, hogy a kész tárgy hatása igazán szép legyen.

Ez a munka a körvonalaknak feketével való kihuzása, Bármilyen színnel legyenek is festve a minta egyes részei, például halvány körtefa-színnel, vöröses-sárga, fiatal mahagonival és zöldessel, a köztük levő hajszálvonalat mindig feketével, vagy a lehető legsötétebb barnával kell kihúzni, mert ez rendkívül emeli a hatást. A kihuzáshoz a hajszál-ecsetet kell hasz-

nálni és nemcsak hogy a képzelhető legkevesebb festéket kell fölvenniünk az ecsetre, hanem jó, ha munka közben egy kis puha rongyot tartunk balkezünkben, hogy ha az ecset csak valamivel is szélesebb vonalat húzna a kelleténél, azonnal letörölhessünk a festékből, valamint az ecsetről, mert amennyire emeli az egész minta szépségét a *rendkívül vékony* fekete vonal, ugyanannyira rontaná azt, ha csak valamivel is vastagabb volna a kelleténél.

A fekete hajszálvonalakra vonatkozólag hadd említsük meg egy kitűnő műkedvelőnek rendkívül szerencsés gondolatát. Ahelyett, hogy a minta kifestése után egyszerűen csak végighúzta volna az ecsetet a körvonalon, először ecset helyett hosszú, vékony tűt vett kézbe (igen vékony hegyes kötőtű a

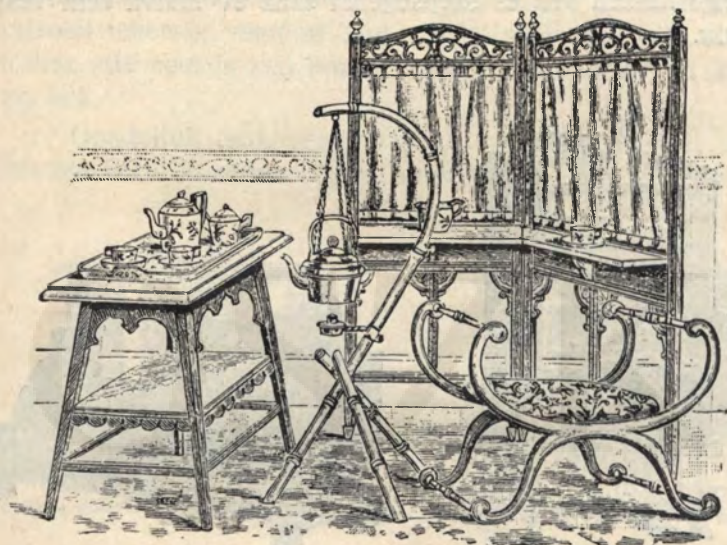
Dobozok, szekrények vagy íróasztalok díszítő motivuma a kulcslyuk körül. (Olasz minta.)

legjobb, vagy e helyett varrótű *fokát* is használhatjuk, vagy a legjobb a hegyes kalaptű) és ezzel beväste a vonalakat némi kis mélységre. Ennek először az a nagy előnye, hogy a hajszál-ecset szebb, egyenletesebb fekete vonalakat húz, mert mintegy keskeny kis árokban vezetjük végig a festéket, másodszer pedig mikor a tárgy készen van, még inkább hasonlít a faberakáshoz, mivel hajszálnyi kis rés látszik a különféle fanemeket ábrázoló színek között.

Ezt a munkát akkor kell elvégeznünk, ha a tárgyat minden színnel két ízben átfestettük, mert legszebb hatást akkor érünk el az ilyen festékekkel, ha kétszer festjük át a tárgyat, de úgy, hogy az első rétegnek teljesen száraznak és keménynek kell lennie, mielőtt a másikat fölébe festenénk. Mikor dolgozunk, mindig helyesen tesszük, ha a fa rostjainak irányában festünk, és ha egyik színnel végeztünk, ezt hagyjuk mindig tel-

jesen megszáradni és megkeményedni, mielőtt a másik szín föl-
rakásához fognánk.

Ezt hallva talán azt mondhatná valaki, hogy ez a műipari
munka tulságos sok időt kíván és nem érdemes ennyi időt ál-
dozni rá. A valóság azonban az, hogy a két állítás közül egyik
sem áll meg, mert először is maga a tényleges munka nem megy
nagyon lassan; és míg a festék szárad, semmi gondunk nincs
többé a tárgyra; időnket használhatjuk bármi másra; ha pedig
valaki életpálya, kenyérkereset gyanánt fog bele az intarsia-

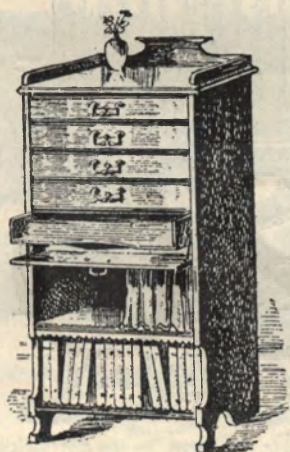

Tárgyak fehér fából, fafestékkel bevonva (minta nélkül) és lakkozva.

festésbe, például butorzati tárgyakat festve, annál mindig lesz
elég sok különböző tárgy munkában arra, hogy közben öttel-
hattal is foglalkozhassék, míg az egyik szárad. Az pedig, hogy
a munka nem éri meg a reáfordított időt, egyáltalán nem áll,
mert gondoljuk meg, hogy az intarsia-festés *legalább* is meg-
tízszerezi a tárgy értékét. Ha például egy kétkoronás fadobozt
igazi jó minőségű intarsia-festéssel, stílszerűen díszítünk, annak
a vételára bizonyosan meglesz húsz korona; ha egy fehérfa-
asztalt, melyet tíz koronáért már kapni, intarsia festéssel dí-
szítve akarunk megvenni, bizonyos, hogy száz koronán alul
nem jutunk hozzá.

Hogy éppen ezért a magunk lakásában való butorza-
tot is mennyire emelhetjük értékben, az így rögtön világos
lesz előttünk.

Ha már a második réteg festék is teljesen megszáradt és megkeményedett, akkor még csak a firniss-réteg van hátra. Hogy a tárgy teljesen megkapja azt a kemény, fényes mázat, amely a legjobb minőségű asztalosmunkán van meg, arra nézve azt tesszük, hogy a festékkereskedésekben (és fényképezőanyagokat tartó üzletben) kapható kész, víztisztaságú, átlátszó firnissből veszünk egy üveggel és ezzel vonjuk be a tárgyat nagy, széles ecset segítségével. Ha megszáradt, dörzsöljük meg jól először szarvasbőrrel, utána pedig puszta kezünkkel. Ekkor a tárgy készen van és szépségéből száz év múlva sem veszít semmit.

Palizander színű szekrény francia lakkozással. Könyvespolc selyemfa sávval mahagóni alapon.

Ha pedig a készen kapható firniss helyett francia lakkal akarjuk ellátni, ami még az előbbinél is szebb és talán még jobban hasonlónak teszi a tárgyat a valódi berakott műtárgyakhoz, akkor végezzük a francia lakkozást magunk; ami egy kis gondnal végezve *mindig* jó eredményre vezet. A munka így történik: Puha és nem bolyhos szövetdarabból szilárd kis tekercset vagy labdát csavarunk; néhány öltéssel meg is varrjuk, hogy szét ne nyíljon; azután reáöntünk egy kevés, de igazán csak nagyon kevés lenmagolajat. Az olajos ruhával bedörzsöljük a tárgy egész felületét, mindig körben haladva, sohasem jobbra-balra. Ha a lakk ragadóssá válik, használjunk valami kevés több olajat.

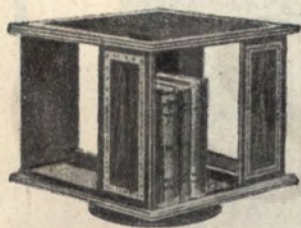
Ez a francia lakkozás egész leírása; a munkát na-

gyon érdemes egy kis gyakorlat révén jól megtanulni, mert rendkívül fokozza a tárgy szépségét.

Most már csak az van hátra, hogy a műkedvelő számára néhány útmutatást, gondolatot említsek meg arra nézve, milyen tárgyakat készíthetne; — azok számára kivált, akik az intarsia-festést kenyérkereset gyanánt akarják űzni.

Ha lakásunk szobáit sorra vettük, alig találunk olyan részt, ahol egy vagy más tárgy révén ott ne szerepelhetne az intarsia-festés, ez a végtelenül hálás, tartós és előkelő izlésű iparművészeti munka, amelynek nagy előnye az is, hogy igazi rajzolói tehetség, mint például a természet után való virágfestéshez stb. nem is kell hozzá; csupán pontos munka és biztos kéz.

Gondoljuk csak végig nappali szobánk tárgyait; mennyi minden kerül közöttük olyan, amiből ha igazán jó izlésüt aka-

Asztalra állítható könyvvállvány rózsafa színben. Forgatható könyvvállvány diófabarnára festve.

runk venni, bizony elég drága, míg ha fehér fából készítve vesszük meg s azután kifestjük, akkor pénzt csak keveset adtunk érte és munkánk révén igazán értékes dísz tárgyunk lehet, amely odaillő lesz a legelőkelőbb, legfényesebb szalonba is. Fényképkeretek, fali polc; könyvvállvány, apró sarokasztal; teaasztalka, teatálca; tükörkeret. Képzeljük el, hogy vettünk egy-két szép darab butort a szalon számára szép sötétvörös mahagoni fából; inkább vegyünk egy-két igazán jó darabot, mint hat-nyolc vásári izlésüt; — ne költsünk semmi aféle kiegészítő, dísz tárgyra (polc, sarokasztal stb.) készen véve; hanem vegyünk meg jóminőségű fehér magyal fából, azután lassan fessük meg magunk intarsia-festéssel, mondjuk, szintén sötétvörös mahagoni színben tartva, melyben a mintát a gyönyörű aranyba játszó krémszinű selyemfa teszi. Ha egy-két készen vett főbb bútortáti tárgyunk van empire izlésben, utánozzuk ezt a stílust

a magunk festette tárgyakon is (a babérkoszorúból alkotott empire-minták eléggé ismeretesek) és stílszerű empire-szalonunk lesz.

Vagy választhatjuk e helyett a most oly rendkívül kedvelt Sheraton izlést, amelyen a dísz a mahagoni alapon sokszor csak néhány egyenes csík, selyemfából metszve.

Ha pedig a szoba néhány főtárgya fekete fából van, akkor készítsük kiegészítő dísz tárgyainkat is ébenfa színben, amelyen,

Könyvvállvány és íróasztal fehér fából, berakást utánzó festéshez.

mint alapon például a puszpángfa világos krémszíne kitűnő hatása.

Mikor intarsia-festéshez való ornamentikáról szólunk, ne feledjük el, hogy a magyar minták is rendkívül alkalmasak erre a munkára, mert összeállításuk szabályos, ornamentális és eléggé tömör ahhoz, hogy jellege jó összhangban álljon az anyagnak, ugyanis a fának jellegével. Ha néhány igazán jó magyar stíliú mintalapra szert tudunk tenni, annak segítségével gyönyörű tárgyakat festhetnénk. A magyar iparművészeti gyűjteményeknél szebb és gazdagabb hatású mintákat nem igen találhatnánk.

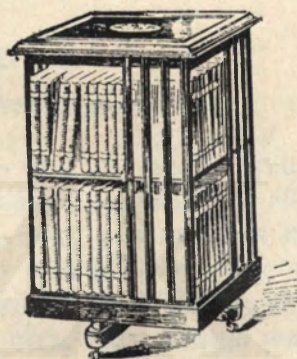
A szalonba való tárgyak között említhetjük a fényképeknek való dobozokat, amelyek ma már sokkal divatosabbak (a

jó izlésnek pedig mindig is sokkal megelőlegebbek voltak), mint azok a mindenféle japáni rácsok, legyezők, melyek mögé dugdosták a fényképeket úgy, hogy néhány hónap alatt összekarmolódott, megfakult, beporosodott a legszebb platino-typia is.

A dolgozószoba számára szintén sok szép tárgy készülhet intarsia-festéssel: íróasztalra való doboz levélpapirosnak, levelezőlapoknak stb.; — könyvpolc és a most oly kedvelt forgatható könyvvállvány; — az ebédlő fölszerelését kiegészíthetjük

Lehajtható asztal fehér fából Sheraton izlésben festve (mahagoni alap, selyemfa minta).

Forgatható könyvszekrény színes berakással.

apró asztalokkal; egy-egy nagy virágédényhez való állvány-nyal; teaszelencével, tálcával stb.

Aki arra határozza magát, hogy életpálya gyanánt válassza ezt a gyönyörű műiparágat; az most már szerencsére egyre több helyen találhat munkát. A cukrárszok egyre inkább azon vannak, hogy a rövidéletű selyembonbonnière-ek helyett tartósabb szépségű dobozokat használjanak. Egy londoni cég ércsarku kis faládákban árulja finom bonbonjait. Akinek sikerülne ilyen intarsia-festéssel valami eredeti, stílszerű és tetsze-tős dolgot találni ki, bizonyára sok megrendelést kapna; például mondjuk a magyar diófát utánzó fán magyar mintát használhatna — továbbá Sheraton, Chippendale, Adams és empire stíli dobozokat szintén lehetne készíteni minta után.

A díszműkereskedőket szintén föl kell keresnie annak, aki megrendelést óhajt; mert albumok, íróasztal-fölszerelések, do-

hányzó-asztalra való tárgyak mind díszíthetők így, továbbá képkeretek, tükörrámák.

És végre a butorgyárosok is igen sok nőt alkalmaznak erre a munkára; szekrények ajtólapjai, asztallapok, székhátak annyival inkább adnak sok ilyen munkát, mert valamennyi olyan régi stílus kedvelt most a butorzatban, amely intarsiát mutat. És mivel ennek a szépsége valódi, értékes szépség, kedveltsége most sem lesz percnyi divatszeszély, amiért is érdemes vele foglalkozni, anélkül, hogy attól kellene félnünk, hátha időnket talán hiába pazaroltuk.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Bördíszmunkák.

(Prézelés, domborítás, festés, aranyozás.)

Hogy az ipar, az iparművészet és a művészet milyen láncszerű összefüggésben vannak egymással, az világosan áll előttünk akkor is, ha arra gondolunk, hogy a bőrmunkák milyen szerepet játszanak ma. Ha az ipar nem gondoskodnék színre, minőségre nézve igazán kitűnően kikészített bőrökről, az iparművészet sem érdemesítené a bőrt arra, hogy a maga munkásságának egyik anyagává tegye és ha ilyen módon az iparművészek nem érdeklődnének iránta, a tervező, rajzoló művészek sem fordítanának figyelmet arra, hogy a bőrmunkák rajza is elsőrendű legyen.

De mindez szerencsére, egészen ellenkezőleg történik most. Elég a bőrkereskedések áruira egy pillantást vetnünk, hogy meglepetve lássuk, hova fejlesztették a bőripart. A puha svédbőrök a bársonyhoz, az écrasé bőrök az atlaszhoz hasonlítanak felületükre nézve; színeik pedig igazán nem maradnak szépségre nézve a leggyöngédebb pasztellszínek mögött.

A metszéshez, domborításhoz való erősebb bőrfajok is egyre kitűnőbb minőségben kerülnek ki a timárok műhelyéből, nem csoda tehát, ha az iparművészetben is megint elfoglalják a bördíszmunkák a maguk méltó helyét. Műipari munkások a technikai részt, tervező művészek a mintarajzolást ismét egész ambícióval karolják föl.

Hozzájárul még a bördísz tárgyak nagy kedveltségéhez az is, hogy egészen új díszítési technikák is jöttek közben divatba, amelyek közül elég csak a rendkívül érdekes *batikolás*-t emlí-

tenünk. Ez már csak azért is érdemes az iparművészettel foglalkozók figyelmére, mert éppen Magyarország néhány kiváló szakiskolájában, elsősorú tanárok vezetése alatt fejlesztik, tökéletesítik a nagy és szép lehetőségeket rejtő műiparágot, úgy hogy esetleg ebből is egyike lesz sajátos magyar iparművészeti kincseinknek.

Mivel ez azonban még sokkal újabb, semhogy minden műfogásait közkincsévé tehetnék volna a műkedvelőknek, teljesen elég, ha ebben a könyvben a bőrmunkák ismertebb fajaival foglalkozunk; azok mintegy amúgy is az alapját teszik az összes bőrdíszítő munkáknak; révükön olyan jól megismerkedik a műkedvelő a legkülönbébb bőrök tulajdonságaival, hogy bátran foghat aztán bármely új technikába.

Ha az iparművészeti múzeumokban járva az igazán pompás és nemes hatású bőrdíszműveket látjuk, könyvtáblákat, díszszekrényeket, kereteket, díztáskákat, öveket, írómappákat és ha véletlenül emlékünkben tartjuk, hogy egyiknek *bőrmozaik* volt a meghatározása, a másiké *bőrrátét*, a többié például *met-szett*, *domborított*, *aranyozott*, *domborúan aranyozott*, *főzött*, *mélyesztve festett* bőr, stb.; — első érzésünk is talán a megriadás lesz.

Hogyan merjünk műkedvelő módjára olyan műipari munkába fogni, amelynek annyi az ága-boga? Pedig nincs igazunk, ha így vélekedünk. Mert az igazság az, hogy mindezeknek az ágaknak az alapelmélete röviden elmondható, a technika legnagyobb része nem is nehéz, pedig, hogy még egy előnyét is hozzátegyük a bőrdíszítésnek, a legegyszerűbb technikával készült tárgy is, *készen* úgy meglepi a be nem avatottat, hogy már ez is emeli a dolog értékét. Aki ugyanis nem foglalkozik maga a dologgal, az előtt a kemény, szinte hajlíthatatlannak látszó, merev bőr olyan legyőzhetetlen anyagnak látszik, hogy készségesen megcsodálja azt, aki ennek a felületére könnyed hajlású virágindákat, levélfüzéreket tudott varázsolni.

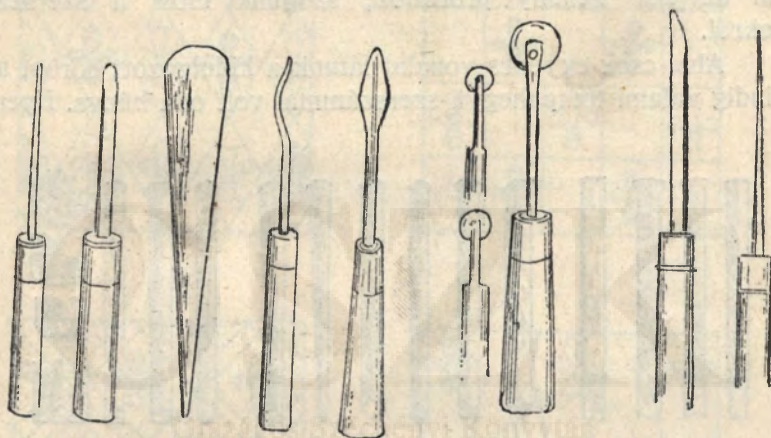
Legyen az csak egy-egy kis névjegytartó, jegyzőkönyv vagy bármely csekélység, amit valakinek adunk, ha bőrmunkából való, bizonyosra vehetjük, hogy nagyon megbecsülik.

Ha valaki itt azt a nagyon természetes kérdést veti föl, hogy: „Nos és mi szükséges a munkához?” arra csak azt mondhatjuk, hogy természetesen itt is a legegyszerűbb volna talán azt felelni: „Vegyük meg a teljes felszerelést berendezett ládában.” De ez amilyen költséges, ugyanolyan fölösleges is

volna, mert aki az ilyen teljes fölszerelést megveszi, nem egyszer tapasztalja, hogy évekig is eldolgozhatik és egész csomó gyönyörű tárgyat készíthet, anélkül, hogy tizet-húszat a szerszámai közül csak egyszer is a kezébe vett volna.

Sokkal érdekesebb tehát, ha nem azt a kérdést vetjük föl: „Mi mindent halmozhatunk össze fölszerelés gyanánt?” hanem azt, hogy: „Mi minden nélkül lehetünk el úgy, hogy azért mégis sikeresen dolgozzunk?”

Minden józan és takarékos műkedvelőnek öröme fog szolgálni, ha azt hallja, hogy a bőrmunkához való szerszámok egész seregét ki lehet állítani költség nélkül, hazulról kikerülő

A leggyakrabban használt szerszámok bőrmunkához.

olyan holmiból, amelyek közül nem egyet talán már csak arra szántunk, hogy eldobjuk. Régi fogkefék csontnyele, eltört papírvágó kések, régi csonthorgolótűk, acélkötőtűk, acélszögek mind átalakíthatók kitűnő szerszámokká. Nos ez ugy-e nem hangzik nagyon költségesen?

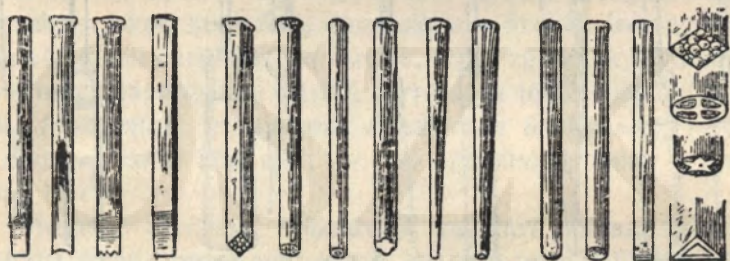
És ha hozzáfogunk a munkához, egyre több és több örömet lelünk abban, hogy ahol csak lehet, takarékoskodjunk; mert minden megtakarított összeg újabb tárgy bőrányagára fordítható. Legelőször is szerezzünk be egy négyszögletű darab, sima deszkát; olyanfélét, mint a közönséges rajztáblák. Kell azután egy kis doboz rajzszög, amelyekkel a bőrt a deszkára erősítjük.

Bármilyen nehezen várjuk is már azt a pillanatot, mikor kezünkben lesz az első bőrdarab, amelyből gyönyörű láctő-táskát, karosszéktámlát, vagy más egyéb bámulatraméltó dolgot

fogunk alkotni, türtőztessük egy kicsit teremtő ihletünket és nyissunk be a bőrkereskedőhöz először is azzal a szerény kívánsággal, hogy kérünk néhány fillér ára *bőrhulladékot*. Mindenesetre mondjuk meg azt is, mi célra, mert akkor e szerint fogja kikeresni a tenyérszűnyeg vagy arasznyi darabokat. 30—40 fillérért már több elég jó darabot kaphatunk, amelyeken aztán kipróbálhatunk mindent úgy, hogy az első, valódi tárgy megkezdésekor már jóformán a vágás, préselés, domborítás semmi-féle fogása sem megy első kísérletszámba és így nem is jár kockázattal.

Bőr és deszka meg rajöszög tehát van már birtokunkban az első néhány próbához; szóljunk most a szerszámokról.

Ahol csak egyenes vonalat látunk a kidolgozott bőrön, az mindig valami tompahegyű szerszámmal volt oda húzva. Ilyent

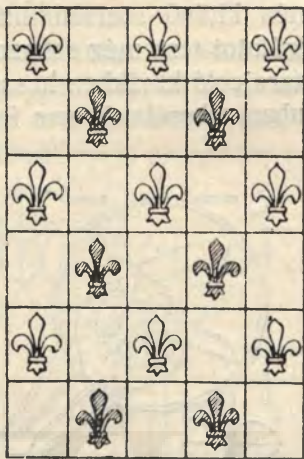
Cifrázók.

persze kaphatunk készen is a szerszámok közt, de magunk is megcsinálhatjuk finom kötőtűből, sőt régi tollkésből is úgy, ha közönséges köszörűkövön addig csiszoljuk, míg szép vékony, de mindig kissé *lekerekített* hegyet nyerünk, amely soha ne legyen annyira éles, hogy a bőrt *átvágja*; csak annyira nyomuljon bele a bőrbe, hogy szép, bemélyedő vonalat hagyjon, de mint mondtuk, át ne vágja. Az így leköszörült félkötőtűket ha fanyélbe tudjuk tenni, kitűnő szerszámot nyertünk.

A bőrmunkának az ily vonalnyomáson kívül másik fontos része a cifrázás lévén, amely úgy történik, hogy például karikát, pontot, csillagot, négyszöget, szívalakot vagy bármi más mintában végződő, szegalaku vasdarabot a bőrre helyezünk; a szegre ráütünk fakalapáccsal, hogy mintás vége belenyomódjék a bőrbe. Ezek neve *cifrázó*.

Ha az ilyen *cifrázó* egyszerűen pontot, karikát, esetleg négyszögletet képez, akkor közönséges, erős, acélszögekből is

csinálhatunk ilyent; levágva, vagy leráspolyozva a szöveget olyan végüvé, amilyen nagyságu pontot vagy karikát akarunk. De persze, ha például csillag, rózsza, ovális vagy szívalaku cifrázót akarunk, ezt készen kell vennünk. Szerencsére ezek nem drá-

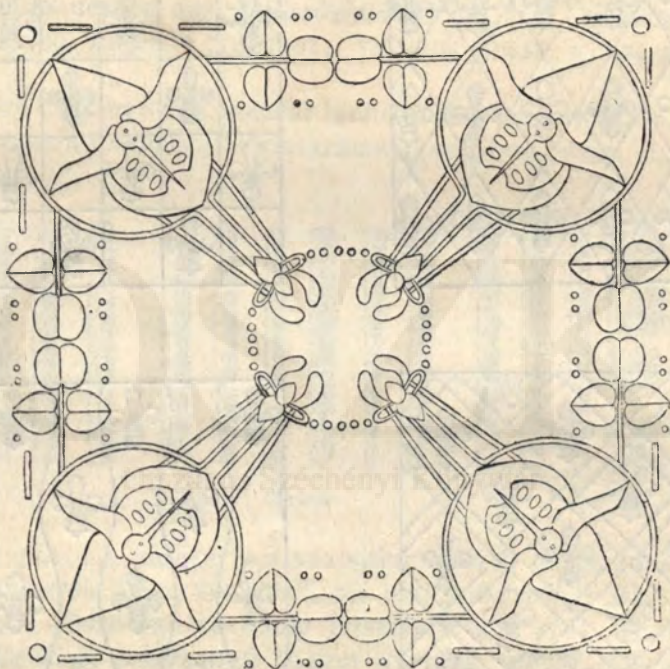

Egyféle cifrázó változatos használata.

gák és nem is kell sokat vennünk belőlük, mert például *egy* pontvégű, *egy* karika és *egy* sima vonalvégű cifrázóval is nagy változatosságát teremthetjük meg a mintáknak aszerint, ha ezeket együtt vagy külön, sorokban vagy csoportokban alkalmazzuk.

Szükségünk van azután egy olyan darab fára, amilyent könnyű szerével nyerhetünk, ha például erős seprőnyélből vágunk vagy 20—22 centiméter hosszút, ez is elég jó lesz fakalapács gyanánt.

A fanyelű horgolótűk, ha például horgos hegyük letört, szintén kitűnő szerszámmá köszörülhetők. Végre nagyon jó szolgálatot tesz még sokszor a varróeszközök között jól ismert mintarajzoló kerékhez hasonló szerszám, a *körmetsző*, amelyen azonban a keréknek nem fogas, hanem sima éle van.

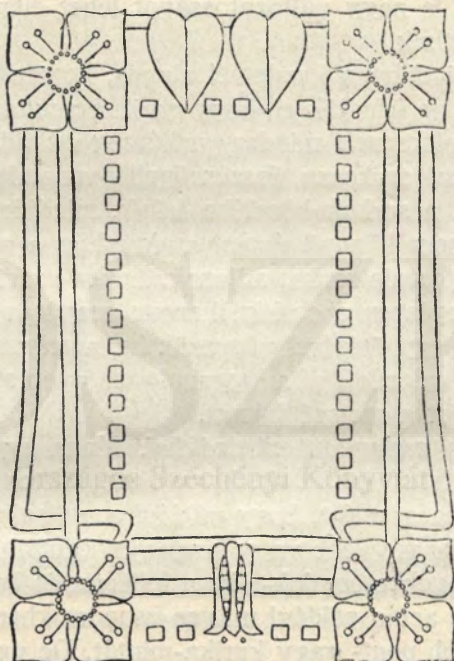

Angol bőrkötés.

Hátra vannak még a mintázó vagy domborító eszközök, amelyek segítségével a bőrre rárajzolt mintát a megpuhított bőrön nyomással mélyítjük. Amint említettük, csont horgolótűk gömbölyű feje; fogkefék nyele mind jó erre a célra; — hogy mikor milyen alakú fog legjobban megfelelni, azt a minta rajza dönti el; kerek körvonalu, széles levelek például más alakú eszközök kívánnak, mint valami keskeny szalagminta. Éppen ezért puszpángfa-darabokból magunk is faraghatjuk, rácsapolozhatjuk a magunk szerszámainkat, szakasztott olyan alakúvá, amilyen a mintának legjobban megfelel. A csonttárgyak is, a fából valók

is igen könnyen alakíthatók úgy, ha tartunk készletben egy darab üvegpirost és ezzel dörzsöljük a mintázókat simára. A fa- és csontszerszámok azért is igen jók, mert nem változtatják meg a bőr színét, ami a vasszerszámok alkalmazásakor igen gyakori.

Mindeddig tehát nem sokat költöttünk és fölszerelésünk költséges volta még akkor sem lesz ijesztővé, ha hozzátesszük, hogy néha kell még egy csomó *kóc* is a készlethez, meg péppé áztatható papiros, végre egy kis átlátszó enyv és egy kevés olaj.

Hideg és meleg cifrázókkal készült bőrkötés.

A bőrök minősége igen sokféle; a legpuhább zergebőrtől a nyergekhez használt bőrig van mindenféle keménységű, éppen ezért legjobb, ha vásárláskor mindig megmondjuk a bőrkereskedőnek, hogy miféle munkához használjuk; valamint éppen a bőr e sokféleségénél fogva legjobb, ha előbb hulladékdarabokon próbáljuk megismerni a különböző minőségű bőrök természetét. A bőrdíszmunkához legjobban használható bőrfajtákat a *bőrröndkészítők* tartják; a *könyvkötők* szintén tartanak néhány minőséget, de távolról sem oly nagy választékban.

Vaknyomás. Amint, mondjuk az első darab próbabőrön

dolgozni kezdünk, választhatunk akkorát, mint egy névjegy-tartó vagy jegyzőkönyv táblája. Helyezzük a bőrt a rajzdeszkára színével fölfelé és szögezzük le rajzszögekkel; körülbelül másfél centiméternyi közökben erősítve azokat a bőrbe.

Mielőtt a mintát a bőrön magán kezdenénk kidolgozni, természetesen egészen tisztában kell lennünk a tervvel, bármilyen egyszerű legyen is az. Mérjük ezért ki papirosból is ugyanakkora darabot, amekkora a bőr és azon próbáljuk ki a tervet. Ez először lehetőleg egyszerű legyen. Például ne használjunk többféle szerszámot, mint *egy metszőt* és *egy cifrázót*. Hogy ezekkel is nagy változatosságot lehet elérni, az néhány mintából is kitűnik.

Hogy mindjárt a kezdetnél alapos, pontos és jó munkához szokjunk, ne feledjük el, hogy az itt bemutatott legegyszerűbb minták sincsenek minden nehézség nélkül. Például ha csak egymással sarkosan összeszőgellő vonalakat akarunk is húzni, mihelyt a sarkok közelébe érünk, mindjárt látjuk, hogy a metszővel nem könnyű éppen csak addig a pontig haladni, hogy a vonalak szép sarkot adjanak. Éppen ezért jobb, ha nem huzzuk meg egészen a sarkig, hanem magát a sarkot olyan szögalku vas egy ütésével végezzük be, amelynek síma, egyenes kis élben végződő alja ugyanolyan nyomot hagy, mint amilyen vonalat a metsző húzott.

Árnyalás melegített cifrázókkal. Maga egy-egy metsző és egy-egy cifrázó is, láttuk, hogy nagy változatosságot visz bele a mintákba aszerint, hogy például a metszővel milyen vonalakat húzunk; nagyobb vagy kisebb, nyújtottabb vagy derékszögű négyszögekbe osztjuk-e be a felületet és hogy az így támadt mezőkbe aztán például milyen csoportokban helyezzük el a legegyszerűbb pont- vagy karika-mintát. De ugyanaz az egy cifrázó még változatosabbá teheti a mintát, ha például megmelegítjük és úgy ütjük rá vele a mintát a bőrre. Jegyezzük meg jól, hogy minden melegített eszköz érintése sötétíti a bőrt; még ha a melegség csak akkora is, amekkorát az eszköznek egy kis megdörzsölésével vagy a szájba vevésével érünk el, már észrevehetőleg akkor is más árnyalatot ad a bőrnek. Éppen ezért, ha például lángban (borszeszlámpán, légszeszlángban, gertyán) melegítjük a szerszámot, csak annyira legyen meleg, hogy kényelmesen el tudjuk tartani a kézben. A kormot persze mindig le kell előbb törölni.

Hogy melyik melegségi fok ad szép árnyalatot, valamint hogy a vascifrázókra milyen erős ütést kell mérnünk a fakala-

páccsal, erre nézve megint csak azt említhetjük, hogy a bőrhulladékokon való próbálgatás a legjobb önkéntes tanítási módszer.

Mindig új meg új örömet szerez persze, ha itt-ott egy újabb mintájú, nagyobb, díszesebb círázót szerzünk be; például lassanként olyanokat, melyek már nemcsak szeg-, hanem például ceruza- vagy ujjvastagságúak és végükön szép szívalak, rózsza, csillag, kettős kör, Bourbon-liliom, lóhere vagy százszor-szép van.

Amint az eszközöket jobban kezeljük, nagyobb és na-

Írómappa domborított és festett bőrből.

gyobb bőrdarabokat is merünk választani, de a választáskor mindig kérjük ki a bőrkereskedő tanácsát, mert néha a cserhéjjal kikészített juhbőr minden másnál jobb, máskor ismét borju- vagy disznóbőrt kell választanunk.

Ha semmi egyéb tárgyra nem gondolunk is, mint például legértékesebb tartalmu könyveinkre, melyeket így a magunk munkája révén szép, préselt bőrbe köthetnénk, már ez maga bizonyára sokakat rábír a munka megtanulására. Tudjuk jól, milyen mindig előkelő, választékos hatásu, nemes izlésű dolog a bőrbe kötött könyv, még ha minden díszítő minta nélkül való is. Hát még ha mindegyikre valami szép mintát is tudunk tervezni.

Mondanunk sem kell talán, hogy a különböző mintában végződő cifrázók között *betűben végződők* is vannak, úgy hogy ezekkel könnyen préselhetjük rá a bőrre a könyv címét.

A könyvkötéshez való bőrmunka már azért is nagyon ajánlható nőknek nemcsak mint szórakozásból, hanem mint

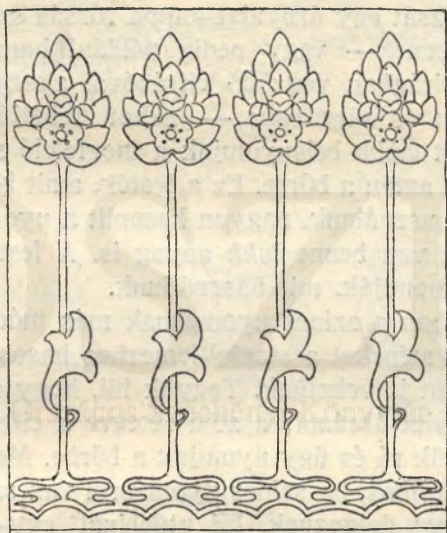

Svéd könyvkötő műipar egyik mintája.

pénzkereset gyanánt üzött foglalkozás is, mert például Londonban a híres *női könyvkötő cég* annyira kezébe ragadta a vezető szerepet a legstílszerűbb, legpompásabb metszett, színesen nyomott és aranydíszű bőrkönyvtáblákban, hogy mostanában ha igazán művészi szép dolgot akar valaki, oda fordul; — és nagyon valószínű, hogy a nők nagy sikere más országban is ráterel majd sok nőt erre a gyönyörű foglalkozásra, a *műízlésű könyvkötésre*.

Könyveinken kívül íróasztalunk fölszerelése is legnagyobb-

részt gyönyörűn kiállítható volna bőrből. Mappa, jegyzőkönyv, levélpapirosnak és levelezőlapoknak való tok vagy doboz, mind egy stíli dísszel, például szép aranybarna bőrből, melyen a pré-

Íróasztalkészlethez alkalmas bőrdíszítő minták.

selt dísz csillagcsoportokból, lóherelevélből, vagy Bourbon-li-
liomból áll, de úgy, hogy ezeket majd hideg, majd megmelegi-
tett cifrázóval préseljük rá a bőrre, ami az aranybarna bőrt
aztán a sötétbarna néhány árnyalatára színezi.

Vagy esetleg krémszínű bőrt használunk és csupán hideg

cifrázókkal dolgozunk, úgy hogy semmi ne sötétítse a bőrt, csak a minta benyomódása legyen rajta a dísz. Hogy azután a dobozok és írómappa selyembélését is olyan színben kell megválasztanunk, amely a bőrmunka szépségét legjobban emeli, az természetes.

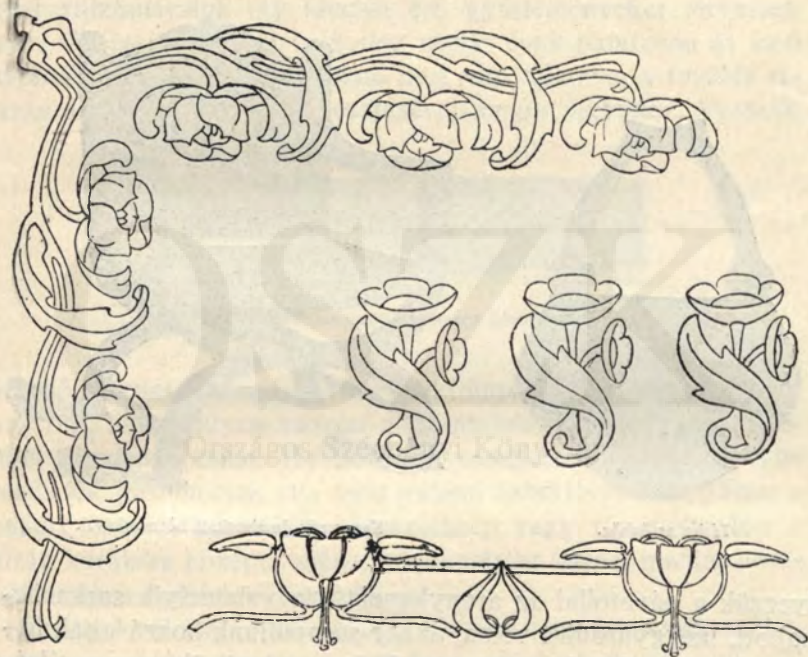
Megint egy nagy lépéssel tovább megyünk akkor, ha a cifrázókat nem vaknyomásra, hanem *színes nyomásra* használjuk. Ez még mindig teljesen mechanikus munka, úgy hogy szabadkézi rajzolásról még mindig nincs szó, amely csak a nehezebb bőrmunkán fordul elő. Mondjuk, hogy szép, világos őzszínű bőrön néhány árnyalat barnászölddel akarnánk levélmintájú cifrázókat alkalmazni, vagy például szürke bőrön a címer-tani, stilizált rózsát egy árnyalat tompa rózsás színben, leveleit pedig olajzöldben; — vagy pedig például hamvaslila bőrön százszorszép virágban végződő cifrázóval akarjuk préselni a mintát fehérben és sárgában; — akkor tehetjük azt, hogy a hideg cifrázót előbb belenyomjuk a megfelelő színű festékbe és úgy ütjük rá aztán a bőrre. Ez a festék, amit bőrön való színes nyomásra használunk, nagyon hasonlít a nyomdafestékhez, mert olajos, de van benne *lakk* anyag is. A festékkereskedők legjobban megmondják, mit használjunk.

Van azonban a színes nyomásnak más módja is. A bőrmunkához való színeket a staniol-lemezhez hasonló rétegekben is árulják; ilyent is vehetünk. Tegyük föl, hogy cifrázónk például tölgyfalevelet ábrázol; a zöld rétegre a cifrázót jól melegítve tesszük rá és úgy nyomjuk a bőrbe. Maga a nyomás módja egy kissé más, ha színes nyomásról van szó, mint hogy ha vaknyomással dolgozunk. Ez utóbbinál egy-egy hirtelen, elég erős ütés kell a fakalapáccsal, míg a színes nyomásnál inkább gyengébben, de kissé tartósabban szorítjuk oda a cifrázót a bőrhöz.

Megint egy lépéssel tovább jutottunk, ha már az *arany-nyomást* is meg merjük kezdeni. Vegyünk csak elő bármely régi, bőrbe kötött, aranynyomású könyvet és könnyen meggyőződhetünk, hogy a legkisebb aranynyomású dísz is mennyire emeli a bőrmunka szépségét. A pergamenkötések halvány elefántcsont színén, a dióbarna borjubőrön, a sötétzöld, királykék vagy bíborvörös marokkói bőrön egyaránt szép hatása az aranynyomás. Nagyon érdemes tehát, hogy megtanulására rászánjunk egy kis fáradságot, annál inkább, mert például ha valaki pénzkeresetből fog a bőrmunkához, bizonyos lehet benne, hogy a díszműáros, a könyvkereskedő, a butorgyáros, akinél

munkát keres, igen hamar azt fogja kérdezni: tudja-e a színes és az aranynyomást is?

Ha módunkban van, kérjünk meg valami könyvkötőt, mutassa meg, hogyan alkalmazza a színes nyomásnál a folyékony festéket is, a lemezfestéket is és az aranylemezzel való nyomást. Ez utóbbit azért is jó, ha előbb látjuk valakitől, mert egy kis szemléltető tanítás többet mond a legbővebb magyarázatnál is és az aranylemez eléggé költséges arra, hogy igyekezzünk a vaktában való kísérletezést elkerülni. Hogy az aranylemez milyen könnyed kezelést kíván, az kitűnik abból is, amit itt el-

Aranynyomásra alkalmas minták.

méleti útmutatás gyanánt jónak látunk megadni. **Az aranylemezt ne érintsük pusztá kézzel soha.** Hozzá ragad az ujjhoz, azután nem tudjuk többé simán levenni ismét. Vagy elszakad, vagy összegyűrődik és nem lesz többé alkalmas a mintanyomásra. A kis papirosfüzetekből, amelyekben kapni, minden lapot vagy az e célra való finom, lapos, de széles ecsettel, vagy egyenesre lenyírt pávatollal emelnek ki. Óvatosan oda helyezik egy kis egyenes sima, kitömött szarvasbőr párnára (a kézimunkakereskedők kékfestékes párnáihoz hasonlít legjobban) és azon vágnak belőle finom ollóval akkora darabot, amekkorát

a cifrázó vége fölvesz; vagy ha vonalat akarunk aranyozni, akkor keskeny, hosszú csíkot vágunk.

Igen, de az arany maga nem ragadna a bőrhöz. Viszont semmiféle folyékony ragasztószert nem kenhetünk a bőrre, mert ez mindjárt megváltoztatná ennek a színét. Legjobb ezért a finom poralakban kapható *dextringummi*, vagy ehelyett a porrátört fehérnye, esetleg finom sárga gyantapor. Ebből egy kis ecsettel, *szárazon* odaszórunk egy keveset a bőrnek arra a helyére, ahova az aranyozás jön, de megint el is fujunk belőle annyit, hogy csak a lehető legkevesebb maradjon. Most ráhe-

Táska az övhöz.

Karosszék domborított bőrmunkával.

lyezzük a pávatollal az aranylemezt. Ha valamelyik sarka behajlott, meggyűrődött volna, akkor se nyuljunk hozzá ujjal, hanem óvatosan fujjuk egyenesre. Ekkor melegítsük meg a cifrázót és jó erős, nehéz nyomással préseljük bele az aranyat a bőrbé.

Most már három fokozatát tudjuk a bőrmunkának: a vaknyomást, színes nyomást, aranynyomást. Ezek birtokában már óriási változatosságot fejthetünk ki. Képzeljük el a módoszatok végtelenségét, melyet annak révén nyerünk, ha például vaknyomást színessel, vaknyomást aranynyomással vegyesen, vagy mind a hármat együtt alkalmazzuk.

Aki pálya gyanánt választja a bőrdíszmunkák készítését, a díszműárosoknál mindig jó kilátása lehet munkára; — szivartárcák, zsebkönyvek, dísztáskák, látesőtartók, övek, de sőt a

butorkereskedőknél egész karszékek, dísládák, előcsarnokbeli padok, pamlagok, asztallapok, íróasztal bőrlapjai várnak az igazán hozzáértő kéz díszítésére.

És újra meg újra ott van a három említett technikát jól ismerő munkás számára a könyvkötési díszmunka.

Mind a három, eddig említett technika azonban tisztán mechanikus dolog; — vonalak húzása, kész cifrázókkal való préseles.

Ha megint magasabbra akarunk munkánkban emelkedni, akkor elérünk oda, hogy valamely szép, stílszerű mintát, például tiszta stílű magyar ornamentikát, melyekből kitűnő magyar rajztanáraink oly kincset érő gyűjteményeket terveztek már, rárajzolunk írónnal, esetleg rámásolunk papirosra át való nyomással a bőrre. Ha a minta meg van rajzolva, a további eljárás a körvonalak bemélyesztésével megint ugyanaz. Vesszük

Öv domborított és színezett bőrből.

a kellő, vékonyabb vagy vastagabb, tompa vagy hegyes rajzolóat aszerint, hogy milyen vonalat akarunk húzni. Azzal körülrajzolunk minden vonalat. Ha például, mondjuk, olyan szabályos részletek fordulnának elő, mint valami babérleveles mintában a babérgyümölcs köralakja, százszorszép vagy rózsamintában a virág köralaku közepe, ehhez, könnyebbség okáért mindig használhatjuk a megfelelő cifrázót.

Ha levélmintát rajzoltunk, például tölgyfalevelet, szőlőt, babért, repkényt, magyalt, páfrányt, amelyek mind rendkívül alkalmasak a bőrtárgyak díszítésére, akkor azután szinte végtelen tér nyílik arra, hogy a levelek felületét mélyebb és sekélyebb, éles vagy lapos bemélyesztésekkel változatossá tegyük. Az erezetet, a levelek hajlását mind gyönyörűen lehet jelezni és az ilyen minták kidolgozása nyújt azután tágas teret azoknak a régi csontkötőtűből, papírvágóból, fogkeféből, lyukfűrőből készült szerszámoknak, amelyeknek első említése talán bizalmatlansággal töltött el egy-egy ambiciózus iparművész olvasót.

Itt, a szabadkézi mintával díszített bőrmunkánál aztán megint százféle változatosság nyílik.

Van olyan is, ahol a minta és a háttér egyaránt

simán van hagyva, és csak a körvonalarajz jelzi a mintát. De van megint olyan is, ahol a mintát azzal is szembe-
szököbbé tesszük, hogy mikor a körvonalarajz megvan, elő-
veszünk például valami finom pontalaku hegyben végződő cif-
rázót és ezzel tele szurkodjuk az egész hátteret. Már a hideg
cifrázóval való mintázás is jobban előtérbe hozza a mintát; még
inkább megtörténik ez azonban akkor, ha például a dióbarna
bőrt, melyen a minta maga ilyen színben látszik, melegített cif-
rázóval pontozzuk össze, amely így csaknem feketés barnává
fogja mélyíteni a bőr színét.

Képzeliük el, hogy aránylag mily kevés munkával mily
remek könyvtáblát készíthetnénk, ha például szép, stilizált be-
tűkkel csak emnyit rajzolnánk rá a könyvtáblára: *Toldi sze-
relme* vagy *Bánk bán* vagy *Az ember tragédiája* vagy *A jó pa-
lócok* és a szélek közelében talán egy egyenes csíkot vagy egy-
egy szép sarkot. Ezeket simán hagynánk, a többi sötétre pon-
toznánk. A pont helyett parányi, hópehely alaku csillagok, kö-
rök is alkalmazhatók, de ezeket szebb valamivel szabályosab-
ban hinteni el, mint a pontokat.

Ezzel már rokon a *dombornyomásu börmunka*, ugyanis
az a munka, amelyen a minta virágai, gyümölcs- vagy bármi
más motivumai igen erős reliefben emelkednek ki a háttérből.
Ezt a munkát rendesen igen megbámulja az, aki nem tudja,
hogyan készül és az bizonyos, hogy az erős mélyedések tény-
leg művészi hatásokra vezetnek, de azért a technika maga itt
sem nehezebb. A bőrön a mintának magasan való *kiemelkedése
olyanképpen* csak látszat, mert nem a minta van domborítva,
hanem a háttér van erősen bemélyítve.

De hogy ezt a technikát sikeresen végezhesük, ahhoz
mindenekelőtt sokkal *erősebb, vastagabb* bőr kell, mint az eddig
tárgyalt technikákhoz, másodszor pedig ehhez a bőrt *áz-
tatni kell*.

Mikor tehát ilyen munkához választjuk ki a bőrt, megint
csak legjobb, ha megmondjuk, milyen fajta munkára kell a bőr,
mert itt megint a kereskedő tanácsolhat. De magunk is meg-
tanulhatjuk, milyen a jóminőségű bőr erre a célra. Legyen az
jó szilárd, merev és sűrűszövetű. És mindenekelőtt, ne ijedjünk
meg, ha a bőrdarabot nagyon merevnek találjuk eleinte, mert
hogy a vízben való megáztatás mit képes tenni vele a megpuhít-
ás tekintetében, az egyszerűen a csodával határos.

Az ilyen domboru börmunkánál vagy igen jó, erős desz-
kát, vagy kőlapot, palatáblát, vagy igen vastag üveget haszná-

lunk arra, hogy a megáztatott bőrt rátegyük. Magára az áztatásra nézve mindenkinek van valami külön, legjobbnak tartott eljárása. Némelyik a kő- vagy falemezre helyezés után nedvesíti meg, a másik beáztatja előbb egészen, aztán leszárogatja magán a kövön; de talán valamennyi mód között a legjobb az, ha jól beáztatjuk vízbe, hogy egészen megpuhuljon, azután kivesszük, ráfektetjük símán a kőre, palára vagy deszkára és hagyjuk száradni huszonnégy óráig. Különösen vastag, igen erős bőrdarabokhoz csakis ez a mód ajánlható.

Hogy a bőrnek milyen foku átnedvesedése a legjobb, azt megint néhány darab bőrhulladékon legjobb kipróbálnunk, mert ha nem elég nedves a bőr, akkor a szerszámok nem mélyednek bele eléggé; viszont ha meg nagyon is nyulóssá áztattuk, akkor ugyan igen jól belemélyed a szerszám és a minta rövid ideig igen mélyen benyomódva látszik, de nemsokára elmosódik újra, amint a bőr szárad.

A kellőképp megáztatott bőr, ha elég vastag, minden csavar nélkül is megmarad a kövön vagy palán. Ha félünk, hogy nem maradna meg, néhány csavarral vagy kapoccsal könnyen odaerősíthetjük; ha pedig deszka az, amin dolgozunk, arra rajpszögekkel erősítjük rá a bőrt; csak a deszkánál arra kell vigyáznunk, hogy jó erős legyen, különben a gyenge deszka könnyen megvetemedik a nedves bőroktól.

Ha a bőr vékony, nagy gondunk legyen arra, hogy a deszkára vagy kőre feszítéskor egyenlően simítsuk ki minden irányban és meg ne nyujtsuk egy-egy sarka felé a kelleténél jobban.

A rajzot először rárajzoljuk vagy pedig rányomjuk valamelyik finomhegyű eszközünkkel a bőrre, azután a késélű rajzó kerékkel újra végigmegyünk a körvonalakon.

A mintával aztán nem is igen van többé dolgunk, hanem annál több a háttérrel. Ezt nyomjuk, kalapáljuk, hogy minél jobban bemélyedjen. Maga a minta az ilyen domboru bőrmunkánál sokat nyer tisztaságban és élességben, ha nemcsak valami tompahegyű szerszámmal körvonalazzuk, hanem finomhegyű, éles késsel valósággal *be is metsszük*, de persze nem mélyen, csak a legfelső rétegét. Ez is segíti a minta erős kidomborodását, mert a bőr jobban enged.

A háttérnek pontozással, vagy bármily más cifrázókkal való kezelése sok változatosságra nyújt alkalmat; és ez a *mintázott háttérű bőrdombormű*.

De ha kívánjuk, kezelhetjük a háttérrel símán is; vagyis

úgy, hogy nyomjuk ugyan le a minta körül, de mindig csak valami síma, például csontfejú tárggyal vagy lapos széles simítóval és ha aztán elég mély, még egyszer végigsimítunk rajta akár hideg vasszerszámmal, ha nem akarjuk a hátteret sötétíteni, akár melegített szerszámmal, ha ellenkezőleg azt akarjuk, hogy a minta színre nézve is kiemelkedjék a háttérből.

Mikor ezzel készen vagyunk, akkor a nedves bőrt legjobb valami száraz, bár nem *nagyon* meleg szobában hagyni, hogy

Ebédlőbe vagy könyvtárba való vánkös domborított bőrből.

elég hamar megszáradjon. A kezdő bőrmunkás jól teszi, ha száradás közben többször megtekinti a tárgyat, vajjon a minta nem kezd-e elmosódni, ami néha megtörténik, ha a bőrt esetleg tulságos nedvesen kezeltük. Ha ez volna az eset, akkor száradás közben még egyszer kiigazítjuk a mintát.

Ha sikerült igazán szépen, elég magasan kiemelkedő rajzot készítenünk, mindig megtehetjük azt, hogy a legdomborúbb részekbe a bőrlap visszáján papírpépet vagy kócot tömünk és ragasztunk; ez azután megóvjá a részeket a behorpadástól.

Akármelyik fajtáját készítettük is a bőrdíszítésnek azok közül, melyeket felsoroltunk, mikor készen van a munka, ren-

desen azt vesszük észre, hogy a bőr színe egy kissé egyenetlenné vált; a szerszámok gyöngébb vagy erősebb nyomása sötétített rajta valamit. Éppen ezért valami mázzal mindig be kell vonni.

Ha magát a színt nem akarjuk változtatni, csak éppen egyenetlensé kívánjuk tenni, akkor a színtelen *pergamen-máz* igen jó, amit a festékkereskedésekben készen kapni. Egy-két átfestés után az eredmény rendesen egészen jó.

Igen egyszerű, de mindig jó a *fölvert tojás fehérje*. Ez szintén nem változtatja a színt, de szép fényes, síma felületet eredményez és ez az egyszerű háziszer nagyon jól alkalmazható akkor is, ha valami bőrtárgyon kopás, horzsolódás látszanék.

Az igazi lakkozás, firniszolás csak akkor szükséges, ha a tárgy sok dörzsölődésnek van kitéve. Ezt a lakkot ha magunk akarjuk készíteni, akkor például egy fél lat benzoe-gyantát oldunk föl hat lat borszeszben.

Vannak ennél keményebb lakkok is, de például táskák, erszények, könyvtáblák, névjegytartók vagy más, hajlítható tárgy részére ennél alkalmasabb nincs. Ez színt nem ad és ezért ha például a bőrt sárgára, vörösesre, barnábbra akarjuk színezni, akkor külön e célra kapható festéket keverünk a lakkba, de a bőr természetes színe rendesen szebb.

Mintákat minden műkereskedésben kapni a bőrmunkához, de jobbat aligha tehetünk annál, ha a bőrtárgyakon a gyönyörű magyar ornamentikát szerepeltetjük. A magyar minták motívumainak határozottsága, például a tulipán, szegfű, rózsavonalai alkalmasak a bőrmetszési munka természetéhez és ha visszagondolunk arra, hogy a magyar bőrmunkások, nyergesek remek munkái híresek voltak Európaszerte már a XIV. században is, még több okot fogunk találni arra nézve, hogy ezt a gyönyörű iparművészeti ágat fölélesszük s hozzájáruljunk igazán jó, lelkiismeretes és stílszerű munkával ahhoz, hogy esetleg a magyar bőrdíszművek megint hírnévre tegyenek szert az idegen országok előtt is.

HATODIK FEJEZET.

Ércverés, domborítás.

A díszítő művészet korszakaiban is változnak a divatok csakúgy, mint bárhol másutt; fölvetődnek, meg megint lekerülnek nemcsak bizonyos stílusok vagy egyes motívumok, hanem maguk az anyagok is mások koronként, amelyekkel a díszítő művészet dolgozik. És csakúgy, mint akár az öltözködési divatok világában, a perc fölkapott kedveltje nem mindig szép; néha oly kevéssé az, hogy bizonyos idő leteltével csak ámulni tudunk rajta, hogyan tetszhetett ez vagy az a dolog valakinek is. Az iparművészeti díszítő stílusok között ilyen gyanánt mint elretentő példa elevenül föl emlékemben az a fajta bútor, amelyet Angliában egy ideig (szerencsére nagyon rövid ideig) készítettek és amely a japán fekete és arany lakkmunkát utánozta. Anglia akkor (néhány századdal ezelőtt) ismerkedett meg a japániaknak ezzel a műiparával és utánozni próbálta. De míg a szeszélyes rajzu lakkmunka a könnyed, légies japáni butorral jó összhangban áll, addig a nehézkes, súlyos, tömör angol tölgyfabútorral nem fér össze. És így azon, ami abban a bizonyos időszakban annyira divatos volt, ma már csakis azt látjuk, hogy biz az nem szép. Megismétlődni, visszatérni alig is fog valaha, csakúgy, mint ahogy reméljük, hogy a nyírott berlini pamutkutyák, bárányok sem járnak soha többé vissza kísérteni a kanapévánkosoakra.

Az idők múlása csodás próbaköve annak, hogy valami igazán szép-e? Amiben igazi, abszolút érték van, az visszatér, ha ideig-óráig feledésbe merült is. Ilyen valóban szép, az anyagnak és a rajta levő technikának összhangja folytán szép dolog az iparművészetben a kovácsolt réz-, bronz- és egyéb érc-

munka. Ennek is vissza kellett jönnie. Lehetetlen volt, hogy a mi korunk, amelyben annyi most a művészi jó izlés, erről megfélemedezzék és csakugyan, divatban is van ismét az érc kovácsolásnak, *repoussé* munkának, domborúan mintázott ércnek minden faja; és boldog, aki csak egy-egy régi gyertyatartót, serleget, szelencét, kupát vagy csak egy ajtózárat is talál valami régi ház lomtárában, padlásán; — aki pedig nem elég szerencsés arra, hogy ilyen leletben reménykedjék, az maga fog hozzá igen gyakran, hogy otthonát néhány olyan tárggyal díszítse, mely úgyszólván örökre szól. Nemcsak azért, mert anyaga tartós, hanem mert kedveltsége sem mulandó.

Az ércmunkáknak ez az óriási kedveltsége éppen ezért nemcsak azt biztatja erősen, hogy a kalapácshoz nyuljon, aki a maga mulatságára akar néhány tárgyat készíteni, hanem a kenyérkereső nőt is. Éppen mivel a butorkereskedők, házdíszítők, lámpaárusok, villamossági szerelők, díszműárusok mind elismerik, hogy a kovácsolt ércmunkák kitűnő díszítő hatásu tárgyak, nagy a kereslet a jó munka és egyértelműleg természetesen a jó munkás iránt.

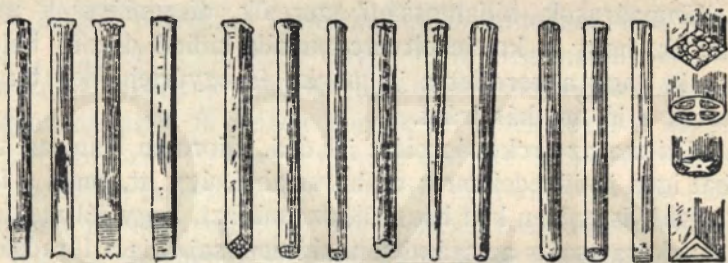
Aki ma az érc kovácsolást jól érti, jóformán biztosan számíthat igen jó jövedelemre; de ha valahol, úgy itt, ennél a foglalkozásnál is erősen kell hangsúlyoznunk azt, hogy jól megfizetett munkára csakis az számíton, aki nem sajnálja a fáradságot a *valódi lelkiismeretes* munkától. Az érc kovácsolásnál is úgy áll a dolog, hogy éppen mivel a munka elemei egyáltalán nem nehezek, *valahogyan*, úgy ahogy, jóformán *mindenki* meg tudná csinálni; — ami azután nagyon megrostálja azonban a képességeket, az, a további haladás az igazán kitűnő kivitelű munka felé. És ezért itt is érvényesül az a közmondás, hogy: „A legnagyobb magaslaton mindig van számunkra szabad hely“.

Szerencsére a munka kivitelének egyre jobbra tévése éppen az, ami az érc kovácsolásban nagyon sok örömet szerez. Azt mondhatná talán valaki nehézséget emlegetve, hogy ő nem foghat a dologhoz, mert nem tud rajzot tervezni. De ez ne szegje kedvét senkinek, mert igaz ugyan, hogy az egyéniség megnyilvánulása a műipari munkáknál is sokat ér, de már abban magában is lesz az egyéniségből valami, ha a minták közül jól tudjuk kiválasztani azt, ami az ércmunka anyagához és a tárgy minőségéhez jól illik. Nemzeti izlés dolgában igazán szerencsések vagyunk; magyar ornamentikánk természete olyan (éppen stílusának, vonalainak nemességénél fogva), hogy éppen a legnemesebb anyagokhoz illik kitűnően. A most megint annyira

divatba jött nemes-ónból, a király-cin, a vörösréz, sőt akár az ezüsből való tárgyak is gyönyörűen díszíthetők magyar mintával.

Képzeljünk el például magyar diófából faragott, magyar izlésű pohárszéket, melyen az ércserleget, tálat, kupát, vagy mellette a falon a karos lámpa- vagy gyertyatartót is magyar ornamentika díszíti, amellyel aztán a szoba meg a børszék mintája, himzései is összhangban állnak. Nem olyan műipari látomás ez, hogy szinte égünk a megvalósításától és szinte nem tudjuk, himzőtűt, bőrmetszőkést, fafaragóvésőt vagy érckalapácsot vegyünk-e először a kezünkbe?

Nos, föltéve, hogy az ércmunkához való kalapács az, amelyre most a sort kerítjük, először is a következőkkel legyünk tisztában. Az ércmunkában két főfajt különböztetünk

Cifrázók.

meg: az egyik az, amelyiknél nem törekszünk valami erősen kidomborodó magas relief munkára, hanem megelégszünk az-
zal, hogy, úgy mint azt a bőrdíszmunkáknál elmondtuk, a mintát körül rajzolva, ezt símán hagyjuk, a háttérrel pedig különféle cifrázók révén mintázzuk azért, hogy a síma rajz jobban kiemelkedjék. Ez elannyira olyan technikával jár az ércmunkánál is, mint a bőrnél, hogy tökéletesen ugyanazokat a szerzőszámokat (cifrázókat) használhatjuk. Az ilyen fajta munkánál a díszítésre szánt érclemezt elég deszkalapra erősítenünk és ennél az érc lapnak mindig a *színén* dolgozunk.

A másik fajta munka az erősen kidomborodó mintájú magas relief. Ennél egészen ellenkező az eljárás. Itt az érc lapnak mindig a *visszáján* dolgozunk, vagyis mindazt, ami később, a kész munkán kidomborítottan látszik, munkaközben voltaképp benyomjuk, homorúra. A legközönségesebb, mintás krém- vagy fagylaltforma megmagyarázza, hogy aminek az egyik oldalon ki kell állnia domborúan, az a tárgy fonákoldalán persze be van

mélyesztve **homorúra**. De hogy ez a bemélyesztés a visszájával fölfelé való érclapon lehetséges legyen, ahhoz már nem lesz elég puha a deszka, mint alap; éppen ezért az eljárás az, hogy valami bádogmedencét (hosszúkás vagy négyszögletes közönséges sütőbádog is jó erre) teleöntenek szurkos keverékkel, (melynek összetételéről alább szólunk), az érclemezt **színével** lefelé belenyomják ebbe és így, ez az eléggé puha alap lehetségessé teszi azt, hogy az érclapot a visszájáról homorítva, egy-két centiméternyi mélyen is belenyomuljon a minta egy-egy része a puha alapba.

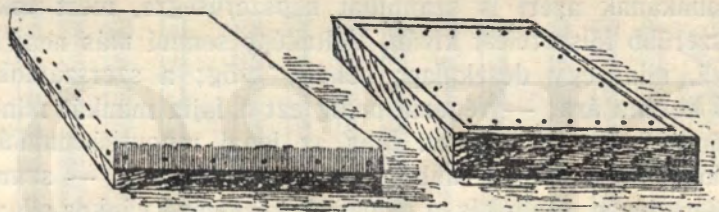
Ez az igazi **domborított, repoussé**-munka; az első nem az; de azért semmi okunk sincs arra, hogy az elsőt lenézzük, mert hisz sokszor a tárgy maga (dísztál, írómappa-fedél, stb.) egyáltalán nem is kíván, sőt nem is enged nagyon domboru mintát alkalmaznunk. Azonkívül az első izben említett faja az ércmunkának azért is számíthat népszerűsége, mert sokkal egyszerűbb fölszerelést kíván. Voltaképp semmi más nem kell hozzá, mint egy deszkalap; néhány szög; a szerszámokból 5—6 korona ára; — végezni pedig ezt a fajta munkát minden közönséges asztalon lehet. Már az igazi repoussé-munkánál másképp áll a dolog; ahhoz kell szurokolvasztó; — szurok-tartó-medence, simítókés, a medencét körülvevő vánkos stb.; — valamint a szerszámok is költségesebbek, amelyekkel az erősen domboru, magas relief-mintákat ki lehet dolgozni.

Végre pedig még azért sem szabad az egyszerűbb ércmunkáról kicsinylőleg vélekednünk, mert *mielőtt ezt az egyszerűbbiket jól begyakoroltuk volna, egyáltalán nem tanácsos a másíkba, a repoussé-munkába fogunk, mert nem számíthatunk semmiféle sikerre.*

Az ércmunkák anyaga igen sokféle lehet, az arany- és ezüstlemezekről az acél- és vaslemezekig, de az átlagos műkedvelő rendszeren vörösrezet vagy sárgarezet választ. Ezeket az érclemezeket készen kapni, igen sokféle vastagságban. A különféle minőségek meg vannak számozva és mikor veszünk egy-egy lemezt (2 koronáért már kapunk vagy 25—30 négyzet-centiméter nagyságút), legjobb itt is megmondanunk, ugyanúgy, mint a bőrmunkához való bőr vételénél, hogy mire szánjuk. A kereskedő aztán megmondja, milyen számú lemezt adott és ebből a jövőre is mindjárt tanultunk valamit. A számok esetleg változnak a különféle kereskedőknél, de az átlagos munkához mindig elég jó az olyan lemez, melynek vastagsága körülbelül olyan, min egy névjegyé. Igaz, hogy első látásra úgy tetszik,

hogy minél vékonyabb a lemez, annál könnyebb rajta dolgozni, de viszont az is igaz, hogy a nagyon vékony lemezt a szerszámok igen könnyen átütik és semmi sem szerez a munkásnak annyi csalódást, mint ha látja, hogy rést ütött, amelyet aztán be kell forrasztatni. Nagyon természetes, hogy a magas reliefet mutató munkához vastagabb lemez kell, mert csak akkor nyulhatik a lemez kellőleg, ha van benne bizonyos tömege az anyagnak.

Az ércmunkánál is természetesen, először valami egyszerű mintájú és nem nagy tárgyat választunk; például mondjuk, hogy egy 12—15 centiméter széles és 18—20 cm. hosszú négyzetletű darabot. A deszka, amelyen dolgozunk, elég ha például két cm. vastag; szélessége és hosszúsága pedig attól függ, hogy a két ismert mód közül melyik szerint feszítjük rá az érc-

Érclemez a deszkalapra erősítve: a) lehajtvá és az oldalakra szögezve, b) a falapra szögezve.

lemezt; úgy-e hogy köröskörül mindenütt kilássék a deszka széle, vagy úgy-e, hogy az érclemez oldalait köröskörül lehajtsuk a deszka oldalaira. Bármelyik mód jó és mindkét esetben apró, közönséges kis csavarszögekkel erősítjük le a rezet.

De a lemeznek a deszkára való feszítése igen fontos pillanat, mert a munka sikerének jó része attól függ, sikerült-e egészen simán, feszesen tennünk rá, anélkül, hogy bárhol is hullámot vessen. A kisimításra a sodrófa is, a vasaló is jó. Ha a teljes feszességgel és simán fekvő lemez felületén bármi egyenetlenséget vennénk észre, vegyünk egy darabot a legfinomabb szemű üvegpirosból és dörzsöljük meg vele, azután fényesítsük ki az egész lemezt valami porral és szarvasbőrrel.

Az így elkészített felületre aztán rajzolhatunk.

A rajzot talán legegyszerűbb úgy vinnünk át a rézre, hogy jó, puha írónnal megrajzoljuk papíroson; ezt ráfektetjük a lemezre úgy, hogy a rajz az ércet érje; a papírlap visszáját megdörzsöljük például egy lapos papírvágó kés lapjával mindenütt, ahol a minta vonalai haladnak; így egészen elegendő le fog nyo-

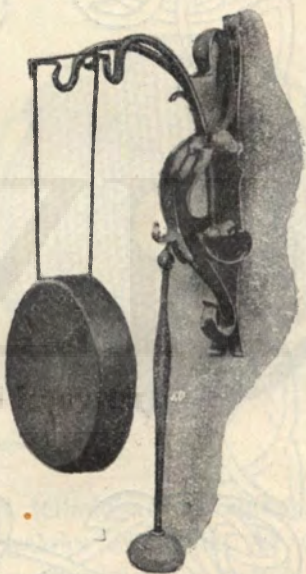
módni a mintából arra, hogy könnyen kihuzzassuk tintába vagy tussba mártott tollal.

Némelyek azt is teszik, hogy a papirrajzot az ércre téve, a szabásnál használt mintarajzoló kerékkel végigmennek minden vonalon. A kerék hegyei eléggé átszúrják a papirost, hogy nyomukon apró, de mégis észrevehető pontok maradjanak.

De talán mindennél egyszerűbb a kormozott (carbon) másoló papiros használata; ezt egy kicsit ledörzsöljük, hogy tulságos sok korom ne maradjon rajta. Azután az ércre helyezzük, fölébe pedig a rajzot, melynek vonalain jól meghegyezett, kemény ceruzával végig haladva, ezt átmásoljuk.

Érctárgy bevésett
mintával.

Vörösréz gong (ebédjelző) lapja ékalakú
cífrázással.

A körvonalak bevésése. Az első eszköz, amelyet most kézbe veszünk, a *rajzvéső*, amely legjobban hasonlít a csavarhajtókhoz, mert ez is körülbelül ilyen hosszúságu finom, egyenes acélélben végződik. Ezt az eszközt balkezünkbe fogjuk, még pedig úgy, hogy kisujjunkat az érclemezre támasztjuk, a vésőt pedig hüvelyk-, mutató- és harmadik ujjunkkal tartjuk, miközben az eszköz vezetésére, illetőleg helybentartására nézve éppen a harmadik ujj az, amelynek igen nagy szerepe van. A kalapács csak annyiban különbözik a közönségestől, hogy nyele finomabb a szokottnál; csak olyan, mint egy vastagabb fajta

tollszár; feje szintén kisebb jóval a rendes kalapácsokénál, de azért aránylag jó súlyos, hogy elég erős ütést mérhessen. A kalapácsot jobb, a vésőt balkezünkbe véve, a vésőt ráhelyezzük a minta egyik körvonalára és kezdünk azon végigszántani, a véső tetejét egyenletesen ütve a kalapáccsal. De ez a perc, mikor ezt a vésést megkezdjük, rendkívül fontos az egész munka sikerére, mert *csunyan, egyenlőtlenül vésett körvonallal soha nem készíthetünk valamire való tárgyat*, bármennyit fáradjunk

Síma szalagminta cifrára kalapált alaphoz.

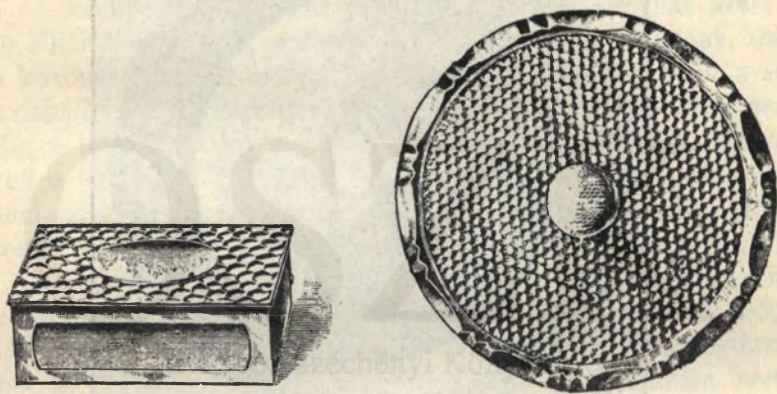
is majd utóbb a munka bevégzésével. A fő az, hogy az ütések ne szaggatott, — — — — ilyenforma rajzu vonalat adjanak, hanem olyant, amely se nem erősebb, se nem elmosódottabb egyik helyen mint a másikon. Ezt csak úgy érhetjük el, ha a jól végzett munkában része van a vésőnek is, kalapácsnak is, vagyis ha az elsőt szüntelenül vezetjük munkaközben tovább és tovább, a másodikat pedig mindig csak egyenlő erővel ütjük le a vésőre.

Nem szükséges hangsúlyoznunk, hogy egy kis gyakorlás

néhány apró érchulladék darabon itt is csak olyan hasznos, mint a bőrmunkáknál a bőrhulladékokon való tanulás.

Ha első alkalommal a vonalat nagyon sekélynek és félénken meghúzotttnak találánánk, mindig végigmehetünk rajta másodszor is. Nagyon természetes, hogy ahol a körvonalak éles sarkokat, különösen pedig kerek hajlásokat mutatnak, nem dolgozhatunk széles vésővel, nehogy a vonal szögletessé váljék. Erre a célra keskeny élű véső is van alig hosszabb vonalban végződve, mint egy megnyújtott pont.

Ha a minta körvonalain mind végigmentünk a vésővel, akkor jön a háttérnek a cifrázókkal való mintázása. Ezek a cifrázók lehetnek mind szakasztott ugyanazok, melyeket a bőr-

Gömbvégű cifrázóval mintázott tárgyak.

munkánál lehet használni; pontban, félholdban, csillagban, háromszögben, körben végződő, szögalaku eszközök. Az egész hátteret, a minta körvonalainak közvetlen közeléig menve, telemintázzuk és a háttérnek az ily ütés révén való bemélyesztése a simán maradt mintát kiemeli. Nagyon ügyeljünk a cifrázásnál is arra, hogy ne üssük át az érclemezt túlságos erős kalapácsozással, amely hibától a kezdő munkás ritkán ment.

Nagyobb tárgyak cifrázásához olyan vastagságú kis rudak is vannak, melyeknek lesimított végei az egyfilléres pénzdarabtól a koronás pénzdarab nagyságáig váltakoznak. Hogy ezeket aztán milyen elhelyezésben, milyen csoportosításban használjuk, azt a kitervezett minta dönti el, de természetesen, mikor az érclemezen dolgozni kezdünk, tisztában kell lennünk tervünk minden részletével, mert *próbálgatni* nem szabad az ércen.

Igen gyakran használt díszítő eszköz a gömbvégü cifrázó, mely a nagyobb gombostűfej terjedelműtől a cseresznyeszem nagyságáig változó, gömbalaku bemélyedéseket üt az ércen. Ezek az erős mélyítések azért is nagyon kedvelt motívumai a cifrázásnak, mert akár például vörösréz dísztálra, akár sárgarézpaizsra gondoljunk, mint dísz tárgyra, elképzelhetjük, hogy a lámpafény vagy napfény gyönyörűen törik meg az ilyen mélyedéseken.

Éppen ellentéte ennek az eszköznek az úgynevezett kehely-

Nagy sárgaréz dísz tál kétféle cifrázóval díszítve.
Középmintája erősen domborítva.

végü vagy *kivájt végü* cifrázó, mely félkör alaku üregben végződik; amint ezt ütjük le az ércre, az üreg körvonalai lenyomódnak, minek folytán az üreg maga kissé emelkedett felületű kört alkot.

Néha megtörténik, hogy az ilyen deszkaalapon dolgozott, alacsony relief hatású ércmunkánál is van egy-egy részlet, mely sokkal jobban kiáll, mint a többi; például mondjuk egy falra való dísz tál közepén egy-egy félgömb. Tisztán azért az egy motívumért nem érdemes a fára feszítést és az érclap színén való dolgozás könnyebb és egyszerűbb munkáját az igazi *repoussé* sokkal körülményesebb módszerével cserélni föl; ezért

azt szokták tenni, hogy ha csak egy-két ilyen nagyon kiemelkedő rész van, akkor vagy fából faragnak egy ilyen félgömböt, vagy virág-, esetleg gyümölcsalakot, vagy a repoussé munkánál használt szurkos keverékből mintáznak egyet; ezt azután ráenyvezik a deszkalapra, mielőtt az érclemezt ráfeszítenék és így, a kiemelkedő fa- vagy szurokrészt is befedik az ércel. Szinte hihetetlennek látszik, hogy a merev, egyenes érclap, óvatos kezelés mellett, úgy köréje símul egy-egy dió- vagy almanagyságu kiálló alaknak is, akár a staniol lemez. De éppen mivel nagyon jól kell tudnunk, milyen erejű kalapácsolás szükséges, a világért se kockáztassunk meg ilyen feladatot addig, amíg a síma deszkán nem tudunk igen jól dolgozni, az érclemez átütése nélkül.

Az ilyen magas reliefrészletek alkalmazását már azért is jó elkerülnünk, mert sokkal több kalapácsolást kívánnak, mint a közönséges síma munka, már pedig ne feledjük, hogy a sok kalapálás összetömríti és törékenyebbé teszi az érclemezt. Ezt a törékenységet nagyban csökkentjük, ha tudjuk, hogyan kell a lemezeket lágyítani. Sem a lágyítás, sem a szilárdítás nem nehéz munka és nagyon érdemes, hogy az, aki igazán sokra akarja vinni az ércmunkában, megismerkedjék vele.

Lágyítás. Bármilyen tűzhely elég jó arra, hogy az érclemezt vörössizzásig hevítsük rajta. Csak arra vigyázzunk, hogy szén vagy vas össze ne karmolja az ércet. Lehetőleg léghuzamot se engedjük az érchez félni, például amíg a tűzön hevül, ne fújuk, fujtassuk a tüzet; ajtót, ablakot ne nyitogassunk. Ha az ízzás már mutatkozik a tompa, vörös szín megjelenésében, harapófogóval azonnal vegyük le az ércet és helyezzük homok- vagy hamu-ágyra, 2—3 cm. vastag réteg homokot vagy hamut többszörösen összehajtott ujságpapírosra vagy valami régi sütőbádogba szórva. Ezen az érc igen lassan hül ki. Még a homok se legyen hideg vagy nedves és az ércet ne vigyük ki a szabadba. Ez az igen lassu lehülés lággyá teszi. Amely tárgyon nagyon sok a kalapálni való, azt néha kétszer-háromszor is kell lágyítanunk.

Szilárdítás. Ennél a munka első fele ugyanaz, ami a lágyításnál volt. Az érclemezt vörös izzásig hevítjük és akkor, hirtelen lekapva harapófogóval a tűzről, nem engedjük, hogy a levegőn fokozatosan kezdjen hűlni, hanem élével lefelé egy késsen tartott medence hideg vízbe merítjük, hogy a víz rögtön teljesen ellepje.

A valódi repoussé-munka (domborítás).

Ahol az ércmű egész felülete erős domborulatokat mutat, ott ezt lehetetlen fára feszített érclemezre a színéről való kalapálásával érni el; ilyenkor tehát az igazi repousséhoz, vagyis a tárgynak a visszajáról való kidomborításához kell folyamodnunk. Ez a munka, mint mondtuk, több eszközt, költségesebb felszerelést kíván, de szerencsére, apróbb, egyszerűbb tárgyakhoz nem is használjuk, mert az igazán nem volna érdemes, hogy akár kedvtelésből készített, apró ajándék-

Ércmű írólap

tárgyak, vagy az eladásban csak szerény árakat hozó dolgok készítésére rendezkedjünk be így. Hanem mondjuk, aki például pénzkeresetből választja a jóformán mindig jól jövedelmező ércműt és aki megrendelésre már például előcsarnokokba paizsokat, sisakokat, díszlámpákat tud készíteni, vagy díszlámpákat, korszakokat, serlegeket az ebédlőbe, annak minden felszerelés megvétele jól jövedelmező befektetés lesz.

Az ilyeneknek a szurokkeveréket is érdemes készen, téglákban venni a kereskedőknél. Ez rendszeren szurok- és téglapor vagy szurok, téglapor és gipszpor keverékéből áll. Hidegebb éghajlathoz vagy szobához szurkosabb; melegebbhez kevésbé szurkos keverék alkalmas. De átlag mindig kitűnően megfelel az, ha például ebben az arányban vegyítjük: negyed font

faggyu, egy font gyanta, két font szurok, öt font téglapor vagy finom homok. Ezt magunk is elkészíthetjük. Olcsó és jó.

Vegyünk valami régi fazekat vagy bádogvödröt; ebbe rakjuk bele a szurkot, gyantát, faggyut és hagyjuk megolvadni annyira, hogy a port belekeverhessük. De megelőzőleg a homokot vagy téglaport is szárítanunk kell a sütőben és jó forróra megmelegítenünk, hogy mikor a szurokba keverjük, ne hűtse ezt le. A faggyu lágyítja, a gyanta keményíti a keveréket, az arányt tehát változtathatjuk.

Mikor a szurok folyékony, öntsük bele valami lapos bádogedénybe, amelynek széle van; bármilyen régi sütőbádog jó lesz. Körülbelül 3 cm. mély réteget öntsünk. Erre aztán, színével lefelé, fektessük rá az érclapot és valami rongydarabot vízbe mártva, simítsuk el azzal. Amint a lemezt kissé belenyomjuk a szurokba, a szélek körül egy kevés szurok mindenütt föl fog dudorodni, ami éppen alkalmas aztán arra, hogy vele az érclemezt leragasszuk. De mialatt ezt végezzük, kézzel ne nyuljunk a szurokhoz, mert igen ragad; hanem valami palettakést vagy törött papírvágót használjunk.

Itt aztán az erős gömb vagy tojásdad végű eszközök igen sokat szerepelnek. Ha, mondjuk, például valami dísztalat vagy tükrökeretet csinálnánk repoussé-munkával és a tárgy köröskörül például diónyi, gömbölyű, kiálló részeket mutatna, először, a rajz szerint, ezeket a legdomborúbb részeket kalapáljuk bele a szurokba. Ügyeljünk arra, hogy egyszerre, egy ütéssel nem csinálhatunk nagy mélyedést; ez csak fokozatosan történhetik, különben átütjük az ércet. Ha azután a legdomborúbb részek megvannak, kidolgozzuk a rajz többi főbb részeit.

Ekkor megmelegítjük, a rézlapon keresztül a szurkot annyira, hogy az érclemezt levehessük. Nem szabad kockáztatnunk, hogy a fáradságosan kidomborított részek esetleg az apróbb részletek kidolgozása közben (mely már az érclap színéről történik) behorpadjanak, ezért amint a lapot a szurokról levettük, az összes kidomborított részeket teleöntjük folyékony cementtel. Ha azután a szurok megint kihült, visszafektetjük reá a *petroleummal* tisztára mosott érclapot, de most már *színnel fölfelé* és elvégezzük mindazt az apró részletet, ami még hátra van; például az apróbb vonalak bemélyesztését (mert persze ezeknek megint homorítotttnak kell lenniök); — a háttér kicifrázását stb.

Ha például lapos tárgy, mint például tál, tálca, az amit készítünk, akkor a bevégezés után, ha a lemez nem nagyon vas-

tag, magunk is körülvághatjuk az ércvágó ollóval, amely fölszerelésünkben benne lesz; — ha azonban igen vastag a lemez, jobb ha a körülvágatást mesteremberre bízuk.

A henger alakú oldallappal ellátott korsókat, kupákat, virágtartókat, vödröket, dohánytartó szelencéket, itt sima lap gyanánt is kidolgozhatjuk, a rézműves azután összeforgatja és alsó lapot készít neki, ezt szintén forrasztással erősítve az oldallaphoz.

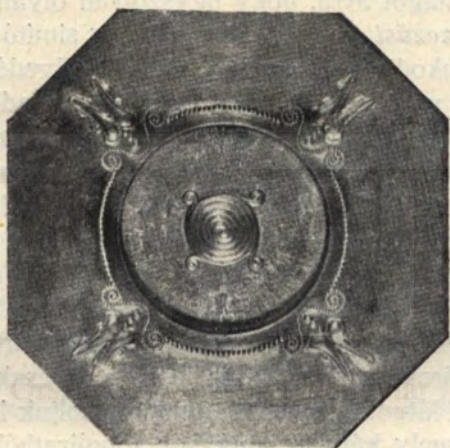
Díszes lámpa valódi repoussé munkával vörösrézből.

Ha egyenesen repoussé-munkával kezdjük az ércdíszítő foglalkozást, ezt nehéznek fogjuk találni, de ha a másik fajta ércverő munkáról megyünk át reá, akkor a repoussé is alig ad igazi nehézséget.

És hogy megkezdeni az ércdíszítési munkát érdemes már igen csekély, kezdetleges fölszereléssel is, arra nézve érdekes adatot említ egyik angol iparművész egy nőről, aki az ércmunkával akarva kenyeret keresni, első réztálcáját úgy készítette el, hogy eszköz gyanánt egyebe sem volt egy srófhajtónál meg egy szögnél. Az elsőt rajzvéső, a másodikat cifrázó gyanánt

használta, de mivel a munka pontos volt és lelkiismeretes, mindjárt ezt az első tárgyat is el tudta adni és az árából szerszámokat vett a másodikhoz. Ez az illető hölgy ma már oly keresett munkás, hogy néha egész termék összes ércmunkáját ő kapja megrendelésül.

Semmi ok sincs rá, hogy aki vörösréz és sárgaréz alapon már jól tud dolgozni, ne díszítsen véséssel, cifrázással akár ezüstöt is. Az ezüst lapok, melyek például süteményes tálakká alakíthatók, simán, vésési dísz nélkül persze sokkal olcsóbbak és a munkát ugyanúgy megcsinálhatjuk rajtuk. Ha például síma ezüst korsót, serleget, poharat akarunk díszíteni, azt jó, ha munka előtt teleöntjük szurkos keverékkel, aztán úgy ver-

Díztál ércből, erősen domborított mintával.

jük ki rajta a mintát, melynek végeztével a szurok megint könnyen kiolvasható.

Ha már valakit az ambíció és az ügyesség följuttatott az ezüst magaslatára, az talán érdeklődéssel hall valamit egy gyönyörű *firenzei* ércmunkáról, amelynek segítségével vékony, ezüst lemezeket gyönyörűen ki lehet dolgozni s ezekből aztán remek szelencét, cukortartót, díztálakat készíthetünk. Mivel vékony lemez is elég jó hozzá, nem igen költséges, s mégis, mikor készen van, a fölismerhetetlenségig hasonlít a tömör, véssett ezüsthöz.

Tegyünk egy deszkára néhány centiméternyi vastag keveréket finomra tört, oltatlan mészporból, melynek minden latjára egy-két csepp táblaolajat számítunk; keverjük el az egészet tiszta tojásfehérével olyan sűrűségűvé, mint a mintázó

agyag; simítsuk el a deszkán és aztán ha bemélyedő mintát akarunk, azt valami kész eszközzel is belenyomhatjuk; ha ellenben kiemelkedő leveleket, gyümölcsöt stb., azt kézzel mintázzuk. Ha van szép, stílszerű mintával diszített, *erősen* domboru rajzu ezüst tárgyunk, pl. tányér, díszdoboz födele, (amilyen pl. a több centiméternyi kiálló rajzu japáni díszdobozok iris- vagy sárkánymintája), akkor óvatosan magát ezt a tárgyat nyomjuk bele a lágy anyagba és akkor ennek tökéletes mását kapjuk meg. Most hagyjuk megszáradni az egészet, amely lassanként olyan lesz, mint az elefántcsont. Akkor kenjük be jó erős enyvvel; majd vegyünk úgynevezett *papiros-ezüstöt*, vagyis vékonyra kinyújtott lemezt, de azért a papirosezüst fajtából mégis elég vastagot arra, hogy úgyszólván olyan legyen, mint a vékony *lemezezüst* és ezt kezünkkel meg simító késsel és cifrázókkal nyomkodjuk jól bele a minta mélyedéseibe. Ha az enyv elég erős volt, az ezüst pompásan fog ragadni. Ha esetleg elszakadna, egyszerűen a szakadás fölé megint enyvet kenünk és új réteg papiros ezüstöt nyomunk rá. Mire a munka készen van, teljesen a szilárd, tömör ezüst hatását teszi és tartós is.

Mindazok, akik az ércdíszítés épp oly szép, mint jövedelmező munkájába akarnak fogni, jól teszik, ha azzal kezdik, hogy tartanak egy síma, fehér papiroslapokból álló nagy ívrét könyvet, továbbá néhány ív másoló olajos papirost és egy ív kék olajos papirost; mert a fő az, hogy ahol csak valami szép, stílszerű rajzot látunk, ha hozzájutunk, másoljuk le. Az átlátszó papirossal bármely kényes könyvből, folyóiratból levehetjük a rajzokat a könyv megrongálása nélkül; — a rajzot aztán vagy egyszerűen eltesszük valami mappába, anélkül hogy lemásolnánk, vagy ha még helyesebben járunk el, a kék olajos papiros segítségével könyvünkbe is lemásoljuk és csak így tesszük mellé a másolópapirost. Ez azért tanácsosabb, mert a másoló-papiros könnyen szakad és ha ez megrongálódott volna, könyvünk szilárdabb papiros lapján mindig ott lesz a minta esetleges újabb használatra. Iparművészeti folyóiratokban nagyon szép rajzokat találunk, a műkereskedőknél pedig külön repoussé-rajzokat is tartanak.

HETEDIK FEJEZET.

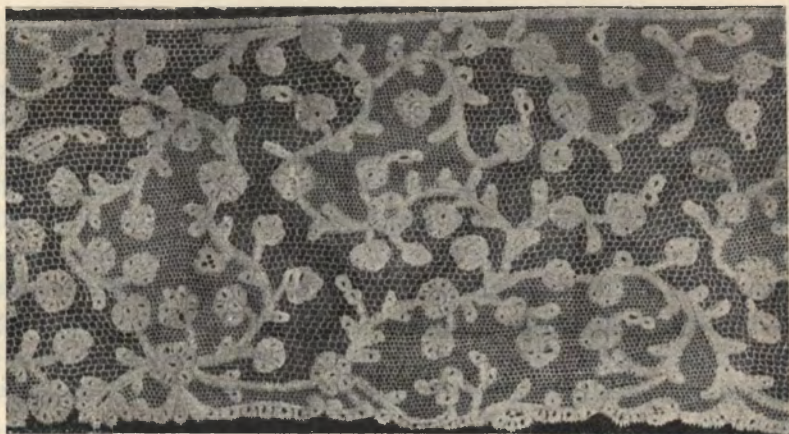
A csipke.

Nem ok nélkül nevezték többen a csipkét a ruházkodás költészetének; — a jó csipke anyagbeli és rajzbeli szépsége, valamint a redővetésében rejlő festőiség mind annyira finom, hogy igazán elmondhatjuk, minél fejlettebb művészi ízlése van valakinek, a jó csipke látása annál nagyobb gyönyörűséget okoz neki és ha valaki közömbös tud maradni egy-egy lágy, elefántcsontszínű árnyalatra nemesült régi velencei, flamand vagy francia csipke látásakor, nos akkor a hiba semmiesetre sem a csipke finomságában, hanem az illető ízlésének a finomságában van.

Ha valaha is megfordultunk például azokban a régi velencei *bric-à-brac* boltokban, ahova néha a gondola olyan váratlan kanyarodással visz el bennünket, hogy valami kietlennek látszó, sötét kapusikátor előtt tegye le az utast, — vagy ha például a velencei kanálisok helyett Brugesnek, Gentnek egészen más jellegű, de szintén örökké szunnyadni látszó kanálisain siklunk végig a csónakkal, amely városokban sajátságosképpen a sok hanyatlás, dísztelenség, szegénység közepette szintén a *csipke* képviseli mindenütt a váratlanul megjelenő művészi szépet; — ha, mondom, bárhol is megfordultunk az ilyen helyek közül és kitérült előttünk néhány igazán remekbe készült régi csipke egész szépsége, amelynek mintájában az utolsó kacskaringója egy-egy indának, az utolsó fodorodása egy kis levélnek olyan szép, hogy annak éppen csak *úgy* és éppen csak *ott* szabad lennie, ahogy és ahol van; — nos akkor, ha mindezt láttuk, igazán habozunk, vajjon szabad-e a csipkekészítést sé-

relem nélkül akár műipari foglalkozásnak is tekinteni és nem kell-e tisztán a művészet birodalmába soroznunk.

Éppen mivel értéke ilyen nagy a művészi csipkének, teljes méltatásáról nem lehetne csak álmodnunk is, könyvünk egyetlen egy fejezetének keretében, ha meggondoljuk, hogy kötetekre mennek a művészettörténeti munkák, melyekben egy-egy vaskos könyv például csupán a tüvel varrott, Alençon-csipkével foglalkozik, egy másik csupán a „Point de Bruges” vagy „Point de Venise” ismertetésével; — ismét mások csupán a spanyol vert csipkét ismertetik stb. És hozzátehetjük büszkén és boldogan, hogy mint ahogy minden olyan időszakában a mult századok műveltségtörténetének, amely korszak tudta mel-

Régi milanoi csipke.

tányolni a szépet, magyar csipkében is mindig voltak művészi alkotások, úgy most, mikor napjaink történetének egyik legszebb vonása, hogy minden használati tárgy megalkotásában is a szépnek, a művészileg gyönyörködtetőnek megvalósítására törekszünk, lehetetlen volt, hogy a magyar műipar is ne tartson lépést a többi nemzetekkel a csipkekészítés művészetében.

És éppen ez a pontja az a dolognak, amely a csipkét, mint egyik fejezet témáját könyvünk körébe vágóvá teszi. Ma valóban érdemes a csipkefajokat megismernie, tanulmányoznia s egy-egy kiválasztott minőségét készítenie is a nők közül akár az olyannak, aki saját kedvteléseért teszi ezt, akár olyannak, aki pénzkeresetért akar vele foglalkozni.

Aki a két cél közül bármelyik végett fordul a csipkekészítés felé, szerencsésnek vallhatja magát, hogy most él, mikor

Magyarországon a csipke műiparának világában is oly gyönyörű és hazafias munka folyik, hogy egyáltalán nem kell idegen minták, technikák, stílusok után kapadoznunk, sőt akkor teszünk leghelyesebben, ha a magyar csipkestílusok közül választunk egyet, amelynek készítésében aztán igazán jól kiképezzük magunkat.

Mert hiába, e pontnál is százszoros hangsúllyal kell emlegetnünk azt, hogy most, mikor mindenben oly művészileg befejezettet alkotnak sokan az iparművészek közül, még az ambíciózus műkedvelőnek sem volna szabad mindenféle stílusba,

Valódi brüsszeli varrott csipke.

technikába belekontárkodnia, mert egyetlen egy is egészen elég nehézséget nyújt. Aki pedig pénzkeresetből akar csipkét készíteni, annak pedig éppen veszte volna a vaktában majd ezzel, majd azzal való próbálkozás.

Alig tehet jobbat ez esetben, mintha beiratkozik valamelyik csipketanfolyamba s ott aztán megmutatja, hogy aféle tucatmunkásnak termett-e csak, aki sem a maga kedvtelésére, sem megrendelésre sohasem fog semmi elsőrendű dolgot alkotni, vagy benne van-e a kiválóságra szántaknak és az előkelő lelkeknek az a sajátsága, amely a tömegtől oly tisztán megkülönbözteti őket s amely sajátságot csak úgy írhatunk körül, hogy: „száz másénál nagyobb képesség arra, hogy ne sajnálja a vesződséget.”

Ne sajnálja sem a technika apró finom fogásainak eltanu-

lásában, sem a minták gyűjtésében, sem a gyűjtemények, múzeumok fölkeresésében rejlő fáradságot.

Ha illusztrált lapban, árjegyzékben, könyvben talál valami olyan ábrát, amely ha nem is egyenesen csipkemintát mutat, hanem például olyan alaku és összeállítású tárgyat, amely hatásos alkalmazását nyujtaná a csipkének, vágja ki, őrizze meg rögtön. Hány jól fizetett csipke- vagy himzőmunkás köszöni az ilyen fáradhatatlan eszmegyűjtésnek azt, hogy míg másokat számtalan helyről visszautasítottak a kínált csipke- vagy himzősmunkával olyan megokolás mellett, hogy: „nagyon szépen, sok fáradsággal végezte a munkát, de az egész tárgyban nincs semmi új gondolat” — addig az övét éppen valami ilyen új összeállítás, szokatlan forma miatt vették meg kiűnő áron és rendelték meg újra meg újra.

Régi Mechlin (Malines) csipke.

Aki tehát elég bölcs és praktikus arra, hogy mondjuk a magyar csipketeknikák (halasi, csetneki, sóvári stb.) közül választ egyet (vagy ehelyett, ha igen erősnek érzi magát a tervezésben, magyar mintában kezd el dolgozni valamelyik más technika nyomán, noha ez azért kockázatosabb, mert például a három említett fajta csipke igen jól választotta ki azt a technikát, amellyel művészi hatásokat lehet elérni s mégsem kívánják az időnek és szemrontásnak olyan végtelenségét mint például a point duchesse, a brüsszeli, milánói stb. technika) akkor azután rögtön legyen rajta, hogy egyre újabb és újabb alkalmazását találja meg a maga kiválasztott csipke-fajtájának.

Éppen mivel ezt a három jellemzetes és művészi csipketeknikát Magyarországon oly jó iskolákban lehet megtanulni, nem szükséges azokat itt leírunk.

Ezekén kívül még kettő van, amelyeket azért érdemes említünk, mert szintén igen alkalmasak a művészi hatásokra s szintén nem oly leírhatatlanul szemrontók, mint a tűcsipkék néhány régi klasszikus faja.

Valódi Carrickmacross. (Cérnabatiszt rátét csipketüll alapon.)

Valódi point-duchesse.

Ez a kettő: a filet-guipure és a point-lace. Az első talán oly szempontból hasonlíthatatlanul fölötte áll értékben a másodiknak, hogy géppel készült, készen kapható részek nincsenek benne, míg ellenben tudjuk, hogy a ma *point-lace*-nek nevezett csipkében néha jóformán négy ötödrész géppel készült anyag, ha összeszámítjuk az összes szövött szalagokat, medaillonokat, gyűrűket és úgynevezett picot szélcsipkét. De azért kár volna azt állítanunk, hogy nem lehet ezzel a tek-

nikával is rendkívül művészi hatásokat elérnünk. Csak gondolkunk egy-egy szépen készített napernyőre, tüll-függönyre, ágyterítőre, egy pár csipkeujjra, melyet úgy készítünk, hogy többféle derékba is belegombolható legyen; — vagy egy válldísz és a ruhaszegélyig leérő stolaszerű részt egyesítő ruhadíszre,

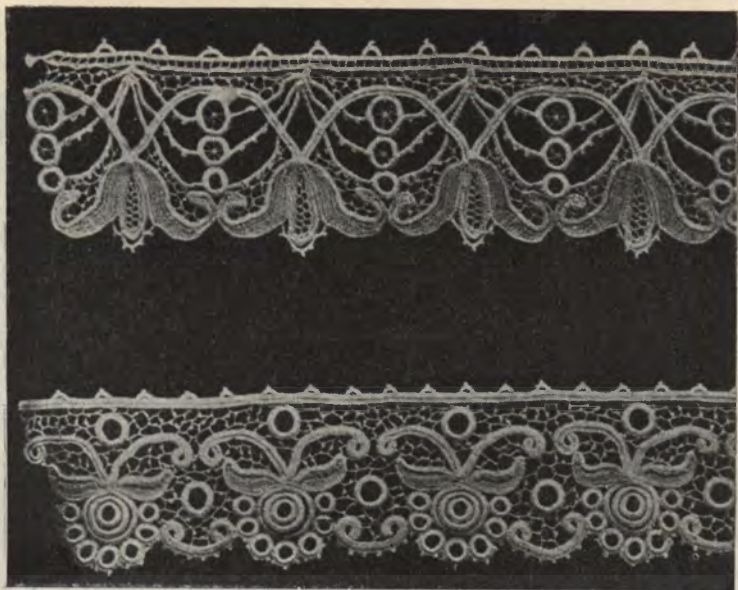
Csetneki horgolt csipke magyar mintákkal. (A gömöri Szontagh nővérek tervei.)

melyet oly gyönyörűen lehetne selyem, bársony vagy bármely más díszes anyagu alkalmi ruhára reátenni; — és ekkor nem állíthatjuk, hogy ezt a technikát nem érdemes kiművelnünk a lehető legfőbb fokig, noha éppen vannak is benne géprészek.

Nem szabad felejtenuünk, hogy maguk a gyárak is, melyeknek gépein ezek a point-lace részek készülnek, mindinkább művészi alapon haladnak; tanulmányozzák a régi csipkemintákat és point-lace szalagjaik, apró és nagy medaillonjaik, szív-

Csetneki horgolt csipke magyar mintákkal. (A gömöri Szontagh nővérek tervei.)

Csetneki horgolt csipkék magyar mintákkal. (A gömöri Szontagh nővérek tervei.)

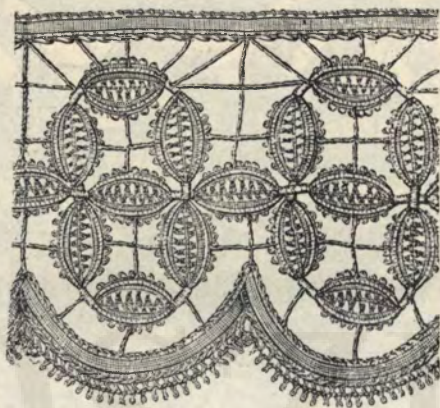
Halasi varrott csipke. (Dékáni Árpád tanár terve.)

alaku levélrészleteik közül nem egy teljesen hű másolata egy-egy híres, klasszikus csipkedarab motívumainak.

Nem kell hangsúlyoznunk, hogy a legdíszesebb fajta asztalneműn is mindig fejedelmi szép hatása *a jól készített* point-lace csipke, de bizony csakis a jól készített, amelyen az össze-

húzásnak nyoma sincs meg, ahol a készítő igyekezett, hogy ha már úgyis sok részlet géppel van készítve, legalább az, ami kézzel készül, ugyanis a töltő öltések, igazán szépen legyenek csinálva, szabatosan és lehetőleg gazdag változatosságban.

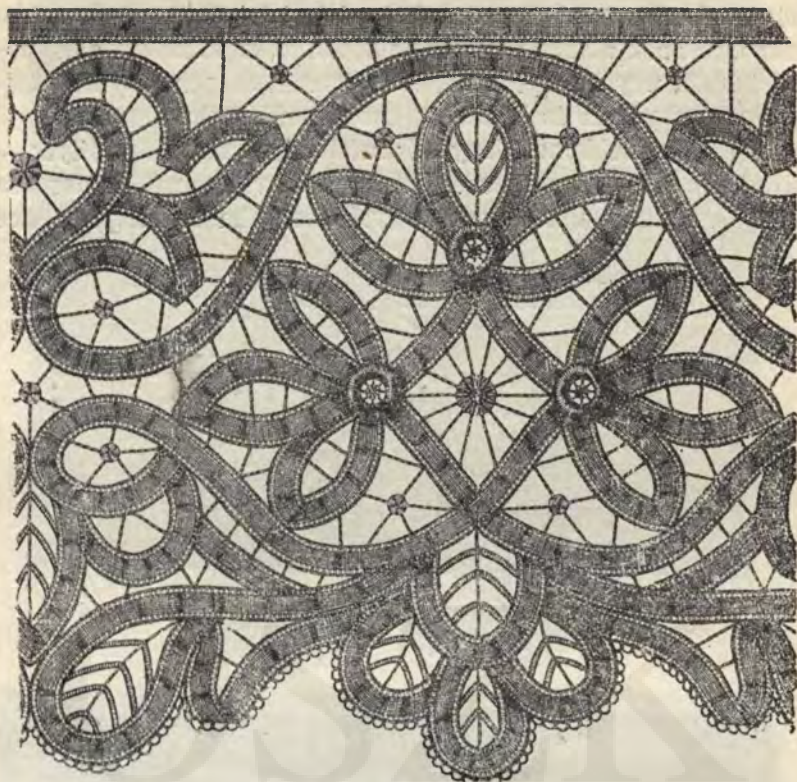
Díszes zsebkendő, legyező; színházi vállkendő szegélye; — directoire szabású díszes hajtókák, báli vagy estélyi derékra való *berthe* dísz mind olyan tárgyak, hogy ha ezeket point-lace

Könnyű point-lace csipkék kevés varrással.

munkával készítjük, az idő, amelyet reáfordítottunk, távolról sem lesz olyan sok, mint amennyit a gyönyörű eredmény mutat. A legjobb kézimunkakereskedések ma már négy-öt színben (fehér, csontsín, vajsárga, nyers kenderszál szín és fekete) tartják a point-lace csipkéhez való anyagokat.

A technika igen ismeretes. A mintát az átlátszó úgynevezett mérnök vászra fényes oldalára rajzoljuk át tintával és finom tollal; — a varrást aztán a homályos oldalon vé-

Ruhadísznek alkalmas csipkeminta.

Országos Széchényi Könyvtár

Point-lace legyező fele. (Eíősen kisebbítve.)

gezzük, azért, hogy ha esetleg a tintarajzot nedvesség érné, a csipke ne szenvedjen, másodszor pedig, mert a túl könnyen csúszik a fényes oldal sikos felületén. Ekkor fércelő öltésekkel (de jó apró, sűrű öltéssel) fölvarrják az összes szövött

szalagokat és medaillonokat. Hogy a fölvarrásnak igen gondosan kell történnie és úgy, hogy a szalag a rajznak összes finom, kerek hajlásait ugyanolyan finom, kerek hajlásokban kövesse, azt nem lehet eléggé hangsúlyoznunk. A rosszul föl-fércelt szalagok lompos, tökéletlen hatását a legremekebb töltő, csipkeöltések sem fogják helyrehozni. Hogy a csipkeszalag a minta kerek hajlásain szépen helyezkedjék el, azt azzal érjük el, ha a csipkeszalag szélén végigvonuló erős szálát óvatosan használjuk a szalag behuzására vagyis ráncolására. Mikor

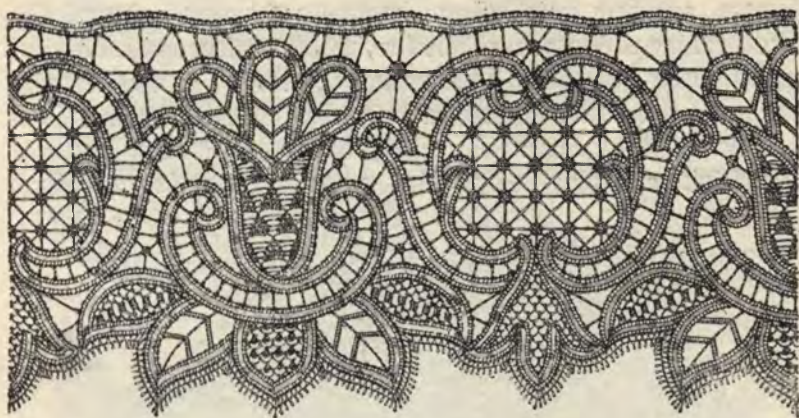

Selyemalapra tett point-lace napernyő.

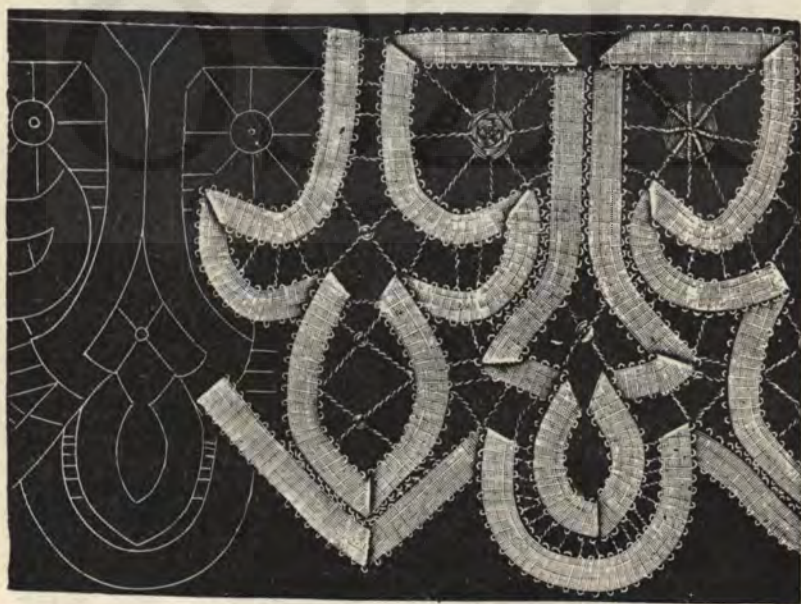
aztán a szalagok már szép laposan, a minta minden vonalát érvényre juttatva fekszenek a mérnök-vászonon, akkor kezdhetjük a töltő öltések, összekötő pókok stb. elkészítését.

Ha a tárgy igen sok fáradságot szerezne, például ha valaki egész csipkedereket, napernyőt, ruhatabliert akar készíteni, akkor igen nagy segítségére lesz, ha a helyett, hogy a szalagokat varrná először a mérnökvászonra, előbb egy réteg jóminőségű, úgynevezett brüsszeli cérnatüllt varr rá a vászonra, úgy hogy ez az egész mintát beborítsa. Akkor varrja azután reá a szalagokat, végre pedig ahelyett, hogy csupa csipkeöltéssel kellene betöltenie a hézagokat, a tüllt használja alapul a dísz-

öltésekhez. Ez persze könnyebb is és gyorsabban is megy. Azért helyel-közzel ilyen esetben is kivághatja a túllt, hogy

Régi flamand minta menyasszonyi fátyol és zsebkendő széléről.

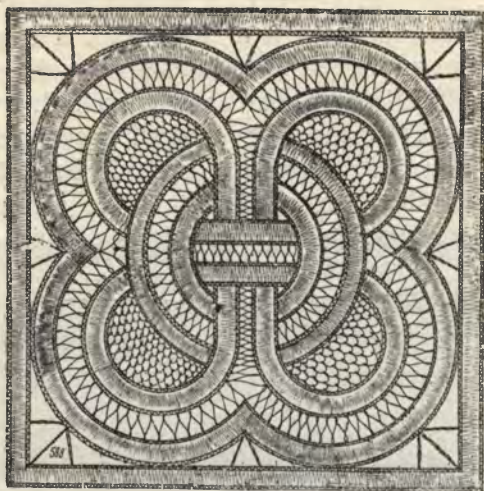

A csipkeszalag helyes felvarrása szabályos behajtásokkal a sarkakon.

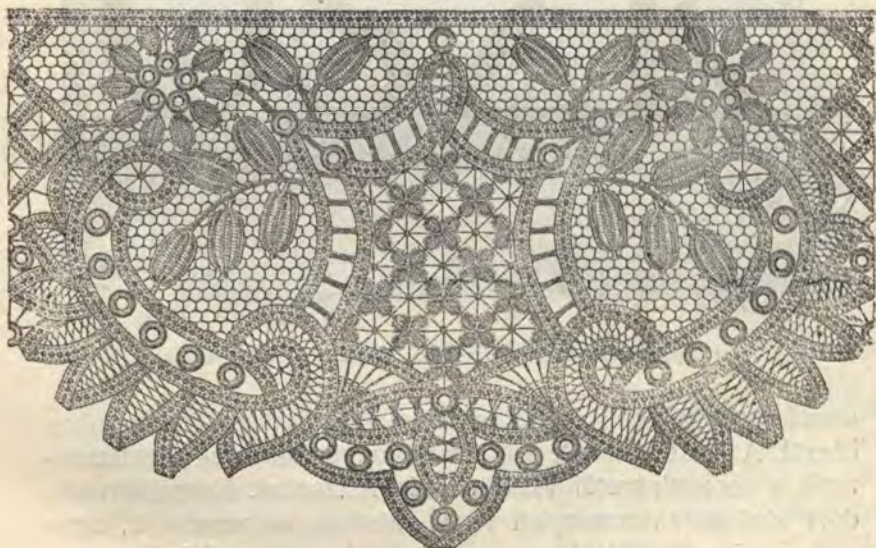
pókokat, összekötő pálcikákat alkalmazzon. A változatosság annál nagyobb lesz.

Mikor azután minden hézag be van töltve, akkor a mérnök-vászon visszáján (sohase érintsük magát a csipkét ollóval)

fölvagdadjuk a fércöltéseket s a kész csipke lefejjük a vászon-
alapról.

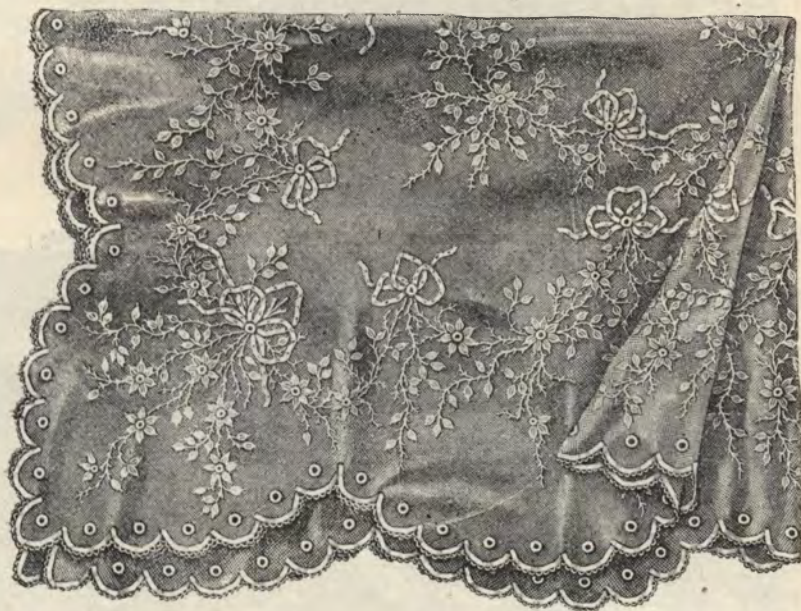
Díszes asztalneműbe behelyezhető motívum erős minőségű szalagból, (Negyedrészes nagyság.)

Hatásos minta (egyötödörös nagyságban) borsótüll alapon finom csipkeszalaggal és többféle medaillonnal.

A *filet-guipure* vagy *receguipure* igen régi technika, de mert, mióta a divat újdonságaiért a leggyakrabban a múzeumok régiségtárait keresik föl, ismét igen divatosná vált. Alapja a jól ismert hálózás vagy recézés (netzelés), melyet azután

keretre feszítve díszöltésekkel varrunk át. Mindenekelőtt, hogy a receguipure-t érdeme szerint tudjuk méltatni, jegyezzük meg, hogy ez a nehéz és mindig kissé merev csipke semmi olyan alkalmazásra nem való, ahol a csipkét redőzni kell. A receguipure-nek simán, kifeszítve kell mutatkoznia. Éppen nehéz voltánál fogva nem is igen szokták nagy mennyiségben alkalmazni, hanem vagy például szegélycsík gyanánt, vagy egyes, elszórt kockák gyanánt, belehelyezve például finom vászonba, damasztba, ha fehér cérnaszálból van, vagy például selyem-, posztó-, bársony-, moire-alapra téve

Terítő point-lace szalagok és medaillonokból száröltéssel kiegészítve.

dísztárgyakon, de ilyenkor rendszeren sárga- vagy écru-színben készül. A most használt selymes, gyönyörű fonalak megtízszerezik a receguipure-től várható szép hatásokat. Képzeljük például régi elefántcsontszínű vagy vajsárga, selyemfényű, úgynevezett fényfonállal átvarrott guipure-kockákat akár hamvaszöld, akár ó faience-kék, akár orgonalila alapon, vagy écruszínű csipkét pompéji vörös, terracotta, sötét olajzöld vagy árvácskalila alapon. Aszerint, amint a kockák nagyobbak vagy kisebbek, lehetne belőlük egy-egy antik utánzatu butor, például egy díszes karszék háta, szalónasztalterítő, divánpárna és díszdoboz emléktárgyak, fényképek számára. Viszont, ha fehér, erős recéző-

cérnából készítjük a hálólápot és azután fehér, mosható fényfonallal varrjuk ki rá a mintát, akkor gyönyörű teaasztalterítő, asztalközép, pohárszéktakaró lesz belőle. Ha például asztalközépre használjuk, akkor okvetetlenül tegyünk alá valami szép színű szatint vagy más kelmét, mert az ilyen csipkekockák szépsége megérdemli, hogy teljesen érvényesüljön.

Azért is igen jó lesz, ha asztalnemünkön inkább csipke és áttörés a dísz, semmint színes himzés, mert először is nem

Régi receguipure-terítő részlete.

kell aggódnunk, hogy a tisztításban nem veszíti-e a színét, másodszor pedig mert aszerint, amint más és más alapra tesszük, annyiféle új meg új hatást érhetünk el. Gondoljuk el, mily szép harmóniába lehetne hozni például az asztal virágdíszét és a receguipure-kockákkal díszített asztalneműt, ha ezt például vagy aranyárga, vagy halványzöld, vagy eperrózsaszín-alapra tesszük.

Ugyanezt a gyönyörű hatást érhetjük el, ha például legdíszesebb ágyterítő gyanánt olyant készítünk, mely a mostani okos és higiénikus szokás szerint *mosható* legyen. Ennek az anyaga is lehet akár vászon, akár valami áttetsző vagy átlátszó

anyag (kongré, étamine, tüll vagy vászon). Ebbe helyezzük bele azután a néhány guipure-kockát.

A fehér terítő alá pedig az olcsó, de gyönyörű színekben kapható és igen tartós, mosható Cassia-kelméből, vagy atlaszszatinból alapot fércelünk olyan színben, amely a szoba színtervéhez legjobban illik.

Régi olasz terítő vászonhímzésből és receguipureből.

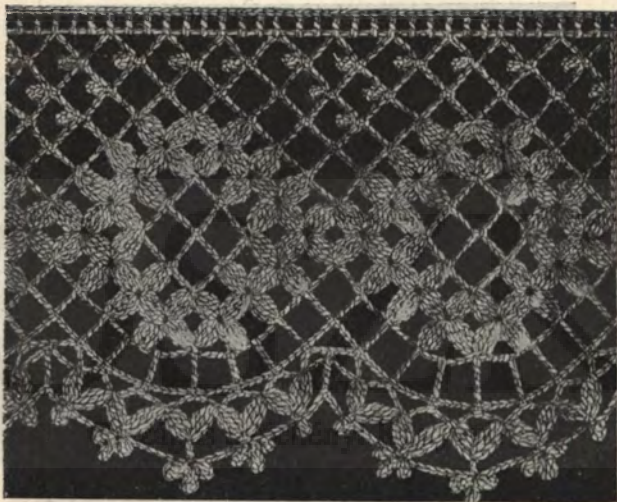
A receguipurehez való fölszerelés nem sokból áll: Recéző-fonál, csontrudacska, recézőtű, négyszögletű vaskeret, töltő-fonál. — Az öltés maga, mint az ábrákon látni, igen sokszor az úgynevezett foltozóöltés; — kiegészítő részek pedig a keretelő-öltés és a guipure-levéلكék.

Mindaz, amit az előbb a recescipkerészeknek fehér vászon vagy más mosható anyagba való behelyezéséről (incrustáció)

mondtunk, legnagyobbbrészt használható akkor is, ha a rece-guipure helyett finom, horgolt motivumokról vagy vertcsipkéről van is szó.

Ha vertcsipke az anyaga az ily, elszórtan alkalmazható motivumoknak, az is sokszor négyszög, de gyakran kör vagy ovális vagy csillagalaku. — Sokszor az ilyen motivumok vegyesen fordulnak elő szintén vertcsipkéből való betétcsíkokkal és szélcspikével. Szóljunk a vert csipke készítéséről is.

Ha arról van szó, hogy pusztán kedvtelésből érdemes-e megtanulni a csipkeverést, rendesen azt szokták mondani, hogy sokkal drágább a métere az olyan csipkének, amit a műkedvelő

Könnnyü guipure-horgolás. Szélcspike.

maga készít, mint annak, amelyet hivatásosan dolgozó csipkeverőktől vesz, mert sok időt tölt el vele. Igaz, hogy az talán nem volna érdemes, hogy olyan, aki egyebet, eredményesebbet is tehet, talán félnapokat töltsön a csipkeverő vánkossal, de viszont néha, ha készletben van a vánkossal a megkezdett csipkével, szinte észrevétlenül, úgynevezett „moments perdus“-inkben még azon is haladhatunk. Ismerek egy igen elfoglalt, még pedig fontos és hasznosan elfoglalt asszonyt; író, és politikusnak a felesége, akinek más egyéb dolgon kívül vendégeket látnia is igen sokszor kell és éppen ez talált egy esztendőn keresztül az ilyen elűtve-vétve jövő pillanatokban annyi időt, hogy egy egész teaasztal-készletre való gyönyörű csipkét elkészítsen a vánkossal, melyet egyszer, Belgiumban utazva, jóformán

csak mint emléket vitt haza egy csipkeverő városból. — Egy másik esztendő folyamán pedig a most divatos ágyvetési mód szerint való henger alakú párnára s az erre tett díszes kis vánkossra csinált csipkét.

A horgolt csipkének legszebb faja az úgynevezett guipure-horgolás. A csetneki csipke az irlandi után indul technikában, amennyiben a külön-külön, sűrűbb és erősebb motivumokat csipkeszerű háló tartja össze, de igen nagy érdeme a magyar motivumok céltudatos alkalmazása.

Van persze a csipkének számtalan más faja, de vagy igen sok időt kívánnak, óriásilag szemrontóak és jóformán csak az

Terítő finom himzövászonból guipure-horgolással.

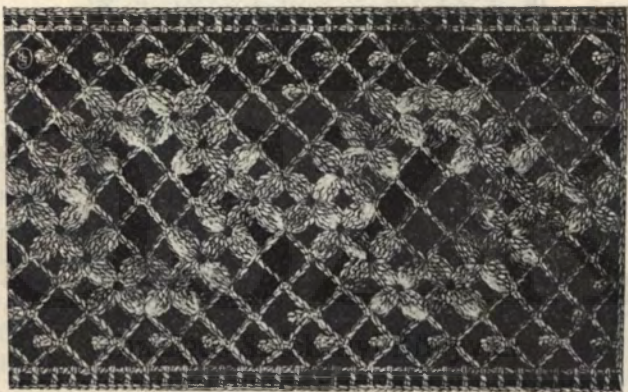
csinálhatja szépen, aki egész életét a folytonos gyakorlatnak áldozza; vagy pedig olyanok, mint például sok fajta kötött és ódivatu horgolt meg hálózott csipke, hogy azokkal igazán a világért se töltsse az időt senki, mert időt sokat el fog tölteni és szépet még sem alkot, már pedig a csipkére, mint nem *szükséges*, hanem *díszítő* tárgyra is áll az az igazság, hogy a szükséges dolog lehet bármilyen egyszerű is, de a díszítésre szánt tárgy vagy szép legyen, vagy csakis rontani fog a jelenlétével.

A csipkékről szólva, még csak azt tehetjük hozzá, hogy aki a csipkék készítéséhez ért, igen bölcsen teszi, ha kiegészíti azzal, hogy a javításához és tisztításához is értsen. Nemcsak a maga szép holmiját őrizheti meg tovább, hanem pénzt is szerezhet ezzel az ügyességgel.

A javításnál a fő az, hogy szintén tudjon az illető valami keveset a csipkék fajairól, öltéseiről, akkor azután tudja, hogy például a brüsszeli csipkén a szakadást más öltéssel kell kitölteni, mint például a Mechlin- vagy Honiton-csipkén.

A leghasznosabb részlet azt tudnunk, hogy az úgynevezett csipkeháló-alap javítása hogy történik. Ábránk megmutatja, hogyan lehet megtartanunk a lyukacsok hatszögletes alakját. — Ha nem az alap, hanem a minta egy-egy részlete volna hibás, azt természetesen a minta öltéséhez lehetőleg hasonló öltéssel kell végezni. Fő az, hogy csipkevarró cérnánk ugyanolyan finomságú legyen, mint amilyennel a csipke maga van varrva.

A tisztításra nézve persze jóformán mindenkinek van valami receptje. Tapasztalt csipkegyűjtők mondják, hogy a valódi

Könnnyű guipure-horgolás. (Betét.)

csipkék finom cérnája néha éveken át lassanként törékennyé válik s hogy ezt meggátoljuk, két-három évben egyszer az értékes, régi valódi csipkéket meg kell mártanunk finom és tiszta oliv-olajban. Ha ebben egy óráig ázott a csipke, utána ki lehet mosatni, tisztítani, azért az olajból még a szálak rostjai közt mindig megmarad annyi, amennyi a csipkét megint megőrzi több évre.

A fehér csipkéknek jóformán minden faja jól tisztítható, úgy, ha tiszta, fehér marseilles-i szappanból lekaparunk egy fazék esővízbe annyit, hogy jó habos szappanlevet adjon. Ekkor a csipkét reáterítjük egy tisztára mosott, henger alakú üvegre, egy darab muszlint vagy batisztot teszünk köré és ezt néhány öltéssel odavarrjuk, hogy a csipke le ne csússzék. (A világért sem *tűzzük*, mert a benne hagyott tű megrozsdásítaná a csipkét.

Tűt még a ruhákon lévő csipkéekben sem szabad benne hagyni soha.) — Most az üveget egy fazék szappanos vízbe tesszük és a vizet fölforraljuk. Mikor már vagy tíz percig forrt, kivesszük az üveget s amint hűlni kezd, tenyerünk között kinyomjuk a vizet; tiszta meleg vízben kiöblítjük, ezt is kinyomjuk, azután a csipkét két tiszta fehér vászonréteg között megszáritjuk. Ha már száraz, a szélén levő íveket kitűzködjük gombostűkkel és ruhán keresztül langyosan vasaljuk.

Keményíteni persze sohasem szabad semmiféle csipkét. Sokan a selyemből készült csipkét bóraxos meleg tejben (egy evőkanál bórax egy félliter tejre) tisztítják, de persze a selyem

Valódi csipke túllalapjának javítása csipkevarró cérnával.

minősége is oly sokféle, hogy egyik fajta gyönyörű fehér marad, a másik megsárgul.

Minden egyéb veszedelmes kísérletezés helyett igen ajánlható az a mód, amelyre egy kitűnő, öreg csipkemunkásnő tanította Modjeska asszonyt, a híres művésznőt, akinek sok remek, pókháló finomságu csipkét készített: Egy asztalon fehér papírra kitergetjük a csipkét, behintjük jól *magnesia usta* (égetett magnézia) porral; ismét fehér papirost terítünk reá és összehajtva beletesszük a csipkét valami nagy könyv lapjai közé és lenyomtatva állni hagyjuk néhány napig. Ekkor aztán csak jól ki kell rázogatni, hogy a csipke ismét olyan friss legyen, mintha akkor készült volna.

NYOLCADIK FEJEZET.

Kertészet.

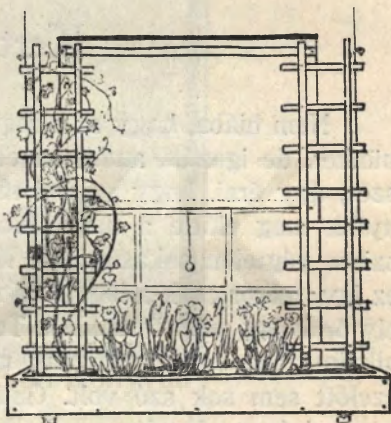
Nem hiába, hogy ez a foglalkozás a szabadba visz ki bennünket, de igazán, amint az ember csak kimondja a kertészet szót, úgy érzi, hogy valami messze terjedő, szabad, tágas tér nyílik meg előtte a munkálkodás számára, a lehetőségeknek szinte végtelen sokaságával. Különösen a mi napjainkban van ez így, mikor csak a legutóbbi néhány év alatt is a virágkultusz oly óriásilag megnövekedett. Tekintsünk csak körül, hány olyan alkalmazása van a virágnak ma, amelyről csak néhány évvel ezelőtt sem sok szó volt. Gondoljunk például az ablakpárkányok virágos vályuira, amely gyönyörű szokás, örömmel mondhatjuk, egyre terjed; azután gondoljunk az ebédlőasztalok virágdíszére; nem arra a méregdrága virágdíszre, amit még a vagyonos ember is csak kivételes alkalommal engedhet meg magának; hanem arra az okosan, bölcsen, takarékosan, néhány fillérből is kiállított virágdíszre az asztalon, amely így éppen az egyszerűbb vagyoni helyzetű családok életébe is visz szépséget, izlést, derűt és amelynek éppen ezért van olyan nagy érdeme. A nappali szobákban is mennyivel jobban megkívánja ma már a virágot mindenki, mint azelőtt. És, ami talán a legnagyobb változás: — hogy nő a kerttel körülvelt kis családi házak száma! Ez mind azt jelenti, hogy a nők közül annak is, aki csupán kedvtelésből, a maga környezetének szépítése céljából akar virágot ápolni, ugyancsak érdemes azt egy kis rendszeres tanulás tárgyává tennie; annak pedig, aki a pénzszerzés nagy kérdése előtt állva, igen okosan azzal vet számot, hogy lássuk csak, milyen pályák is hát azok, ahol a kenyérkereső

nők még nincsenek tulságos nagy számban, igazán nem szabad a kertészetet figyelmen kívül hagynia. Hiszen ha csak röptében soroljuk fel, hogy a középosztály jó családjaiból való nők közül sokan hányféle módon teremtetek maguknak jövedelmező élet-pályát a kertészkedésből, ezek a vázlatosan odavetett gondolatok is százféle lehetőséget, tervet ébreszthetnek föl minden gondolkozó és életrevaló asszony, leány lelkében.

Van például olyan, aki bizonyos számú család ablakba-
való virágvályuit szereli föl meghatározott színterv szerint virággal; úgy hogy nála már mind készen van a hajtatott muskátli, szegfű, viola vagy bármi egyéb s csak bele kell helyeznie a cserepekből a földbe, úgy hogy mindenféle csalódás ki van zárva.

Egyszerű asztaldísz cserepes törpe
őszirózsából és páfrányból.

Ablakba való virágvályú kétoldalt felfutó
növényvel.

A másik ismét csupán az ebédlőasztalok számára termel igen apró cserepekben, vagy hosszúkás, de igen keskeny és alacsony porcellánvályukban páfrányt, rezgőfüvet, asparagust, capilláriát stb. (mert a takarékos asztaldíszítéshez az is hozzátartozik, hogy a növények egy része cserepes, gyökeres legyen és ezt azután csak kiegészíteni szükséges néhány fillér ára levágott virággal), de meg természetesen a vázákba való, levágott virágot is.

A „lady gardener“-ek száma például Angolországban már egészen tekintélyes és igazán a családok nagyon szeretik őket alkalmazni arra, hogy a kisebb-nagyobb kerteket tavaszra kitervezzék, maggal, palántával ellássák, mert képzelhetjük, hogy a női izlés, amely a kézimunka, himzés, varrás, gyakran festés, sokszor meg főzés-sütés, tálalás, lakásdíszítés közben annyit

fejlődik, szépen nyilatkozik meg akkor is, ha a színeket, formákat, vonalakat a kert elrendezésénél kell alkalmazniok. Az ilyen lady gardener-ekkel rendesen az a megállapodás, hogy a leg-erősebb munkát, földforgatás, fűhengerelés stb. elvégzi valami napszámos ember, a tavaszi elrendezést pedig ő. Az összes palánták ültetése, magok elvetése is az ő dolga, mert különben nem felelhet a sikerért. Ha azután a kert rendbe van hozva, a család és a kertésznő megállapodnak, milyen időközökben fog eljönni, hogy a kertnek utána nézzen. Ez a koronkénti utána-nézés igazán csak látszólag költekezés, de valójában megtakarításnak is ugyanúgy lehetne mondani, mert az így alkalmazott kertésznőnek azután kötelessége az is, hogy kellő időben a növényeket visszavágja; kiritkítsa, dugványokat készítsen, a magokat összegyűjtse, a gumókat fölszedje, őszre a növényeket cserepezze stb. Szóval nagyszámu növényt megkímél a család jövő évre, nagyszámu új növényt pedig nyer is, úgyszólván a semmiből, míg ha nincs hozzáértő, aki ennek mind utána-nézzen, bizony sok hasznavehető anyag kallódik el egy-egy közép nagyságu kertben is.

Végre pedig gondoljunk az eladásra szánt zöldség és gyümölcsstermelésre, amely most, különösen az új francia mód szerint üzve, (ugyanis az üvegharangok alatt folytatva a zöldség- és gyümölcsstermelést), valósággal termelő erőt (és vele pénzt) von ki a kert földjének minden porcikájából. Nem csoda, ha ezt a francia kertészetet annyian megszerették, mert már parányi kis területen is jövedelmezően lehet üzni.

Mivel ma ez a pénzszerző kertészkedésnek főiránya, szóljunk legelőször erről, elmondva *a)* a zöldség-, *b)* a virág- és *c)* a gyümölcsstermelés módját.

Hogy nem ábránd, nem képtelenség, például nőknek, egyedülálló nőknek is arról gondolkozniok, hogy például kitűnő fajtajú, korai zöldséget, gyümölcsöt, mondjuk csemegekereskedők, szállók számára termeljenek haszonnal, annak nagyon kézzelfogható bizonyosságát adta Angilában két fiatal leány, akik egy évi kertészeti tanfolyam elvégzése után, igen kis tőkével megkezdték a haszonra való kertészkedést. Az első naptól kezdve pontos könyvet vezettek kiadásairól. (Eleinte néhány hónapig bizony csakis a *kiadás*-sal jelzett lapokon voltak számok, a *bevétel*-t jelzőkön persze semmi.) De éppen mivel pontosan tudták, mire mit költöttek és nem számították el magukat, a bevétel is csakhamar jelentkezni kezdett. Világos egyszerűséggel megírt kis könyvünket, (*A French Garden in Eng-*

land), melyben tévedéseiket, kudarcaikat is őszintén elmondják, de azt is, hogy azért a végleges eredmény mégis siker volt, mely az első év óta visszaesés nélkül növekszik, a könyvpiacon igen kedvezően fogadták. Azt mindjárt kimondhatjuk, hogy vak-tában, egy kis előzetes tanulás nélkül ne fogjon senki semmi kertészkedéshez, különösen pedig ne olyanhoz, amellyel pénzt akar szerezni. Ha olyan városban él, ahol vannak kertészeti rövid tanfolyamok (és ez most már nagyon sok helyen van), akkor nem tehet jobbat, mintha ilyenre iratkozik be; — ha azonban ezt nem teheti, azért távolról sem kell elcsüggednie. Vannak Magyarországon igen jó kertészeti szaklapok, fizessen elő egyre, akkor azután magából a számok figyelmes végigolvasásából is nagyon sokat tanul, azonkívül pedig ezek a lapok mindig számot adnak arról, ha valami jó, újabb szakkönyv jelent meg, például a zöldségtermelésről, dinnye, szőlő, fal mellett nevelt őszibarack stb. termelésről, rózsakertészetről. Amelyik könyv az illetőt érdekli, azt megveheti, végre pedig ha a kertészeti lap szerkesztőjéhez kérdéseket intéz, az válaszol neki és úgyszólván nem kell semmihez teljesen tanácstalanul fognia.

Minden kertészeti könyv, még a legkisebb is jó útmutatósokat nyújt a talajfajokról, földkeverésről, trágyafajokról, aminek némi ismerete nélkül természetesen nem mennénk sokra.

Ez tehát az első lépés.

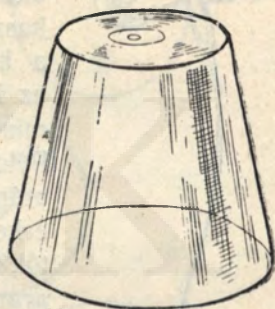
Akkor, tegyük föl, hogy valaki olyan házban él, amelyhez egy kis kert is tartozik, mindjárt megkezdheti tanulása fölhasználását. Jól teszi, ha legelőször mindent csak kicsinyben tesz, mert akkor az esetleges csalódás is kicsi lesz. Azonkívül pedig, bármily lelkiismeretesen tanult is az illető, eleinte mindenesetre kérje ki valami helybeli kertész tanácsát arra nézve, hogy például a kert földje alkalmas-e ilyen vagy olyan zöldség, gyümölcs stb. termelésére. Egy szemernyi tanács a gyakorlatban adva többet segít néha, mint akármennyi könyvbeli tanulás.

Aki azután hozzáfog például a korai, ritkaság számba menő zöldségtermeléshez, az ne feledje, hogy bármily gyönyörű és vonzó foglalkozásnak látszik is az, mikor már a fodros, selymes, zöldsaláta meg a korállpiros paradicsom kifejeletten mosolyog a kristálytisza harangok alatt, az eleje a dolognak azért bizony csupa trágyázás meg öntözés. Ne áltassuk magunkat. A széphez és vonzóhoz gyakran igen ellentétes dolgokon keresztülgázolva juthatunk csak el.

A francia kertészkedés főtítka az, hogy a melegágyakban,

meg az üvegharangok alatt milyen hőséget tud valaki biztosítani a növényeknek.

Mikor a kertben a föld ki van mérve például két-három úgynevezett keret- vagy üvegágy számára, akkor hintik rá a trágyát, mert nincs olyan növény, amely nitrátot, hamuzsirt és foszfátot ne kívánjon kisebb-nagyobb mértékben. Persze, hogy aztán a trágya milyen melegséget adjon: azt a francia kertészek hőmérővel mérik ki. Minél vastagabb a trágyaréteg, annál erősebb a hőség, amit ki tud fejteni. Az említett kertészeti könyv írója, az a két fiatal leány, akik haszonra termeitek zöldséget és gyümölcsöt, már májusban szállítottak érett sárgadinnyét, ezért tehát a melegágynakat már januárban el kellett készíteniök a dinnye számára, még pedig három lábnyi vastagságban. Mielőtt a megtrágyázott földbe mag kerülne, háromszor is megforgatják azt, hogy a trágya vegyüljön a levegő oxigénjével és csak mikor már nem áradnak belőle erjedő gázok, akkor szórják rá a finom, rostált földet 8—10 cm. vastag rétegben, hogy a magból hajtott gyökér ne érjen valóban a trágyába, csak a melegét nyerje annak.

Üvegharang.

A lejtős tetejű üvegágynak vagy kereknek elég ismeretese, azokat nem kell leírunk. A francia üvegharang pedig olyan alakú, mint a mellékelt kép.

A francia kertészettel kísérletező két leány vetett kétféle saláta-, sárgarépa-, karfiol- meg retekmagot. Mikor a növények 6—7 centiméternyire nőttek, akkor óvatosan megritkították, hogy helye legyen a növényeknek a fejlődésre és beborították üvegharanggal. Hogy miből hányat lehet például egy-egy üvegharang alá tenni, az persze a növény nagyságától függ, a salátatermelő üvegharangok csoportja képét lásd a 119. oldalon.

Az apróbb a rózsaalakú, kerek, fejes saláta, a közepső a hosszú, úgynevezett kötöző vagy római saláta. Angliában mind a kettőnek már csak azért is óriási a keletje, mert nemcsak ecetes-olajos salátának elkészítve eszik hideg húshoz, hanem csupán sóval, frissen a vajaskenyér mellé, teához is.

Hónapos retek, uborka, endivia, meg az apró, rövid és igen édes, gyöngye aranyrépa és angol zeller mind kitünően teremhetnek ily módon, mert az üvegharang úgyszólván összegyűjti, összetömöríti a napsugarakat és kényszeríti, hogy éppen

oda hulljanak azokra a kis palántákra, melyeknek a melegre és fényre szükségük van.

A fő persze a szorgalmas öntözés. Mert az üvegen így keresztül tűző napsugár erősen szárítja a növényeket; ha azonban elegendő nedvesen tartjuk a földet, abból a nedvességből a föld igazán olyan gőzzel telített, melegházi légkört fejleszt, amelyben a növény szinte szemlátomást gyarapszik.

Elmondja könyvében a két fiatal szerző, hogyan éltek a kertészkedés egész éve alatt. Mivel egy leánycseléd segítségével az egész házat is maguk látták el, már hat órákor fölkeltek; hétkor reggeliztek, nyolckor kezdték meg a kerti munkát, folytatták egy óráig, kettőig vagy félháromig tartott az ebéd és pihenés, akkor megint dolgoztak naplementéig.

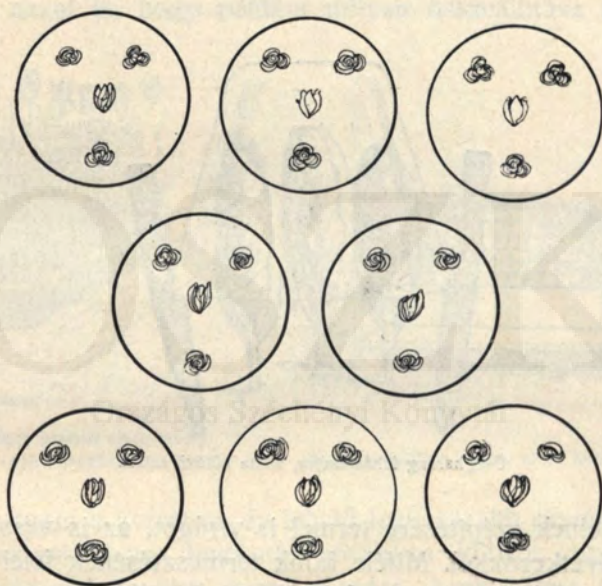
Ritkításra alkalmas
nagyágú növény.

Amíg valaki csak kicsiben kísérletezik, például csak annyit termel, hogy az otthoni használatra elegendő legyen, persze ennek a két leány jóvedelemért dolgozott s így az időnek a tizedrésze kell csak; hanem ez minden eshetőségre készen kellett lenniök. Például megesett, mint leírják, hogy egy délután, szakadó zápor verte a kertet és akkor érkezett sürgöny egy nagy londoni szállótól, hogy ennyi meg ennyi huszonötös csomó aranyrépát, ennyi meg ennyi uborkát, piros és sárgaretket, rózsasalátát küldjenek. Nos, egyetlen egy ilyen alkalom is kipróbálja azt, aki dolgozni akar, megvan-e benne az olyanoknak törhetetlen akarateréje és derült bátorsága, akik az életben arra vannak kiválogatva, hogy sikert arassanak. Ha az il-

lető ilyenkor például azt üzeni vissza, hogy nagyon sajnálja, de ma igazán nem küldhet, mert hiszen csak nem megy ki, hogy bőrig ázzék a kertben, nos hiszen az olyan vessen is számot azzal, hogy azt a rendelőt el is veszíti mindörökre. De ezek a leányok abból az anyagból lévén alkotva, amelynek sikert *kell* aratnia, nem veszítették bizony el azt a rendelőt, hanem előszedték a vízálló kerti csizmát, kabátot, ernyős sapkát, aztán mentek összeszedni a kívánt holmit. El is ment a nagy postacsomag s az az óriási londoni szálló ma is hűséges rendelője a két leány azóta is folyton nagyobbodó kertjének.

Elmondják könyvükben azt is, hogyan öltöznek a kerti munkához. A legegyszerűbb ingbluzt meg sima, bokán felül érő

szoknyát viselik, nyárra mosó anyagból, télre valami durva, meleg gyapjuból, de rendszeren olyan színben, amely a föld színéhez lehetőleg közel áll; esős időre van egy, valamivel még rövidebb szoknyájuk, mely alul vagy húsz cm. szélesen, kívül is, belül is viaszos vászonnal van beszegve; a ruha elejét is egészen beborítja a viaszos vászonkötény, mely nemcsak a ruhát óvja a bepiszkolódástól, hanem például letérdeléskor a térdet is megóvjá attól, hogy átnedvesedjék. Télen, szeles időben daróckelméből való tányérsapkát viselnek, nyáron széles peremű szalmakalapot. Cukorborsót, babot is próbáltak termelni harangok alatt, de ez nagyon fáradságos volt, mert a harangokat

Kerek és hosszú saláta füveggharangok alatt.

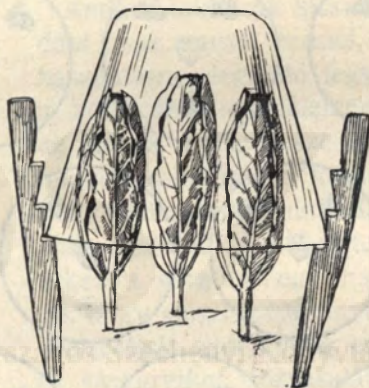
nagyon sokat kellett emelgetni az öntözés miatt, úgy hogy melegágyban kevesebb fáradsággal lehetett volna megtenni, de azt úgyis elérték, hogy sokkal előbb volt zöld babjuk, borsójuk, mint a piacon és így jó árat kaptak érte.

Az üveggharangok alatt a zöldségféle oly mesés gyorsan nő, hogy ez is egyik oka rendkívüli gyöngé, finom voltának. De éppen a gyors növekedés folytán a harangokat igen gyakran kell fölebb emelni és föltámasztani lépcsőzetesen kivágott fa-
pecekkel.

Az említett két leányon kívül több mástól is tudom, mennyire megszereti az ember az ilyen foglalkozást. Egy másik

leány, rokonainak nagy, de elhanyagolt, elvadult kertjében kezdett így kertészkedni, előbb csak vagy nyolc-tíz haranggal. Első keresményéből már vett néhány újabb harangot meg egy újabb kis kézikönyvet előbb a hónapos retekről, aztán a salátáról, stb.; közben amikor csak ideje engedte, irtott, gyomlált egy-egy darabka földet, amelyen csak kenyérbélvirág meg mályva termett; úgy, hogy két év alatt nagy, hatalmas táblákon terem most már a mindenféle finom, „primeur“ vagyis korai termék, amelynek pénzt hoz minden egyes grammja.

Ennyit mondhatunk körülbelül a zöldségtermelésről. Most következnek a virág. Tudjuk, hogy ennek a termelése maga egy egész világot foglal magában. Aki például csak a maga

Üvegharang feltámasztva, alatta kötöző saláta.

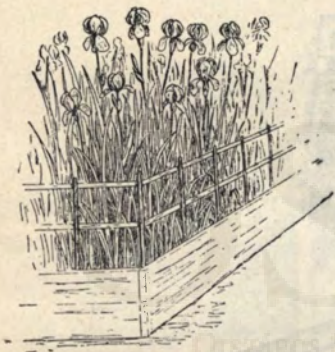
környezetének szépítésére termel is virágot, az is vessen számot a következőkkel. Miféle fajok termesztésének felel meg a kertjének talaja; — meg a kert fekvése; például napos-e, árnyas-e; dombon vagy völgyben fekszik-e; sok szélnek van-e kitéve vagy sem. A kertészeti könyvek, de még a jobb virágmag- és palánta-árjegyzékek is mind megadják erre nézve a fölvilágosítást, hogy melyik virág milyen helyet és talajt kíván.

És még egy nagy, igen nagyfontosságú körülménnyel kell az illetőnek számot vetnie: van-e üvegháza vagy nincs. Ez persze igen nagy különbség. Ezerféle praktikus, gazdaságos dolog csak akkor lehetséges, ha van üvegházunk. Értsük meg, nem kell annak éppen *melegháznak* lennie, fűthetőnek, mert ez már persze ismét költségesebb; — hanem még a fűtetlen üvegház is óriásilag megrövidíti a telet és meghosszabbítja a nyarat a virágok számára. A leghidegebb télen néha csak egy kis pet-

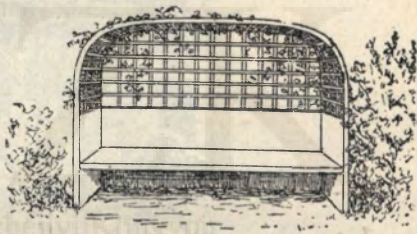
roleummal fűtött melegítőt (amilyenen főzni szoktak) állítanak be az üvegházba s már ez is elég arra, hogy a légkört fagy-ponton felül tartsa. És ez legtöbbször elég.

Akkor azután, ha van üvegháza, néha egy-két filléren vett virágmaggal bevetheti a földdel töltött, sekély faládákat; — ha ezekben aztán például az azúrkék lobélia, a rezeda, teljes viola, árvácska, verbéna, százszorszép, apró őszirózsa, illatos borsóvirág s ezer másféle, magról nyerhető növény elég nagy a kiritkításra, akkor ezt végrehajtják s annak idején a ládából ültetik ki. Hogy milyen megtakarítást jelent az ilyen eljárás, azt már egyetlen egy év is megmutatja.

Vessen számot az, aki a maga mulatságaért termel csak virágot, azzal is, hogy például milyen összeállítása a virág-

A kékliliom hatásos elhelyezése nagy tömegben.

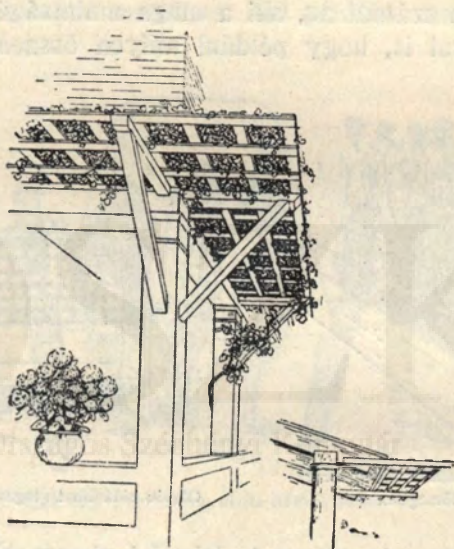
Olcson előállítható lugas bíbor futórózsával.

féléknek fogja a kertet az év lehető leghosszabb részében virágosan tartani. Csupa hagymás növényre költeni ugyanolyan esztelenség volna, mint csupa rózsára, vagy csupa krizantémumra. A virágmagkatalógusok ebben is segítenek. Figyeljük meg, megjegyzéseik közt van attól kezdve, hogy: „virágzik márciusban“ minden hónapra szóló egész addig, hogy „virágzik novemberben“. A virágokat tehát így kell összeválogatni.

Ismét más szempont az is, hogy ha például mondjuk, hosszú szegély-ágyásunk van, talán a kerítés mentén, úgy hogy ebbe a szegélybe három-négy sor virágot is el lehet helyezni, akkor az egyes sorok magasságára is legyünk tekintettel; a legelől álló virágsor legyen a legalacsonyabb; a mögötte álló azután mindig magasabb; így valóságos panorámája áll elénk a színre és alakra egyaránt változatos virágoknak. Szegély gyanánt például gyönyörű a kék lobélia, vagy az igen törpe sar-

kantyuvirág, amelynek, ha jó fajtából való és jól van elültetve, egy-egy mag 15—18 cm.-nyire a másiktól, akkor az egész kis bokor nem nő meg nyolc cm.-nél magasabbra, hanem tele lesz égő, gránátpiros virággal, amely mint egy lángoló szalag úgy fogja szegélyezni az ágyásokat.

Most például Angolországban a kerttervezésnél az izlés iránya az, hogy az ó-divatu kerteket utánozzák, amelyekben szép, szabad, természetes csoportosításban húsz-harmincféle virágnak is szabad lennie például egy hosszú, szegély ágyásban. De ha valaki kerek vagy kisebb, keskeny szegély-ágyásokat

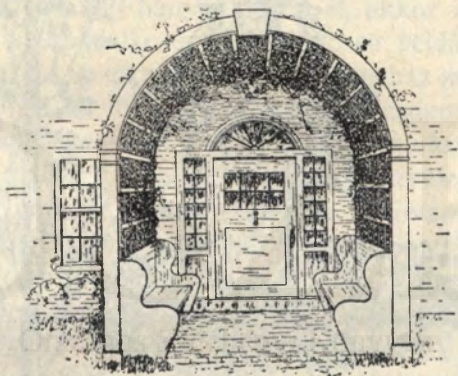

Glicinia (vistaria) lugas.

kat tervez, két-három virágot is csoportosíthat gyönyörűen. Ilyenkor mindig arra kell vigyáznia, hogy egyik növény alacsonyabb legyen, a másik magasabb, mert ezzel nemcsak azt éri el, hogy a növények virágzó része nem keveredik össze és nem rontja egymás szépségét, hanem azt is, hogy a magasabb növény kopárabb, szár-részét szépen födi az alacsonyabb növény bokrétája. Így vegyíthető például igen szépen magas, halvány rózsaszín muskátli és heliotrop; sötétvörös, faalakra nevelt fukszia és törpe fehér marguerite stb.; vagy kora tavasszal magas, arany-sárga meg sötét, rozsdabarna tulipán és az úgynevezett sárga violának is ugyanaz a két színe; a sárga meg a rozsdabarna. Ez a két virág igen napfényes, meleg színhatású.

A vegyesen ültetett szegély-ágyásokban pedig úgyszólván

minden virág elhelyezhető s ez azért is gazdaságos, mert minden maradék vagy kicsiben kapott mag és palánta elhelyezhető benne. Az angol házak kertjei híresek festői színgazdagságukról és csaknem egész éven át föntartott virágzásukról, aminek oka az, hogy a sövény mentén, a kert egész hosszában, széltében futó szegélyágyásban például a következő virágok mind összeférnek: kék lobelia, krémszínű, citromsárga és narancsszínű izlandi pipacs; rózsaszín és lila harangvirág; a muskátli a leghalványabb lazacszíntől a legsötétebb borvörösig; aranysárga helianthus és sötétkék sisakvirág; fehér és hamvaskék lupin; bokorszegfű, árvácska, őszirózsa. Látni ebből, hogy egyik sem valami ritka virág s ezt annak is jó tudni, aki csak a maga mulatságára, a saját kertjét akarja megtölteni vi-

Szép bejárat kúszó növényekkel befuttatva.

rággal, de annak is, aki pénzkeresetből akar kertészkedni. Láthatja, hogy nem kell valami költséges és sok nehézséggel termesztendő virággal tölteni meg a kertet, a hatás azért mégis lehet szép. Elképzelhetjük, hogy például az olyan kertész, akinek magának is van kertje s aki mondjuk, öt-hat család megbízásából az ő kertjük rendbentartását és virággal való megtöltését elvállalja, mindjárt mily könnyen tehet szert jövedelemre abból is, ha azt az öt-hat kertet mind a saját maga növényeinek magvaiból, dugványáiból szereli föl és ha magról nevel kiültetésre szánt növényeket. Angolország egyik legszebb, legvirágosabb részében, Guilford környékén egészen ismert alakja a környéknek Miss Gertrude Jekyll, az oklevéllel képesített kertésznő, aki oly lelkiismeretességgel és szakismerettel gondozza a reábizott kerteket, hogy temérdek a megbízása és szép kis kocsiján jóformán sohasem lehet anélkül

látni, hogy egy-két láda növényt vagy egy kosár cserepes virágot ne vinne magával.

S ha elgondoljuk, hogy ez a foglalkozás jövedelem mellett még jó egészséget, erőt és rendesen hosszú életet is hoz annak, aki neki szenteli magát (mert hiszen ki van mutatva, hogy a kertészek a leghosszabb életű emberek közé tartoznak), bizony érdemes áldozni egy gondolatot annak, vajjon ne ezt válassza-e az, aki arról elmélkedik, milyen foglalkozásba kezdjen.

Levágott fatörzs koszorúalakú ágyban.

Az ilyen munkával megbízott kertésznőknek valóságos kincsesbánya a jó, díszítési eszmékre nézve egy-egy séta valami szép parkban, vagy egy-egy jó, illusztrált kertészeti folyóirat végignézése. Csak futtában említünk olyan kis részletet például, hogy mondjuk egy régi, szépkérgű, kivágott fatörzset körülültetünk finom repkénnyel; levágott felső lapjára pedig valami szép, lefutó növényt helyezünk cserépben; — vagy például ha olyan helyen, ahol magas alaku virágdíszre van szükségünk, letűzött póznára futtatjuk föl a piros futórózsát (crimson ramblert) vagy aranyszínű gloire de Dijont.

A kertnek mélyített vagy ellenkezőleg magasabbra emelt

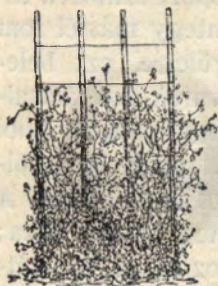
ágyásai; egy-egy régi oszlop, pad gyanánt használt kőlap mind szép részletek. Hát még aki ahhoz is ért, hogy például műromokat építsen. Akármiféle terméskődarabok, mészkövek, kődarabok jók erre; ezeket szürke vakolattal röjjük egymásba; de úgy, hogy a fal ne legyen túlságos síma és „új” jellegű. Gondoskodjunk, hogy építés közben apróbb-nagyobb üregek is maradjanak, mert oda azután földet tömünk és ebbe páfrányokat, repkényt tehetünk.

Nagyon jó, ha ismerjük az úgynevezett sziklakert építésének a titkát is. Ez mindig tetszik mindenkinek s aki nem tudja, hogyan kell készíteni, rendesen igen megcsodálja, így a pénzért dolgozó kertész nő mindenestre sok elismerést aratna vele. Ha valaki például bányavidéken él, akkor valóságos eszményi anyag áll rendelkezésére, különösen például a cseppkőtörmelékekben; de ha ez nincs, akkor sem nehéz magunkon segítenünk. Először is jól föl kell ásatni a sziklacsoport számára kijelölt földet, azután meszet hintünk reá és mintegy másfél font meszet számítva egy négyzetmérföldnyi területre, ezt beleforgatjuk a földbe. Ez kitűnő ellenszere a rovarok rongálásainak, melyek a sziklakertek alapját sokszor megtámadják. Ahol nem könnyű jó termőföldet olcsón kapni, jól tesszük, ha a fölászott földből a meszezés előtt egy nagy halmot félreteszünk. A mészre jön azután egy laza, szabálytalan réteg össze-vissza; például törött virágcserepek, üres bádogdobozok, a szemétdombról való tört üvegek, téglák, zsindelycserép, építési salak; ez mind jó alapot és vízátbocsátó réteget tesz ki. Ha szerencsések vagyunk, hogy ennek a lerakása után jó erős zápor is éri a készülő sziklakertet, akkor ez sokat segít az alap megszilárdítására. Azután jön maga a sziklaréteg. Ha igazi szikladarabot szedhetünk össze, legalább néhányat, ez persze a legszebb, mert ez gyönyörűen bemohosodik; de ennek híján törött *konkrét* anyagtömbök, régi, törött vízvezetéki csövek; fazekasoknál kapható nagy, elrontott darabok; vasuti fűtő-salak, házlebontóknál kapható sarokkövek, lépcsődarabok, tégláégetőknél levő elrontott, eltört téglák mind igen olcsón szerezhetők be. Ezeket halmozzuk föl szabálytalanul; ügyelve mindig, hogy a legszebb darabok kerüljenek leginkább szem elé s hogy közöttük elég hely maradjon földnek. Televény föld, homok, jól elrothadt trágya, levéltrágya és útsőpredék adják a legkitűnőbb keveréket, de ha mindezt nem kaphatjuk, rakjuk vissza a meszezés előtt kiszedett termőföldet, keverjük levéltrágyával és útsőpredékkel.

Most következik a teleültetés rendkívül élvezetes munkája. Alap gyanánt, mint a nagyobb növények egyike, a mindig hálás és mindig gyönyörű kék lilium (iris) a legjobbak egyike. Ha polyanthus és primulát is ültetünk ezzel vegyesen, ezt az összeállítást alig haladja sikerben túl bármi is. A repkény, kivált az igen apró csipkés fajta is gyönyörű, de vigyázni kell, mert túlságosan terjeszkedik.

A páfrányok minden faja; a rezgőfüvek, mohok, kőrózsák mind alkalmasak, azután a saxifraga, a veronica rupestris (élénk kék), a harangvirágok, a campanula carpatica (fehér, világos és sötét lila) és végre az összes hagymás növények (tulipán, krokus, narciss, jácint) kitűnőek.

Annak, aki virágot levágottan való eladásra termel, nem ajánlhatni eléggé az illatos borsót. Ez a csodaszép virág, a maga pillangóként lebegő, szárnyas, ezerszínű virágaival ma már olyan leírhatatlan nagy kedveltségre tett szert, hogy nemcsak külön kertészeti könyvek vannak egyedül ennek az egy virágnak a műveléséről, hanem minden évben pályázatok is új fajták produkálására és vannak külön borsóvirág-kiállítások.

Az illatos borsó sikeres termelési módja.

A barázdákban elültetett magoknak a világért nem szabad sűrűen lenniök; vagy 15—20 cm. terület legyen kettő között. Mikor aztán a növény kapaszkodni kezd, akár letüzdelt, ág-bogas rőzsegalyakra, akár léckerítésre, valóságos szivárványszínű, virágzó fal képződik belőlük. S ez a bájos virág annál jobban virul, minél többet szedünk le belőle naponta, szinte hasonlóan azokhoz a csupajóságból, szeretetből álló lényekhez, akiknek boldogság az, ha adhatnak és akik annál gazdagabbnak érzik magukat, minél több kincset osztogatták szét a szeretetüknek.

Aki az asztaloknak virággal való díszítését is vállalja pénzkereset gyanánt, az bizonyosra veheti, hogy a borsóvirágnak mindig lesz vevője. Angolországban, ahol a virágkiállításokon mindig van pályázat a virággal díszített asztalokra is, kevés virág szerepel ezeken többet, mint a borsó. Asztaldíszül különben kedvelt még és mind kipróbált jóhatású a következő néhány összeállítás: rózsaszín krizantémum vagy rózsza, vagy szegfű, zöld páfrány és smilax. Kék búzavirág, barnás rezgőfüvek, fehér marguerite. Sárga krizantémum, vörös őszi leve-

lek; hamvasszeder. Fehér őszirózsa, skárlátpiros *szímpla* georgina, páfrány.

Az asztaldísz szépségét igen lehet emelni azzal, ha igazán alkalmas virágedényeket válogatunk. Sohasem jó, ha tulságos magasak, mert így nem látni a szemközt ülőket. Egyszerű üvegcsövek, üveggömbök, kisebbek, nagyobbak, hogy csoportosítani lehessen; félkörbe, négyszögletesen, sarkos csoportokban elhelyezni; vagy az apró, sima zöld, barna, aranysárga mázzal ellátott olcsó agyagáru sokszor szebb, mint a virággal, aranyozással festett ríktő holmi.

Ha valaki a kertészeti munkát pénzkeresetből kezdi meg, annak a mai divatáramlat szerint igen fontos az úgynevezett ablakkertészetet jól értenie. Szerencsére, ehhez is külön vannak könyvek, de mindenesetre legjobb, ha késedelem nélkül, a maga ablakain kezdi meg a próbálkozást. Méresse meg az ablakok szélét akármilyen egyszerű áccsal; az csináljon fenyődeszkából ablakvályukat 20—25 cm. magasságban és 16—18 cm. szélességben. Az ablakkeretbe vert két vaskampó, meg a virágvályukon levő két gyűrű helyben tartják a vályut egész nyáron. Télre le lehet venni. Ha a deszkavályu kész, vegyünk egy bádogdoboz fehér, halványzöld, sárgás, barna vagy bármilyen másszínű olajfestéket, aszerint, hogy a ház színével melyik áll a legjobb összhangban; fessük be a vályút magunk. Ha száraz, töltsük meg földdel és a választható virágok közül a legszebbek egyike lesz mindig, ha a vályu külső széle mentén egy sor lefutó, repkénylevelű rózsaszínű muskátlit ültetünk; mögötte pedig, ha az egész ablakot rózsaszínben akarjuk tartani, akkor egy sor fölálló rózsaszín muskátlit; ha pedig tarkán akarjuk, akkor a rózsaszín, lefutó sor mögé egy sor sötét, gránátvörös muskátlit és fehér százszorszépet vegyesen. Ez a három együtt remekül kitölti a vályut és a szobából meg az utcáról nézve is egyaránt szép. Ablakvirág gyanánt alkalmas még a sárga viola, sarkantyuvirág, rózsaszín és lila harangvirág (lefutó sor gyanánt rózsaszín és lila verbénával) a petunia és a bokorszegfü.

Hátra van még végre a gyümölcsstermelés, mellyel szintén foglalkozhatunk akár saját kedvtelésünkre, akár pénzszerzés céljából. A francia kertészet, amelynek az üvegharang alatt való zöldségstermeléssel oly óriási nagy sikere volt, megtanította a világot például a cserépben való gyümölcsfatermelésre is. Az ilyen fa látványnak éppen oly gyönyörű, mint amilyen jövedelmező dolog befektetésnek. De persze, ehhez föltétlenül kell üvegház. Mikor erre a célra, a cserépben való nevelésre ve-

szünk fát, mindjárt meg kell mondanunk a kertésznek, hogy törpe fát akarunk. Ezek már jóformán magkoruk óta olyan földben, olyan világosságban voltak nevelve, hogy az erejüknek nem volt szabad ágakba és dús lombba mennie. Mikor a virágzás ideje eljön, nem hagynak egy-egy kis fán több virágot például 12—15-nél, ha almáról, körtéről, barackról van szó. Alma és körte a legalkalmasabb a törpe fa alakban való termesztésre, de van néhány finom fajta szilva és nectarine fajta is.

Sem öntözni, sem trágyázni nem szabad tulságosan, nehogy az addig törpén tartott és a növésben visszaszorított fa egyszerre nagy, hosszú ágat vagy erős lombot hajtson, a gyümölcsözésben azonban meggyöngüljön. Az üvegház igen fontos, hogy a szélről és a gyors lehűléstől is megóvja. Hanem a rovarok részéről jövő veszedelemre itt is ügyelni kell. Mindenféle rovar ellen kitűnő permetező szer, ha például félliter petrolumhoz egy liter forró vizet öntünk, melyben huszonöt gramm háziszappant oldottunk föl. Ezt vagy egy negyedórát rázzuk, azután keverünk hozzá 12—15 liter tiszta hideg vizet. Ennek a keveréknek nagy előnye az, hogy a legkényesebb színű virágot is permetezhetjük vele. De mindig csak annyit higítsunk föl, amennyit egyszerre elhasználunk, mert a petrolum elválk a víztől. Az ilyen módon ápolt gyümölcsfácska festői szép látvány s éppen azért, ha nagy parádét akarunk csapni, cserepestől állítunk egyet az asztalra csinos cserépborítóban.

Ha üvegháza nincs valakinek, akkor nincs jobb hely a remekfajtájú gyümölcs termelésére, mint egy napsütötte fal; őszibarack, finom körte, reineclaude legalább hatszor annyi terem, ha a fát a fal mellé ültetve az ágakat a fal mentén neveljük. Az ilyen fák elültetésére legjobb hónap a november. Az ültetésnél a francia kertészek egyik főtitka, hogy a fák mindig egy kissé megdőlvé támaszkodjanak a falnak. Mikor pedig a gödröt ássuk és a fát beletesszük a gödörbe, arra kell ügyelnünk, hogy a gyökereket szépen szétterjesszük olyan módon, ahogy a kinyílott napernyő bordái terülnek szét. Kivétel csak az őszibarackfa, melynek gyökereit nem szabad így szétteregetni, hanem azon kell igyekeznünk, hogy függőlegesen menjenek bele a megásott gödörbe, mivel az őszibarackfa nagyon hajlandó vadhajításokat teremni.

Nem szabad megfélekezelnünk az éppen oly gyönyörű és általánosan kedvelt, mint kitűnően jövedelmező *ananász-eperről* sem. Ennek legjobb fajtái a Royal Sovereign és a Countess. Az első korábbi, a második talán finomabb aromájú.

Minden sornak, amit ültetünk, két lábnyi távolságra kell lennie a másik sortól; a sorokban pedig az egyes növények között egy-egy lábnyi legyen a távolság.

A szamóca jó kövér földet szeret. Az ágyakat vagy márciusban, vagy szeptemberben kell elkészíteni. Ősszel, a fagy beállta előtt meghintjük trágyával s a szamóca már jövő tavasszal is hoz gyümölcsöt, ha engedjük, hogy hozzon, de ha valaki például valamely előkelő csemegekereskedésnek, vagy szállónak akar gyümölcsöt termelni, akkor az igazán ritkaságszámba menő szép gyümölcsöt úgy nyerjük, hogy az első év-

Szőlő- és őszibarackosár pálma- és páfránydísszel.

ben a mutatkozó virágbimbókat lecsipkedjük s a messze elnyúló hajtásokat is levágjuk. Így a tövek a második és harmadik esztendőben gazdag, igen izes és nagy gyümölcsöt fognak hozni. Csak a negyedik évben kell megint fölászni, megtrágyázni és újra beültetni az ágyat. Fontos a gyümölcs szépen szállított voltára az, hogy mikor érik, szalmát teregezzünk alá s így óvjuk a besározódástól.

Nagy jövedelmet hajtanak az elsőrendű minőségben termelt paradicsom és a csiperkegomba (champignon) is.

Az előbbi sokkal ismertebb, semhogy szólni kelljen róla, az utóbbinak termelését pedig úgy kell kezdeni, hogy mikor a kávéfőző masinát kimossuk, ne dobjuk el a kávéüledéket, hanem gyűjtsük össze egy durva zsákvászonból varrt zacskóba;

ha már jó sok van, terítsük el a kert egyik árnyas sarkában; erre jön ugyanolyan vastag réteg trágya, erre meg egy arasznyi jó föld. Ebben ugyanolyan kitűnő minőségű, mint dús mennyiségű gomba terem meg.

Az a két fiatal leány, aki a maga nagy őszinteséggel meg-

Faágakból készült kosár vegyes gyümölcssel és vörös őszi levelekkel.

írott könyvében számol el az első év munkájáról és eredményéről, hozzáteszi azt is, hogy igazán, úgyszólván sohasem hagytak egy órát sem fölhasználatlanul. Őszi, téli délutánokon, estéken, mikor nem lehetett kertben dolgozni, fakéregből, gallyakból páfránykosarakat csináltak a ház és tornác díszéül s mikor ezeket aztán megrakták smaragdzöld páfránnyal, lefutó rózsaszín vagy tűzpiros muskátlival, azúrkék lobéliával, bizony odaillett volna akármelyik kastélyba.

S persze, annak a két bátor leánynak, aki ma már tisztára a maga kertjének a jövedelméből él, még pedig kényelmesen, volt ennél sokkal kevésbé tetszetős s élvezetes munkája is. A

virágok és üvegágyak leteregetésére való gyékényeket is ők maguk kötötték rozsszalmából, szurkos zsineggel. De mikor egész évi munkásságuk történetét végighallgatja az ember, ezeken a befejező szavakon bizony van miért elgondolkozni: „Mikor aztán télre fordul az idő s az egész év munkája el van végezve, úgy, hogy a kandalló tüze előtt ülve valami kellemes könyv mellett hallgathatjuk a téli szél zúgását: az az érzés, amely eltölt bennünket, alig hasonlítható bármi máshoz a világon: annak az érzése, hogy legjobb erőnk és képességünk szerint igazán mindent megtettünk ami hatalmunkban állott.”

KILENCEDIK FEJEZET

Butorozás.

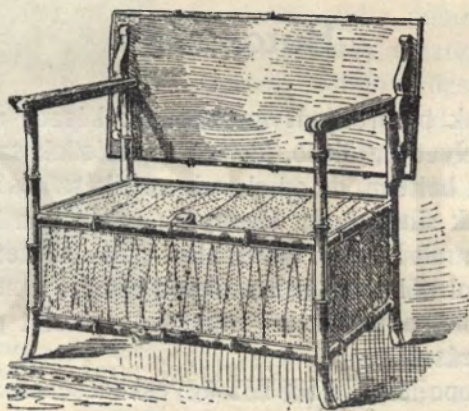
Lakásunk butorozását megszoktuk készen vett dolognak tekinteni, amelyet legfőlebb, ha egyéni izlésünk szerint választ-hatunk meg a boltban, de amelynek az elkészülésében jóformán semmi részünk sincs, hogy bizonyára lesz olyan is, aki meglepetve kérdezi, mit keres a butorzatról szóló fejezet olyan könyv keretében, ahol női munkáról szólunk, részint a magunk mulat-ságára való, műkedvelésszerű munkáról, részint pedig pénzke-reső foglalkozásról.

Mi szerepe lehet a női kéz ügyeskedésének a butorzatban és éppen most, amikor ez már oly tökéletesen gyári munkává lett, hogy egyetlen-egy elég jól (néha, fájdalom, távolról sem elég jól) sikerült szobabutor-mintát tízezer, ötvenezer példány-ban sokszorosítanak. Nos, azt felelhetnénk rá, hogy talán éppen a gyárilag készült és tízezerszeresen sokszorosított butorok nagy egyformasága teszi nagyon is üdvössé azt, ha a nők is visznek bele a maguk munkája révén egyéni vonásokat a butorzatba. Egy-két darab is elég arra, hogy az egész lakást megóvjá attól, hogy például a hálósoba olyan legyen benne, mintegy egy-egy három-négyszáz szobás szállónak legalább ötven-hatvan szo-bája. Az ilyen munka néha arra a célra alkalmas, hogy meg-takarítást tegyen lehetővé, máskor meg ellenkezőleg a taka-rékosan vett kész bútorzatba visz bele egy-egy díszesebb mo-tívumot és mintegy emeli az egész szoba, az egész lakás jellegét.

Mindkét célért érdemes a dologgal foglalkozni.

Kezdjük azzal az esettel, mikor munkánk révén takaré-kosan állíthatunk ki néhány butordarabot.

Ebben a francia asszony rendkívül nagy mester, a francia középosztálybeli, csodálatosan takarékos, munkás, praktikus és a férjének segíteni, a családi vagyont gyarapítani mindig kész francia asszony, akinek az olcsó értékű francia regények jóformán alig szolgáltatnak igazságot valaha is, mert azoknak csak a léha, értéktelen francia asszony típusának megértésére van mértékük. És éppen ezért, ha ismerjük azt az igazi, úri asszonyát a középosztálybeli jó francia családoknak, aki valóban segítsége a férjének, fényt és meleget árasztó napja a maga családi körének; — jól esik elmondanunk, hogy milyen nagyon is *van* olyan „parisienne“, aki főz, takarít, varr, lakást díszít, foltoz. — Hogy azután az egybeszabott, testhezálló reggeli ruhában s az ezt

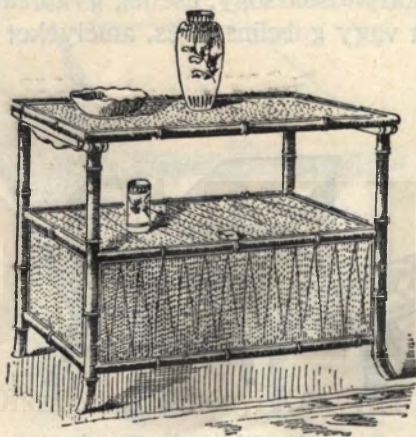
Bambuszfonatu hátságpad alul ládával.

is egészen befedő zsebes kötényben is olyan, mintha skatulyából vették volna ki, az az ő úriasszony voltának nagyobb bizony-sága, mintha csupán drága zsúrkalapban, estélyi ruhában tudna előnyösen mutatkozni, ami nem valami nehéz.

Igen, a párisi nő született kárpitosmester. És érdemes tőle sok mindent eltanulnunk. Talán sehol sem használnak föl, még igazán szép, díszes lakás bútorzásához is annyi bambusz és annyi fehér, puhafa-butort, mint Párisban. Az ám, csakhogy nincs aki azokban az elragadó, izléses, tetszetős és mindenek-fölött egyéni stílusú bútordarabokban, amit ezekből a francia asszony teremt, fölismerne olyan köznapi dolgot, mint például a bambuszfonás, nádfonás vagy fehér puhafa.

Sok olyan tárgy közül, amiből kevés pénzzel és kellemes munkával tízszer annyi értékű tárgyat lehetne csinálni, mint amennyit készpénzben kiadtunk érte, említjük például az ábrá-

ban is bemutatott nádfonatu nyugágyat és fehér fenyőfa-asztalt, amely ugyancsak mássá alakul a szemünk előtt. Díszítettlenül a nyugágy legfőlegb kertbe, verandára volna való, az asztal meg konyhába, míg *készen* odaállítható a legszebb hálószobába, sőt nappaliba is. Az asztal díszítése történhetik például úgy, hogy veszünk egészen kis bádogszelence Aspinall-festéket, például halványzöld, ezüstsziürke, ó-elefántcsont vagy bármi más olyan színben, amely a szobához legjobban illik, de lehet ez a festék sötét is, például dióbarna, mahagónivörös (bár, ha sötétre akarjuk, akkor inkább a színes firniszek közül válasszunk, zománcfesték helyett). A zománcfestékekkel átfestjük egyszer, aztán mintegy

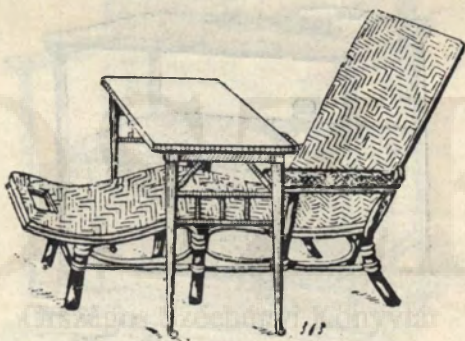

Bambuszpad asztallá alakítva.

48 óra leteltével másodszor is, de mindig igen vékonyan; a lehető leggazdaságosabban bánva a festékekkel; — azután a fedőlapiját pedig a megadott méretek szerint bevonjuk valami kelmével, amelyet apró, fényesfejú szögekkel erősítünk az asztalhoz. Ez a fedőlap lehet színes vászon, posztó, bársony. Ha az asztal fedőlapiját például valami szép; tompa pasztell színű posztóval, bársonnyal vonjuk be, akkor megelőzőleg, pontosan kímérve a helyet, varrhatunk a kelmére ércpántot, tompa arany vagy ezüstsziürésű csíkot, vagy ehelyett himzett csíkot, esetleg helyezhetünk a közepére himzett medaillont stb. Aztán így erősítjük rá a kelmét az asztalra. Persze, a méretek pontos betartása a fő. Magát az asztalt a legegyszerűbb falusi asztalos is megcsinálja méretek szerint. Akkor azután először papirosból szabjuk ki és próbáljuk ki a terítőt, mert egy-egy sarok elrontása igen nagy csalódást okozhat. Ha meggyőződünk, hogy méreteink

helyesek, akkor elővehetjük a kelmét. Ha például úgyis azt hisz-szük, hogy az asztalon mindig levehető terítő lesz a dísz, akkor például egészen olcsó, úgynevezett meltonposztóval vonhatjuk be alap gyanánt. Ebből már egy koronáért is kapunk vagy háromnegyed métert s ha szép színben (hamvaskék, mohazöld, pompeji rózsaszín, terracotta) választjuk, akkor ez minden kis csipkebetétes terítőnek szép alapot ad, de sőt letakaratlanul is csinos lesz és amellet megadja az asztalnak azt a kellemes puha tapintást, amely nélkül ma már az ember jóformán egy csésze teát sem szeret letenni az asztalra.

Ha maga a bevonásra szolgáló kelme lesz az asztal dísze, akkor jó, ha valami szép és tartós kelmét választunk. Peluche, vagy jobbfejta kárpitosbársony, esetleg gyapjuatlasz, egy darab maradék brokát vagy gobelinszövés, amelyeket néha félméteres

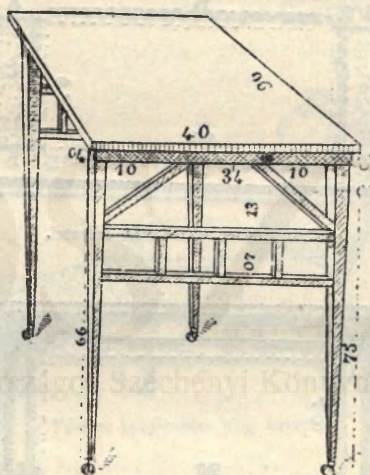
Fehérfa asztal és sásfonatú pamlag.

maradékokban oly olcsón adnak el a bútorkelmekereskedésekben, ez mind jó anyag lenne. Ha az asztal elég szép arra, hogy megérdemeljen egy kicsivel több fáradságot, akkor akár himezni is lehet megelőzőleg a gyapjuatlaszra; vagy ha van például szép, nehéz, guipurebetét sávunk, elég hosszú arra, hogy az asztal lapját körülvegye, akkor előbb ezt applikáljuk rá a posztóra, bársonyra és azután, a teljesen kész kelmét feszítjük rá az asztalra. Jóízű háziasszony előtt szinte végtelen száma nyílik a lehetőségeknek arra nézve, hogyan díszítsen föl ilyen egyszerűen beszerezhető fabútorokat.

Nagyon jó szolgálatot tesznek ily célra a butorhirdetések ábrái. Ha azokat megmutatja valaki egy olcsó falusi asztalosnak, egy kicsit segít is neki magyarázattal, igazán olcsón szerezhet be asztalt, ládát, vánkostetővel ellátható zsámolyt stb. arra a célra, hogy azután vagy maga fesse be, vagy kelmével

vonja be. A puszta befestést, például barnára, mahagóni vagy fekete tölgyfa színre való belakkozást szépen egészíti ki az is, ha fényes, rézfejű díszszögeket véve, azokat minta szerint verjük bele a fába.

De hogy visszatérjünk megadott ábráinkhoz, van ott az asztal mellett egy másik butordarab is, egy sásfonatu nyugágy. Ez a fajta butorzat szintén nem drága, chaise longue-ok, kis, háttas padok, karosszékek, kisebb székek változatos formákban készülnek ilyen kivitelben. De hogy őszinték legyünk, úgy, ahogyan vannak, bizony egy kicsit mindig hideg és kietlen hatásúak. Hanem ha fölszereljük úgy, ahogyan az ábra mutatja, igazán szép dolgot nyerünk egészen díszes lakás számára is,

Fehérfa asztal méretei centiméterekben.

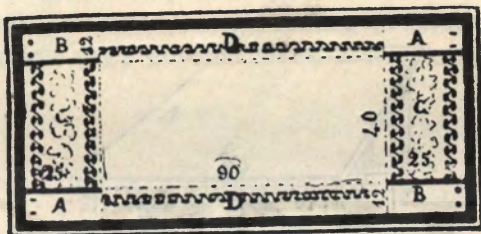
és az így földíszített sásfonatu garnitúrának meglesz az a nagy előnye is, hogy mosható lesz minden porcikája, ami nagy előny mind egészségi, mind csinosági szempontból.

Tegyük föl, hogy például világoskék és fehér volna az a színterv, amely szerint a nyugágyat föl akarnánk díszíteni. Mindenekelőtt nem varrótűt, hanem mértéket, papirost és írót vegyünk a kezünkbe. Jegyezzük föl a méreteket egészen pontosan, hogy milyen hosszúak és szélesek legyenek a vánkosok. Akkor azután kiszámíthatjuk azt is, mennyi matrackelme vagy zsákvászon, vagy az úgynevezett kárpitosvászon kell hozzá. Ez igen olcsó. Ha megelégszünk az egészen műkedvelő munkával, akkor egyszerűen félbehajtjuk a kelmét, köröskörül levarrjuk és úgy tömjük bele a tölteléket. De persze, ez sohasem ad

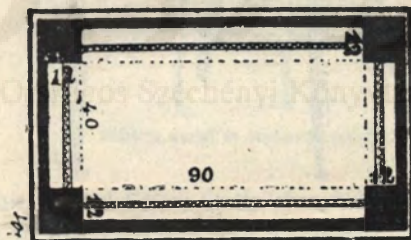
olyan szép széleket, mint hogyha a két vászonlap közé egyenes csikból csináljuk a körülbelül 3—4 centiméter magas oldalakat, olyanformán, mint az az ábra mutatja, amelyen a nagy vánkos megerősítésének módja látható.

Minden esetleges igazítást a méreten akkor végezzünk el, mikor még nem kezdtük el a matrac vagy vánkos megtöltését.

Hogy a töltelék miből legyen? Azt igazán az dönti el, hogy mennyit szánunk rá. A lószőr mindig legjobb és legköltségsébb marad; — de vannak jó és mégis olcsó töltő-anyagok; — háncrestok, jutarost, tengerifű, széna. Egy végtelenül praktikus

A bevonáshoz való kelme méretei.

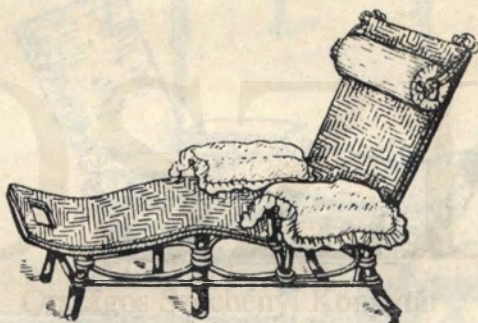

A kelme kiszabása.

asszony, akinek a városban is, falun is több vendégszoba és cselédszoba számára kellett majd egy-két vánkost, majd egy divánulást töltenie, egy nagy zsákba összegyűjtötte mindazt, ami például csomagok érkezésekor került a házba, széna, szalma, erős vatta, fagyapot stb. Mikor pedig a kertjében levő pázsitot nyírták, a szép, rövid fűvet szétteretve szénává szárította, aztán ez is hozzákerült a töltelékhez. Volt abban csirke- és pulykatoll, egy-egy csomó kárpitoskóc is; de jól elosztva, elkeverve, igazán jó töltelék lett belőle és mikor egyszer gyönyörű nagy verandáját megmutatta, amelynek egész nyers, vesszőbútorzatát maga festette be aranybarnára, terítőit, vánkosit,

függönyeit pedig mind maga csinálta rózsaszín vászonból, melyre vastag fehér pamuttal himzett szép nagy, elhintett motívumokat, azt mutogatta legbüszkébben, hogy az összes vánkosokba így, jóformán a semmiből kerített tölteléket; mindig ahhoz a jótékony, nagy zsákhöz fordulva. És hogy ez a rózsaszínnel kárpitozott veranda a zöld növényekkel kiegészítve, milyen összhangot adott, arra öröm csak visszaemlékezni is.

Az ábrákon közölt nyugágy leírásában addig jutottunk, hogy megtöltjük az erős zsákvászonból megvarrt párnát. Ami azután huzat gyanánt jön rá, az lehet virágos, vagy csíkos kretonne, butorszatín, cassia-vászon; lehet persze damaszt is, vagy bármilyen, költségesebb szövet, de mindenesetre okosan teszi, aki a huzatokat mind levehetővé készíti, néhány gombbal. Így akár otthon is ki lehet mosni, vagy tisztítóba adni.

Pamlag kárpitozása félig készen.

Ismét más terv az, ha a színes huzatot minden fodor nélkül készítjük el, például eperszíni, kék, terracotta, zöld, arany-sárga, vagy bármilyen más, tetszetős színű cassia-kelméből, ze-iréből, vászonból, szatinból; erre azután áttetsző, fehérben fehérrel mintázott batiszt vagy muszlinhuzat jöhet. Az egész tárgy friss, szinte virágszerű csinoságát elképzelni talán jobban lehet, mint leírni.

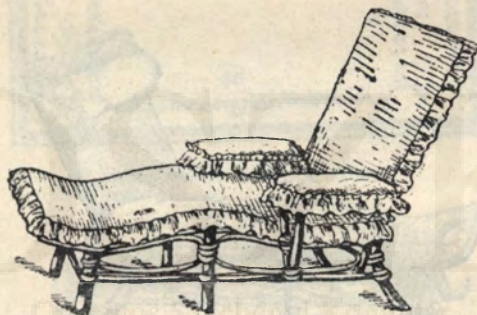
Fiatal leányok milyen kevés költséggel bútorozhatnának be így olyan ideális szép leányszobát, hogy készen véve a legköltségesebbek közé tartoznék az így összeállított szoba, míg a maguk munkája révén meglepő kevésből készíthetnék el.

Hogy azután az így kárpitozott bútorzatnak a karikákon járó vászon vagy cassia, esetleg muszlinfüggöny, továbbá az ágyterítő, asztalterítő már könnyen hozzáadható járuléka, azt nem is kell mondani. — Könyvespolcot, virágasztalt, fiókos

szekrétnt rajz után csináltathatni olcsón fehér fából, azután befesthetni zománcfestékkel.

Ha például egy édesanya tudja, hogy, mondjuk, intézetben távollévő leánya a jövő iskola év végén már végleg hazajön, ugyan, szerezhetne-e neki nagyobb örömet, mintha például egy ilyen kis fehér-kék, fehér-rózsaszín vagy fehér és vízzöld színben összeállított leányszobával várja, amelynek az elkészítése ha nem kell vele sietnünk, csakis kellemes munka és nem fárasztó.

Nagy segítség egy egyszerűbb lakás jutányosan és mégis csinosan való bebutorozásánál már maga az is, ha valaki csupán a levehető bútorbahuzatokat tudja megcsinálni. Ezek ma már nem készülnek abból a kísértetleplelszerű fehér vagy szürke vászonból lazán, esetlenül, mint régen, hogy a bútoroknak

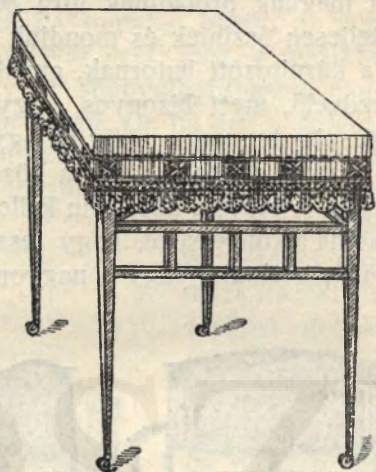

Pamlag kárpitozása befejezve.

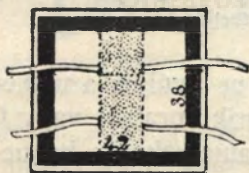
igazán csak elcsúfítására szolgáljanak, hanem olyan jó szabással, akár egy testhezálló derék; anyaguk pedig mindig tetszetős. És az okosság azt diktálja, hogy legyen is tetszetős, mert ha nem az, akkor a háza csinoságára büszke háziasszony menten lehuzkodja mindjárt, ha csak egy árva vendég van is bejelentve, míg ellenkezőleg, ha a szoba nem szenved attól, hogy a butorok be vannak húzva, rajta maradhat bizony a huzat heteken át is és kelméjét igazán megkíméljük. A fő az, hogy mikor a butorhuzat kelméjét választjuk, tartsuk mindig szem előtt, hogy olyan valami árnyalatban legyen választva, amilyen maga a butor, csak így remélhetjük, hogy a fal színével, a szőnyeggel, függönyökkel is összeillik.

Ezt a butorhuzatvarrást igen tanácsos alaposan megtanulni, mert az olyanokat, akik ezt értik, igen keresik a magánházak, szállók, penziók, hangversenytermek, kaszinók, sőt a bútorkereskedők részéről közzétett hirdetésekben is, úgy, hogy

aki ebben igazán jártas, szép jövedelemre tehet szert. Akár magának, akár másnak dolgozik is valaki, jól teszi, ha minden fogasabb hajlású bútort huzatát előbb valami igen-igen olcsó bélésanyagból, régi kimosott perkálból, vagy bármi olyanból, amiért nem kár, előbb kiszabja, kipróbálja.

Az asztal belakkozva és díszkelmével bevonva.

A zsámoly bevonva.

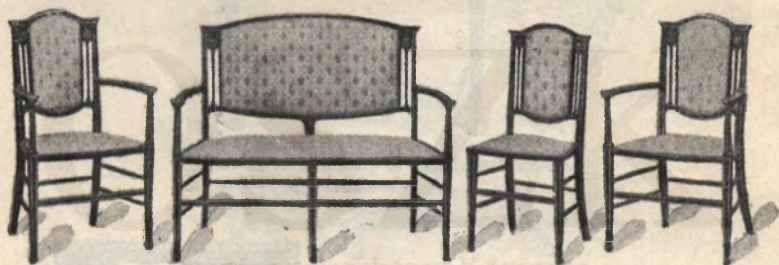

A zsámoly alsólapja.

Függönyöket, ágy- és asztalterítőket szintén, a bolti költség ötöd-, hatodrészből kiállíthat otthoni munkával az, aki ért hozzá. Mielőtt elhatározná magát valaki, hogy például az ebédlőbe függönyt és asztalterítőt miből fog készíteni, mit használ hozzá dísznek, bélésnek, legjobb, ha mintakönyvet kér egy-egy butorszövetüzletből. Milyen új dolgokat fog találni! És nem csoda. Végre ruhát aránylag elég gyakran kell csináltatnunk, a ruhaanyagok között meglehetősen ismerjük, ami újdonság fölvetődött, de a bútorkelmék közül hányról nem tudunk! És a gyárosok, akik ezer meg ezer ember ízlését veszik figyelembe, mikor egy-egy új anyagot megteremtene, bizony

sokszor jobban tudják, mi kellene nekünk, mint mi magunk. De ne feledkezzünk meg például a keskeny, kalotaszegi himzett csikokról, melyeket színes vászonba gyönyörűen helyezhetünk bele.

A mintakönyv átnézését meg kell tennünk akkor is, ha például arra a rendkívül érdekes munkára vállalkozunk, hogy régi, kárpitozott butort magunk próbáljunk újra bevonni. Ennél a pontnál legyünk teljesen őszinték és mondjuk ki, hogy vannak bizonyos stílusai a kárpitozott bútoroknak, amellyel meg se próbálkozzék a műkedvelő, mert bizonyos, hogy elront egy-egy egész divánra való szövetet, vagy pedig ha úgy, ahogy megcsinálja is, a redők húzódní fognak, a minta közepe nem a bútor közepén lesz; feszülni is ott fog, ahol nem kellene, redőket vetni meg ott, ahol az volna a kötelessége, hogy feszüljön. Például a gombokkal levarrott párnázatu, vagy a nagyon szeszélyesen ki

Sima kárpitozású butor apró virágos félselyem kelmével.

s begömbülő vonalú székhez, divánhoz ne nyúljon a műkedvelő, de ha például valami, mondjuk, II. Henrik korabeli, vagy Queen Anne vagy Adams holmíróól van szó, amelyeken a kelme úgyszólván minden megtörő vonal nélkül, egyenesen van kifeszítve, ezt meg lehet próbálni.

Az ilyen munkát azért is érdemes megtanulni, mert néha megtörténik, hogy jó sorsa valami régiségkereskedő, néha valószággal csak valami zsibárus boltjába vezeti az embert, ahol egy-két régi szék, egy hátas pad, egy-egy öblös karosszék faállványát megtaláljuk, de mivel a kárpitozás lerongyollott, odaadják olcsón. Néha meg árveréseken lel rá az ember egy-egy ilyen kincsre, vagy éppen valami régi családi ház padlásáról, lomtárából kerül elő, például egy-egy feketére avult, faragott tölgyfa karosszék, vagy rózsafából, palisanderből való darab; persze kopott, pókhálós, a szövet lemállott róla. Aki nem ért hozzá, annak nem kell. De aki tanult egy kis műtörténetet és aki így a

jó stílust a por és pókháló alatt is csálhatatlanul fölfedezi, az egy-egy maradék darab brokáttal, néhány tucat bronz vagy nikkel-szöggel, nos meg egy kis butorkrémmel olyan műdarabot teremthet belőle, hogy a múzeumok is megirigyelnék. Aki Velencében járva eljutott egy-egy kapualatti vagy sikátorbeli zsib-árusboltba, ahol igazán képtelen összehalmozásban van valódi érték meg teljesen haszontalan holmi, az néha egyik boltban talán a szék faállványát veszi meg, a másikon talán egy fél-méternyi gobelin vagy spanyolbördarabra akad, a harmadikban meg szögeket talál hozzá. De ha érti a dolgot, kincset szedhet össze. Persze a kincs rendesen annak jut, aki ha előtte van, föl is ismeri, ha meg fölismerte, nem rontja el valami helytelen ki-

Régi tölgyfakarszék gobelinkék, mintázott kelmével bevonva.

egészítéssel. Nem érne semmit, ha például rococco, aranyozott díszkarszékbe régi flamand, középkori gobelint kárpitoznánk bele; valami empirestíliú méltóságos pamlagra pedig Pompadour-mintás kelmét. Pl. empire és rococco úgy kizárják egymást, mint a tűz és víz, mert a történelemből tudjuk, hogy a francia forradalom után még a díszítő motívumokban is mily gyűlölettel kerülték mindazt, ami a forradalom előtt volt szokásos.

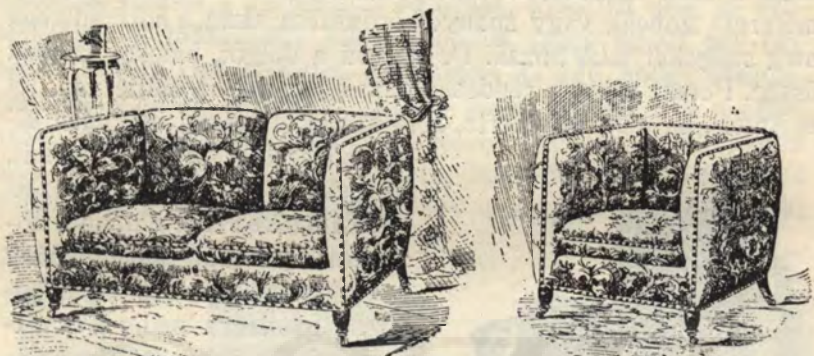
Szerencsére ma már a butorstílusok tanulmányozása könnyű. Vannak kitűnő könyvek róla; — a Magyar Iparművészet cikkei bőven nyújtanak szakavatott fölvilágosítást; egy látogatás pedig az Iparművészeti és a Ráth György-múzeumban igazán sokra tanít.

Csak úgy hamarjában említek néhány olyan tárgyat, amelyről tudom, hogy műkedvelő asszony kárpitozta és mégis mind tetszetősség, mind műtörténeti hűség szempontjából tökéletes volt.

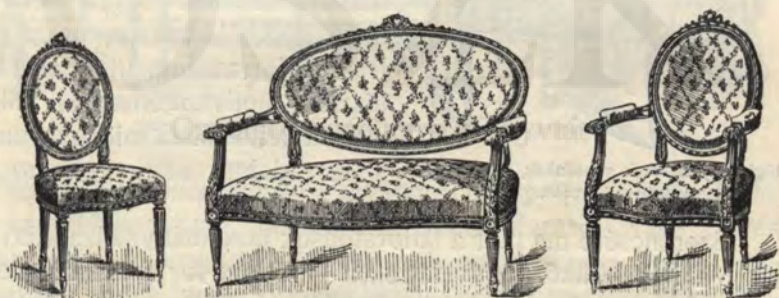
Az egyik egyenes hátú, egyenes ülésű, nagy faragott sötétbarna diófa-karosszék volt régi olasz stílusban. Mivel az, aki kárpitozta, csíkozott vagy mintázott kelmét nem kapott olyan színben, amilyent akart, megvette a színeket külön; olajbogyó-színű zöld damasztot meg palakék, csaknem feketekék bársonyt; a zöld volt az alap; a kékesfeketéből csak két széles sáv futott

végig az alapon. Ahol ezek összeértek, ó-arany ércpaszomántcsík fedte az öltést; ugyanilyen szögek tartották le a szövetet köröskörül.

A másik XV. Lajos korabeli aranyozott „kagyló“ karos-zék volt. Ehhez a cseresznyeszínű bársonyt, ami egy kicsit élénkebb színű volt, semhogy antik hatásu legyen, levasalással, meg a napratevéssel addig fakította az illető, míg a bársony

Lehajtható hátú és oldalú butorok vánkoslélésekkel, könnyű kárpitozáshoz.

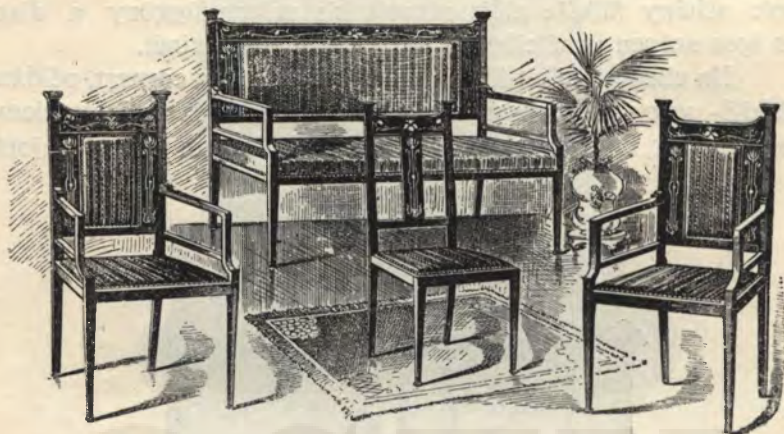

Aranyozott fáju régi francia butor apró rózsás pompadour-kelmével bevonva.

igazán szinte ezüstös fényt nyert, mint a La France rózsza ezüstporos rózsaszín szirma.

A harmadik tárgyon végre a fa a híres Heppelwhite-készítménye volt; — három szék, két kisebb meg egy nagy karos; szép ó-aransárga atlaszfából készült, a jellemzetes paizsalaku háttal, mert a Heppelwhite butoron az egyenes, derékszögben összeérő vonalaknak szinte aggodalmas kerülését látjuk. Ezeknek a gyönyörű műdaraboknak is síma lap a kárpitozott része, igen kevés töltéssel ellátva; könnyű volt tehát levenni róla a régi, kopott kelmét, annak nyomán kiszabni az égszínkék *pékin* butorkelméből az új részeket. A kelme, mint az szintén sokszor

látni a Heppelwhite-készítményeken, egyszínű kelme volt, de úgy csíkozva, hogy az egyik csík atlasziényű, a másik tompa, bengaline növésű csík; mindegyik mintegy háromujjnyi szélességben.

Mahagóni butorzat hamvaskék bordált bársonnyal bevonva. (Vöörészfejű kárpitosszőgek.)

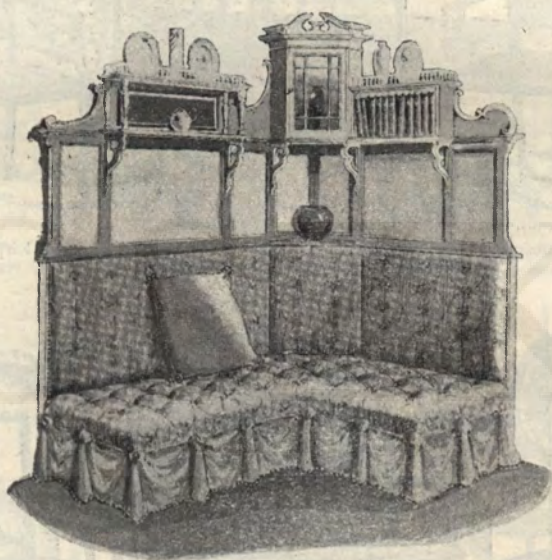

Sheraton mahagóni butor rózsaszín és hamvaszöld brokáttal. (Sárgarézfejű díszszőgek.)

Akár a maga lakását díszíti valaki kedvtelésből, akár a másét pénzkeresetből, mindkét esetben hálás butordaraboknak fogja találni például a díszes szélfogókat (spanyolfalakat) és az Angliából eredő úgynevezett *cosy corner*-eket (kényelmes sarok), amelyeknek összeállítása rendesen az, hogy egy sarokdiván fölött díszes polc húzódik mélyedésekkel, fiúlkével vagy lépcsőzetes elosztású helyekkel könyvek, porcellán-, kristály-, ezüst- vagy más dísz tárgyak számára. A változatosság vég-

telen, de ha jó rajzunk van egy-egy igazán szép ilyen stíli tárgyról, ezt is ki lehet állítanunk igen jutányosan, mert ennek is megengedett anyaga a puhafa, amely azután befesthető Aspinall festékkel. Ülése lehet pontos méretek szerint kiszabott hosszú párna is valami tetszetős kelméből; ha pedig a polc néhány fiúkéje előtt ráncolt kis selyemfüggöny a dísz, ez igen szépen ismételheti a kárpitozott rész színét.

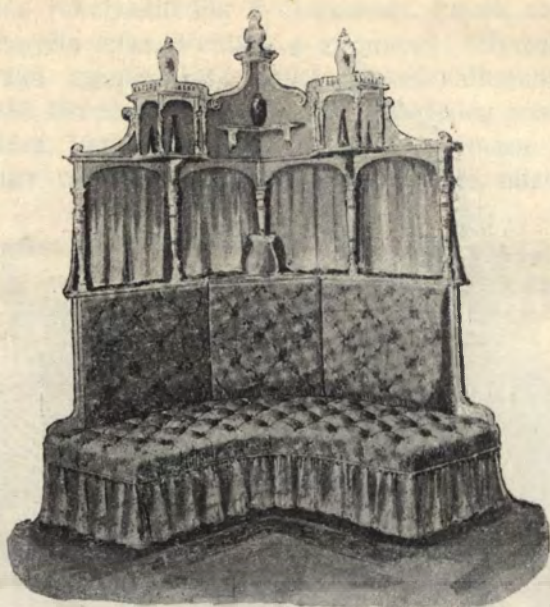
Ha ellenben sötét fából akarunk ilyen cosy cornert, például ebédlő- vagy dolgozószoba részére, akkor arra kell figyelemmel lennünk, hogy a polcos rész ne fenyő-, hanem valamivel jobb

Fehérre lakkozott sarokülés hamvaszöld és fehér kárpitozással.

fehér fából (magyal vagy sycamore) készüljön és ekkor akár velencei marqueterievel, faberakást utánzó festéssel is díszíthetjük. (Lásd a fafestésről szóló fejezetet.) Mahagonit utánzó festés; tompa, mohzöld gyapjuatlással vagy „chippendale rózsaszínnel“ kárpitozva olyan gyönyörű sarokbutort adna, amely odaillene a legszebb szalonba is.

A spanyolfalak díszítéséről nem kell sokat mondanunk. Ez úgyszólván maga magyarázza meg önmagát. Attól a legegyszerűbb módtól kezdve, mikor a spanyolfal csak egyszerű puhafa keret, betöltetlen lapokkal s ha ezt az űrt aztán ráncolt virágos muszlinnal, batiszttal töltjük be, váltakozhatnak a dolog százféleképpen. Például néha úgy készíttetik el a spanyolfalat,

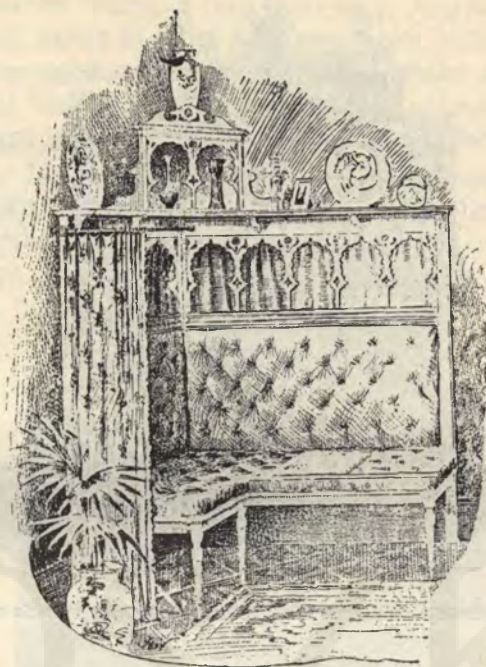

Elefántcsontszín famunkájú sarok, eperszín kárpitozással. Halvány eperszín selyemfüggönyök.

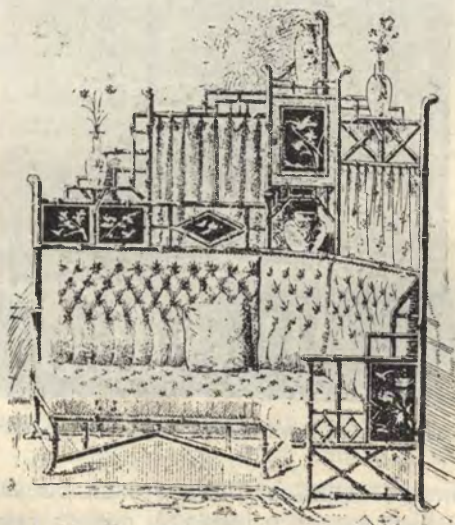

Mahagóni színre festett famunka, hamvaskék kárpitozás.

hogy lapjai mind be vannak töltve erősen kifeszített kárpitosvászonnal, ami nem teszi oly nehezzé, mintha falemezekkel töltenénk ki és a légmozgást mégis csak oly jól kizárja. Erre az

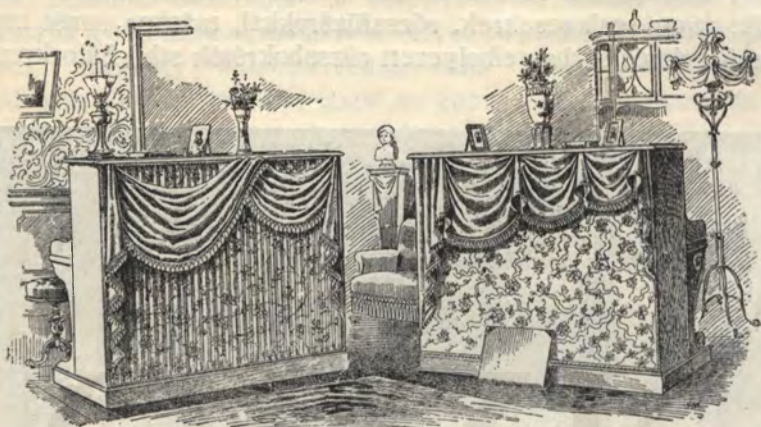

Mórizlésü famunka ébenfeketére lakkozva. Ó-aranyzinü gyapjuatlasz kárpitozás.
A függönyökön elszórtan néhány aranygyöngy.

Leányszobába való könnyü bambusz munkájú sarok, virágos kretonne-kelmével.

alapra azután ráhelyezhetjük a díszkelmét. Ennek az anyaga, ékesítése ezerféle lehet. Például a gyönyörű selyemfényű és mégsem drága gyapjuatlasz, amelyet használhatunk simán, vagy festéssel, himzéssel díszítve; ehelyett esetleg néhány nagy zsebbel ellátva, fényképek, metszetek stb. számára. Az ilyen zsebeket vagy ráncoltan varrjuk föl a kelmére, mielőtt ezt a

Pianinók hátlapjának díszítése.

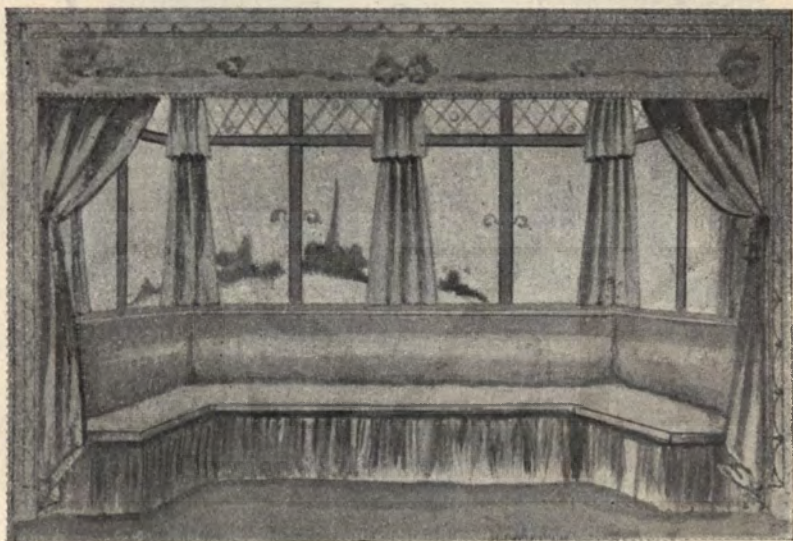

Könnyű bambuszbutor otthoni kárpitozáshoz.

spanyolfalra feszítjük, vagy egyszerűen sima pántot vágunk szálszerint a szövétből, ennek a szélére aransújtást varrunk és úgy, simán feszítjük ki a kelmére. Néhány fénykép beletolására az ilyen simán alkalmazott zseb is elég.

Ha himzéssel díszítjük a spanyolfalat, akkor a stílusnak, amit választunk, a spanyolfal jellegével kell megegyeznie. Például ha japáni bambuszkeretünk van, választhatunk japáni

stíliú mintát; nagy, szabad rajzu cseresznyevirág ágakat, kizantemum-galyakat, sásliliomot nagy madarakkal. Ha azonban például rococo hajlása van a fakeretnek, akkor gyönyörű rococo darab lesz belőle, ha folyékony arannyal magunk bearanyozzuk (esetleg az aranyozás után be is lakkozzuk a papirkereskedésekben kapható firnisszel, hogy az arany le ne kopjék), lapjait pedig bevonhatjuk rococo mintás (rendesen apró, elhintett rózsák, vagy szalagsokrok, rózsafüzérekkel, máskor ismét csíkozott kelmén sorban elhelyezett rózsabokréták stb.) bútorkrep-

Ablakmélyedés fölszerelése otthon kárpitozott deszkapaddal.

pel, szatinnel, vagy foulardselyemmel, aszerint hogy mennyit áldozhatunk reá.

Ha a munkát nem sajnáljuk, választhatunk az ilyen rococo spanyolfalhoz síma selymet például elefántcsontszínbén, vízkék, vízzöld vagy más *igen halvány* színben s ezt rococo himzéssel díszítjük. (E himzés leírását lásd a Himzés című fejezetben.)

Végre még a kárpitoskodásban ügyes női kéz a pianinók hátlapját is tetszetősebbé teheti ráncolt vagy redőzött szövet alkalmazásával stb.

Nagyon kívánatosá teszi azt, hogy a nők is értsenek egy kicsit a butorozás könnyebb munkájához, már maga az a körülmény is, hogy, különösen a városokban a költözés gvakori, a lakások pedig sokszor szűkek. Ahányszor valaki költözik, ab-

lakfüggöny, ablakszőnyeg jóformán mindig más meg más méreteket kíván; nagyon jó tehát, ha nem kell mindjárt kárpitoshoz fordulnunk az átalakításért. És sokszor, ha a szűk lakásban valami nagy, nehéz, készen vett és költséges darab helyett elhelyezünk, mondjuk, egy csinos kis bambuszkanapét, amelyet magunk egészítünk ki hozzávaló párnákkal, könnyebbé tesszük a költözést is, azonkívül helyet is, költséget is takarítunk meg. Egy-egy ablakmélyedés néha készen vett butorral nem tölthető be úgy, hogy az éppen beleillő legyen, de ha egy méret szerint odaszabott deszkából padot készítünk s azt pamlaggá változtattuk, megint nyertünk vele.

Gyakran látunk a butorkereskedők katalógusaiban olyan ügyesen összeállított butordarabokat, melyekkel igazán sok he-

Barna diófa hátaspad, az ülés alatt ládával.

lyet takarítunk meg; például négyszögletű asztal, mely íróasztalnak használható, három oldalán pedig (kivéve azt az egyet, ahol útban volna) az asztallap alatt polc fut végig könyvek számára. Kis előszobákban áldás az olyan hátas pad, amelynek ülése voltaképp mély ládának a tetőlapja, melybe például utipokrócot, utazóbundát lehet tenni; háta pedig fölfordítható úgy, hogy asztallapot alkosson, amelyre lámpákat lehet rakni. Ilyen bútordarabok elkészítésére is megtaníthat egy praktikus háziasszony valami olcsó asztalost; készíttesse el például viaszolt bükkfából, szurokfenyőből; ez mindkettő olcsó s például egy-egy szép posztóvánkossal, posztóterítővel ellátva szép dísz lesz az előszobának.

Egyike azoknak a házaknak, ahol a műkedvelő kárpitoskodásnak talán legsikerültebb (és egyáltalán nem drága) ered-

ményeit láttam, egy nagy, vidéki családi ház volt. Mivel vendég is sok járt a házhoz, meg a családtagoknak is sok szoba kellett, a hálósobák megkülönböztetésénél már csaknem számozni kellett volna azokat, de mivel ez mindig egy kicsit rideg és amolyan szállószzerű, ha a magunk szobáiról per az ötös, a hatos számú szoba, beszélünk, elneveztek minden vendégszobát egy-egy virágról: a százszorszép szoba, az árvácska, krizantémum, vadrózsa szoba. Hogy ez azután hogy volt keresztülvive, azt leírhatnám, ha nagyon bő terem volna rá, de szinte azt hiszem, hogy jobb, ha ezt a kedves, színes eszmét odadobva az olvasók elé, engedem, hogy ők dolgozzák ki lélekben. Gondoljanak a könyvünk különféle fejezetei közül a festésre, himzésre, stencilmunkára, kárpitoskodásra és akkor azt hiszem, az olyanoknál, akiknek szintén be kell rendeznie egy-két szobát, nemsokára párja akad annak a százszorszép meg vadrózsa szobának, amelyre most én gondolok.

TIZEDIK FEJEZET.

A fafaragás.

Ha van ország, ahol különösen nagy és fontos ok van arra, hogy a fafaragásnak most annyira kedvelt és divatos iparművészete felé érdeklődéssel forduljon a jóízű műkedvelő is, úgy bizonyára Magyarország az. Mert minálunk a fatárgyaknak különböző technikájú faragással való díszítése réges-régi időktől fogva szokásos volt; valóságos nemzeti vonássá nőve ki magát a nép között, akik ugyan csupán háziipar gyanánt üzték, de hogy mennyi ügyességgel, eredetiséggel, arról a székely kapuk, kerekese kutak, a régi magyar leveles ládák, tulipános ládák, székek, polcok, szekrények, meg ujabban a magyarbikali butorok tanuskodnak.

A magyar nép ebbeli találékonyságát különösen érdekes és élénk színben állította elénk Malonyay Dezső gyönyörű könyve, *A magyar nép művészete*. Ebből egy olyan szerző kalauzolása mellett, akit munkájában a művészi tudás és a hazafi érzés kettős ereje segített diadalra, tisztán elénk áll a többek közt az is, hogy a fafaragás annyira nemzeti műipar, hogy ha ezzel foglalkozunk, nem valami idegen dolgot importálunk, mely esetleg nemzeti izlésünkkel ellenkezik, hanem inkább a néplélekben is meglevő nemzeti adományt műveljük, fejlesztjük tovább. Erre nézve a műkedvelőnek is sokkal könnyebb a dolga ma már, mint régebben lett volna, mikor stílszerű, nemzeti izlésű minták híján nem alkothatott volna nemzeti szempontból érdekeset (pedig műipari foglalkozásunknak ez az egyik legszebb vonása); ma már a magyar díszítő stílus motívumai oly gazdagságban vannak összegyűjtve, hogy a parányi óratartótól az

óriási szárnyas pohárszékig minden faragott tárgyhoz találunk mintát. A *Magyar Iparművészet* gyönyörű számaiban sok értékes anyagot találunk; Hollós Károly mintáiban pedig annyi a grácia és egyszersmind a határozottság, hogy kellőleg választva ki a dolgot, a zománcos ékszerszekerénykéket és a faragott pohárszék oszlopos, párkányos építményeit egyformán jól díszíthetnénk azok nyomán.

Azt, hogy valamely jól kiválasztott stílushoz csakugyan ragaszkodjunk is munkánkban öntudatosan és ne kapkodjunk roccotól ó-némethoz, arabtól flamandhoz, azt a fafaragásban talán még inkább szem előtt kell tartanunk, mert hiszen az ilyen erős, kemény anyagu és hosszú életre való munka, ha egyszer készen van, velünk is marad valószínűleg egész életünkön át; jól meggondoljuk tehát, milyen jelleget adjunk neki.

Természetesen, a fafaragást mint olyan munkát, amelynél voltaképp nagyon kevés a teoria és jóformán minden a gyakorlattól függ benne, tisztán könyvből megtanulni nem lehet; bármennyit magyaráznánk is róla írásban, az illetőt, aki ennek nyomán hozzá akarna fogni, mégis csak arra kellene utasítanunk, hogy menjen tehát és valahol, ahol láthatja is a munka végzését, tegyen maga is próbát vésővel, kalapáccsal. Éppen ezért itt nekünk inkább az a célunk, hogy odamutassunk arra a sok lehetőségre, melyet a fafaragás gyönyörű műipara nyújt ma már a nőknek is, akár arra, hogy saját mulatságukra a maguk lakását díszítsék vele, akár arra, hogy pénzt keressenek vele. Magyarországon kitünő fafaragási iskolák vannak; a magas színvonalu műipar-iskolák szintén tartanak fafaragási tanfolyamokat, úgy hogy hely és mód bőven kínálkozik annak, aki meg akarja tanulni.

Ha valaki a maga kedvteléséért fog is hozzá, annak is azt tanácsolnám, hogy jó, eleinte, míg a keze ügyességét, erejét kipróbálja, a legeslegelső kísérlet gyanánt ám elégedjék meg valami csekély tárggyal, de azután, amint látja, hogy a dolog elemeit érti, tüzzön ki maga elé azonnal valami igazán nagy és érdemes célt, arra nézve, hogy mit fog faragni. Mert először is a munka oly szép, oly értékes (és amint az évek mulnak, értéke egyre nő), hogy nem érdemes azt valami jelentéktelen tárgyra szánni, másodszor pedig, ha csak olyan tárgyakra fordítjuk a munkaerőnket, amely akár van a házban, akár nincs, körülbelül mindegy (például szalónasztalra való díszdoboz, kártyának való láda, faragott kefeháta stb.), akkor mások előtt is úgy tűnhetnék föl (például azok előtt, akiktől pénzt kér a műkedvelő a

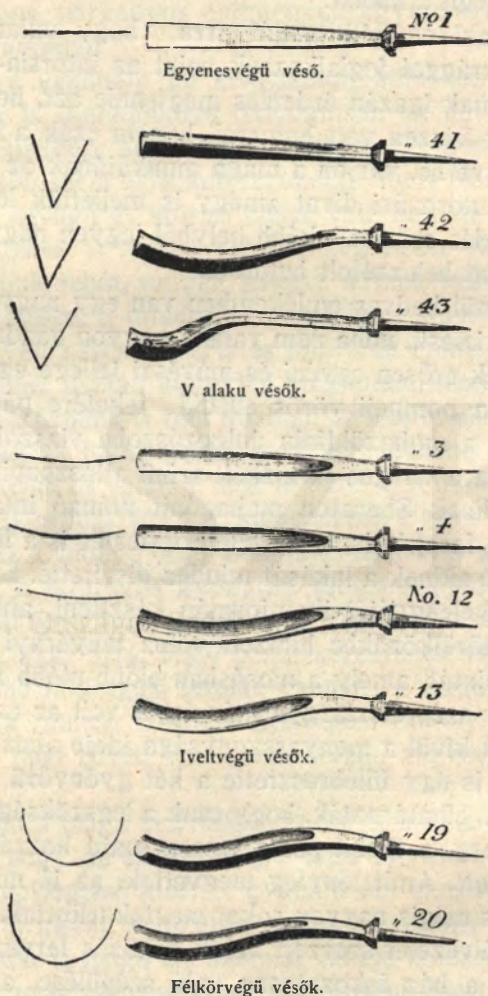
tárgy beszerzésére), hogy fölösleges dolgot cselekszik, hanem ha valaki például kimondja: két karosszéket fogok faragni az ebédlő számára; vagy íróasztal elé való támlásszéket, és két ajtólapot a könyvszekrényhez a dolgozószobába; — ez aztán más! Ez azt jelenti, hogy a mi munkánk nem túltömni, hanem bebútorozni segít a lakást.

Ha valaki eltökéli magát arra, hogy valamelyik ilyen gyönyörű iparággal foglalkozzék, mint az intarsia-festés, vagy fafaragás, annak igazán érdemes megtennie azt, hogy ne töltsen meg a lakást készen vett butorral, hanem csak a legszükségesebbet szerezve be, várjon a maga munkájának az elkészültére. A jelenlegi butorozási divat amúgy is mellettük lesz, mert hiszen a mai ízlés szerint inkább helyből legyen nagyon sok egy szobában, mint belezsúfolt butorból.

Végtelenül kedves emlékemben van egy nagyon szép, nagyon előkelő ízlésű, noha nem valami nagyon gazdag angol otthon, amelynek erősen egyéni és művészi jellege egyaránt megnyilatkozott a pompeji vörös ebédlő feketére pácolt tölgyfabutorában és a mohazöldfalu dolgozószoba viaszolt diófa-faragásaiban, meg a világos türkizkék színű atlaszpapirossal kárpitozott nappalinak Sheraton mahagónit utánzó intarsia festésű butoraiban. A faragás is, a marqueterie-festés is a fiatal asszony munkája volt, akinek a lakását mindez díszítette. Leánykorában kezdte el a kelengyéjét ilyenformán készíteni, ahelyett, hogy, teszem azt, törülközőkbe himzett volna tenyérynyi széles, keresztöltésű mintát, amely a mosásban előbb-utóbb mind kifakul. Mivel néhány szép dísztárgya már úgyis volt az esküvője előtt, és mivel ezen kívül a menyasszonysága ideje alatt a vőlegénye érdeklődését is úgy fölébresztette a két gyönyörű műipari foglalkozás iránt, elhatározták, hogy csak a legszükségesebb holmit vesznek meg, a többit pedig lassan majd hozzákészítik maguk. Így is lett. Amit tényleg megvettek, az jó minőségű volt, szilárd; — és mégis nagyon sokat megtakarítottak. Hogy emellett mennyi élvezetet szerzett nekik a közös tervezés, együttes munka, meg a ház fokozatosan való szépülése, azt fölösleges elmondanom. Amint évek múltán, utazásból hazahozva, néhány szép nemeson vagy ezüst tárgy, metszett üvegholmi került az ebédlőbe, addigra már volt a számára szép fekete tölgyfa-polc és sarokszekrény is; — amint a dolgozószoba könyvei szaporodtak, szépen megtalálták a maguk helyét a viaszolt diófából faragott könyvvállványon. Nem szereztek be mindjárt óriási könyvtárakat éppen csak „mert szokás“, meg „mert mindenki

úgy teszi"; könyvtárakat, amelyek néha üresen ásitának egy jó ideig, hanem lassan megfaragták azokat maguk.

Csodálatos vonzóerő van ám egy-egy ilyen műipari foglalkozásban azokra nézve is, akik eleinte azt hiszik, hogy ők bizony egyáltalán nem érdeklődnek a dolog iránt. Csak egyetlen

egy családtag kezdje el és vívjon ki vele valami sikert, érdekel fogja látni, hogyan hódítja majd meg az ő foglalkozása a többieket is. A legszebb előcsarnokok (hall-ok) egyike, amelyet életemben valaha láttam, ilyen fokozatosan meghódított családi érdeklődés és együttműködés eredménye.

Az egész hallban három szín van képviselve: diófabarna,

tömpa fayence kék, meg az antik réz gyönyörű, néha kissé zöldes, de leginkább meleg rézvörös színe. Diófabarnára festett padló; a fal köröskörül, mintegy másfélméternyi magasan, barna faburkolattal táblázva, de úgy, hogy a táblák közül némelyik bemélyed, mint egy-egy kis fülke; ebben fayence-kék porcellántárgyak állnak; ahol a faburkolat végződik, afölött a mennyezetig, a papiroskárpit, olyan ércfényű, domboru nyomásu papirostapéta, amely a spanyolbőrt utánozza igen szépen. Mivel a faburkolat felső szegélye kiáll vagy két-három centi-

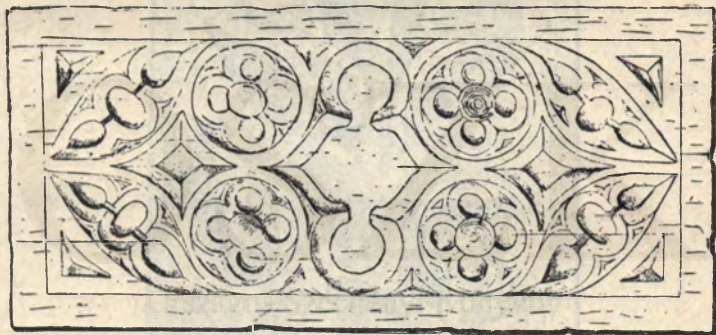

Domborított fafaragás (Cameo).

méternyire és védőlécecskével van ellátva, ide is fayence-kék majolikatálak vannak támasztva. A barna padlón néhány réz-zöld, rézvörös, meg tompa kék színekben tartott, otthon készült szmirnaszőnyeg; a faragott diófa hátspadon tompa kék pamutbársony kárpitozás; a diófa Hamlet-székeken hasonló párnák stencilfestésű, antik rézszínű mintákkal. A faragott diófa-oszlopokon kék fayence vödörben, zöld-vörös levelű begonia és aspidistra növények.

És ennek a gyönyörű előcsarnoknak az eredete a család egyetlen tagjának az érdeme volt kezdetben: a fiatalabbik

leányé, aki, tudva, hogy a nagyobbikat most a „season“, vagyis az ide-oda járás foglalja le, magának is keresett valami foglalkozást és megtanulta a fafaragás művészetét. Benne is megvolt a művészlelkek egyik hatalmi jelvénye: a céltudatosság. Nem faragott vaktában tolltartót, teadobozt, vagy ilyen kicsiséget, amit készen is meg lehet venni olcsón, hanem körülnézett a lakásban és látta, hogy az előcsarnok az, amire ráférne egy kis megújítás. Szép kék porcellánjuk, fayence-edényük volt néhány darab, de mivel a hall fala is valami olyan közép-színű és még hozzá tarkamintás papirkárpit volt, hát nem sokat mutatott rajta még a szép, híres *fűzfamintás* kék porcellán sem. Először is ezeknek faragott egy-két olyan polcot, amelynek hátlapja is volt, hogy a fa szép, nyugodt, barna színe jó háttérrel nyújtson a porcellánnak.

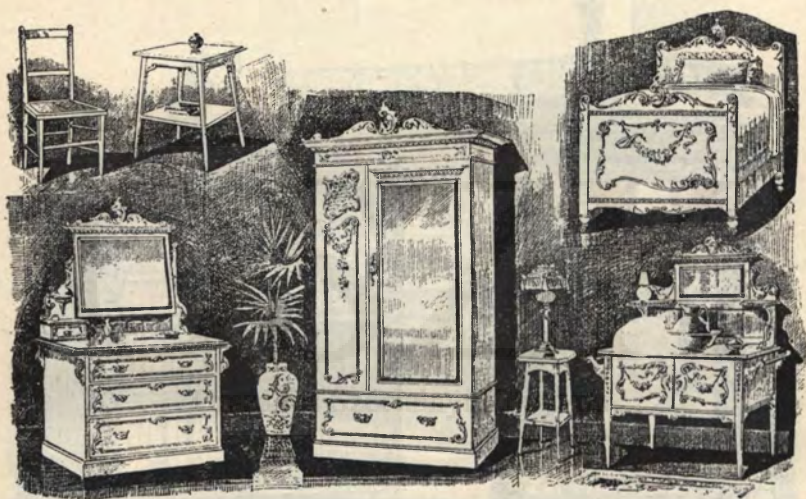

Mélyített fafaragás. (Intaglio.)

Három bátyja évődéssel, kétkedéssel, talán kicsinyléssel is nézte a kezdetet; de amint annak a kalapácsnak és vésőnek a nyomán egyszer csak egy szép, ó-angol stíli, faragott asztallap is keletkezett, az évődésnek ugyan vége szakadt, hanem mintha megállni még gyakrabban álltak volna meg ott az eldugott hátsó kis szoba festetlen deszkaasztala mellett, ahol a húguk, Violet dolgozott. Aztán egyszer fölhangzott az eddig leggúnyosabbiknak, a nagy cricket-hős Edgarnak a szava, hogy: „Aztán mutasd csak, hogy is fogja az ember azt a vésőt?“ Ezt a próba-véső vágást követte még sok száz; a két idősebb fitestvér nemsokára együtt faragott Violettel; — legfiatalabbik, aki nek inkább az ecset volt a kezébe való, mint a kalapács, megfestette stencil-munkával a kék bársony függönyöket, vánkosokat; — Daisy meg, a nagyobbik leány elvégezte ami varrás, himzés ezekhez még kellett és megcsinálta a szmirnaszőnye-

geket. Az eredmény összes hatását már elmondtam, milyen volt. Odaillő egy fejedelmi palotába is.

Ha tehát valaki elhatározza, hogy rálép erre az útra, amely olyan nagy és értékes eredményekhez vezet, lássuk, mit kell tennie először. A fafaragás, ha valami szépen készült, kész tárgyat nézünk, óriásilag nehéznek látszik, pedig a tény az, hogy nem is komplikált, nem is nehéz, ha az első lépéseket igazán alaposan megtanuljuk. A legelső lépés az, hogy vésővel tudjunk egyenes vonalat húzni. Ennek a megtanulására ne sajnáljunk semmi fáradságot, mert ha ebben nem vagyunk biztosak és türelmetlenül mégis tovább akarunk menni, akkor szá-

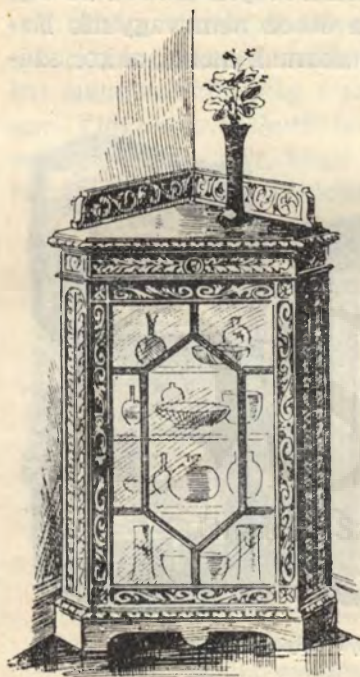
Szobaberendezés világos fából, könnyű, mélyített faragással.

mot vethetünk azzal, hogy sohasem kerül ki igazán jó munka a kezünkből. Az első próbálkozásokra való hulladék fadarabokból igen olcsóért kapunk jó csomót. Huzzunk egy ilyen fadarabon írónnal két párhuzamos vonalat egymástól olyan távol, amilyen szélességűnek a vonalat kívánjuk metszeni. A hajlított végű vésőt, amely a fafaragó művészet egyik főeszköze, marokra fogjuk, úgy hogy kisujjunk legyen a fadarabhoz legközelebb. Balkezünk második és harmadik ujját pedig használjuk a szerszám vezetésére. Hogy bátran huzhassuk a vonalat, a fadarabot le kell szögeznünk valami alapra.

Ha azután az egyenes vonal metszésében biztosak vagyunk, áttérhetünk a hajlított vonalakra. Gyakorlatul megint rajzoljunk köröket, félköröket, hullám és ívelt vonalakat egy

darab próbadeszkára és ezeket vágjuk ki. Szerszámkészleteket eleinte csak kicsit szerezzünk be, 8—10 koronáért már elég jót kapni; így aztán fokozatosan ismerkedünk meg a különféle vésőkkel és utóbb is mindig kiegészíthetjük.

Mikor már a vonalakat jól tudjuk vágni, akkor megpróbálkozhatunk a fafaragásnak azzal a módjával, amelyik a két ellentétes mód közül a könnyebbik, ugyanis azzal, ahol nem a minta áll ki, dombormű gyanánt, mint a *cameo* nevű műtár-

Sarokszekrény barna diófából hamvaszöld
bársonnyal béleelve.

Kis könyvszekrény tölgyfából,
faragott lécekkel.

gyakon, hanem a háttér a magasabb és a minta van mélyítve, amely technikának a neve *intaglio*. Ha ilyen munkát akarunk végezni, akkor a mintát tussal rárajzoljuk, illetőleg ráfestjük a fára és mikor megszáradt, akkor lapos végű vésővel kivágjuk az összes fekete részeket. Az alapot rendesen befestik valami szép sötétbarnára vagy feketére.

Megint más technika az is, ha a megrajzolt minta körvonalait vágjuk csak ki finom, vékonyhegyű vésővel; azután magát a mintát símán hagyjuk, hanem az alapot tompavégű erős tűvel, fűrőheggyel vagy bármi más eszközzel sűrűn megszurkodjuk, hogy apró lyukak támadjanak. Ehelyett néha olyan vashélyeg-

zöket használnak, melyek, mondjuk például apró karikában, csillagban, szívben, nefelejtecsalakban végződnek. Ezt a bélyegzőt kalapáccsal jól ráütjük a faalapra, úgy hogy a minta meglássék. Ha az alap így ki van díszítve, beolajozzuk az egész felületet és az olajat kézzel szétörzsöljük rajta. Persze, mielőtt az ilyen díszítéshez fognánk, az alapot előbb jól le kell simítani, hogy egyenletes legyen. Erre a célra használhatunk erős üvegdarabot vagy acélkaparót, amit néhány fillérért kapni. Mindezek a fől-sorolt módok azonban csak mintegy előkészületek az igazi *magas reliefben* való faragáshoz, ahol a minta néha több centi-méternyire is kiáll a sima alapból. Ez már valóságos szobrászi munka néha és aki hozzáfog, annak csakugyan érdemes is egész

Fekete tölgyfabutor előcsarnokba. a) mint hátszpad.

alapossággal tanulnia meg a dolgot. Aki igazán elsőrendű munkás, sőt művész akar lenni, az nem lehet el anélkül, hogy például levelet, hajlított ágat, stilizált virágfejet tudjon agyagból mintázni. Mert csak ha a minta előtte van munkaközben, akkor tudja annak a levélnek, indának mindazokat a szép hajlásokat megadni, amelyek a faragást igazán művészi munkává teszik.

Itt megint csak ismételhetjük azt, hogy a fadaragásnak igazán végtelenül kevés a teóriája; a gyakorlatban való megtanulás az egyedül fontos. De éppen mivel erre nézve Magyarországon ugyancsak kitűnően megvan az alkalom, leghelyesebb is, ha egyenesen valamelyik ilyen jó fadaragási iskola látogatására utaljuk azt, aki akár szórakozásból, akár pénzkeresetből akar vele foglalkozni.

Különösen az utóbbiaknak nem ajánlhatjuk eléggé, hogy

ne sajnáljanak egy kis művészettörténetet tanulni, mert amint egyszer igazán *lát*ni tudnak a stílusok világában, az összes különböző izlések, a korai olasz renaissance, a góth, a flamand, a késői francia renaissance, a barokk, az empire és a Chippendale-faragás mind ezer olyan szépséget fog eléjük tárni, hogy ennek a tudásnak birtokában olyan lesz munkaközben a kezük érintése, amilyen Midás királyé volt: arannyá fog válni attól az érintéstől minden. Csak néhány, igazán stílszerű tárgy kerüljön ki valami elsőrendű faragó iparművész kezéből, higgye el, megvan a szerencséje alapítva.

Hogy *mit* lehet faragással díszíteni, a műtörténet arra is sok értékes fölvilágosítást nyújt. Ha eljárnak a múzeumokba,

b) a támla lecsukása a padot asztallá alakítja.

lát*ni* fogjuk, milyen változatosságát nyújtják azok a faragott tárgyakkak. Szekrényajtók, polcos díszszekrények, falra való kulcs- és orvosság-szekrények, ágyfejek, tükör és képkeretek, íróasztal oldalai, zsámolyok, karszékek, ládák stb. mind láthatók az antik műtárgyak között.

Aki egyszer megkezdte a faragást, az persze örömmel gyűjt össze minden olyan apró adatot, amely sokszor titokszámba megy arra nézve, hogy egy-egy kitűnő faragó művész mivel adja meg azt a sajátos szép színt és fényt a maga munkájának, amit talán senki más munkáin nem lát*ni*. Az ilyen titkok száma légió.

Ha például tölgyfát farag valaki (már pedig ez mindig a legalkalmasabbak egyike arra, hogy igazán művészi hatást érjünk el), azzal is sokat szépíthet a fa színén, jóval sötétebbé téve azt,

ha beolajozza közönséges táblaolajjal. Minden olajozott fa sokkal sötétebb. A diófa szépségét ez az eljárás nagyon emeli.

Mosószóda, vízben föloldva, azonkívül fekete tea, sötét vagy világos sör, kávé, mind alkalmasak. Kis szivaccsal teszünk egy-egy keveset a fára; szétdörzsöljük, megszáritjuk, azután szarvasbőrrel töröljük fényesre.

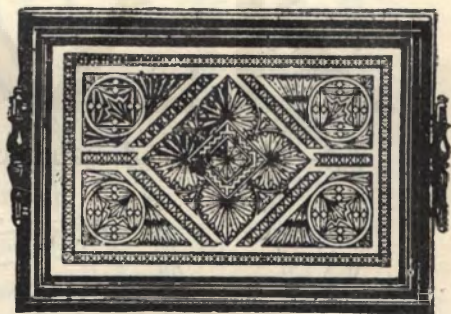
Végre az ammoniákos víz is szépen sötétíti a fát. A faragásról szólva, meg kell említenünk az úgynevezett *ékrovást* (Kerbschnitt) is, amelyet nem szabad a világért sem összetévesztenünk az igazi, művészi, szobrászi hatású fa-

Keztyűtartó könnyű ékrovással.

Régi divatu secretaire faragott tetőlappal.

Ékrovásos tálca.

faragással. Az ékrovás kivétel nélkül mindig mértani vonalú ábrákat, csillagokat, háromszögekből formált, kristályvonalú mintákat mutat. A maga nemében ez is lehet szép hatású, például északon, ahonnan való, igen ügyesen használják fatálok, fakupák, dobozok, kisebb asztalok díszítésére, de mivel a dolog tisztán mechanikus, természetesen nem tulajdoníthatunk olyan értéket egy egész ékrovásos tárgynak sem, mint egy-egy szépen faragott relief-részletnek valamely más tárgyon. Az ékrovási munkához való V alakú vésőket (amelyekkel a csillag, háromszög és kristálymintákat metszik) készletben kapni; mintalapokat szintén árulnak hozzá.

Ha már a vésőknek a fafelületen való különböző módu dolgozásról szólunk, megemlíthetjük azt a két másik technikát is, mely a valódi fafaragásnál sokkal könnyebb, nem is olyan művészi értékű, de a maga nemében igen szép.

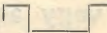

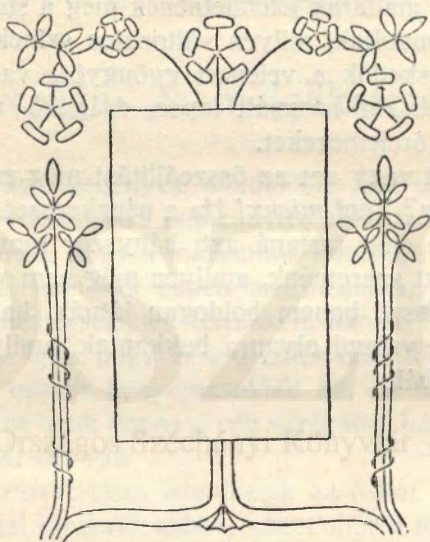
Dobozok levelezőlap és levélpapiros számára, ékrovással.

Fába karcolt és sötétre olajozott minta behelyezett türkizkék gyöngyszemekkel.

Az első a bosnyák ércsodrony díszű famunka. A fatárgyra rajzolt minta vonalait éles, keskenyhegyű vésővel, esetleg jó késsel végigvágjuk; azután az ezüstözött vagy aranyozott sodronyból levágunk akkorát, amekkora a vonal; ha ennek

pl. ilyen hajlásai volnának, akkor finom csiptetővel meghajlítjuk a sodronyt ilyen alakuvá; ráhelyezzük a kivésott vonalra és kalapáccsal beleverjük. Erre a szép technikára, melylyel díszbútorokat, díszdobozokat, könyvtáblákat, kép- és tükkörkereteket, névjegy-, szivar- és dohánytartókat díszítenek, azért nem fölösleges utalnunk, mert ez még a kevésbbé ismert műtárgyak közé tartozik a nyugati államok előtt; például Angolországban még néhány évvel ezelőtt is teljesen ismeretlen újdonság gyanánt nézték és mivel rendkívül tetszett, több lap és könyv említette is, hogy ennek a gyönyörű munkának jö-

Minta ezüstsodrony beveréséhez.

vője van. Ha tehát valaki idejében fog hozzá, mielőtt a piacot elárasztják vele; ha elkészít egy-két tárgyat igazán jól; pontos munkával, jóstíliú mintában, és elküldi mutatványul valamelyik francia vagy angol díszműárusnak, igen valószínű, hogy jól megfizetnék.

Keleti izlésű fadíszítésű technika végre az is, amelyet magyar mintáink fölhasználásával gyönyörűen lehetne alkalmazni; hogy a fatárgyak (falra akasztható korongok, díszkupák, díszdobozok, keretek, falipolcok) felületét először megrajzoljuk, mondjuk csupa pontokból álló mintával; ezeket a pontokat megsúrójuk tűvel, azután befestjük egyszínűre az egész tárgyat; az apró tűsúráásokat igen finom kés- vagy fúróheggyel jobban bemélyesztjük; hajszálcsettől egy parányi csepp eny-

vet vagy erős gummi- vagy agarin-oldatot cseppentünk bele és ráhelyezünk egy-egy olyan színű gyöngyöt, amely a háttérről legszebben kiemelkedik. Láttam síma vasfeketére festett díszkorsókat apró türkizkék gyönggyel berakva nefelejts-alakban; minden öt-öt türkizkék gyöngy közepén egy kásaszemnyi arany gyöngy; egy másik, zöldeskék alapu tárgyon pillangók voltak ércfényű gyöngyökből.

A bosnyák sodronybeverési technika és ez a gyöngybehelyezés nagyon jól volna egyesíthető; mert módot nyújtana arra, hogy a tárgyakon mind a vonalbeli, mind a színbeli szépség gazdag hatással jelenjék meg. A legfantasztikusabb virágok, pillangók, madarak jelenhetnének meg a síma felületen, kivált ha meggondoljuk, milyen változatos színekben, alakokban tartják a kereskedők a velencei gyöngyöt, valamint a kézimunkákhoz sokszor használt lapos, drágakő utánzatu üveg-cabochonokat, érclemezeket.

Hogy ezt vagy azt az összeállítást még eddig nem használta senki sem? *Tant mieux!* Ha a pénzkereset után néző iparművész szeme előtt tartaná azt, hányszor mondják a kereskedők: „Olyant szeretnénk, amilyen még nem volt“, nos akkor nem megriadással, hanem boldogan látnák, ha műipari kísérletezés közben valami olyanra bukkantak, amilyent még eddig senki sem próbált.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Porcellán- és majolikafestés.

Hogy az agyagedények mindenféle faja a hasznosságon kívül a dekoratív hatásokra is mennyire hivatva van, arra nézve nagyon jellemző az, hogy a múzeumok tanúsága szerint már az őskori ember is nemcsak éppen megformálta, úgy, ahogy, a maga fazekas mesterségének termékeit, hanem jóformán mindjárt diszítette is. Igaz, hogy ez a diszítés néha körömmel, szög-gel, pálcikával csinált benyomásokból áll, de mindegy, a cél, hogy az edény ne csak éppen a célt szolgálja, hanem ékítményt is mutasson, már ott van.

Még határozottabban jelentkezik az őskor fazekas holmijain ez a diszítési törekvés akkor, mikor már a mázat is kitalálták. A barna és sárga, vagy téglavörös és sárga, fekete és fehér színfoltok már határozottan mint dísz jelennek meg azokon a kezdetleges tárgyakon.

Most, amikor az iparművészeti gyűjtemények, régiségtárak oly kitűnően áttekinthető módon tárják elénk egy-egy ipari vagy műipari ág fejlődését, nem tehet jobbat senki, aki a porcellán- vagy majolika-festés gyönyörű művészetével foglalkozik, mint ha egy kis előzetes műtörténeti olvasgatás után, jó katalógussal elmegy valamelyik ilyen múzeumba, például egyszer-egyszer azzal a föltett szándékkal, hogy akármilyen más érdekes dolog legyen is ott körülötte, ma csakis az agyagedényeket nézi és tanulmányozza. Micsoda tömegével a tényeknek, a művelődési koroknak, izléseknek, jellemző színeknek, formáknak jön tisztába az, aki ilyen módon nézi a porcellán-ipar fejlődését. Legfőlebb az iránt marad kétségben az illető mindvégig, hogy

az egész idő alatt, míg ezt tette, okulásból vagy élvezetből jutott-e neki több?

Mielőtt a majolika- és porcellánfestésre áttérnénk, meg kell említenünk annyit, hogy voltaképp a közönséges paraszt-korsótól a tojáshéj-porcellánig minden edénynek anyaga az *agyag*. Persze a minőségnek és finomságnak ezer változatában.

Ha, mondjuk, nyers agyagból valami tálat, csészét, serleget alakítunk s a napon megszáritjuk, teljesen keménynek fogjuk találni, de csak addig, míg ismét nem éri nedvesség. Likacsos (porózus) voltánál fogva a nedvesség bele tud szívárogni minden részecskéjébe. Ha már most ezt a nyers agyagot a fazekas kemencébe téve jelentékeny melegen teszik ki, *kiégetik*, akkor többféle változást fogunk a tárgyon tapasztalni. Mindezelőtt valami kevéssel kisebb lesz, mint volt. Továbbá észrevehetően könnyebb is. Teljesen merev és kemény, alakítani többé nem lehet. Fölülete kemény, kissé érdes és a nyelvhez értetve, valamennyire tapadós is. Ha azonban az ilyen úgynevezett *kiégetett* (biscuit) agyagedényt megtöltjük vízzel, látjuk, hogy némi likacsosság még mindig megmaradt benne, mert a víz bele tud húzódni az edény falaiba. Az így beszívárgott vizet el lehet ismét távolítani *hő* segítségével. Az így kezelt anyag a *terracotta*. Ezt az anyagot művészi szobrokról ismerjük jól; például a világhírű szobrok (A haldokló gladiátor, az Aeginidák, a milói Vénusz, a belvederei Apolló) gyönyörű, kisebbitett másolatai is készülnek terracottából. Szép, tompa, lágy rózsaszínbe játszó árnyalata igen alkalmassá teszi az emberi test ábrázolására is, valamint például a ruhák redővetése is igen szép, tompított fény- és árnyvonalakat mutat, ha ebből az anyagból van utánozva.

Az eddig említett agyagtárgyak mind megegyeztek abban, hogy egyikén sem volt *máz*. Máznak azt a fényes, üvegszerű felületet nevezzük, amelyet az agyagedények bevonására főleg azért használnak, hogy azokat teljesen áthathatatlaná tegyék. Az ilyen mázak alapkeveréke mindig homok, szóda és kova. Ez például jóformán teljesen minden egyéb hozzáadása nélkül fordul elő a *faience* edények mázában. (A faience név onnan ered, hogy legelőször Faenza olasz városban készítették ilyent.) Például gondoljunk a faience-téglákra, melyekkel fürdőszobákat raknak ki. Ezeket a négyszögletű téglákat belemártják ilyen sűrű, tejszerű folyadékba; a még likacsos téglát a folyadék vízrészét elnyeli, a mázrészek pedig, üvegszerű réteg gyanánt a felületre rakodnak.

Hogy azután a máz maga fehér vagy bármi más kívánt színt nyerjen, az már könnyen elérhető dolog a fazekas-mesterségben.

Az agyagholmik közül a legfinomabb a porcellán. Hogy ennek magának is százféle fokozata van a finomságban, azt nem szükséges ismételnünk. Anyaga az úgynevezett porcellánföld, vagyis porrá tört földpát. A kínaiak, akik legelőször ismerték, *kao-lin*-nak, fehér földnek nevezték. A porcellánhoz használt máz maga is más anyag, mint a többi fazekas-árúk máza.

A porcellán, majolika, faience főbb fajainak némi ismerete már azért is szükséges, mert például vásárláskor igen könnyen megcsalódhatunk, ha nem tudunk néhány főbb ismertető jelet. Például faience tányérra igen könnyen reámondják a boltban, hogy az porcellán, pedig ily módon csalódtunk, mert például a faience-nak nagy hátránya, hogy ha máza a legkisebb helyen is lepattan, az a hely igen hamar megfeketedik, míg a porcellánnál sohasem oly hamar és nem oly nagy fokban. Mindig megismerhetjük, hogy a tányér, tál, csésze stb., porcellán-e vagy faience, ha újjunkat végighúzzuk a tárgy fenekén levő karikán. Ilyen karikája minden agyagtárgynak van, mert ezen kell állnia a kemencében. Már most a porcellán-tárgyakon ez a karika *mindig* reszelős, érdes és soha sincs olyan síma mázzal borítva, mint a tárgy többi része, aminek oka az, mert a porcellán kiégetésekor a kemence földjét homokkal hintik be és a tárgy a homokon áll, miért is máz ott nem éri a kiégetéskor. A faience-tányérok karikája ellenben mindig mázas, hanem ha újjunkat figyelmesen végighúzzuk a karika egész mentén, mindig megtalálunk három kis horpadást vagy benyomódott helyet, mert a faience tányért viszont úgy égetik ki, hogy egy olyanféle alakú kerek rácsot, mint egy magas, kerekoldalu ételhordókosár, teleraknak tányérokka, de úgy, hogy minden tányér három-három, a központ felé nyúló kis lécen, az úgynevezett *peckeken* nyugszik és ezeknek a helye látszik meg a karikákon egy-egy pont alakjában.

Van még a *kőagyag* edény, amelynél a kiégetés és mázzal való ellátás egyszerre történik, ugyanis mikor a kemencébe rakott edény elérte a fehér izzás pontját, akkor közönséges konyhasót dobznak a kemencébe. Az erős hőség feloldja a sót alkotó részeire, chlorine és sodium-ra. A chlorine gáz alakjában eltávozik a kürtön, a sodium pedig egyesül az agyag kovarészével és mázat alkot.

Persze, mindez ezredrészét sem mondja el annak, amit

tudnunk kell, például a porcellán, majolika, faience-árúk minőségeiről, ha például azok festését stílszerűen akarjuk üzni, de már az említett néhány szó is mutatja, hogy ezek főbb ismeretető jeleiről még a mindennapi életben is szükséges valamit tudnunk.

Aki azután tanulmány tárgyává akarja tenni a művészi majolikák és porcellánok fajait, annak ma már kitűnő könyvek állnak rendelkezésére. Külön könyvek tárgyalják az olasz, francia, hollandi, szász, kínai stb. porcellánokat, úgy, hogy akár gyűjtés, akár festés céljából akar valaki alaposan megismerkedni a porcellánfestési stílusokkal, kitűnő forrásmunkákat talál.

És különösen aki pénzkeresetből akar ezzel a műipari ággal foglalkozni, annak föltétlenül szükséges is a stílusokkal nagyon jól tisztában lennie, mert e nélkül ne is várja és remélje, hogy valaha is jó alkalmazást kapjon. Ne feledjük el, ma már némi kis kezdetszerű ügyeskedést igen-igen sokan meg tudnak szerezni a majolika-festésben. Néhány minta elég ügyes átmásolását, kiszínezését bizony ezer olyan műkedvelő is megteszi, akit az angol iparművészek egy ismert, szeliden gúnyoros kifejezéssel „dear Emily“-nek neveznek, vagyis az olyan ártalmatlan, igen átlagos, kisasszonyos műkedvelő, aki sohasem állt az étellel harcban, hogy igazán próbára lett volna téve a tehetsége.

Hanem az igazán művészileg tervező és műtörténetileg jól képzett porcellán- és majolika-festőnőnek igen jó kilátásai lehetnek, mert hiszen a porcellán-edényeken is egyre jobban és jobban megkívánja a világ a szép munkát, azonkívül tudjuk, mily óriási iparággá nőtte ki magát a művészi mintájú faience-téglák készítése. És ezek számára igen sok gyárban mind nők tervezik a valóban művészi mintákat.

Előre bocsátva azt, hogy magyarban az iparművészeti iskolák tanárainak tollából kitűnő, hosszabb és rövidebb munkák vannak a porcellán- és majolika-festésről, itt rövid ismertetését adjuk annak, úgy azonban, hogy azért ennek a nyomán is bátran el lehessen a dolgot kezdeni.

Festéssel díszíteni két főfaját lehet az agyagedényeknek, a mázzal ellátottat és a mázatlan vagyis biscuit anyagot. Ismerőbb s hatásosabb is, valamint több célra alkalmas a mázas majolika és porcellán-edény, foglalkozzunk tehát csak azzal.

A két utóbbi közül a majolika kezelése a könnyebb. Először is valamelyik jó majolika-gyár képes katalógusát nézzük

át. Találni fogunk benne tálakat, tálcákat, vázákat, korsókat, áttört részekkel ékített dísz tárgyakat stb. Kerüljük eleinte a hajlított felületű tárgyakat (vázák, korsók stb.) és mindenestre legjobb lesz elsőnek például egy közép nagyságú, kevésbé homorított, lehetőleg lapos tányért vagy tálát, fali *plaque*-ot (dísztál) választanunk. Közép nagyságút azért, mert az igen nagy tárgy költséges s ha elrontjuk, kár érte, az igen kicsi ellenben finom mintát kíván s kezünk erre még nem lesz gyakorlott.

Majolikátalunk sima, elefántcsontszínű, fényes mázzal el látott tárgy. Mikor most mintát választunk hozzá, jól fogjuk tenni, ha először inkább valami olyan stíli, szabálytalanul, könnyedén odavetett mintát keresünk, amilyenre például a japáni minták nyujtanak jó példát, mert ha esetleg a minta rajz közben nem találna egészen a tányér közepére esni, vagy ha egy-egy levél, szírom, nagyobbra esnék ki, mint gondoltuk, az ilyen mintánál nem baj, de már valami szabályos arabeszk-nél bizony elrontaná az egészet. Ne keressünk ki olyan mintát sem, amelyen túlságos sokféle szín van. Mondjuk például válasszunk egy szép almavirág-gallyat; két-három árnyalat zöld, egy barna, egy-két tónus rózsaszínű mindaz, ami kell hozzá. Vagy egy szép krizantémum-mintát a sárgás és rozsdabarna néhány színében egy-két árnyalat levélzölddel.

A mintát átmásoljuk átlátszó, fehér másolópapirosra. Legjobb tintába mártott finom hegyű tollal másolnunk, mert akkor aztán, ha a mintát ceruzával másoljuk át utóbb a majolikára, mindig könnyen meglátjuk abból, hogy van-e ceruza-vonás a tiszta vonal mentén, hogy vajjon az a részlet át van-e már másolva.

Mikor a mintát levettük, egy darab grafitpapirosra lesz szükségünk. Jobb, ha ez nem egészen új, vagy ha valami keveset könnyedén letörlünk a grafit-porból, mert akkor nem fog annyira szennyezni. A grafit-papirost reátesszük, poros felével lefelé, a majolika tárgyra, fölébe pedig a megrajzolt mintát, természetesen jól ügyelve, hogy a minta széle a tál széléhez érjen; ezért, ha például kerek tál az, amire rajzolunk, jó ha körzővel a minta körül ugyanakkora kört vonunk, mint az edény széle. Hogy a minta ne csúszkáljon, két-három ponton odaragaszthatjuk vagy lisztpéppel, vagy arab mézgával, csak azután ennek minden részét jól le kell mosni vagy kaparni utóbb, nehogy az edény kiégetésekor ez is beleégjen és foltot hagyjon. Most azután jól meghegyezzük egy kemény (például 4. számú) ceru-

zát, mely nem tömpul könnyen és ezzel a minta minden egyes vonalán végigmegyünk, hogy azt átrajzoljuk. Ügyeljünk, hogy a ceruzát soha ne tartsuk egészen függőlegesen, mert így nagyon tépi a papirost, hanem mindig úgy, hogy hegye álljon tőlünk távolabb, tompa vége pedig felénk; ha így, lehetőleg minden vonalon lefelé húzva haladunk végig, papirosmintánk egészen ép marad. Munka közben jó megnéznünk többször is, vajjon a grafit-papiroson jól átmegy-e a minta.

Mikor a rajz készen van, a majolika felületét persze meglehetősen szennyesnek fogjuk találni a grafitportól, de ezzel ne törődjünk és most még ne igyekezzünk a port letörölni, mert könnyen eltörölhetnénk a minta vonalait.

Most jön a mintának olajfestékkel való kirajzolása, amely arra való, hogy ez a festékvonal határt szabjon a később alkalmazandó festéknek, hogy az meddig terjedhet. Most akár egy darab lapos üvegre, akár fölfordított csészealj vagy kis tányér lapos fenekére kiteszünk egy kis fél kávéskanál port abból a finom, koromhoz hasonló porfestékből, melynek neve *kontúrfekete*. Ezt mindig megkapjuk a majolikafestéshez való legszükségesebb holmik beszerzésekor. Most ezt akár a csontból való *málasztó-késsel*, akár a lapos tetejű, üveg dugókhöz hasonló üveg *festéktörővel* elkezdjük dörzsölni, miután előbb néhány csepp *terpentinolajat* és néhány csepp *vastagolajat* kevertünk bele. Minél tovább dörzsöljük, annál egyenletesebb lesz. A vastag olaj zsírosabbá, a terpentin szárazabbá és könnyebben folyóvá teszi a festéket, éppen ez az oka tehát, hogy egyiknek a használatában sem szabad túlságba mennünk, mert ha a vastag olajból van a festékben több, mint kellene, akkor nem folyik a tollból, míg a túlsok terpentin túlságos folyóssá teszi és nem lesz a festék elég zsíros arra, hogy a színek terjedését korlátozza. Azt mondhatjuk körülbelül, hogy akkor találtuk el a festék helyes keverését, ha olyanformán folyik ki a tollból, mint a jó tinta és szép, fényes fekete, de nem túl vastag vonalakat húz.

Ez az egyik fődolog, amitől az egész majolika-tárgy szépsége függ. Ha a kontúrok esetlenek, szélesek, vagy egyenetlenek, rárakhatjuk a legszebb színeket, a legdrágább aranyat a tárgyra, sohasem lesz igazán szép. *A festék határok közé szorításához nem kell széles vonal*. Igen keskeny vonal is elég, ha a kontúrfesték eléggé zsíros. És a széles fekete körvonal már azért is végzetes a majolikátárgy szépségére, mert aranyozáskor azután aranyból is széles vonalat kell a színek köré húz-

nunk, hogy a fekete vonalat eltakarjuk, az aranyozott körvonal pedig csak úgy szép, ha finom.

Fekete kontúrfestékünket jó ha már előtte való nap elkészítjük, például mikor a rajzoláshoz fogunk.

Ha a kontúrrajz be van fejezve, ne kezdjük meg a festést addig, míg az olaj meg nem száradt.

Láttuk, hogy a kontúr tulajdonképp olajfestékkel van megvonva. A színes, úgynevezett zománcfestékekbe azonban nem olaj kell, csak víz.

Meg kell azonban a festés leírása előtt említenünk, hogy még az olyan egészen sekély tálak is, amelyek első kísérletre a legalkalmasabbak, elég magasan állnak arra, hogy kezünk esetleg nem nyugodhatik kényelmesen az asztalon, mikor a tárgyon dolgozunk; ezért vagy deszkából készítünk ilyen kéztámasztót, vagy egyszerűen egy-két könyvet teszünk a tál két oldalára s ezekre aztán, a tálon keresztül egy deszkalécet vagy vonalzót nyugtatunk, hogy kezünk azon pihenhesen. Ily módon nemcsak hogy kezünk fárad el sokkal kevésbé, hanem a vonalak húzása is sokkal biztosabb lesz.

A zománcfestékekről először is siessünk megmondani azt, hogy azok bizony, mi tagadás benne, mérgesek. Ha talán nem is mind, de sok. Nem annyira ártalmasak talán belégzésre, úgy, hogy azért bátran dolgozhatunk velük, hanem azt nagyon helyesen tesszük, ha kezünket gondosan megnézzük, nincs-e rajta valami karcolás, vágás. Ha van, ragasszuk be légmentesen angol tapasszal, mert a zománcfesték porának nem szabad a vérbe jutnia.

Ezek a festékek, por alakban igen kevésbé hasonlítanak ahhoz, amilyenekké kiégetés után lesznek, úgy, hogy ha nem tudjuk, milyenekké teszi őket a kiégetés, a legnagyobb csalódásoknak lehetünk kitéve. Jó tehát, ha veszünk egy olyan majolikalapot, melyen az összes festékekből, megszámozva, van egy-egy kis kiégetett mintadarab. A papirostokban kapható zománcfestékek száma ugyanilyen; tehát így előre tudhatjuk, milyen lesz a hatás.

Bármely színnel kezdhetjük. A majolikafestésnél szükségünk lesz néhány olyan üveglapra, melynek egyik fele érdes. Erre az érdes oldalra kiteszünk egy kevés festéket. (A mintán láthatjuk, sok vagy kevés fog-e kelleni.) Erre azután tiszta vizet csepegtetünk a porfestékre, valamint adunk hozzá egy kevés porcukrot (például 10 gramm festékhez negyedgrammot) is vegyítünk hozzá, hogy száradás után le ne porlódjék könnyen,

Most a törés lassú munkája következik, de ha esetleg csüggedni kezdünk azon, hogy talán húsz percre is belekerül, míg a lapos üvegtöröt egyre körben mozgatva, a festéket valóban símára törjük, akkor vigasztaljon bennünket az, hogy rendkívül fontos részletét végezzük a munkának, mert az elégtelenül megkevert festék hólyagokat vet és nem szépen ég ki.

Mikor már egészen simán, nyikorgás nélkül dörzsölődik a festék, akkor a keverő-késsel halomba kotorjuk s esetleg kis porcellán- vagy üveg-edénybe tesszük. Hogy elég sűrű-e, annak csak egy kis gyakorlattal nyerhetjük meg a próbáját, ugyanis, hogy az ecsetre fölvéve, szép, könnyen lefolyó, de mégis nehéz és sűrű cseppben esik-e le arról. Ha a mintán vannak nagyobb, szélesebb levelek, szirmok, mindenesetre azokkal kezdjük. A festék magától is szépen terjedni fog s ha az olajos körvonalat jól rajzoltuk, éppen csak addig fog a festék szétszaladni s azon belül megáll.

Csak arra ügyeljünk, hogy a festéket föl kell többször keverni, mert sok benne a fémrész és ez leül, úgy, hogy a festék nem lenne egyenletesen sűrű. De inkább például csontkeverővel (*soha* ne ércel!) keverjük meg, mint az ecsettel, mert a nehéz sűrű festék keverése tönkreteszi az ecsetet.

Legjobb, ha egy színnel mindent elvégzünk a mintán egy-egyben.

Ha például egy színnel végeztünk, okvetetlenül tiszta vizet kell vennünk, *teljesen* tiszta üveglapot, aprólékos gonddal lemosott töröt, keverőkést. Ecsetből többet kell készen tartanunk s a félretett ecsetet rögtön tegyük vízbe ázni. Soha nem lesznek tiszta, ragyogó színeink a majolikatárgyon, ha nem ügyeljünk arra, hogy egyik színből csak egy szemernyi se kerüljön a másikba.

Persze, munkaközben még a cukor használata sem teszi fölöslegessé azt, hogy igen óvatosak legyünk, nehogy a festék ledörzsölődjék.

Mielőtt a befestett tárgyat égetni adnánk, nézzük meg nagyon jól, nem ejtettünk-e festékfoltot, cseppet rajta véletlenül; ez néha elkerüli figyelmünket, mert a kiégetetlen festék igen színtelen, fénytelen, poros felületet ad, de kiégetés után bizony bosszantó, ha egy-egy ragyogó violaszín vagy smaragdzöld folt pompázik valahol, ahol nem kellene lennie.

Az első égetés előtt az aranyozás még nem kerül sorra. Nem hangsúlyozhatjuk eléggé, hogy az égetni küldött tárgy csomagolásánál használja kiki minden találékonyságát, amivel

a minta eltörlődését megakadályozhatja. A tálak ily tekintetben is legjobbak, mert csupán egy akkora darab kéregpapírra van szükségünk, mely a tálnál köröskörül néhány centiméternyivel nagyobb; ezt azután keresztben átkötjük rajta zsineggel és megvan a biztonsági intézkedés.

Megemlíthetjük még, hogy a körvonal rajzolásakor, mikor kéznél van a fekete festék, jó, ha nevünket, vagy kezdbetűnket ráírjuk a tál fenekére, mert néha a nagy gyárakban sok keresésbe kerül, míg a mienket megtalálják. Nos, de hiszen ezt nem kell nagyon a lelkére kötnünk a kezdő Palissy-nak; sokkal több öröme telik a „fecit“ odairásában, semhogy elmulasztaná!

Az első égetés a porfestékeket már szép, ragyogó színűre változtatja. A fekete kontúrvonalak pedig halványabbak lettek. De azért így is be kell vonnunk arannyal. Ez már igen kellemes és könnyű munka, de igen biztos kéz kell hozzá, hogy a vonalak reszketősek ne legyenek, vagy nagyon vastagok.

Az aranyat folyékony állapotban, úgy, ahogyan használnunk kell, parányi üvegecskében kapni. Levendula-olaj szagú, sötétbarna folyadék, mely csak égetés után válik aranyfényűvé. Finom toll kell hozzá, továbbá egy kis puha vászondarabot tartunk kéznél, mert aranyozó tollunkat néha meg kell törölnünk. Ne mártsuk be mélyen a tollat, mert a vastag vonal nem szép és — mert az arany drága. Jó terv, ha a parányi aranyüvegnek például egy kis doboz tetejébe fúrt lyukkal helyet csinálunk, ebbe a nyílásba beleillesztjük az üvegecskét, mert ha támasz nélkül áll, könnyen fölborul s egy-két korona ára arany egy pillanat alatt nincs sehol.

Aranyozással nemcsak éppen a körvonalakat diszíthetjük, némely mintán például egész felületek vannak, vagy fényes, vagy homályos, néha éppen színes, zöldes, vörös, vagy ezüstösen halvány arannyal fődve. Ennek a rögtön való próbálgatását kezdőknek nem lehet ajánlani. Ha valaki, már mint haladotabb majolika-festő, kísérletezni akar ilyennel, erre nézve kitűnő útmutatást talál Dubrovsky Gyula tanár „Utasítás a majolika-festéshez“ című hasznos és kimerítő munkájában.

A majolika-festésnek a porcellán mellett az a hátránya, hogy az árnyalásra távolról sem nyílik olyan nagy tér, mint a porcellánnál. Ezért van, hogy a porcellánnak olajjal kevert és igen finom, vékony rétegben fölrakott színei még művészbízhatóak. Elég csak egy-egy darab herendi, ó-bécsi vagy drezdai porcellánnak igazán természethűen árnyalt finom rózsáira, tuli-

pánjaira gondolnunk, hogy belássuk, milyen művészi hatások érhetők el a porcellánfestésnél.

Gyakorlott porcellánfestő utasítása nyomán közöljük kezdők számára az alábbi sorokat:

A porcellánfestés kevés nehézséggel jár olyanokra nézve, akiknek némi jártasságuk van az aquarell- vagy a majolika-festés körül. Ezeknek szól jelen utasításunk. Kétféle porcellánfesték van; az egyik poralakban, a másik tömbökben kapható. Az előbbit el kell dörzsölni és olajokkal vegyíteni, a másikat egészen készen találjuk, s mivel az elkészítéshez idő és gyakorlat kell, a dobozoknak adható az elsőség.

Számozott jegyzékét tartják az üzletben a legfontosabb színeknek; a szám megjelölésével bármely festéküzlet megküldi a szükséges festéket. A többi kellék a porcellánfestéshez: finom terpentinolaj, vastag- és szegfűolaj, egy mélyedésekkel ellátott födeles porcellánlemez, melyben a festék eltehető, többféle durvább és finomabb ecset, másoló- és kaparó-tűk csontból, egy szaru festékdörzsölő, egy kaparókés, egy achatkő és több kis üvegcse.

A kifestendő tárgy felületének simának és hibátlanak kell lenni. Mielőtt a festéshez fognánk, meg kell győződnünk, hogyan állják a színek a tüzet, mert némely festék égetés után egészen másnak látszik, mint nyersen. Ennek az oka abban rejlik, hogy némely színek a tűzben nem férnek össze és két szín összevegyítésénél olykor az egyik egészen eltűnik, vagy a kettő közelebbi vegytani érintkezés folytán egész más hatást hoz létre, mint előre gondolhattuk. Ezért szükséges egy mintalemezt vagy tányért mindenféle színnel befesteni és kiégettetni; ez aztán útmutatásul szolgál a további használatra nézve. Különben is kezdőknek jó gyakorlat egy ilyen mintalemez csinos, tiszta összeállítása a következő eljárással:

A lemezt vagy tányért letöröljük egy vékony, terpentinbe mártott lenruhával és kissé száradni hagyjuk. Ekkor jól lehet írónnal reá rajzolni. Megszámoljuk a használandó színeket és ugyanannyi rendes négyszögöt jelölünk meg írónnal a lemezen, aztán elkezdjük a festést rendszeren a legvilágosabb színekkel.

Egy kis adag festéket teszünk a festőlemez első mélyedésébe, ebből egy kicsit kiteszünk a lemez síma felületére és kevés vastag meg szegfű-olajjal annyira eldörzsöljük, amíg annyira meghigul, hogy festeni lehessen vele, aztán belemártjuk az ecsetet és fölülről lefelé amennyit festünk be vele, amennyi hely a négyszögből egy árnyalatra esik egy színből. Ez az első

vonat, mivel tele ecsettel tesszük fel, a legsötétebb, a többi mind világosabb lesz, ami azonban csakis az égetés után lesz tisztán kivehető.

Mikor ez kész, az ecsetet lehetőleg kitisztítjuk és az üres ecsettel a festéket elegyengetjük, hogy egyenletes legyen. Így járunk el valamennyi színnel.

Az olaj tulságos használatától óvakodni kell, mert ha igen olajos a festék, égetés közben hólyagokat vet, melyek égetés után apró lyukaknak látszanak. Minden kocka fölé odairandó az illető színnek a száma.

Mihelyt a próbalemez szerencsésen kikerült a tűzből, vegyes színekkel, más tárgyak festéséhez foghatunk. Legelőbb is átmásoljuk a rajzot az illető tárgyra, melyet előbb híg terpentinnel lemosunk, úgy, mint a mintalemezzel tettük, aztán a rajzot viaszgolyócskákkal reáragasztjuk.

Előbb azonban grafitpapírt teszünk alája és a másolótűvel vagy írómal meghúzzuk a körvonalakat. Mikor ez megvan, elkezdjük a festést a már említett módon. Ha valamely felület igen világos, még át lehet festeni, ha az előbbi réteg már megszáradt, mert különben foltos lesz. Az átfestés adja meg az árnyalást is. Ha igen sötét a szín, a kaparótűvel, vagy nagyobb felületeknél a késsel, elveszünk belőle. Mind a festéket, mind a festett tárgyat nagyon kell óvni a portól. Ha mégis támadna egy-egy kis porfolt, vagy a rajzon egyenetlenség mutatkoznék, a kaparótűvel kell eltávolítani. Ha a tárgy jól kiszáradt, égetni adjuk. Ha nem egészen jól ütött ki a festés, kiigazítjuk és újra égettetjük. Az aranyozáshoz vagy fényes, vagy poliraranyat veszünk. Az előbbi fényesen jön ki az égetésből, de nem igen tartós. Az utóbbival igaz, több baj van, mert égetés után achat-kővel vagy tengeri homokkal le kell dörzsölni, de aztán sokkal tovább is tart.

Még csak azt kell megemlítenünk, hogy majolikára is szoktak olajfestékkel festeni, például ha az egész tárgy csak egy színben van tartva. Ezzel is igen szép és művészi hatásokat lehet elérni. A poralakban kapható festék (megmondjuk az üzletben, hogy olajhoz akarjuk használni) lehet sötétkék, szürke, barna, olajzöld; ezt előbb terpentinnel, azután vastag olajjal igen finomra megkeverjük, azután átfestjük vele az egész tárgyat. Mielőtt azonban megszáradna, veszünk egy laposra levágott, erős, kemény ecsetet (olyant, mint a stencil-festésnél használt ecset) és ezzel végigkopogtatjuk az egész felületet, hogy az ecset sokat le is szedjen a festékből és hogy az egész egyen-

letes, középszínt adjon. Az ecset helyett igen jó az is, ha például keményre összegömbölyített vattacsomócskát, akkorát, mint egy cseresznye, belekötünk szorosan egy darab keztyűbőrbe. Ezzel is igen jól végigkopogtathatjuk a tárgy felületét. Ha például, mondjuk, barna tónussal dolgozunk, ez az eljárás, szép, középszínű, fahéjbarna árnyalatot eredményez. Erre most reáfestünk, szintén a barna festékkel, de jó sűrűen, mondjuk babérágot, vagy páfrányleveleket. (Átmásolni már nem lehet a befestett felületre, tehát ide a rajzolásnak egy kis biztonsága kell.) Ha pedig, mondjuk, a leveleket erezés által finomabbá akarjuk tenni, akkor a jóformán megszáradt festékből kötőtűvel vagy erős varrótüvel esetleg finom tollkással kikaparjuk azt, amit fehéren akarunk hagyni. Ezzel is igen szép tárgyakat készíthetünk; égetni csak egyszer kell az ilyen technikával készített tárgyat; az aranyozás pedig ebben a fajtában nem játszik szerepet. Ezzel a technikával a nagyon költséges sötétkék és fehér porcellánt szépen lehetne jó minták segítségével utánozni.

Befejezésül csak annyit kell hozzátennünk, hogy akár saját szórakozására, akár pénzkeresetből akar valaki porcellánt és majolikát festeni, nem hangsúlyozhatjuk eléggé, milyen bölcsen teszi, ha a *magyar* diszitő-stílust tanulmányozza az agyagárúkon. Hogy a remek, dekoratív hatású magyar stílusnak milyen szerepe van az agyagárúk világában, annak nem kell nagyobb bizonyosság, mint például a Zsolnay-cég magyar izlésű műtárgyainak világhíre.

Ezt a stílust agyagtárgyakon már azért is érdemes művelni, mert műasztalosaink is egyre nagyobb öntudattal használják bútoraikban a magyar stílust és a jóizlésű hölgyeknek nem kell magyaráznunk, hogy a stílbeli finomságnak milyen hatásait lehetne elérni azzal, ha például ebédlőjüket magyar izlésben faragott diófa, tölgyfa, stb. pohárszék, tálas-polcok bútorozná be s ezeken a saját kezük munkája, a festett majolika- és porcellán-tálak, korsók, csutorák is mind a magyar izlést tartanák fenn. Ez a kép maga műiparilag oly szép, hogy ha még hozzáképzelnünk egy-két magyar, kalotaszegi vagy hetényi áttöréses, varrottas terítőt, függönyt az ilyen szobához, képzeletünk szinte nem is akar más képre térni át, hanem ennek a képnek földidézésével fejezzük be a porcellán-festésről szóló fejezetet.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Műipari tárgyak javítása és tisztítása.

„Hát még ez is műipar?” — kérdezhetné talán valaki, ezt a címet látva. — „Ha pedig nem az, akkor hogyan kerül ide ebbe a könyvbe, amely műipari foglalkozásokról szól.”

Az igaz, hogy a selymek, himzések tisztítása, fa- vagy bőrholtmik megragasztása maga nem műipar, hanem segít műipari tárgyainkat jókarban tartani és éppen azért, minél többre becsüljük azokat a foglalkozásokat, melyek segítségével műtárgyainkat megalkottuk, vagy megalkotta más, annál több okunk van juttatni egy kicsit a becsülésünkből annak a foglalkozásnak is, mely hozzájárul ahhoz, hogy azok a tárgyak sokáig szépek maradjanak.

Mindnyájan ismerjük, milyen szomorú látvány az, mikor egy lakás szép tárgyai kopásnak, romlásnak indulnak, noha egy kis gond és ügyesség újra fölfrissíthetné. Ha beporosodott, csipkés, selyemfodros lámpaernyőket lát az ember, melyek fehérből és rózsaszínből szürkévé és feketévé váltak, ha lankadt, ernyedt, füstfogta függönyök, divánpárnák szomorítják a szemünket; ha a porcellán dísz tárgyak aranyszéle, füle kicsorbul; a faragott szekrényekről egy-egy szép sarok hiányzik, igazán úgy érezzük, hogy azt szeretnénk mondani: ne volna inkább egyetlenegy dísz tárgy sem, mint hogy azoknak csak ilyen kórháza vagy nyomorék menedékháza álljon előttünk.

Annyival inkább, mivel az ilyen betegek és nyomorékok igen ritkán tartoznak a gyógyíthatatlanok közé; magára vessen tehát az a tulajdonos, aki mégis eltűri, hogy ilyen állapotban

legyenek körülötte. Ha igazán szigorú bíráló szemmel nézzük végig lakásunk minden tárgyát, alig lesz olyan lakás, amelyben egy-egy bútordarab, díszítő holmi, vagy a fiókok egy-egy jól őrzött szép darab csipkéje ne tűrne el egy kis fölfrissítést.

Igen, de erre azt kérdezhetné talán megint valaki: „Hiszen jó, a magunk környezetében levő dolgokon érvényesíthetjük ebbeli ügyességünket, de hát a pénzkeresés hogy lel helyet ebben a fejezetben, pedig hiszen a könyvünknek az a kettős célja, hogy a foglalkozásokat olyan gyanánt is föltüntesse, amellyel a magunk otthonának válhatunk hasznára, meg olyan módon is, hogy az esetleg pénzkeresethez is segítsen?“

Mikor felelni akarok arra, hogyan segítheti még az ilyen javításban, tisztításban való ügyesség is a pénzkereső nőt, egy kis kitérést kell tennem.

Hányszor hallottunk mindnyájan arról, hogy olyan leányok, akik talán nem szereztek igazi, alapos képesítést erre vagy arra a pályára, azzal a tervvel foglalkoznak, nem lehetnének-e ők társalkodónők, házikisasszonyok, anyahelyettesek, háziasszony támaszai, vagy fölolvasónők? . . . És ilyenkor gyakran megjelenik a képzeletükben valami regényből ismert életpálya, ahol a társalkodónő vagy fölolvasónő bokros tevékenysége jóformán abból áll, hogy a háziasszonyt színházba, hangversenybe kíséri, kikocsikázik vele és otthon pedig regényt olvasnak együtt; mindezért pedig a társalkodónő nagy fizetést húz.

Az ilyen helyzet a regényíró céljainak megfelelhet néha, az életben azonban az úrnők legnagyobb részének nem igen felel meg, mert a mai drága világban még az igen jó vagyoni helyzetű családok is valamivel többet, komolyabbat, hasznosabbat kívánnak alkalmazottjaiktól. Még az itt leírtaknál sokkal realisabb, valószínűbb állást kereső nőnek is eszébe kell hogy jusson, hogy ha igazán „házikisasszony“ vagy „anyahelyettes“ vagy „háziasszony támasza“ akar lenni, akkor csakugyan éppen abból a mindenre kiterjedő gondosságból kell sokat nyújtania, ami az igazi jó háziasszony, jó családanya fogalmától elválaszthatatlan; az olyan itt is, ott is, mindenütt jelenlévő figyelemből, jóságból, amelyet az ilyen alkalmazott meg a család között nem lehet szerződésbe foglalni, de amely mégis olyan végtelen sokat tesz ki arra nézve, hogy igazán kedvelté tegye magát a család előtt.

Aki ilyenforma helyet akar elfoglalni, rendesen azt szokta emlegetni, hogy „tekintsék úgy, mint családtagot“. Csakhogy

ennek elérésére semmi sem bizonyosabb eszköz mint az, ha az illető úgy is viselkedik, mint családtag, aki nem számítja ki órákra és nem számítja ki pénzben, hogy szeretetéből, gondjaiból mikor és mennyit juttasson annak az otthonnak, ahol van, hanem juttat abból, mikor csak szükség van rá.

Az ilyen gondosság, figyelem jeleiből végtelen sokra fogja becsülni minden család, ha a házikisasszony (sőt akár ha nevelőnőnek hívják is az illetőt) ért ahhoz is, hogyan segítse a háziakat holmijuk megőrzésében, a károsodott dolgok megjavításában. Egy-egy kis ragasztás, tisztítás olyan kicsiségnek látszik, de néha egy-egy adott alkalommal éppen az ilyen kicsiség kell. Sok nő azt hiszi, hogy „hiszen valami nagyobbbat meg tudna ő tenni, éppen csak az ilyen kicsiséggel nem vesződik szívesen“. Csakhogy az ilyenre azzal a régi közmondással felelhetünk: „Ahol szeg esett ki, szeget kínálj, ne vasrúdat.“

A tisztítás módjairól szólva, itt csak a dísz tárgyak, himzések rendbehozásáról fogunk szólni, nem terjeszkedve ki az egész háztartási tisztogatásra, amelyről elég sok utasítás ismeretes.

Lássuk legelőször a tárgyak közül a szövött dolgokat, mint amelyek talán minden másnál gyakrabban kívánják azt, hogy egy ház hasznos tagja értsen hozzá, hogyan kell azokat megint rendbe hozni.

Mi mindennek van például a fehér, himzett asztalnemű kitéve!

Erős kávé- vagy tea-folthoz ne használjunk szappant vagy lúgos szert; tegyük a folt alá forró vízzel telt csésze-aljat, benne egy kanál borax-porral és az így megnedvesített helyet dörzsöljük száraz, tiszta ruhával, folyton változtatva ezen a száraz helyet.

A forró vízzel való mosás előtt, ha egy kanál tiszta glycerint öntünk a foltra és úgy dörzsöljük, az is sokat fölold a foltból, kivált a kávéból. Ha nagyobb területen kávé az abrosz, mártjuk a foltos részt friss tejjel telt lábasba és hagyjuk benne, míg a tej megsavanyodik. Ekkor kimoshatjuk a foltot.

A vörösbőr-foltot a vászonból a tiszta alkohollal vagy rozspálinkával való bedörzsölés teljesen eltünteti; ezenkívül jó módszer az is, ha a vörösbőr-foltot olyan tejbe mártjuk, mely csaknem a forrási pontig van hevítve.

A gyümölcsfoltokat kezelve először mossunk ki belőlük annyit, amennyit lehet, ammoniákos vízzel; utána pedig vagy klórvízbe áztassuk, vagy kéngőz fölé tartjuk és úgy mossuk ki újra.

A zsír- és olajfolttal, ha ez mosásra szánt vászonfelébe esett, nincs sok bajunk, mert a forró víz és szappan mind kiveszi; és ha a vászonnemü egészen fehér, semmitől sem kell tartanunk.

Mindjárt nehezebb a dolog, ha például színes himzésű asztalnemüt kell erős mosásnak kitenünk. Igaz, hogy a pamutok, selymek is egyre jobb és jobb színekben készülnek, de azért valami erős, szódás szappannal kísérletezni sohasem jó. Kitiűnő a *savószappan*, melyet úgy használunk, mint bármilyen másféle szappant; nagyon megbízható aztán a megreszelt nyers burgonya is, amely a mosóvízbe keverve úgy habzik, mint a szappan és nem támadja meg a legkényesebb színeket sem. A szappangyökér régi háziszser, de mindig biztos hatású, ha 15 liter esővízben 14 deka szappangyökeret főzünk; megszűrjük egy ruhán és két léből kimossuk benne a himzéseket.

Sokszor előfordul, hogy antik, de mosható vászonhímzés szépsége sokat veszít attól, hogy a színek nemcsak tompultak a régiségtől (ami még szép is), hanem be vannak piszkolódva. Igen sokat nyer egy-egy ilyen műdarab, ha igazán hozzáértő kéz mossa ki.

Mihelyt a gyapjú és selyem, vagy másféle, közönségesen nem mosható kelmékhez érünk, nagy óvatosságra van szükségünk még a tanácsolásban is, mert például ha olyan vegyi készítményeket ajánl valaki, mint például sókasav, klorid, horganysav, amelyeket gyógyszerházból beszerezve még előbb vegyíteni, hígítani kell, akkor ugyancsak bizonyos legyen a dolgában az, aki alkalmazza, nehogy erősebb vagy gyengébb legyen a keverék a kelleténél. Éppen ezért az ajánláskor a legjobb szolgálatot talán az teszi, ha az ember vagy készen kapható dolgot, tehát hozzáértők megbízható készítményeit ajánlja, amelyek mindig egyformák; vagy ha olyant ajánl, ami hazulról kerül ki, az legyen a lehető legegyszerűbb. Így például a készen kapható tisztító-szerek közül a szőnyegekre semmi sem olyan jó, mint a *szőnyegszappan*, amely vagy ökölnyi nagyságu gömbben kapható, vagy bádogdobozos paszta alakjában. Igazán egészen megújítja a szőnyeg színét és a legdrágább perzsa szőnyegre is félelem nélkül alkalmazható.

Ha csak éppen meghomályosodtak a szőnyegek színei, úgy, hogy jóformán csak föl kell egy kicsit frissíteni, akkor erős sósvíz is elég; ebbe tiszta, vastag vászonkedőt mártunk, félíg kicsavarjuk és így dörzsöljük vele a szőnyeget.

Ha azonban igazán foltok tisztításáról van szó és például

faluhelyen az említett, kitünő szőnyegszappant nem kapjuk, akkor fölívágunk fél font háziszappant vékony szeletekre és egy közép nagyságu fazék vízben addig forraljuk, míg a szappan egészen feloldódott; ekkor jön bele 2—3 lat *acidum tartaricum*. A szőnyeget előbb igen jól kiporoljuk, aztán a keverékből forrón ráöntünk egy keveset és kefével szétdörzsöljük. Fölszárítani erős vászonruhával kell.

A gyapjúszőnyegek, függönyök, gyapjú asztalterítők kitünően tisztíthatók meg a Fuller-föld nevű por és terpentín vegyülékével. A Fuller-föld helyett az úgynevezett tajtékpör vagy mint mondják, pipapor is használható, de távolról sem olyan jó. A Fuller-földet, a terpentinnel keverve jól beledörzsöljük a kelmébe; teljesen meg hagyjuk száradni és aztán óvatosan kiverve, lekeféljük róla a port.

Ugyanezt használhatjuk kipárnázott bútorok tisztítására is. Gyapjú-bútort különben áthúzott állapotban úgy is nagyon jól tisztíthatunk, ha vagy panama-gyökér főzettel vagy szalmiákos, szappanos vízzel dörzsöljük meg.

Selyem- és atlasz-terítőket, himzéseket nagyon óvatosan kell kezelni. Ha csak nincs igen erős tisztításra szükség, először szórjuk be száraz magnéziával, melyet valami nehezzel leszorítva, egy napig a himzésen vagy selyemtárgyon hagyunk. Sokszor ez maga is teljesen eltávolít minden foltot. Erősebb foltoknál azt tesszük, hogy a selymet többszörös rétegű tiszta ruhára terítjük; egy kis csészében összevegyítünk egy rész leg-erősebb folyékony ammoniákat és 4—5 rész vizet. (Az ammoniák minden gyógytárban kapható folyékonyan.) Ebbe egy vászonkendő sarkát belemártjuk, a foltos helyre nyomjuk, de utána rögtön leitatjuk a nedvességet a kendő száraz részeivel. Csak igen-igen makacs foltoknál fogjuk ezt elégtelennek találni, amikor aztán a benzinhoz folyamodunk.

Hogy a benzin és benzolin, melyek oly hatalmas szerek, egyszersmind milyen életveszélyesek is lehetnek, ha csak valami tűz van is a közelben (kályha, tűzhely, lámpa, gyertya), azt ugyan elmondták már ezerszer, de túlságos sokszor úgyszólván nem lehet emlegetni.

Sajátságos, de igaz, hogy az ilyen benzin-féle szerek közül most az úgynevezett motor-spiritusz, vagyis az automobилоk fűtéséhez való, bizonyított olyan kitünő tisztító-szernek (persze csak akkor állunk jól az ajánlatért, ha igazán megbízható minőségben kapja valaki), hogy a hölgyek még egészen kényes színű selyem- vagy kínai krepp-blúzokat is tisztítanak benne.

Egyszerűen beleteszik; benne hagyják, betakarva vagy egy óráig, aztán kiemelik, két kéz között, csavarás nélkül kinyomkodják a fölösleges folyadékot, kirázzák a holmit és árnyékban megszáritják. Nemcsak hogy gyönyörű tiszta lesz a selyem, de még valami új keménységet is nyer, ha nagyon lankadt volt.

Mivel esetleg himzésünk révén valami *fekete selyemtárgy* is válhatik valódi műbecsü tárgygyá, említsük meg, hogy ezek kitűnően ujíthatók föl úgy, ha 7 deka pörkölt és darált kávé (a legolcsóbb fajta is lehet) 1 liter vízben forralunk 10 percig. Ha jól lehiggadt, akkor a fekete selymet jól kirázva, kefével, vasalódeszkára tesszük; a forró kávéba kis szivacsot mártunk és jól megdörzsöljük a selymet többször is. Ha nagyobb zsírfolt volna a selymen, egy kanál kávé benzinnel vegyítünk és így dörzsöljük. A dörzsölés a selyem *színén* történik, a vasalás a visszáján. Nemcsak a foltok mennek ki, de a selyem szép új fényt is nyer és szálai szinte megduzzadnak.

A csipkék ugyan elsősorban idetartoznának, mint műtárgyak, de éppen mivel olyan sokféle van közöttük, tisztításukról és javításukról ott kell megemlékeznünk, ahol magukat a csipkéket ismertetjük.

Vége még, mielőtt a szövött tárgyakról egyébre térnénk át, a foltok minősége szerint kell röviden keresztül mennünk mindazokon a baleseteken, melyek dísz tárgyainkat érhetik, mert hiszen tudjuk, hogy tinta-, gyertya-, pecsétviasz-, festék-folt is eshetik azokon.

Viasz-, stearin-, paraffin-foltok. A szilárd részt kihülése után tompa késsel levakarjuk, azután a folt alá is, fölé is többszörös réteg itatós papirost téve, meleg vasalóval keresztül húzunk rajta. Legrosszabb ezek közül a viaszgyertya foltja, amely pedig a karácsonyfáról nem egyszer csöppen éppen az ünneplő ruhákra. Ha még az átvasalás után is maradna valami folt, akkor melegített terpentinnel dörzsöljük meg. A stearingyertya foltja a lekaparás után tiszta alkohollal is oldható.

Olajfesték-, bútormáz-foltok. Ha gyapot vagy vászon-neműre esett, terpentinnel való nedvesítés és szárogatás az az első, aztán kimossuk ammoniákos szappanos vízben. Ha selyemre, atlaszra esett, benzolint, éthert vagy chloroformot használunk. A legutolsó a leghatásosabb.

Ha az olajfesték-folt régi, akkor előbb egy kis olajjal megpuhítjuk; az olajat magát aztán egyenlő rész terpentinszesz és ammoniák távolítja el, melyet vászonkendő sarkával dörzsölünk a vászonra tett foltos részbe.

Tinta-folt. Fehérneműből vagy gyapjúból úgy vesszük ki, hogy előbb megnedvesítjük meleg vízzel, aztán sóskasavat vagy citromsavat szórunk rá, melyet előbb igen finom porrá törünk. A foltos rész a porral behintve álljon egy kis csészealjban, ahová aztán forró vizet csepegtetünk rá; csak keveset egyszerre; aztán kiöblítjük és megismételjük a dolgot. Ezek a savak mérgesek és ezért ha a háziasszony tart belőlük egy keveset otthon, ami igen tanácsos; jó, ha elzárva tartja, például egy kis dobozban, melyre föl van írva a vegyszer neve, nehogy másnak nézzük. S arra is ügyelni kell, hogy ha ezekkel dolgozunk, a kézen ne legyen a legkisebb vágás vagy sérülés sem.

Színes vászonból vagy gyapjúból már kényesebb kivenni a tintafoltot, mert a színt is tönkretelhetjük. Legjobb vagy a citromsav igen gyenge oldatának néhány cseppje, vagy egy rész sósav 20 rész vízben föloldva; esetleg e helyett egyenlő rész citromsav és borkő.

Alizarin tintafoltot borkő-oldattal tisztíthatunk, de ha színes holmiról van szó, kezdjük rendkívül gyöngye oldattal, mert nem lehet tudni, melyik szín hogyan állja ki.

Szurok- és kátrány-folt tisztításához terpentín, benzín, vagy nafta kell; egy ruhadarab és — sok türelem. Igen sokáig kell a foltot váltogatva, majd nedves, majd száraz ruhával dörzsölni.

A *pecsétviasz-folt* erős alkohollal oldható föl.

Bársony- és peluche-terítőt, függönyt előbb kiverünk, ki-kefélünk, azután száraz korpával dörzsöljük meg, mindig a szál irányában. Ha zsírfolt van bennük, boraxvízzel vagy benzinnel tisztítjuk, de minél kevesebbet véve.

Atlaszt boraxvízzel tisztítunk; tiszta szivaccsal a szál irányában húzva végig a folyadékot; azután az atlaszt kivasaljuk a visszáján.

Gobelineket, gobelinszövést utánzó, teljesen áthimzett alapú, keresztöltésű gyapjú-himzéseket úgy tisztítunk, hogy fehér savószappanból erős oldatot készítünk vízben és teljesen ki-hűtjük. A himzést kiverjük, majd puha kefével kikeféljük, de mindennél jobb, ha fujtatóval szabadítjuk meg a portól. Ha már több port nem tudunk kirázni belőle, akkor lehetőleg kis szivaccsal tegyük reá igen keveset a szappan-oldatból és dörzsöljük habbá. Öblítsük ki a szivacsot egy tál vízben; nyomjuk ki szárazra; szedjük föl vele az ezalatt már piszkossá vált szappanhabot és szárítsuk a himzést kendőkkel való nyomással, de nem dörzsöléssel. Minél kevésbé nedvesen dolgozunk, annál

jobb. Ha már szappannal így át van itatva az egész, ne öblítsük ki vízzel, hanem dörzsöljünk a himzésbe gyöngéden porrá tört keményítőt vagy tajtékport; ha megszáradt, verjük és rázzuk ki; ez a bennmaradt szappant is magával viszi.

Lakásunk más anyagu dísz tárgyai közül igen kényes a szép fabútor. Szerencsére, *minden* fényes felületű bútorra kitünően alkalmazható a fehér *bútorkrém*, amelyet üvegben készen kapni; alkalmazásánál az a fő, hogy minél kevesebbet vegyünk belőle és hogy minél puhább ruhát használjunk.

Tölgyfabútort világos sörrel lehet tisztítani.

Ha a politúr nagyon megkopott, egy darab sárgaviaszt félannyi cukorral és egy csészényi világos sörrel föloldunk, fölforralunk; a bútort beecseteljük és gyapjúruhával fényesre dörzsöljük.

Ahol nagyon sok az ezüst dísz tárgy, a tisztogatás óriási munkává nőhet, kivált szénnel való fütés idején, amely nagyon feketíti az ezüstit. Ha egy ízben tökéletesen megtisztítják és bevonatják vékony réteg fényképmázzal, évekig is gyönyörű új fényben csilognak a tárgyak. A londoni nagy ezüstművesek kirakataiban mind ilyen shellack-réteggel vannak a tárgyak bevonva, hogy így a munkát is és a tárgyak felületét is kimélhessék.

Sárgaréz dísz tárgyakhoz kitünő ércpasztákat kapni készen, de érdemes megjegyeznünk, hogy ha a pasztát használat közben néhány csepp petróleummal nedvesítjük meg, az érc tárgyon nem látszanak meg az ujnyomok és sokkal tovább megmarad a fény. Vörösréz dísz tárgyakat terpentinnel fényesítünk.

Drága velencei tükrök tisztogatásánál, melyeknek kerete is üveg, még pedig metszett, csavart üveg, semmiféle por vagy paszta nem tesz olyan jó szolgálatot, mint ha a vízbe közönséges kékítőt öntünk és ezzel mossuk. A fény sokkal erősebb lesz utána.

Ha attól félünk, hogy valami értékes, antik, párnázott bútorunkba moly mehetne, vagy talán már moly van is benne, tegyünk a lószőr vagy bármi más töltelék közé virágzó kendert. Ezt július első felében kell szedni, árnyékban, a portól megvédve, muszlin-zsákban megszáritani és a bútorba tenni. Egy-két helyen óvatosan fölfejtjük a huzatot és a kendert betesszük alá. Még ha a moly már megfészkelte is magát a bútorban, kitakarodik belőle, annyira nem szenvedheti a kendert.

Alabastrom tárgyakat, vázákat, szobrokat először terpen-

tin-olajjal dörzsölünk le, aztán pedig krétaporból és szappanos vízből készült péppel.

Festetlen terracotta-szobrokat langyos vízben mosunk le, egy liter vízhez egy evőkanál sósavat számítva. Aztán leöblítjük tiszta vízzel és megszáritjuk.

Arany keretek új fényt nyernek, ha kettévágott vöröshagymával kenjük meg, néhány óra múlva leöblítjük és dörzsölés nélkül meleg szobában megszáritjuk.

Minden márványtárgy tisztításához legjobb a márványszappan; más egyéb szappannal való mosás sokat elvesz természetes fényükből.

Az elefántcsont-tárgyak idővel lassan megsárgulnak. Ez a folyamat eleinte még szebbé is teszi a tárgyakat, mint mikor egészen fehérek, de utóbb csökkenti szépségüket. Azonkívül legfőljebb igazi műtárgyaknak, mint faragott elefántcsont-kelyheknek, szelencéknek válik javára a sárgulás, míg például a zongorabillentyűk, papírvágó-kések, késnyelek bizony nem lesznek szebbek. Készítsünk keveréket tíz rész terpentín-esszenciából és egy rész fehér viaszból; ezzel kenjük be a tárgyakat és utána keféljük meg igen puha kefével; mire a tárgyak visszanyerik szép fehér színüket.

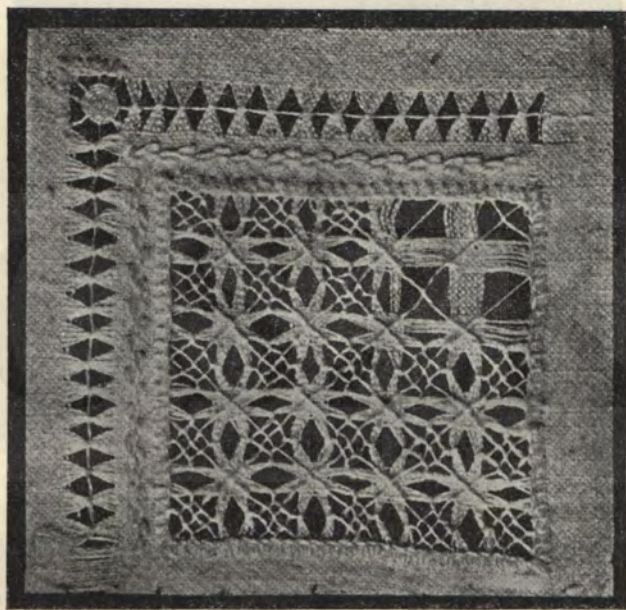
TIZENHARMADIK FEJEZET.

A műhímzés.

Amint ezt a szót kimondjuk, úgy tetszik, mintha egy óriási birodalom kapuját tártuk volna ki s ott állva a küszöbön, azt kérdeznénk magunktól: „Hogyan tekinthetném át *hamar* az egész birodalmat?“ Hogyan? Hát sehogyan. És aki egy olyan nagy birodalom küszöbéről visszatérve azt ujságolná nekünk, hogy átnézte rövid idő alatt az egészet, arra csak azt mondhatnánk, hogy vagy csal, vagy csalódik. Vagy *tudja*, hogy mily elmélyedés, vizsgálódás kellett volna az igazi megismeréshez, s ha mégis azt mondja, hogy átnézte az egészet, akkor az igazságtól jár nagyon távol; vagy *nem tudja*, hogy mi minden, százezer féle vizsgáltnivaló dolog akadt volna ott; ekkor pedig a megértéstől jár ugyanolyan messze.

Nos, a műhímzésnek minden egyes ágáról köteteket lehetne írni, de viszont mivel köteteket írtak is már, a hímzések legértékesebb fajai, azok, amelyekkel érdemes foglalkozni, tanulmányozhatók ma már könyvek, gyűjtemények, kiállítások útján, úgy, hogy itt nekünk elég, ha egy-egy műfaj nevének pusztá említésével s néhány magyarázó szóval csak mintegy emlékébe idézzük az olvasónak azt, hogy például milyen műfajnak szentelje idejét, szorgalmát, energiáját. És itt jegyezzük meg mindjárt azt, hogy arra a tételre nézve, hogy valóban *csak a jó rajzu, jó anyagu, jó technikájú hímzéssel érdemes foglalkoznunk*, nincs semmi különbség a világon az olyanok közt, akik csak pénzkeresetből és azok közt, akik saját kedvtelésükre foglalkoznak hímzéssel. Mert sem másoknak pénzért följajlanunk, sem a magunk környezete számára készítenünk nem

volna bölcs dolog olyan himzést, amelynek vagy anyaga, vagy rajza, vagy technikája nem jó és esztétikailag nem szép, mert ne feledjük el, hogy óriásit változott az idő, mióta a legkezdetlegebb himzés már csak azért is jó volt, mivel nem volt gépmunka, amely szintén szolgáltatott volna díszítő elemeket a lakás, ruházat, stb. számára. Mielőtt valami selejtes kézimunkába fognánk, tekintsünk csak rá elfogulatlan szemmel egy-egy jobb fehérnemű-, bútorkelme- vagy ruhakelme- és ruhadíszület kirakatára és bizony be kell látnunk, hogy ma már a gépmunka, géphimzések, gyárilag szőtt szőnyegek, függönyök, terí-

Áttört négyzet vászonalapon.

tők, himzett pántok, betétek oly gyönyörűen készülnek, hogy *nagyon* szép munka legyen ma már az, amire időt legyen érdemes áldoznunk, mert az csakugyan vétek volna, ha sok idő, anyag és erő fölhasználása után előttiünk állna valami olyan kézimunkatárgy, amelyről őszintén csakis azt mondhatnánk, hogy: „Hát bizony a gyárilag készült tárgy szebb!”

Pedig bizony látunk néha ilyen himzéseket. Szerencsére, ritkulnak, mert hiszen csaknem lehetetlen az, hogy most, amikor éppen a himzések birodalmában is olyan nagy és fényes reneszánszát éljük a valóban művészi technikának és stílusoknak, a műkedvelésből dolgozó hölgyek is ne legyenek tudatá-

ban annak, hogy mi az, amit érdemes himezni és mi az, amit könyörtelenül el kell vetnünk, mint teljesen értéktelent.

Hogy éppen Magyarországon a himzésbeli esztétikának ez a reneszánsz-kora milyen becses, arról valóban nem egy-egy könyvfejezet néhány sorában kellene megemlékeznünk, de viszont megemlítetlenül hagynunk még egyetlen egy ilyen fejezet keretében sem szabad azt a gyönyörű munkásságot, mely Magyarország legderekabb, legkiválóbb asszonyait egy zászló alá gyűjtötte. Ott ragyog mindenekfölött az Izabella főhercegnő neve, aki igazán egy műipartörténeti korszak munkáját végezte

Áttört négyzet díszes asztalneműre.

el; hasonlóképp meg kell hajtánunk a zászlót Batthyány Lajosné grófné és a Magyar Védő-Egyesület hölgyei előtt; régi nagyérdemű, céltudatos munkása volt e mozgalomnak az erdélyi nagyasszony, Gyarmathy Zsigáné is; és még oly sokakat volna jó fölsorolni, de itt, ahol utasítást akarunk csak adni arra nézve, mit tegyen az, aki a műhimzést választja foglalkozásul, legfőlebb annyit tehetünk hozzá ennek a nagy, nemzeti munkának említéséhez, hogy aki Magyarországon él és ott foglalkozik himzéssel, annak csakugyan nincs a világon semmi mentsége arra, hogy stílus, anyag, rajz, technika tekintetében selejteset vagy csak közepszerűt is alkosson. Csatlá-

kozhatik tanulás céljából valamelyik ilyen központhoz, vagy beiratkozhatik a nőipar-iskolák himzési tanfolyamára; azokban a nőipariskolákban, amelyeknek minden dicséretet megadni öröme és büszkesége lehet minden magyarnak; hiszen tudjuk,

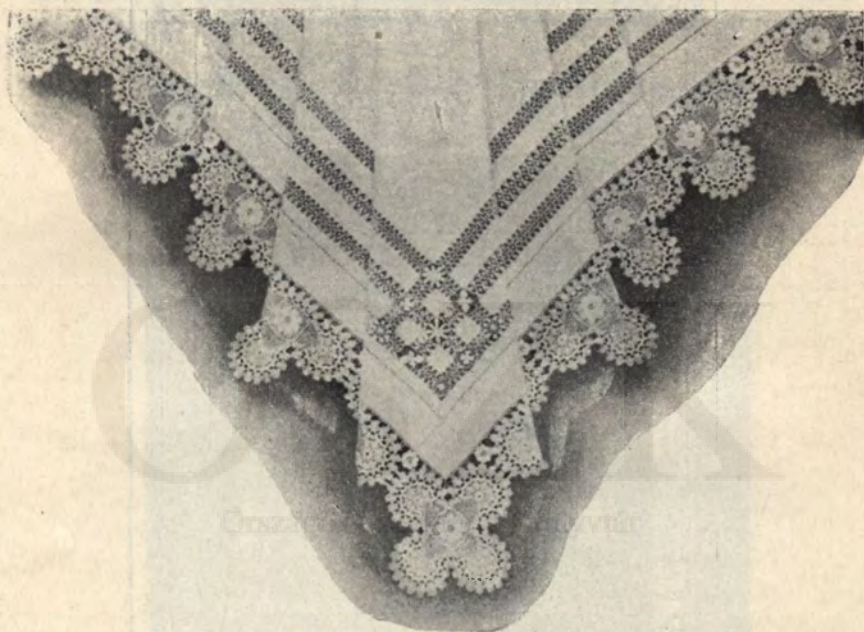

Ajtófüggöny gyapotbársonyból, gobelin színekben himzett posztópánttal.

hogy a nemzetközi tárlatokon, világkiállításokon, ahol pedig ugyancsak kemény próbát kell állania minden himzésnek, milyen tökéletes elismeréssel és hódolattal adóztak a Magyar Országos Nőipariskolának.

Egy-egy rövid tanfolyam valami igazán jó vezetés alatt

megadja az irányt a himzőmunkásnak egész életre. Hogy Magyarországon a himzésbeli jóízlés mintegy faji sajátosság, azt népiparunk számtalan remeke mutatja, de viszont nem hangsúlyozhatjuk eléggé, hogy ahol például a nép teljesen egyszerű leányai sokszor ösztönszerűleg úgy eltalálják a művészi szépet s úgy elkerülik az esztétikailag rútat, ott a középosztály műkedvelő vagy pénzkereső himzőmunkásának kétszeresen rajta kell lennie azon, hogy ő maga is úgy cselekedjék. Pedig, je-

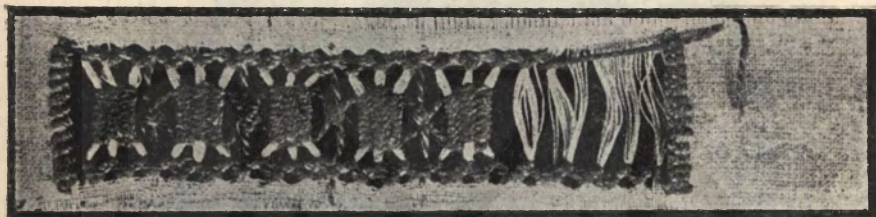

Áttört vászonterítő guipure horgolással.

gyezzük meg, a középosztálybeli himzőmunkásnak ez nem mindig könnyű. Néha talán valami selejtes divatlap révén izléstelen, vagy legalább is teljesen érdektelen rajzok, tárgyak, technikák kerülnek a szeme elé. Talán maga se tudja, miért; talán egyszerűen csak mivel nem igen lát jobbat, elkezdti önmagának szuggerálni, hogy: „Nem is csúnya! Egészen csinos! Talán magam is csinállok egyet.” És így aztán megteremnek (noha, hálával említem, ritkuló számban), például a gránátpiros peluche-sel redőzött falikosarak a — portörő számára. Hogy mindenkinek a figyelme odaterelődjék! Mikor pedig a derék portörő is csak legyen bizony olyan, mint a mesék jószágos szolgáló szellemei voltak. Áldásos munkáját végezze el, de aztán tűnjék el és váljék láthatatlanná.

Néha valami kezdetlegesen fölszerelt, kisebb kézimunka-kereskedés az, ahol reábeszéli azt, aki a maga izlésében nem nagyon erős, hogy ezt vagy azt válassza és ilyenkor, szintén részben talán mivel szebbet nem talál, megveszi a vászon tálcatakarót például csupa emberalakokkal, emberarcokkal nyomtatva, amelyek már nyomtatásban is csúnyák, hát még azután, mikor a „száröltés“, amelyben ki kell dolgoznunk, úgyszólván göröngyössé teszi az arc minden körvonalát.

Mennyivel jobb tehát, ha az illető, aki himezni akar, inkább *egy* jó tárgyat készít tizenöt középszerű helyett; arra az egyre aztán áldoz jó anyagot és elegendő időt; egyszerű tálcatakaró gyanánt pedig megelégszik valamelyik szép szövött vagy nyomtatott, készen kapható dologgal. Bizony szebb is, meg olcsóbb is lesz a „garádicos“ arcélű száröltéses ó-német fejeknél.

Keskeny minta áttöréshez.

Természetes azonban, hogy bármennyire elismerjük a magyar himzések sok nagy érdemét, azért ne feledjük, hogy ma már nem szabad elzárkóznunk a kézimunkát illetőleg sem az elől, hogy úgyszólván minden országban oly gyönyörű, progresszív munka folyik, hogy mind, valamennyien tanulhatunk egymástól.

Tudjuk, hogy például Berlinben igen nagy sikerrel adták el a kiállított erdélyi magyar himzéseket, melyekért erdélyi arisztokrata hölgyeink színe-java olyan sokat tesz, de viszont ne tagadjuk, hogy nekünk is igen hasznos a német és osztrák „Kunstgewerbeschule“-k igazán gyönyörű tervezeteit tanulmányoznunk. Végveszedelmünk lenne, ha a folyton előbbre haladó világ közepette, önmagunkkal tökéletesen megelégedve, megállapodnánk. Szerencsénk van abban, hogy például a *Magyar Iparművészet* kitűnő másolatokban hozza minden nemzet idevágó, legjobb tervezeteit; utaljuk a himző munkásokat például az angol *Studió* számaira

Mindkét műipari folyóirat megegyezik például abban, hogy hangsúlyozza, mily jót cselekszik mindenki, aki például himzésmintáinak kiválasztásában megpróbál a természethez fordulni. Csak arra gondoljunk, hogy a természetben előforduló növény- és virágmotivumok minden része mennyi szépséget rejt; egyetlen egy tavaszi barka-ág, a mandulafa rózsaszín virágos gallya, havasfehér virágu, aranyporzós cseresznye-virág, egyetlen egy sárga daffodil, lilabársony iris, néhány buza-kalász, rőtbe forduló vadszőlő-inda stb. Szoktassuk szemünket ezek figyelve való megnézéséhez és akkor lassan kezünk is hozzászokik ahhoz, hogy festékes párnáról rézpatronnal élénk

Részlet a fehérhímzésű asztalközéphez.

nyomtatott minta helyett egy-egy darab természetet vigyünk át himző-vásznunkra, selymünkre. Ha eleinte kezdetleges lesz is, nem baj, azért mégis *igazabb* lesz, mint sok nyomtatott minta.

És hogy a természet utánzása még a himzőtüvel keresztül vive is valóságos hangulattfestéssé válhatik, arra kitűnő példák a *Studióban* is annyira megdicsért néhány német művésznőnek remek, himzett természeti képei. Egyiküknek őszi füveket ábrázoló *panneau*-ján semmi egyéb sincs, mint őszi, gyöngyszürke éghez hasonló alapra himzett egy sor nagy magas, ernyős virágu fű; fakósárgás, rézvörös, rozsdabarna, szürkészöld színekben. De összehajlásuk, merev, száradásra mutató állásuk

annyira fölkelti bennünk valami őszi szél fútta, méla táj képét, hogy a himzőtű művészi eszközzé nemesül.

Valóban, amilyen féltékeny gonddal kell távortartanunk magyar izlésüinktől az olyan „Nur ein Viertelstündchen“ fölirati párnákat és „Glückliche Reise“ vagy „Auf Wiedersehen“-féle érzelgős tarka kivarrású bőröndborítókat, amilyenekkel komoly ember be nem ülne a vasuti kocsiba; viszont ugyanolyan tisztelettel és figyelemmel kell tanulmányoznunk azt, ha bármely országban céltudatos, nemzeti irányú munka folyik.

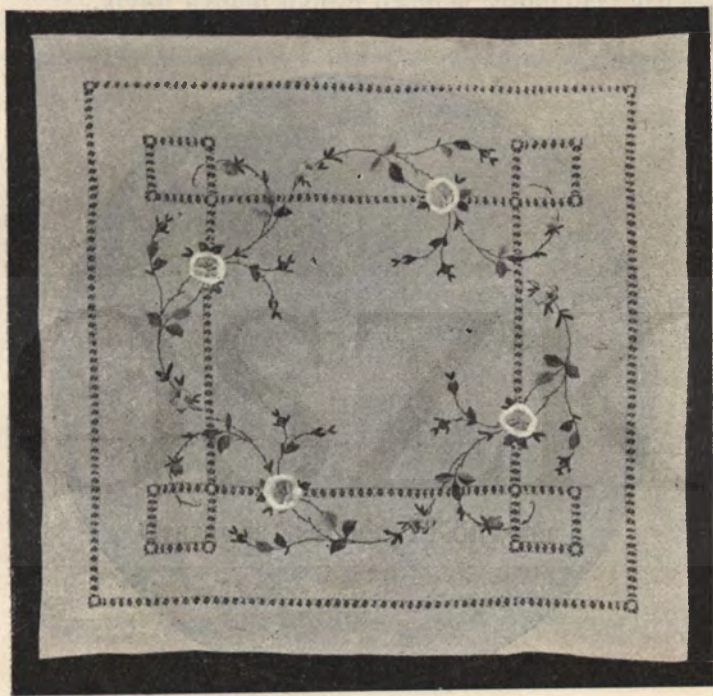
Asztalközépre való terítő fehérhimzéssel.

Hogy a számtalan fajta himzési technika közül melyiket válassza az illető? Erre igazán a saját hajlama adja meg a legjobb választ. Van, aki valóságos inspirációval csinálja a fehérhimzést és szinte azt mondhatjuk, hogy színez és árnyal az egyetlenegy fehér fonallal; míg más ismét a színes, lapos himzést, a tűfestést szereti legjobban.

Az bizonyos, hogy a színes himzés óriási lehetőségekre nyújt teret kívált most, hogy a színek is oly művésziek és a fonalak minősége is oly sokféle. Félfényű és igen fényes selymek, tompa, szinte bársonyos tapintású, de selyemvékonyságú gyapjúsálak, bontott pamutok stb., ezek is mind hozzásegíte-

nek, hogy például a himzett virág felülete tompa vagy fényes, selymes vagy bársonyos legyen-e.

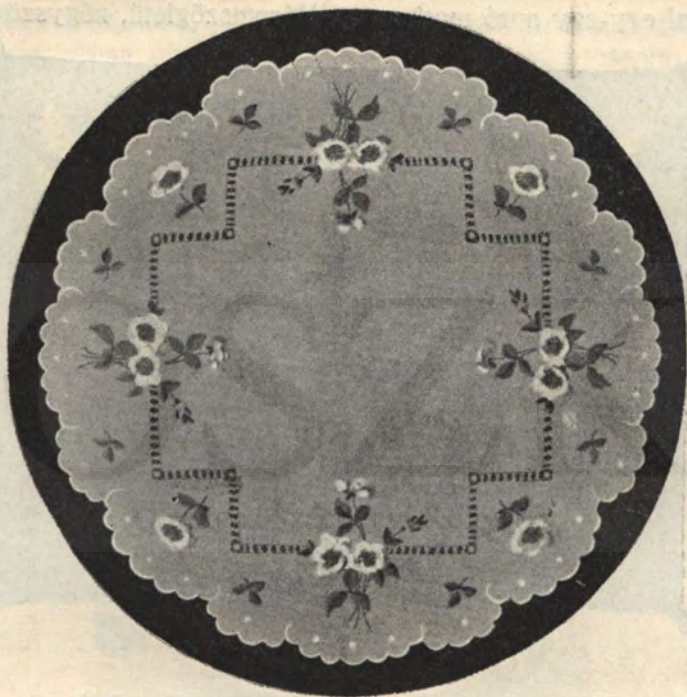
Kiegészítője azután a hatás szépségének az, hogy azok az anyagok, melyeket a himzés alapja gyanánt használunk, szintén gyönyörűek. Nehezebb anyagu tárgyakra ott vannak a pasztell-színű *posztók*; a gyönyörűen bordált *gyapjú rep*, a *moreen*, azután sima, selymes felületű anyag gyanánt a *gyapjúatlasz*, a *római atlasz*, a *Sheba*-kelme, melyek vagy 60—70-féle gyö-

Teasztalterítő áttöréssel és himzéssel.

nyörű színárnyalatban kaphatók. Mosható anyag gyanánt a remek színes vásznak, (melyek azért igen ajánlhatók, mert tartósabbak a legjobb atlasznál is) finomabb és durvább szálú szövésben; azután nyers színben a selyemfényű *Alma*- és *Alexandra-kelmék*; fehér himzés alapjául pedig a régi divathoz visszatérő, keményítő nélkül preparált, valódi himzővászon. az úgynevezett *old bleach linen*, amely nem olyan mészfehér, mint a klórozott vásznak, de gyönyörű puhaságot és selyemfényt tart meg, szálhúzásra pedig hasonlíthatatlanul jobb, mint azok, amelyekben mindenféle appretura oly keménnyé teszi a szálakat.

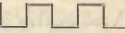
És hogy a domboru fehér himzésnek a szálhuzással készült áttörés mily hatásos kiegészítője, azt tudjuk. Az áttörést már azért sem szabad elhanyagolnunk, mert ez is tisztán nemzeti izlésű munka. Tudjuk jól mindnyáján, mily gazdag hatása mintákban jelenik meg az áttörés például a selyemmel átsodrott kalotaszegi varrottasokon; s a maga nemében viszont éppen oly szép a Dunántúl kincse, a komárommegyei áttört munka, vászonalapon.

Asztalközépre való terítő színes himzéssel és szálhuzással.

Hogy a himzés és áttörés asztalneműn is, ágyneműn is mily gyönyörűen egyesíthető, azt a mellékelt minták mutatják de bár néhol a himzett rész színes, talán a tartósságra szánt és sokszor használt asztalneműn mégis célszerűbb a himzést fehérben végezni, nehogy kifakuljon. Ha a himzést végezve, gondunk van reá, hogy akár vánkoshuzatokon, akár asztalneműn ne csupa tömör, domborúan himzett részlet legyen, hanem helyett sok részletet lyukacsossá kívághatóan készítsünk (finom gomblyuköltést alkalmazva, melynek hurokoldala a kivágásra szánt motívumot, például virágszirmot úgy kereteli, hogy befelé legyen, a szírom közepe felé fordulva), akkor min-

dig elérjük azt, hogy a fehér himzés igen hatásosan helyezhető színes alapra.

Hogy a fehérhimzés és áttörés mily óriási változatosságban alkalmazható, azt jóformán alig lehet elmondani. Csinálhatunk keskeny áttörési csíkokat s közöttük például domborúan himzett pontokat; — vagy egymástól távolabb levő áttört csíkok közé elhintett százszorszépet, lóherét, gyöngyvirágot himezhettünk fehérben. Gyönyörű az is, ha például az áttörés ilyen vonalban halad s a támadt üres helyekbe himezzünk aztán például egy-egy apró motívumot. Háromszögletű, négyszögletű

Dívánpárna tűfestéssel.

áttörési részek, egymást kockázó, keresztező csíkok stb. mind jó és hatásos eszmék.

Ha azonban mégis színesben óhajtja valaki a mosásra szánt asztalneműt himezni, akkor mindenesetre jól teszi, ha a színek kiválasztása előtt kér egyet a színeket jelző pamutjegyzékből (minden kézimunkakereskedőnél van) és ebből mindjárt megláthatja a magyarázat nyomán, melyik színárnyalat nagyon erős és színtartó, melyik kevésbé és melyik igen gyöngé. — A színes himzések mosására igen ajánlható például a reszelt, nyers burgonya használata a vízben szappan helyett, vagy ha szappant használunk, akkor ez legyen valami teljesen szódamentes fajta például kitűnő a savószappan, a kókuszolajszappan.

Vissza kell azonban térnünk az oly értelemben vett színes

himzésre, amelynek alapja is színes és amely nincs mosásra szánva. A lehetőség, amit a színes himzés nyújt a lakás díszítésére, szinte végtelen. Ha végiggondoljuk a lakás bármely szobáját, mindegyik egész raját kelti föl az igazán művészileg szép dolgok gondolatának. Például csak hamarjában említünk néhányat. Gondoljunk egy igazán szép butorzatú ebédlőre; mily gyönyörűen lehetne ott például a szép faragott székek hátára, ha a szövetanyag is valami igazán szép szín, címerhimzést alkalmazni. A függönyön ismétlődhetnék például a családi címer egy-egy motívuma, például néha kivesznek az egész címerből egy-egy olyan részletet, mint a három kalász, a cserág, a két

Magyar minta fehér vagy színes himzéshez.

nyíl stb. — Vagy ha az összes székeknek címerrel díszítését soknak tartjuk, elég, ha például az asztal két végén álló s a többinél fontosabb, impozánsabb alaku szék, a háziúr és háziaszszony helye, mutat ilyen címerhimzést.

A himzett függöny anyaga ugyanúgy lehet vászon, mint posztó, bársony stb., aszerint, ami a szoba egész jellegének megfelel. A pohárszék és a tálalóasztal terítője a maga régi stíli vásznával, fehér himzéses, áttöréses vagy guipure-horgolásos díszével szintén hozzá fog járulni az egész szoba szépségéhez.

A nappali vagy a szalón meg már éppen százféle tárgyat

tüntet föl, amelyeknek a himzés adja meg az igazi szépséget. Az itteni függönyök például az ebédlőnél sokkal díszítettebbek lehetnek. Csipkés, muszlin vagy üvegbatiszt, esetleg japáni se-lyem brise-bise függönyök vagy receguipure-motívumokkal díszített store-ok kiegészítésül a színes anyagu függönyök anyaga is, himzése is óriási változatosságot nyújt. Egy rokokó stílus szalón tompa Sèvres-kék gyapjuatlasz függönyén apró, pompadour-rózsabimbókból volt az elhintett dísz két arany-paszomántcsík közé helyezve; — egy vízzöld Sheba-kelméből való függönyön felülről, igazán természetes vonalakban nagy hamvaslila gliciniaágak függtek le.

A vánkosok, zsámolyok, terítők, ha igazán jó izlésű rajtuk az anyag, a rajz és a technika, soha meg nem únható, gyönyörű díszeket adják a szalónoknak. De aki egy-egy nagyobb

Acélzöld gyapjuatlasz butor. A himzés aranszín szalaggal átfont sötétzöld babérkoszorú minta.

tárgyba is bele mer fogni, az örökértékű dolgot alkothat egy-egy stílszerűen himzett bútorral. Persze, ilyenbe kellő tanács nélkül ne fogjunk bele, mert az ilyenben például a bútor famunkájának és a himzésnek egyforma stílust kell föltüntetnie. Nagy tévedés volna például komoly, gótizlésű karosszéket kacér, aprólékos rokokómintával himezni ki, vagy például olasz renaissance-pamlagra japáni izlésű himzést borítani. Az ilyen értékes himzett butor nem is egy életre, hanem több nemzedék életére szól; ha tehát valaki hozzákezd, tartsa érdemesnek, hogy elegendő időt áldozzon a kitervezésre. Ugyanúgy, ahogy az angol előkelő hölgyek most, egy újonnan föltámadt kézimunka-szenvedély hatása alatt csupa régi angol stílusokat szerepeltetnek a himzésben (Anna királyné, Jakab király korabeli stb. izléseket), úgy a magyar hölgyek sem tehetnek jobban, mintha a himzett bútorokon is magyarstíliú rajzokat alkalmaznak. Ezek a gyönyörű minták, művészeink tervezésében oly előkelő, finom színezésben kaphatók, hogy nyoma sincs rajtuk a „rikító“ vagy „parasztos“ jellegnek, amitől némelyek még mindig félnek, a

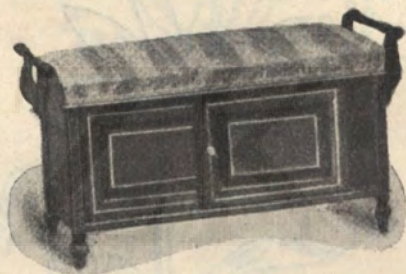
nemzeti stílus hallatára; — ellenkezőleg diszkrét eleganciájuknál fogva odaillők a legszebb szalonba is.

Himzett padocskák, apró pamlagok, zongoraszékek is mind himezhetők, persze nem szükség mondanunk, hogy csakis akkor, ha a himzett kelme símán kifeszítve van a bútoron.

A himzett bútor alapja lehet selyem, atlasz, posztó, a himzés maga lapos vagy domboru himzés; — de lehet gobelin-himzést is alkalmaznunk, ha igazán szép, régi stíli munkát találunk. A gobelinhimzések most azért is nagy hatással készíthetők újra, mert a hozzávaló, csaknem selyemszál vékonyságu gobelinyapjufonál leírhatatlan lágyságu, régies, igazi gobelin-színekben készül. Maga a gobelinhimzés könnyűnek rendkívül könnyű, mert hiszen voltaképp nem egyéb, mint apró félkeresztöltés, de időt igen sokat kíván, mert valóban szépen csak himzőkereten végezhető és igen pontos, egyenletes munkát kíván.

Gobelinhimzésű zongoraszék hangjegytartóval az ülés alatt.

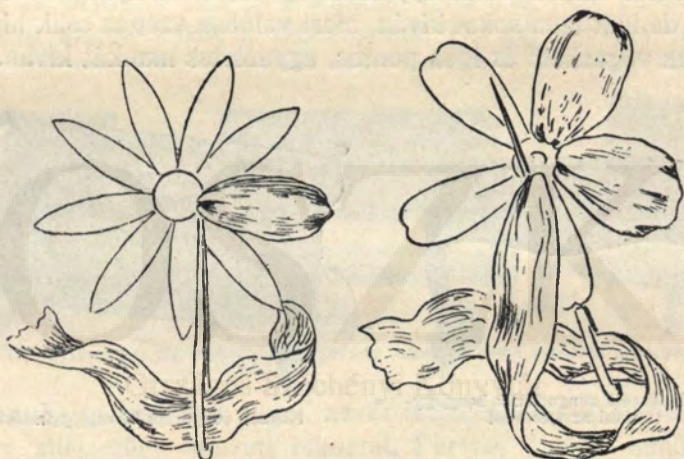
Himzett zongorapad hangjegytartóval.

Az említett igazi klasszikus himzési fajokon kívül, mint egyes dísz tárgyakra alkalmas technikákat megemlíthetjük például a spanyolhimzést, a velencei vagy Richelieu-himzést, a rokokó-himzést és a rátétmunkát, ezeket persze csak mint négy jellemző stílust emelve ki a száz másféle közül.

A spanyolhimzés anyaga rendesen nyersszínű vászon, amelynek tompa színét azért kedvelik a munkához alapszínként, mert a sokféle színű selyem és aranyfonál szinte megkívánja a nyersszínű vászon tompaságát. A körvonalak kihurkolásakor a tűbe színes selymet fűzünk, s a selyemmel varrjuk le ritka öltésekkel a körvonalon végigvezetett aranyfonalat, melyből egyenletes távolságra apró kis hurkokat csinálunk. Utóbb azután, ha egy másik körvonal áthurkolásakor lehet, az apró aranyhurkokat összefűzzük. A körvonalak közeit díszöltésekkel (halszálla, buzaszem, pont, csillag stb. öltéssel) töltjük ki s a körvonalak között a vásznat kivágjuk. A spanyol-

himzésből például egyetlenegy háromszögletű sarok, vagy egy csík is már rendkívül díszes szalónvankost adna például bársonyalapra téve; — de egyes, igen díszes ruhadarabon is gyönyörű hatású volna; például estélyi köpeny gallérja, vagy vállpántja gyanánt, vagy síma bársonyruha plasztronja vagy directeoire kihajtója gyanánt. Ha spanyolhimzésü mintát keresünk, a point-lace-minták közül rendesen igen sok alkalmas erre a célra is.

A Richelieu- vagy velencei himzés a fehér vagy mosható himzések közé tartozik. Technikája rokon a spanyolhimzésével, mert ez is hurkolt kövonalakat mutat, melyek között azután az alap ki van vágva, de a velencei vagy Richelieu-

Nagyított részlet szalaggal végzett rokokó himzéshez.

himzés hurkolásához csakis pamutot használunk, aranyat nem; azonkívül a hurkolás sűrűbb és a körvonalak rendesen érintik egymást, nem pedig hurkokkal vannak összetartva.

Alkalmazható azonban a Richelieu-himzés a fehér anyagon kívül például sárgás selyemvászorra is krémszínű vagy arany-sárga selyempamuttal, amikor azután gyönyörű ruhadíszt lehet belőle készíteni.

A rokokó himzés apró dísz tárgyakra (sachetpárnák, díszes tüpárnák, díszdobozok selyemmel bevont teteje, arcképek, legyezők stb.) azért ajánlható, mert gyorsan megy s hatása a maga helyén igen kedves. Alapja rendesen mindig selyemkelme, például bengaline-selyem; anyaga pedig a rendkívül keskeny rokokó-szalag. A virágok, levelek egy-egy ilyen rokokó-szalagöltésből állanak; — néha selyem-

szállal varrott száraz, indák egészítik ki a virágot; itt-ott pedig apró ércsillámot, kereket vagy buzaszem alakút, néha csillag vagy ovális alakut használunk, melyeket nemcsak arany, ezüst, hanem opál, gyöngyház színben és az érces színek mind-egyikében kapni.

A rátétmunka megint oly óriási változatosságot tesz lehetővé, hogy erről is csak vázlatosan beszélhetünk. Bármilyen változatokban jelenjék meg azonban a rátéttel vagyis applikációval készült munka, például hogy posztóalapra atlasz, vagy bársony van-e reá téve, vagy kétféle színű vászon egymásra,

Apró ércsillámmal vagy gyönggyel vegyített himzés.

az eljárás lényegében mindig egyforma. Kiválasztunk valami szép, határozott vonalú, hatásos mintát, nem valami aprólékosat, és ezt átrajzoljuk a rátétmunkát szolgáltató szövetre, még pedig, kivált ha kényes színű a kelme, a visszájára, nehogy rajzolás közben a ceruzától vagy másolópapírostól folt érje. Ekkor azután igen jól megélesített ollóval kivágjuk az applikálásra szánt részeket. Az alapkelmét, amelyre ezeket reá akarjuk tenni, jól kifeszítjük rajzszögek segítségével a rajztáblán, azután az applikálni való részeket előbb csak reátűzzük és mikor már meggyőződünk, hogy az elosztás, elrendezés jó hatású, akkor reáragasztjuk. A ragasztás rendkívül sok varrást kímél meg, de nagyon tisztán kell végeznünk. Ha például erős

posztó az, amit rátét gyanánt használunk, akkor legjobb finom enyvvet venni a ragasztáshoz, mert ez a posztón nem látszik át, de már például atlasz, selyem, vászon, damaszt stb. kelméket nem ragaszthatnánk enyvvel. Ehhez vegyünk igen finom jó minőségű zselatint vagy vizahólyagot és oldjuk föl egy kevés melegvízben, szűrjük meg és ezt használjuk. A ragasztásnál a rátétrészeket a fonákoldalukon akár egészen bekenjük, akár pedig csak széleik mentén; azután reáhelyezzük az alapra, de szilárdan, hogy ne csúszkáljanak. Tartsunk kéznél néhány ív tiszta itatóspapirost, ezzel simítsuk le a rátett részeket. Ha valami kis nedvesség nyomulna ki a rátét alól, ezt az itatóspapíros azonnal magába szívja. Ha meggyőződünk, hogy a részek szépen helyükön maradtak, az itatóspapírossal együtt lenyomtatjuk néhány nagy lapos könyvvel, melyek fölé még más súlyt is rakhatunk, s így hagyjuk néhány óráig. Mikor megszáradt, látni fogjuk, hogy gyönyörű síma és lapos az egész, minden ránc nélkül. A széleket azután, ha akarjuk, mindig keretelhetjük vastag selyemfonallal, melyet a körvonal mentén tartva, vékonyabb szállal varrunk le; — de sokszor, ha ezt dísz gyanánt nem akarjuk, nem is szükséges, mert a rátett részek szélei szép símák és nem rojtolódnak ki. A rátett részek körvonalain belül azután szintén lehet díszítőöltéseket alkalmaznunk, például a leveleken ereket, a virágokban csomóöltéssel csinált porzósálakat stb.

Képzeliük el, mily gyönyörű címerdíszű függönyöket, vánkost, karosszékhátat lehetne készíteni például könyvtár- vagy férfiszobába, ha például szép ó-aranyszínű kelméből kivágott címer-oroszlánalakokat vagy az ismeretes Anjou-liliomot használnánk rátétnek. Ha például fantasztikus madarakat, pillangókat vágunk ki s azt alkalmazzuk rátét gyanánt, akkor dísz gyanánt a szárnyakon ércfonalat, bronz-, ezüst- vagy arany-szálat, ércsillámot, színes üveg *cabochonokat*, gyöngyszemeket is nagy hatással alkalmazhatunk. Aki áldozhat időt az ilyenre, kész kézimunkája ötvenszer annyi értéket fog mutatni, mint amennyibe az anyag került s egy-egy ilyen technikájú ajtófüggöny, spanyolfal stb. teljesen egyéni és díszes vonást kölcsönözhet egy egész szobának.

A rátétmunka azonban készülhet igen egyszerű, olcsó anyagból és ha a maga helyén van, így is lehet nagyon szép. Hálószobákba például nemcsak a rátét, de bármilyen más egyéb himzett tárgy (függöny, ágyterítő stb.) anyaga gyanánt is rendkívül ajánlható a gyönyörű színekben kapható *Bolton*-kelme,

amely voltaképp igen vastag, puha pamutszövet, olyanformán szöve, mint a pamutdamaszt, de vastagabb és puhább minőségben. Ez duplaszélességben (120—140 cm.) sem kerül többre 60—70 krajcárnál; tehát egy egész ablakiüggöny sem fog sokba kerülni. Erre azután applikálhatunk akár szintén másszínű, sima Bolton-kelméből kivágott részeket, vagy például a mintázott bútorkreppék, kretonneok közül választunk olyant, amelyen például valami szép, stilizált minta ismétlődik szabályosan. Ilyenek például az ismert angol címerrózsa, a Bourbon-liliom; valami szép vízi liliom, krizantémum, madár, sárkány, oroszlán stb. Ezt kivágjuk, ráhelyezzük ritkásan elszórva a sima alapra és esetleg néhány díszítőöltést alkalmazunk erős, vastag sodrásu selyempamutttal. Mikor készen van a munka, magunk is meglepetve fogjuk látni, mily hatásos dolgot alkottunk kevés pénzzel. Hogy milyen eredményekre lehet kilátása annak, aki a himzések stílusát jól érti, arra jellemző a világhírű Liberty-cég két himző- és rajzolóművésznőjének esete. Néhány éve kezdtek csak meg, árván maradvá, ezt a pályát, de mivel a munka mindig nagy lelkiismeretességgel volt végezve s mivel munkaközben egyre többet tanultak maguk is a stílusokból, ma már egy nagy jelmezkészítő vállalat élére szerződtették őket, ahol a történeti díszruhák összeállításánál a rátétmunkának s minden hatásos fajú himzésnek nagy szerepe jut.

Az említett, körülbelül hétféle himzés, a színes lapos, fehér domboru himzés, rátét-, rokokó-, velencei-, gobelin- és spanyol-himzés, ismételjük, csak néhány válfaj a sok közül, de ezek is teljesen elég változatosságot nyújtanak arra, hogy valaki folyton új meg új hatású dolgot alkothasson velük. Megint hozzátesszük azonban, hogy a mintáknak lapokból, könyvekből való gyűjtésében legyen fáradhatatlan az, aki sikeresen akar dolgozni. Aki pénzkeresetből akarja a dolgot végezni, jól teszi, ha nemcsak a kézimunkakereskedőknél, hanem a bútor, lakásdíszítő és ruhaszalón cégeknél próbálkozik. Mig az elcsépeelt technikák és tárgyak gyakran lelnék visszautasításra, addig az igazi leleményességgel alkalmazott új anyagok, új színösszeállítások és esetleg egymással új mód szerint kombinált technikák úgyszólván mindig meg fogják hozni a sikert.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Csemegekészítmények.

Nem főzőkönyvi fejezetet írunk, ezt előre is ki kell jelentenünk, mert ha valaki olyan gyanánt olvasná ezt a fejezetet, akkor bizonyosan hiányosnak kellene találnia, mivel éppen a receptek csak kivételesen fordulnak majd elő benne. De hát receptet a csemegek mindenféle fajára, szaloncukorra, töltött és cukrozott gyümölcsre, eltartható apró süteményre, csokoládé-bonbonokra, marcipánra mindenféle főzőkönyvből százával kereshetjük ki és annál a kérdésnél, hogy ezt meg ezt hogy kell készíteni, jóval nagyobb kérdés az, hogy ha viszont valaki tudja jól készíteni, akkor aztán milyen célra készítse, hogyan érvényesítse a tudását. Erre persze nagyon könnyű azt mondania valakinek: Hogyan érvényesítsem? Hát úgy, hogy ott-hon elfogyasszuk.

Nos, ez elég jó válasz lehetett régen, de ma már egy kicsit tovább jutottunk ennél abban a kérdésben, hogy a nő mi módon érvényesíthesse bármiféle ügyességét a maga vagy a családja vagyonosodása javára. És miért lenne ebből a főzés ügyessége kizárva? Miért mondanánk azt, hogy a főzésbeli tudás, még ha a legmagasabb fokra ki van is fejlesztve, a legjobb esetben is csak arra való lehet uriasszonynak, leánynak, hogy mondjuk, szakácsné-bért takarítson meg vele. Ez is nagyon szép, de ha valaki például igazán olyan kiválóan ügyes a dologban, mint igen sok magyar uriasszony és leány, akkor szinte kár, hogy az érvényesítésre csak az az egy kínálkozzék, hogy a család meg a jóismerősök bámuló elismerése között tűnjék el a sok csemege és — a pénz.

Mert ne feledjük, az a gonosz pénzkérdés belekeveredik bizony ebbe is és rávisz bennünket, hogy azon kezdünk gondolkodni, vajjon néha egy-egy nagyon is ügyes, nagyon is passzionátus főző-sütő gazdasszony próbálgatási szenvedélye nem eredményezi-e azt, hogy amit a család erszénye megnyer a réven, azt elveszti a vámon, vagyis hogy talán fizetett szakácsné helyett a háziasszony vagy kisasszony főz, hanem hiszen főz is aztán mindig. Mennyiségben is, minőségben is főz úgy, hogy egy-egy megfizetett szakácsné jó, középosztálybeli főztje gazdaságosabb volna, mint az, hogy most egy gombás bélszínpecsenyét *kell* megpróbálni, ha törik-szakad, majd egy ludmájgalantinet „lehetetlen meg nem csinálni az új recept szerint“, aztán meg egy teljesen ismeretlen fajta parfait-val volna „vétek meg nem lepni az ismerősöket“. Mert bizony, amint az étvágy is evés közben jön, úgy sokszor a főzésben való haladás vágya is főzés közben jön meg. Az ember egyre nehezebb dolgokról sejti, hogy meg tudná csinálni, azám, csakhogya az anyag mind pénzbe kerül.

Hát aztán az ilyen sok haladni óhajtó képesség miért ne adná magát olyan főzésbeli munkásságra, ami nem pénzt visz, hanem pénzt hoz. Ez a gondolat elég vakmerőnek látszik ahhoz, hogy tanácsosnak tartsuk kimondani: senkit sem akarunk beleugratni olyan vállalkozásba, amit mások még nem próbáltak; csupán olyan kísérletekről szólunk, amelyekről tudjuk, hogy azokat végrehajtották jó családból való leányok, asszonyok is és még sem veszítették el sem társadalmi állásukat, sem baráti körüket.

Az egyik, nagyon bátor, nagyon ügyes vállalkozás az volt, mikor két barátnő szövetkezett arra, hogy lesznek *zsúrcukrászok*. Vagyis hogy megállapodásra jutnak olyan családokkal, akik zsúrt adnak, hogy a teasüteményeket, sandwichecket, sós apróságokat ők készítik.

A dolog azzal kezdődött, hogy egy családból, akit ez a két barátnő ismert, egy esztendőben mind a két leány férjhez ment, a szülők azonban, részint mivel nem akarták azért a házukat ridegen elzárnai az ismerősök előtt, részint meg mert elfoglalt emberek is voltak, akik csak a hónap bizonyos napjain lehettek otthon barátaik számára, föntartották a hónap első hétfőjét. Az ám, csakhogya most már nem volt, aki a süteményeket süsse. A háziasszony tehát örömmel vette az ajánlközt. Fáradtsága nem volt a készüléttel és nemcsak hogy nem került annyiba, mint a cukrászholmi, de még az az elégtétele is meg-

volt vele (és ez a kis hiuság minden háziasszonynak megbocsátható), hogy az ismerősök nem tudták (mint ahogy a bolti holmiról tudták volna), honnan való, mi volt az ára és — utánozni sem tudták mindjárt.

A két zsúr-cukrászakisasszony pedig követte állandóan a világnak azt a legjobb üzleti mesterfogását, hogy mindig teljes becsületes értéket nyújtott a pénzért minőségben is, mennyiségben is. Minden egyes fajta süteménynek volt bejegyzett neve; tudták apróra mindegyik keverékről, hogy milyen alakra szokták vágni, milyen formákkal kiszúrni; milyen bevonással, díszszel ellátni; így aztán a rendelésnél csak azt kellett mondani, hogy például egy félfont „tavasz“-sütemény kell és tudták, hogy ez a halvány almazöld jéggel bevont és kristályos ibolyaszírmokkal diszített fajta; az „aranyháló“ meg az volt, amelyen az ananász ízű halványsárga jég fölé aranyszínű karamel-fonalakból húzkodtak vonalakat; az Ámor nevűnek meg rózsaszínű volt a tésztakeveréke is, rózsaszínű volt rajta a jég is és szív-alakban voltak kivágva.

Olyan volt minden egyes sütemény, mint amilyent másutt nem lehet kapni sehol. Ez volt a sikerük másik nagy titka.

Még abba is belementek, hogy ha egy-egy újabb rendelő úgy szerződött velük, hogy az ő zsúrkukon megint egészen más színű, alaku, ízű holmik legyenek, akkor terveztek, próbáltak újat és kielégítették azt is.

Francia- meg Angolországban ugyan senki sem igen álmodnék arról, hogy *minden héten* vendéget lásson egy nap; a leggyakoribb most már az, hogy csak havonként egyszer vannak a fogadó-napok. És tekintve, hogy jóformán majdnem minden ismerősnek van ilyen fogadó-napja, bizony bőven elég is. Mert így is aggódva kérdi az ember néha, hogy mikor is végezze el minden dolgát. Már legalább is az az ember, aki nem érné be azzal, hogy a zsúrtömegek egyik atoma gyanánt élje végig az életét, hanem lenni akar valami ezen a világon.

A két barátnő vállalkozása megnőtt tehát odáig, hogy jóformán minden napján a hónapnak akadt ellátni való családjuk.

Itt megint megjegyezhetjük sikerük egy másik titkát. Bármennyire „magánúton“ és „barátilag“ ment is ez az egész pénzkereset olyan tekintetben, hogy egyik család a másiktól szerezte meg a címüket, viszont a munka egész végzésében meg ugyan-csak nem épített a két leány semmit, de semmit holmi „baráti elnézésre“, ami talán egyszer-egyszer nem hagyott volna nyo-

mot, hanem amely végre is kínos feszültséghez és minden bizonnyal az üzleti összeköttetés megszüntetéséhez vezetett volna.

Sőt teljesen „businesslike“, üzletszerű volt az eljárásuk oly értelemben, hogy könyvbe volt ott írva minden. Nemcsak hogy a receptek voltak csoportosítva, például: Száraz sós sütemények. Töltött sós sütemények. Sandwich-töltelékek. Egyszerű édes sütemények. Diszített torták stb. nevek alatt, hanem ott volt mindegyik mellett a költségvetés is. Így aztán, rendeléskor mindjárt meg tudták mondani, miből mennyit szállíthatnak bizonyos összegért. Könyvbe volt természetesen bevezetve minden rendelő címe, a dátum és még az is, hogy mennyi időt vesz igénybe a holmik odaküldése. Rendesen mindent előtte való nap készítették; a tizediki fogadó-napra való holmi kilenccedikén este már mind készen állott, hogy ha esetleg valami is egy kicsit kétesen sikerült volna, ahelyett újat lehessen még készíteni. Noha az bizonyos, hogy a *sütőbe való hőmérőnek*, ennek a megbecsülhetetlen kis szerszámnak a használata jóformán kizárta azt az esetet, hogy valami ne sikerüljön.

Van, aki azt mondja az előtte való napi sütésre, hogy: oh, csak hogy nem is lesz az akkor olyan, mintha aznap készítették volna. Erre csak azt mondhatjuk, ez mind attól függ, vajjon észszerűen rakja-e el valaki a kész süteményt vagy sem. Ha csak szabadon előhagyja, száraz, meleg kamrában már egy nap alatt is szárad; ha nedves helyen tartja, megereszkedik, ha leteregeti, bizonyos, hogy legalább egy-két helyen hozzáragad az asztalkendő a holmihoz; ha fadobozokban tartja, mindennek olyan asztalosműhely-szaga lesz, mert különös, hogy a tojásos és vajas keverékek hogy magukba veszik a legkisebb deszkaszagot. Egyetlen egy dolog tehát, ami igazán jól megőrzi kiszáradásól, megereszkedéstől egyaránt: a bádogbobozok. Ezeket fűszerkereskedőktől olcsón vehetjük készen; a kétszersült gyárak bádogdobozai kitűnően záródnak és ha például diszített süteményeket sütünk, ezekkel akár színig telerakhatjuk a dobozt. Egy-egy nagyobb torta szintén jó helyet talál bennük. De már például ha cifrázásai, vagy kristályos gyümölcscsel diszített, jéggel bevont süteményekről van szó, ezeket mély dobozban nem rakhatjuk egymásra; az olyannak azért, aki pénzkereset gyanánt foglalkozik ezzel a jövedelmező mesterséggel, teljesen kifizeti magát, ha méret szerint csináltat fehér bádogból széles és hosszú, de nem magasabb dobozt, mint például egy torta magassága. Ebbe aztán egysorosán rakhatók bele a diszített holmik. Az erős kéreg-

papir-dobozok is jók *igen rövid ideig* való eltartására a holmíknak; esetleg például annyi időre, hogy szállítani lehessen bennük a kész süteményt a házhoz, de először is a nyirkos időnek sohasem áll ellent annyira, mint a bádogdoboz, azonkívül ha a feneke nem nagyon kemény (esetleg nincs belülről még egy külön kéregpapírlappal keményebbé téve), a papirdobozba rakott holmik könnyen összerázódnak.

A zsúrokon használt csemegéknek sokkal nagyobb száma ismeretes, semhogy itt recepteket kellene adnunk; mindössze azt tehetjük hozzá, hogy aki pénzkeresetből fog a dologhoz, előbb minden olyan receptet, amelyet használni akar, próbáljon ki, mert az elromlott kísérletek közül egyetlen egynek a megpróbált becsempészése esetleg egy egész ház elvesztését vonhatja maga után. Igyekezzenek a zsúrcukrász jó készletet tartani az úgynevezett bevonó-cukorból (amely tökéletesen más, mint a porcukor), továbbá a színező folyadékok (zöld, rózsaszínű, halványlila, sárga) és illatosító folyékony esszenciákból (vanília, mandula, maraschinó, narancs, citrom, ratafia, rózsa, narancsvirág), mert végre is az összes díszített sütemények nagy változatosságát a szín és az illatosítás adja meg.

Megint valóban megtörtént és éveken át növekedő sikerű vállalkozásról szölok akkor is, mikor annak a derék asszonynak a munkásságát említem, aki a befőtt- és lekvár-készítést választotta keresetül. Az is csak egy-két házzal kezdte és annak is ugyancsak megnövekedett a tennivalója. Kezdte, mint mondják, igen kicsiben. De még milyen kicsiben! Megvett vagy két tucat olyan kis miniatűr lekváros üveget, amilyeneket az angol teázó-helyeken éppen egy pennyért (10 fillér) kapni lekvárral megtöltve és szépen lekötve. Egy-egy csak akkora, hogy egy jó evőkanálra való lekvár fér bele. Ha talán a magyar üveggyárakban ez a nagyon parányi alak még nem is szokásos, könnyen rá lehetne őket bírni, hogy csináljanak mintát. Olyan nagyságút, amelybe például egy feketekávés csészére való gyümölcsíz férne be, magam is láttam, de ezek arra, hogy ingyenmintákat adjunk bennük, nagyon nagyok. Nos, tegyük föl, hogy a parányi kis üvegek megvannak. Akkor az illető, aki a lekvár-főzéshez jól ért, főz annyit például igazán jó recept szerint ribizke-, meggy-, cseresznye- (vagy meggy- és cseresznye-), barack-, málna-, szamóca-lekvárból, hogy ezeket a kis mintaüvegeket megtölthesse. Ismerőseinek, kivált akikről tudja, hogy a gyümölcsbefőzés idején nyaralni mennek, küld ilyen mintákat, mondjuk tavasszal, és tudatja, hogy kész nekik a lekvár-

készletet befőzni; az ár ennyi és ennyi félkilós stb. méretű üvegek szerint. Tavasszal azért jó küldeni a mintát, mert ez arra is jó bizonyság, hogy a tavaly nyáron eltett holmi, ime ma is hibátlan; arra pedig elég korán van, hogy az illető vállalkozó idejekorán tudhassa, mennyi lesz a rendelése. Tudok olyan aszszonyt, akinek ma már holdakra terjedő gyümölcsöse van, lekvárfőzési pénzből véve.

Legközelebbi dolga azután az úgynevezett *befőző-cukor* beszerzése, ami jelentékeny megtakarítás. Hogy Magyarországon sok úriasszony főz így be másoknak, vagy fogad el rendeltést készletben tartott befőttre, lekvárra, ezt a derék, elismerésre méltó tényt jól tudom a Háztartás című érdemes lap praktikus hasábjairól is; azonkívül például annak a rendkívül hasznos és nagy elismerést aratott főzőkönyvnek, *A polgári háztartás szakácskönyvének* szerzője, Komáromy Erzsébet is érdekes dolgokat mond könyvében erről a vállalkozásról. Szóval, az alap megvan már Magyarországon a tűzhely mellett való pénzszerezésre; nincs tehát akadálya annak, hogy tovább fejlesszük. Angliában óriási mennyiségű lekvár (jam, preserve) fogy; sokkal több, mint a nálunk befőtt néven ismert, gőzben kifőzött gyümölcs; mert a jam jóformán minden tea-asztalon ott van. És amint az ötórás tea szokása egyre jobban terjed Magyarországon is, nagyon valószínű, hogy a lekvárfőzés is egyre több lehetőséget nyújt a pénzszerezésre. Az árakat összehasonlítani bajos, mert Angliában a cukor ára csaknem felényi. Hogy a lekvárfőzőnek nemcsak nyáron, hanem télen, például február eleje körül is sok a dolga, azt viszont a marmalade (narancsíz) óriási elterjedtsége teszi. Mivel ez nemcsak igen ízes, hanem egészséges és gyomorerősítő csemege is, mind a reggeli, mind a délutáni tea-asztalon ott szokott lenni.

Csak mellékesen jegyezzük meg, hogy például Angolországban ugyanazok a hölgyek, akik privát úton egész vevőkört szereztek ismerőseik között a maguk narancs-marmaladejára, eper-, vegyített málna- és ribizke- meg külön fekete ribizke-lekvárra (mert teához ezek a legkedveltebbek), rendszeren ugyanazok az Angliában oly sokat használt „pickles“ nevű, ecethez eltett zöldségeket is készítik.

Ha ez házilag van készítve, rendszeren igen könnyű rá vevőt keresni. Angol szokás szerint csak hideg húshoz adnak ilyent, de Magyarországon, ahol viszont a főzés zsírosabb és ahol sokkal több sertéshús kerül az asztalra, bizonyosan szintén könnyen válnék kedvelté az angol „mixed pickles“, amely

apró, igen apró uborkának, cikkekre szedett karfiolnak, gyöngyhagymának, néha egy-két gerezd birsalmának vegyülete. Néha csak ecetbe, máskor mustáros keverékbe van eltéve. A gyalult és hideg ecettel eltett vöröskáposzta, valamint az apró gyöngyhagyma magában eltéve ecettel szintén kedvelt. Hogy a nők előtt milyen nagy lehetősége áll fenn az ilyen fajta lekvár-, gyümölcsédesség- és zöldségkészítésnek, arra jellemző az, hogy Angliában az egyik legnagyobb gyárat ma is asszony (Elizabeth Lazenby) vezeti az ezret megközelítő számú munkással.

Akár magánházak, akár utóbb például csemegekereskedők rendeléseit teljesíti valaki, a gőzben, sűrű cukorlében eltett és lekvárnak befőzött gyümölcsökön kívül ott vannak még a porcukorral szárított, továbbá a kristályozott gyümölcsök és a gyümölcsös sajtok.

Ha valaki ezeket egy jó főzőkönyv nyomán kipróbálja, úgy, hogy a készítmények íze igazán jó, színe, külseje pedig tetszetős s ha biztosnak érzi magát abban, hogy *mindig egyforma jól* el tudja készíteni, akkor nagyon jó kilátásai lehetnek arra, hogy például egy-két speciálítására állandó vevője akad valamelyik előkelő kereskedőben.

Ismét egy másik, szerencsés vállalkozó munkásságáról számolhatok be, mint megtörtént dologról azzal, ha azt mondom el, hogyan tett szert egy fiatal özvegyasszony igen szép keresetre, úgy, hogy bazárok csemegés-sátrai és hideg buffet-k számára készített édességeket, süteményt, bonbonokat és hideg italokat.

A bazároknak való munkánál is ugyanaz az eljárás a legjobb, amilyent a két zsúrcukrász munkásságánál írtunk le. Minél pontosabb tudása a recepteknek, de ugyanolyan pontos tudása a költségeknek is. Ha pedig a rendelés megérkezett, akkor azután nagy pontosság, nagy odaadás, és sok jóízlés az, ami a legtovább segíti az illetőt.

Ugyanaz, aki arra vállalkozott, hogy bazár-sátrak és hideg buffet-k számára készít csemegéket, hozzátett még egy életre való dolgot is. Persze, hogy ez minden országban vezetne-e eredményhez, azt nem tudom, de Angliában bevált. Ott volt ugyanis a csinosan nyomtatott kis hirdető-kártyán ez is: Karácsonyi sütemények, apró karácsonyi édességek; intézetben levő gyermekek számára csomagok költségvetés szerint. Persze, ennek a legutóbbinak inkább olyan helyen van szerepe, ahol a bennlakással járó iskolázás (néha a szülőktől nagyon távoli városban) olyan gyakori, mint az angol családoknál. De

megpróbálni lehetne, valamint az sem volna rossz, ha valaki karácsonyfára való édességeket tanul meg készíteni nagy változatosságban. Mindig sok olyan szülő akad, aki a túlságosan édes vagy festett cukorholmitól fél és jobban szeretné például valami megbízható készítményű csemegesüteménnyel rakni meg a fát.

Mint ahogy a zsúrokra való süteményeknél említettük, itt is inkább a színek és formák, mint csupán a keverékek változatossága a fő. Egy-egy csinos karika, szív, csillag, rózsza, félhold forma beszerzésével nagy változatosságot érhet el az illető a karácsonyfára való süteményekben.

Ha pedig bonbon-féle az, amit készít, akkor a csomagoláshoz használt változatos színű krepp-papiros meg az élénk színű, vagy arany-ezüst fonál is kitünő eszköz a hatás növelésére.

Ha a bonbonok nem nagyon nagyok, mindig igen hatásosan helyezhetünk el belőlük például egy akkora kis halmot, mint egy tojás, úgy, ha krepp-papiros zsákocskába tesszük. Ezekből már egy tucat is sokat segít a fa díszítéséhez.

A bonbonok otthon készítése rendesen igen nagy fáradásnak és kockázatnak látszik addig, míg valaki nem próbálta. De ne feledjük el, hogy ugyanúgy, mint ahogy a cukrász-sütemények közül is talán 50—60-félének sincs alapjában egyéb anyaga, mint jó piskóta-tészta, vagy génuai keverék, porhanyótészta és mandulás keverék, ugyanúgy a bonbonokat is szinte a végtelenségig lehet változtatni színek és esszenciákkal, ha csak egyetlen egy jó, úgynevezett szalonbonbon keveréket, vagyis *fondant*-keveréket tudunk.

Erre mindig a legjobbak egyike marad az, ha félkiló cukrot egy félmesszely vízzel a törésig főzünk; azután kő vagy márványlapra (esetleg igen nagy, lapos porcellán-tál fenekére) öntjük. Ha már kissé kihült, kézzel meggyúrjuk és ha azt látnánk, hogy morzsás, még egy-két kávéskanál vizet adunk hozzá, viszont ha híg, még egy kis szitált cukrot. Ez az alapkeverék. Ezt azután eloszthatjuk négy vagy ahány részre akarjuk és például egyik részt fehéren hagyva, csak pár csepp citrom-esszenciát keverünk hozzá; a másik részt néhány csepp sáfránnyal festjük és narancsízrel keverjük, a harmadikat rózsaszínre festjük és vanília-íz adunk hozzá, a negyediket halványlilára színezzük vagy halvány-zöldre és e szerint vagy ibolyaillatot, vagy mandula-esszenciát adunk hozzá. Négyszögletűre vágva be lehet papirosba is takarni, de talán még szebb, ha

apró kerek-, félhold- vagy henger-alaku bonbont formálunk belőle.

Még talán ennél is egyszerűbb az úgynevezett *amerikai krém-bonbons* készítése, mely amellet, hogy igen biztos, még rendkívül díszes is.

Ehhez legjobb a lisztfinomságu, úgynevezett torta bevonó cukrot venni. Például a citromkrém-bonbon így készül: Félfont bevonó-cukorhoz (ez megnedvesítve meglepő kevésre össze-megy) keverjük egy kávéskanál citrom-levet, azután egy to-jásnak keményre vert habját. Egy fölfordított nagy porcellán-tál fenekét is hintsük be vékonyan cukorral, erre fordítsuk ki a keveréket és egy hengeralakú tiszta üveggel, melyet szintén becukroztunk, sodorjuk ki körülbelül másfél centiméter vas-tagra. Vagy késsel alakítsunk belőle szép, kerek bonbonokat, vagy akkora szűrővel, mint egy koronás pénzdarab, vágjuk ki. De a szűrőt minden egyes bonbon kiszűrásánál száraz cu-korporba kell mártanunk. Azután tegyük a tetejére egy kis szelet cukrozott citromhéjat. Narancsbonbont ugyanígy készí-tünk egy kanál narancslével és pár csepp sáfránnyal; a bonbon tetejére parányi szelet cukros narancshéj jön. Halványzöld bon-bonra egy kis darab angelikát teszünk, rózsaszínű és rózsafü-bonbonokra cukrozott rózsaszirm-darabkát (egy lat 10 fillér, de igen kevés kell belőle), halványlilára cukrozott ibolyaszir-mot (az ár ugyanaz). Kávé, csokoládé, mandula, mogyoró, dió-ízű bonbont is készíthetünk. A változatok jóformán munkaköz-ben ötlenek az ember eszébe.

Végre, aki már a szalonbonbont jól tudja készíteni az első recept szerint, az bevonhatja azután csokoláddal is. Ehhez kü-lön minőségű, úgynevezett csokolád mártótömeget kapni min-den jobb csemegekereskedésben. Ezt minden egyéb anyag hoz-závegyítése nélkül csak föl kell a langyos sütőben olvasztani és a fondant-tömegből alakított golyókat ebbe mártjuk. Majd két villával kivéve lerakjuk porcellán vagy üveglapra és hűvös helyen megszáritjuk.

Ha például bazárok számára dolgozunk, a sátor asztalán is, vagy például a dobozokban, kosárákban elrendezett édes-ségek között is szép változatosságot teremt néhány gyümölcs-csel készített dolog. A kristályozott, vagy cukrozott gyümölcsöt nem írjuk le, mert ez nagyon ismert, hanem például jó terv az, ha hámozott és megtört fehér mandulából, porcukor-ból és tojásfehéréből marcipán-tömeget készítünk; ezt használ-hatjuk igen jól arra, hogy például szép minőségű datolyát az

oldalán óvatosan fölvergünk; a magját kivesszük és egy jó kávéskanálnyit töltünk helyébe a marcipán-tömegből, de úgy, hogy oldalt kilássék. Akár fehéren hagyjuk, akár halványzöldre színezzük, a datolya igen szép hatása.

Ugyanebből a tömegből fehéren egy jó nagy borsónyt a mag nélkül kapható cukrozott cseresznye üregébe is tehetünk.

Ha ilyen vegyes „dessert kosárcákát“ valaki csinosan tud összeállítani, bazárokon jóformán csálhatatlanul mindig jó vásárt fog csinálni velük.

Ez esetben kosarasnál a legegyszerűbb apró kosárcákát vesszük meg és egy-két kis szalagcsokor tízszer olyan díszessé változtatja.

Mint mondtuk, süteményre, tortákra teljesen fölösleges receptekkel szolgálni itt; ha egy-két jó főzőkönyvet olyan céllal nézünk át, hogy azok lehetőleg nagy változatosságot nyújtsanak, mindenesetre bőven megtaláljuk azt, amire szükségünk van.

Aki arra a szintén hálás dologra vállalkozik, hogy például fogadó-esték, házi-bálok stb. hideg buffet-jét lássa el, annak a sütemény, sandwich és egyéb effajta dolog receptjein kívül szüksége van néhány jó hideg ital készítésének ismeretére is. Külföldről Magyarországra is kezd terjedni az a jó szokás, hogy a bort nemcsak tisztán, vegyítetlenül szervirozzák, hanem az éppen oly észszerű, mint üdítő és kellemes vegyületekben, amelyeknek neve *bowl* vagy *cup*. Ezek közül a három leghíresebb a vörösbor keverék (*claret cup*), a pezsgős keverék (*champagne cup*) és a bola.

Külföldön már igen nagyot néznének az illetőre, aki például a buffet-asztalnál az ilyen italt nem találná elég erősnek. Az emberek elegáns társaságban *üdítő* és nem *hevítő* italokat szoktak inni.

A *claret cup* így készül: 1 itce vörösbor, 1 üveg szódavíz, 4 evőkanál porcukor, 1 likörös pohár maraschinó vagy konyak, 1 kis gally borics és 3—4 szelet friss uborka vagy dinnye, ha idenye van; ha nincs, akkor két kerek szelet narancs, melyből a magot kivettük.

A bort és szódát megelőzőleg jégen tartjuk pár óráig. Rövid idővel a használat előtt összekeverjük mindezt egy nagy, bőszerű üvegcorsóban és beleteszünk egy ökölnyi darab szép, tiszta cukrász-jeget. Az uborka, dinnye vagy narancs csak mintegy öt percig maradjon benne.

Pezsgő-cup. 1 itcés üveg pezsgő, 2 üveg szódavíz, 1 likő-

rös pohár konyak vagy naracsszesz, 2 evőkanál porcukor, egy kis gally borics, egy-két szelet vékonyan hámozott citromhéj. Teljesen úgy készül, mint az előbbi.

Bola. 1 literes üveg jó fehérbor, 1 üveg szódavíz, 1—2 szelet friss uborka, 1 egész citrom lereszelt héja, jég és porcukor tetszés szerint és ha szamóca-idény van, 8—10 félbevágott szamóca ússzék az ital tetején.

Minden elegáns háziasszony tudja, hogy az ilyen *bowl*, vagy *cup*, ha vacsoránál szerepel, erősebbre készíthető, de például táncestély buffetje, vagy tennisz-parthie buffetje számára nem való igen erőre készíteni. Az adott receptek éppen a középútat jelölik; vacsorához erősebben, más alkalomra gyöngébben keverhetjük.

A buffet-asztalokra való fagylaltok, kocsonyák, parfait-k készítésénél megint nem szükség a részletekbe belemennünk; ezek szintén nagyon ismeretes dolgok. De egy-két speciális francia és angol édességet ide iktatunk, valamint egy-két újítást is a főlszolgálásban.

Csinos, ha például a poharakba, jégüveg-csészékbe rakott fehér citromfagylaltba egy félkör-alakú, keskeny citromszeletet állítunk bele, héjas felével lefelé; az ananász-fagylaltra egy szeletke cukrozott ananászt, az eper-fagylaltra egy-két szem cukorban eltett szamócát tehetünk; narancs-fagylaltra egy szelet narancsot; valami rózsaszínű fagylaltra egy szelet fekete diót vagy egy fél cukros reine claude-ot stb.

Szép a fagylaltot üres félnarancs héjakban szolgálni föl, ha a félnarancs aljáról levágtunk egy szeletkét, hogy jól megálljon a tálcán.

Igen divatba jöttek a sorbet nevű keverékek, melyeknek igen sok faja ismeretes.

Eredetileg nem volt egyéb, mint a Keleten annyira kedvelt sherbet, citromléből vagy más savanykás gyümölcsből, alapját képezve a punchnak.

Nagyon változatos módon lehet készíteni, tojással, vagy anélkül, különféle szeszekkel, finom borokkal, fűszerekkel. Mivel ezáltal nagyon eltér az eredeti citromos és rumos víztől, megkülönböztetésül *sorbet* nevet kapott.

Ime az egész sorozata a finom jeges sorbeteknek:

Bármely gyümölcs-sorbetet lehet így készíteni, még pusztá gyümölcslikőrrel is. De ezek inkább hasonlók az eredeti sherbethez és fagylalthoz, mint az erősen szeszes sorbetekhez.

Sorbet à la cardinal. Maraschino- és küraszó-keverékből

áll, melyhez jeges málnavizet és cukros citromlevet kell adni, azután kárminnal festeni.

Xérési szőlő-sorbet. Jeges citromlével bodzavirág-levet és jó sherryt keverünk, hámozott és magozott szőlőt adva hozzá, miután ezt maraschino-szirupban áztattuk.

Piszke-sorbet maraschinoval. A zöld piszkét vízben cukorral megfőzzük, citromlevet és valami zöld festő-növényt teszünk hozzá, azután kihűtve, jégre helyezzük.

Cseresznye-sorbet. Kimagozott finom cseresznyéhez adj négy rész súlyu törött cukrot, öntsd le forró vízzel és hagyd kihűlni. Azután szitán áttörve, fessd meg kárminnal, önts hozzá kevés cseresznye-likőrt és tedd jégre; ha félig megfagyott, keverj bele habbá vert három tojás fehérét, melybe cukrot kevertél, tedd jégre, ha megfagyott, önts rá újból cseresznyeszest és fagyaszd meg újra.

Eper-sorbet. Eper levét félig megfagyasztva, rummal vagy brandyval és küraszóval kell keverni és egészen megfagyasztani.

Adjuk föl így, vagy pedig cukros citromlébe áztatott friss eperrel. Mikor félig fagyott, maraschinot öntünk hozzá s azzal teljesen megfagyasztjuk. Kimagozott és szirupba áztatott, maraschinoval leöntött cseresznyével adjuk föl.

Sorbet à la St. Julien. Kellő mennyiségű muskotályszőlőt hámozva és magozva, meg kell mérni, négy hámozott banánnal és friss magozott szőlővel összekeverni. Cukrot oldunk föl forró vízben, a gyümölcsre öntjük, azután együtt áttörjük; mikor kihült St. Julien claretet öntünk hozzá s azzal jégbe tesszük; három tojásnak keményre vert fehérét belekeverve, kárminnal festjük s megfagyasztva föladjuk.

Azokat, akik a csemegekészítés különböző ágai közül például a bazárok számára való munkát választják, figyelmükbe ajánljuk a tetszetős csomagolásra vonatkozó utasításokat, melyeket a *Bazárok*-ról szóló fejezetben találunk.

Amint valaki csak egyszer-kétszer is próbálkozott csinos csomagolási módok kitalálásával; egy-egy tetszetős minőségű papiros, néhány leragasztásra való arany-ezüst csillag vagy egy-egy csinos színű szalag elég arra, hogy új meg új eszmét adjon, amelyet aztán hatásosan lehet értékesíteni.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Bazárok.

Ha vannak szavak, amelyek kimondására százféle értelmű visszhang a felelet, úgy közöttük bizonyára ott van ez a szó is: Jótékonyági bazárok. Van, aki rajong az eszméért, van, aki borzad tőle. Némelyek minden egyébnél célszerűbbnek, a pénzgyűjtés legkitünőbb eszközének tartják, mások ismét a legnagyobb idő- és munkapazarlásnak. Vannak, akik azt mondják, hogy legszebb emberi érzéseinket ébreszti föl, a másokért való önzetlen fáradozást, áldozatkészséget; míg a másik erre azzal vág vissza, hogy inkább a hiúságot, vetélkedést, szereplési vágyat. Emberbaráti intézménynek ugyanoly tisztán látják némelyek, mint emberkínzó intézménynek mások.

Arra, hogy mindebben az igazság megint csak a középúton van, alig kell ráutalnunk, mert hiszen először is „aki hagszik, annak soha sincs igaza“, de viszont annak is ugyan-csak ritkán van, aki minden föntartás nélkül rajong valamiért.

Mennél többet lát az ember a nagy jótékonyági intézmények dolgával kapcsolatban a bazárokból, egyre világosabban áll előtte az, hogy bizony, ha végiggondoljuk, mennyi költekezés; időből, munkából mekkora tökebefektetés megy végbe előzetesen, mielőtt a célnak magának csak egy fillér is jutna; ha elgondoljuk, hogy eleinte, mikor a pénzt gyűjteni kellene, inkább szórja a bazár minden munkása festői sátorok fölszerelésére, virágdíszre, zenére, esetleg jelmezekre, akkor bizony akaratlanul is azt mondjuk, miért is szükséges hát az emberiség adakozó részét ilyen módon édesgetni oda? Nem volna-e óriási idő- és munkakimélés, ha mindenki beküldené azt, amit a jótékony

célra szánhat, ahelyett, hogy az egyik mint bizottsági tag el-kocsizna egy csomó pénzt, a másik előzetesen uzsonnákra hívná meg a bizottságot, a harmadik a sátorára meg a maga „bazar-toalett“-jére költene sokat? Meg talán a vásárló sem veszene vele, ha például öt koronát elküldene és nem kapna cserébe semmit, mintha belépő-jegyre, gomblyukcsokorra és egyáltalán nem égetően szükséges vázára, hamutartóra, kanapé-vánkosra és arcképkeretre elköltene mintegy húsz koronát.

Van benne valami, hogy egy kicsit, — hogy is mondjuk diszkréten? — egy kicsit *nagykorúbb* lenne az eljárás az ada-kozók részéről, ha hűhó nélkül adnának.

Csakhogy erre a másik tábor, a tapasztalat erős alapján állva, azt mondja: *Ha* adnának! Csakhogy könnyebb ám a ba-zárokkal járó ünnepi fény, zaj, vígság szuggeráló hatása alatt némelyiktől ötven koronát megkapni, mint anélkül ötöt. És eb-ben sok a tagadhatatlan igazság.

De mi több, az is áll, hogy maguk azok, akiket a bazáro-kban való részvételre fölkértek, szintén rendesen sokszorosan többet áldoznak munkából, pénzből a bazármunka élvezetes iz-galma alatt, mintha csupán, mondjuk egy-egy gyűjtőívre kel-lene odaírni a nevüket. Gondoljuk csak végig; valakinek pél-dául sátra van; még ha a bele való tárgyak zömét másoktól kapja is, mennyi minden részlet marad, aminek a szükséges volta csak később, a költségvetés megállapítása után jut eszébe. És ekkor aztán inkább pótolja a magáéból, semhogv a sátor sikere ezen múljk.

És ugyan ki közöttünk az a csalhatatlan bíró, aki igazság-talanság nélkül el tudná döntení, hogv mindebben mennyi a személyes hiúság és mennyi az áldozatkészség? Lehetetlen ta-gadnunk, hogy magában abban, ahogv az embereket a bazárra készülés közben a lelkesedés magával ragadja és eltéríti a papi-ronon történt számvetésükhöz való ragaszkodástól, van bizony nagyon sok szép is és ez a sok szép talán szintén nem kerülne fölszínre ilyen alkalom nélkül.

És ha már a bazár elárusítóinak is, vevőinek is azt mu-tatja a magatartása, hogv az emberi természet úgy van meg-alkotva, hogv egy kis élvezetes izgalom sok szépre, nemesre ráviszi, talán többre, mint a legbölcsebb, legmeggyőzőbb argu-mentum, hát csoda-e, ha a bazárok bizony ki nem vesznek, sőt sok helyen egyre nőni látszik a fontosságuk?

Éppen ezért aztán szembe kell nézni a kérdéssel, hogvha már bazárok vannak és valószínűleg mindig lesznek, mi a leg-

célszerűbb munka ezekkel összefüggésben azok számára, akiket fölkérnek a segítségre. Érdemes a dolognak néhány percet szentelni, mert a bazárok sátrainak felszerelése nemcsak a jó-módu műkedvelőnek nyújt teret, aki elég szerencsés arra, hogy pénzt és időt bőkezűen adhasson valami jó célra, hanem annak is, aki pénzt akar keresni. Hogy ez utóbbiak csakugyan jó alkalmat találnak céljukra a bazárokbán, látszik azokból a hirdetések-ből, melyeket éppen francia és angol meg amerikai lapokban olvasunk leggyakrabban, ugyanis hogy: „X. Y. jutányosan készít tárgyakat kézimunkasátrak számára; — vagy játékszereket készít, babákat öltöztet föl, süteményes sátrak számára készít díszkosarakat; — elvállalja a sátrak földíszítését megadott színterv szerint stb.“

Nem rejlik-e valamennyi hirdetésben egy-egy segítő-gondolat az olyanok számára, akik pénzt akarnak keresni ügyes kézzel, okos ötletekkel?

Bármilyen legyen is az összefüggés, amelyben valami készülődő bazárral állunk, a legszükségesebb és legbölcsebb dolog az, ha habozás nélkül nézünk szembe azzal a ténnyel, hogy a bazárok is az olyan dolgok közé tartoznak, amelyek óriásit javultak a mindenüvé elterjedő, művészi irányu, jó ízlés következtében.

És nemcsak a tárgyakban magukban nyilvánul meg az ízlés azon az igazán helyes módon, hogy *olcsó és egyszerű dolog is lehet kitűnő ízlésű, csak ne akarjon drágábbnak és pompásabbnak látszani, mint a milyen*, hanem határozottan a bazárok résztvevőinek eljárásában is hasonlíthatatlanul több ma a jó ízlés, mint amilyenről régebben hallottunk. Ma már igazán a szomorú kivételek közé tartozik az olyan bazár, ahol ízléstelen, céltalan és értéktelen holmit kötnek rá a vásárlóra, még pedig úgy, hogy ezért nem is kevesebbet, hanem többet kell fizetnie annál, mint amennyit a boltban adna ki olyan tárgyért, amelyet maga keres ki ízlése, igénye, szükséglete szerint. — Ma már a legtöbb bazárban igen jól lehet vásárolni sokszor, amit megkönnyít az is, hogy egyre több és több célszerű tárgy foglal helyet a sátrak polcain, ahol régen csakis dísz tárgyak, kézimunkák voltak. Ma már igen előkelő körök részvétele mellett tartott bazárokbán sem lep meg senkit, ha valaki mosdószappant, szárított és befőtt gyümölcsöt, lekvárt, konzerveket vesz, a kézimunkasátorban pedig portörölköt, tányér- és pohárruhát stb.

És mivel az egész áramlat az, hogy árusítók is, vevők is megokosodtak, jó ha a bazárok számára dolgozó hölgyek is

ezt tartják szem előtt, hogy ne nézzük le embertársainknak sem esztét, sem izlését; tétélezzük föl róluk, hogy ők is meg tudják ítélni, mire érdemes a pénzüket elkölteniök.

Ha valahol, úgy igazán a bazárok keretében, a tárgyak megválasztásánál is beigazolódik a régi abc-és könyvek bölcs mondása: „Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak“. — És ne köss rá dísz tárgynak nevezett porcellán szörnyállatokat; merev pamutatlaszra, merev lakkfestékkel, mereven festett rózsákat és használt póstabélyegek borzalmas csúnyaságával elrútított üvegtálat.

Bármennyire kiküszöbölöd azonban ezt is, azt is, azért a világért ki ne küszöböld sehonnan az olcsó tárgyakat. Már mint az izlésesen egyszerű tárgyaknak azt a fajtát, amelyet adhatsz olcsón, mert soha ne feledd, hogy a bazárokbba mégis elsősorban nem szükségletük fedezéséért, hanem szívésségből és áldozatkészségből mennek az emberek. Körülbelül mindenki tisztában van azzal, hogy mennyit költhet el egy-egy bazáron (esetleg hogy mennyit az egyes sátrak közül azokban, ahol ismerősei vannak) és ha még csak hire sincs olyan áru-tárgynak, amelyre az ő költségvetése rúg, hanem esetleg valamennyi mintegy még egyszer olyan drága, tehát igen gyakran nem hogy megkétszerezi az előirányzott összeget, hanem valami mást kétszerez meg, a lépteit és szépen elszede a bazárból.

Hogy még az átlag igazán vagyonos közönségnek is mennyire kedvére való az, ha jóformán minden sátor képes nekik csinosága mellett is olcsó tárggyal szolgálni, az eléggé tisztán állott előttem a londoni *Queen's Fête*-en, a királyné és a Lord mayor protektorátusa alatt álló nagy bazáron, ahol a Magyarország nagylelkűségéből fölszerelt, igazán kincses magyar sátorban Wellington hercegnével és két leányával áruktam együtt. Csak természetes, hogy ezeknek a magasrangu hölgyeknek a személyes ismerősei is hasonló körből kerültek ki és bizony azért igen sokan közülük, a valódi előkelő ember őszinteségével és egyszerűségével ki is mondta, hogy valami nem nagyon drágát, ilyen meg ilyen árút szeretnének, mert hát persze nemcsak ez az egy sátor az, ahol kell venniök, hanem ott van a skót szötte-, meg az írországi csipkesátor, aztán az amerikai, meg a francia nagykövetség hölgyeinek a sátora és így tovább.

Szóval, akár kisebb, akár nagyobb körben tartsák is a bazárt, ne feledjük, hogy sohasem mi vagyunk az egyedüliek, akik kedvéért a vevőnek áldoznia kell.

Először is tehát milyen sátorok népszerűek rendesen? A dísztárgyak (üveg, porcellán, ezüst, bőr, fa) sátra, a kézimunka, a virág és gyümölcs, az édességek, a könyv és papíráru, a háztartási dolgok és a játékszerek sátra. Ezeket aztán módosítani lehet, de főbb körvonalaiban mindig ez az összeállítás látható a bazárookban.

Hellyel-közzel nagy sikeréről hall az ember az olyasminek is, mint „csipke- és szalagmaradékok“, „blúzra- és kötényrevalók“ sátra; hogy ilyeneket rendez-e be valaki, az persze attól függ, ha sikerült-e ilyesminből nagy készletet jutányosan beszereznie a bizottságnak, vagy esetleg kaptak-e ajándékba effélét; meg az amerikai „recept-sátor“, ahol minden eladásra szánt tortából, kalácsból, galantineból, gyümölcsédességből lehetett költséül egy-egy darabot venni az illető dolog receptjével együtt.

Mindenekelőtt a sátrak összeállítása, díszítése az első kérdés. Voltaképp ma már nem is igen helyes a sátor elnevezés, mert, ha csak nem igazán a szabadban van, rendesen inkább páholyfülkékhez, apró szobához hasonlítanak. Ez maga is több lehetőséget nyújt a díszítésre, amelyet ahhoz értő nők gyakran pénzért, hivatásszerűen végeznek az egész bizottság számára.

Gyönyörű gondolat volt az ilyen sátrak díszítése közül az a virágosbolt, mely maga nagy virágkosarat ábrázolt. Alapállvány gyanánt mindössze négy lécz volt pedig összeszögezve X alakra.

Ehhez aztán szalmaszínű gyékényfonatot vettek, olyan szélességben, amilyent a sátor asztalának magassága megkívánt; a felső léchez végig simára odaszögezték; alul, a lécek találkozásánál összefogták és összeszögezték, itt néhány méter rózsaszín szatinból nagy csokrot kötöttek; ugyanolyan díszítette a kosárnak hajlós spanyolnádból készített igen magas fülét. Ha az asztallap ahelyett, hogy egyenes volna, esetleg félkör-alaku vonalban hajlik kifelé, a hatás még szebb.

Ugyanilyen kosárfélét aranyozott vagy barnára fényezett nádból, bambuszbotokból is szépen lehet készíteni. Virág-, gyümölcs-, de sőt süteményes-sátornak mindig jó hatása az ilyen.

Egy másik, amelyben leginkább apró ékszerfélét, brocheokat, dísztüket, szerencsekarpereceket árultak, ékszerszekrényt ábrázolt fölnyitott tetővel s ezt is sokan utánózták. Az asztaltól lefelé menő függőleges oldal ilyenkor vagy bőrt utánzó szépszínű viaszos vászonnal (gránátszín vagy sötétzöld a legszebb),

vagy olcsó peluche-sel van behúzva; két oldalt erős ércpántot utánzó kéregpapir-léccel, amelyet ezüst- vagy arany-papir főd; középen ugyanilyen anyagból zár, benne óriási kulcs. A háttérben, az árusítók mögött emelkedik az ékszerszekrény kinyitott födele; bőr vagy peluche széléből, így kinyitva, persze nem sok látszik, hanem a tető belseje annál csinosabban díszíthető világos színű, ráncolt kelmével, melyet szabályosan elhelyezett, nagy szegfejeket utánzó aranypapir-karikák tartanak le. Ez igen szépen utánozza a selyemmel kipárnázott tetőket. Ugyanez bonbonniéret is ábrázolhat cukor-sátor gyanánt.

Mindig kedveltek maradnak az olyan díszítésű sátrak, melyekben egy-egy virág az uralkodó motívum. Ilyenkor a sátor redőzete is rendesen a krizantémumnak sárga, a pipacsnak piros vagy a rózsának jellemző színét tünteti föl, de ne feledjük, hogy a tárgyak hatásos elhelyezése kedvéért mindig jó, ha az ilyen színek mellett a fehér is ott van; maga az asztal meg a polcok mégis csak fehérrel beborítva a legalkalmasabbak háttér gyanánt.

A virágdísz aztán igen sok munkát ad annak, aki sátort szerel föl. Csinálhatunk virágokból egész koszorút, amely a sátor egész faalkotmányát főd, de viszont sok más mód is kínálkozik. Ezt már a rendelkezésünkre álló hely dönti el. De nagyon hatásos, ha például virágjelvényes sátorban minden elárúsító maga is visel ilyen jelvényt. Nagyon szépek e célra a *jelmezfejek*, vagyis ha az illetők feje, hajdísze egy-egy nagy rózsát, orchideát, fuksziát, vagy százszorszépet mutat. Persze ehelyett egyszerűen a hajba tűzött virág is szép. Mivel pedig most nagyon szokásos, hogy a bazárokon gyermekek is segítsenek a felnőtteknek, például a néhány filléres cukorcsomagoknak s evvél apróságnak tálcákon való körülhordozásával, igen csinos, ha a sátrakhoz tartozó apró „alkalmazottak” is ugyanazt a virágjelmezt vagy jelmezfejet viselik. Az ilyen jelmeznek (Szegfű. Pipacs. Százszorszép. Napraforgó.) olcsó anyaga a színes muszlin és krepp-papiros.

A virágdíszű sátrakon kívül szépek még a kerti házakat ábrázolók is, melyek faágakból vannak összeállítva és zöld kúszó-növényekkel áttekerve. Japáni, lampionos házikó, vagy napernyő mint tetőzet mindig csinosak, de ezt már nem szükséges leírni.

Egy játékszeres sátornak gyönyörű keretet adott az, hogy a tetőléctől le, jobbra-balra egészen az asztalig az ismert játékszerből, a tányérnagyságu karikából volt fölszegezve egy sor;

tarka meg aranyos papiros tekerte át valamennyit, így a hatás színes volt és gazdag. Egy másik sátoron csupa léggömb volt rövid zsinegeken megerősítve és ez volt a keret, egy harmadik sátor kerete ismét csupa tarka labdából volt.

Nagyon széppé lehet tenni az asztal magasságától lefelé menő homloklapot és esetleg a tetőről lefüggő redőzetet vagy függönyrészeket, ha csak egy kicsit is értünk a könnyű és hatásos stencil-festéshez. Ha például fehér vagy krémszínű kelme az alap (az olcsó cassia-kelme azért nagyon jó, mert jutányos ára mellett is gyönyörű színekben kapható és alkalmas a redőzésre is, a festésre) stencil-mintával hatásos rózsá-, babér-, szőlő-füzérek festhetünk rá; ez utóbbi például borkóstoló-sátor díszéül volna szép a már meglehetősen unalomig ismert „nagy hordó” helyett.

Ugyancsak a stencil-festésre így bazárok alkalmával ezerféle más alkalom is nyílik annak, aki ért hozzá, mert például szebbet már alig képzelhetni, mint volt az az *ibolya-sátor*, ahol minden árusított dolog ezzel a virággal volt összefüggésben. Ibolya-illatszer, ecet, ibolya-por sachet-k, ibolya-szappan, ibolyaillatos halványlila levélpapiros, ugyanilyen színű zsebkendő-tartók, fátyol- és keztyű-tartók. Képzelhetni, hogy a dobozok, borítékok díszítését néhány odavetett, festett ibolya mennyire emelte.

Sokszor veszik igénybe bazároknál annak a munkáját is, aki például csinosan tud tárgyakat becsomagolni. Olyan tárgyakat értünk, melyek már előre becsomagolva kerülnek eladásra. Valóságos díszítő vonásává lehet a sátornak a csinos csomagolás; például mondjuk, ha minden tárgy fényes fehér papirosban van és a választott szalag színe (piros, aransárga, mandula-zöld) mindegyiken egyforma. Vagy a fehér-arany is igen szép színterv; ha a fehér papirost arany zsinórral kötik át és készen, meglakkozott hátlapu aranycsillaggal ragasztják le.

Ha azután arra térünk rá, hogy maguk a *tárgyak* mik lehetnek, amelyeket bazárok számára készíthetni, erre azt felelhetjük, hogy például magának ennek a könyvnek is alig van olyan fejezete, ahonnan ne lehetne a tárgyaknak egész seregét keresni ki. Festéssel díszített tárgyak, bőr- vagy érc-munka, csipke, himzés, illatszer, édességek, könnyű varrással előállított munkák teszik voltaképp minđig a bazárok tartalmát, éppen ezért az ily tárgyak fölsorolása helyett rövidebb dolog olvasóinkat a könyv ilyen tárgyú fejezeteire utalni.

Annak, akit valami jótékony egyesület vagy templom,

vagy bármi olyan intézmény keretében többször szólítanak föl ilyen segítségre, nem ajánlhatom eléggé, hogy szokják meg azt, ami óriási időt és fejtörést kimél meg, ha egy-egy ilyen fel-szólítás megérkezik, ugyanis amint valami divatlapot, kézi-munka-lapot, rajzminta-gyűjteményt vagy szebb árjegyzéket átnézett, vágja ki és tegye el (könnybe ragasztva a legjobb) mindazokat az ábrákat, amelyek nyomán aztán dolgozhatnak. Még ha a tárgy maga ismeretes és nem új is, összeállításában, díszítésében sok új vonást nyerünk így. A jól ismert színházi látszó-táskák, kézimunka-tarsolyok, tűpárnák, kerti vánkoshuzatok, keztyűtartók, illatszerpárnák, írómappák, tűkönyvek, tálcá-, asztal- és pohárszék-terítők is mind szinte egészen új tárgyakká válhatnak, ha új díszítési módokat alkalmazunk.

Ha ez az eljárás időt és fejtörést kimél meg, viszont nagy pénzmegtakarítást pedig azzal érhetni el, ha az ilyen bazár-alkalmak céljából (kivált ha a munkával pénzt óhajt keresni valaki úgy, hogy tőle vegyék meg a tárgyakat) a maradékok végeladását tartja számon valaki; például a selyem-árúházak, a csipke-, szalag-, ruhaszövet-raktárak, a kézimunka- és vászonkereskedések néha igazán rendkívül olcsón adnak el olyan darabokat, amelyek ruhavarrásra már mind kicsinyek, de apróbb tárgyak halomszámmal kerülhetnek ki.

Egy „fehér sátor“ például csupa vászon-, batiszt-, damaszt- és csipke-maradékokból állított ki kis, de csinos, szálhúzással díszített párnahéjakat, tea-készleteket, fagyaltos kendőket; csipkebetétekkel voltak összeállítva pohárszéktakarókká a damaszt-négyszögek; gyönyörű kis fésülő-köpenyekké, alsó derekakká pedig szintén csipkével a pamutbatiszt-maradékok és remek, habszerű gyermekruhákká a fehér pongis-selymet dolgozták föl. Halmozva volt a sátor asztala, pedig nem sok pénzt adtak ki a nyers anyagért; hanem halmozva ugyancsak rövid ideig volt; elkelt onnan az utolsó, tenyérnyi nagyságu pohár alá való kendő is egyetlen egy délután.

A játéksátrak tárgyai közül a felöltöztetett babák, babakelengyék nyujtanak legtöbb módot a pénzszerzésre. Ez megint mind sokkal ismertebb, semhogy szólni kelljen róla.

Marad még a háztartási vagy cukrászati sátor. Magukról az édességek hivatásos, üzletszerű készítéséről, mint pénzkeresetről más fejezetben van szó; itt elég csak annyit mondanunk, hogy aki például szívességből vállalkozik a bazárookban való működésre, jóformán mindig örülhet, ha a süteményes vagy háztartási sátorba osztják be. Ez rendesen népszerű.

A sátor elrendezésénél, ha ennivalókról van szó, még ajánlatosabb a szép, hófehér terítők alkalmazása, mint bármi más sátorban. Az üveg- vagy porcellán-állványokon, tálakon, csipkés papirosra elhelyezett torták, sütemények a maguk gazdag hatása, rózsaszínű, csokolád, mokka, mandula-zöld, narancs-sárga színeivel persze hófehér háttéren mutatnak legtöbbet. Gyönyörű frissiséget kölcsönözhetünk aztán az egész asztalnak, ha a finom, aprólevelű *smilax* kúszó-növény méternyi hosszú indáit vezetjük végig ívekben a hófehérrel leborított asztalokon.

Azt azután a jóízű bazármunkásnak már mondanunk sem kell, hogy amint egy-egy tálról, állványról elkelt a holmi, azt tegye el rögtön, mert semmi sem rontja az egész látvány frissességét úgy, mint a félig vagy egészen üres, morzsás, ragadós tányérok.

Az apróbb édességeknek való dobozok, kosárkák leírását az „Édességek“ című fejezetben adjuk.

Mint olyan tárgyakról, amelyek előállítása nem kerül sokba és amelyek lassan, néhány üres órában elkészíthetők s amellet rendesen jól elkelnek, említhetjük a könnyű kézi festéssel díszített levélpapirosokat, kártyákat, menü-lapocskákat és úgynevezett helykártyákat, melyek vacsorák stb. alkalmával a vendégek helyét jelzik. Mivel most a divat az, hogy menü- és helykártya egyforma díszet mutasson, igen szép összeállításokat lehet kiválasztani, vannak virág, figurális, arabeszk díszűek, rokokó, görög, empire, *art nouveau*-stílűek; de itt is megint remekül lehetne alkalmazni mindent, ami magyar ízlésű, akár ornamentika, akár jelmez-alakok. Néha igazán egy-két ecsetvonással kitűnő hatású, vázlatos virágot, tréfás rajzot lehet odavetni; a közlött minták nyomán és lapokban talált apró rajzok segítségével a bazármunkás ezekből is kitűnő gyűjteményt szerezhet, melynek jó hasznát veszi akkor, mikor eszméket keresni, válogatni már nincs idő, mert maga a kész eszme kivitele is eléggé elfoglalja a bazárok számára dolgozókat.

TIZENHATODIK FEJEZET.

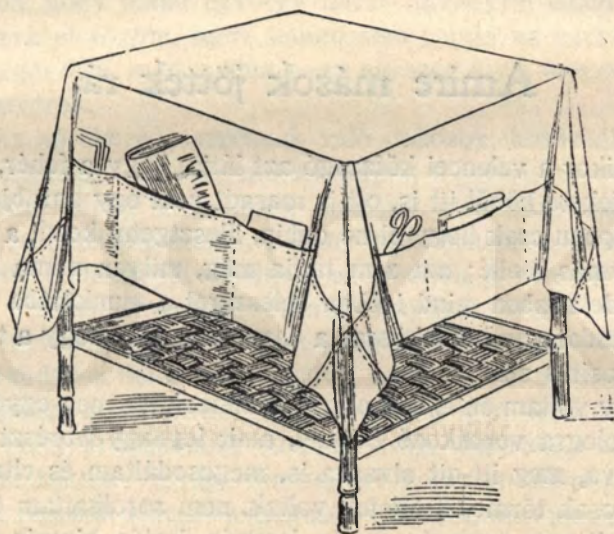
Amire mások jöttek rá.

Mikor a velencei kőfaragó azt látja, hogy a fehér, szürke, vörös, fekete kőből itt is, ott is maradt neki egy darabja, akkor előbb, éppen csak hogy el ne dobja, illesztgetni kezdi a darabokat egymás mellé; azt sem tudja még, milyen minta kerül ki belőle, de közben mind jobban beleszeret a munkájába és most már öntudatosan keresi össze a darabokat, csakhogy a tervezett csoportosítás sikerüljön.

Igy voltam én is sok olyan, kézimunkára meg egyéb praktikus dologra vonatkozó ötlettel, amit legnagyobbreszt élőszóval hallva, meg itt-ott olvasva is, megcsodáltam és eltanúltam. Igazán csak törmelék ötletek voltak, nem sorolhattam őket valamennyit sem a varrás, sem a faragás, festés, himzés csoportjába, mert annyiféle volt köztük, de ha törmelékek voltak is ezek az ötletek, sajnáltam fölhasználatlanul hagyni, mert mindegyikben volt valami abból, aminek révén szinte szeretnem kellett valamennyi ilyen ötletet: arról beszélt mindegyik, hogy mennyi mindent juttat eszébe egy asszonynak az, ha a lelke igazán tele van azzal a gondolattal, hogy az otthonának tetszetős, vonzó volta, kényelme, a családtagokat otthon tartó, lekötő varázsa az ő kezébe van letéve, neki kell tehát mindennek az emelésére mindent megtennie, amit csak tud és — amit a vagyoni helyzete megenged, mert ha ennek a határain túl menve próbálná a házat fölszerelni, diszíteni, azzal nem növelné, hanem csak csökkentené a ház kényelmét és jólétét.

Sohasem felejttem el azt a kifejezést, amellyel Dickens beszél egyik hősnőjének a háztartásáról, otthoni munkálkodá-

sáról, *elegant thrift*-nek, előkelő takarékoságnak nevezi nála azt, amit éppen azért ennél a minden ízében úri asszonynál emleget (a hösnő a Két város történetében), mert eleganciára takarékoság mellett és megfordítva, csakis előkelő lélek képes, közönséges természet soha. Mert az első az eleganciát mintegy a maga lényéből adja hozzá mindenhez, amit cselekszik, vagy ami körülveszi, míg a közönséges természet azt hiszi, hogy a tetszetős, elegáns otthonhoz egy csomó pénz, az kell, de egyéb semmi, mintha az eleganciát, választékosságot is a házhoz lehetne szállítani.

Terítő zsebekkel kerti- vagy varróasztalra.

Olyan asszonyok, leányok ötleteit gyűjtöttem itt össze, akik az előbbi fajtájához tartoznak a háziasszonyoknak és akik az alább felsorolt ötletekben hasonlíthatatlanul többet adtak hozzá a házuk csínosságához, kényelméhez a maguk találékony-ságából, szorgalmából, mintsem pénzből.

Ezért szerettem meg az ötleteiket és ezért óhajtom, hogy mások is megismerjék.

A könyv elején két célt említettem; az egyik annak elmondása volt, hogy szórakozásból mit tehetünk meg a magunk környezetének szépségeért és kényelméért, a másik meg az, hogy mi módon lehet a mai világban már a legkülönbébb állásu, képességű nőnek is találnia valami jövedelmező munkát. Erre a második kérdésre szintén nyertem az életküzdelem sok bátor és

diadalmas harcosától igen meghallgatható tanácsot. Minthogy azok is töredék-ötletek, egy másik fejezetben azokat gyűjtöttem össze külön. Most pedig hadd mondjam el azt, „amire mások jöttek rá“, halljuk egyenesen úgy, ahogy tőlük hallottam.

*

Nyáron át varrásomat, olvasást, mi egyebet szeretek a kertben végezni. De a szél sokszor alkalmatlan, mert varrásomat, himző-selymemet ugyanúgy szanaszét hordja, mint az ujságlapokat, levélpapirost.

Varrtam tehát erős vitorlavászonból, piros perkál szegésekkel, ilyen asztalterítőt, amelynek köröskörül fölhajtott széle egy egész sor, kisebb-nagyobb zsebet ad, amelyekben a könyvet, kézimumkát, levélpapirost, ujságot beletéve bátran otthagyhatom, még ha elszólítanak is egyidőre a kertből.

A terítőt magát vagy pamutszalaggal erősítem a belső oldalán az asztalhoz, vagy négy lapos ólomdarabot teszek a négy sarokzsebbe, hogy a szél ne hajtsa föl. M. L.

*

Sokszor, ha könyvet vagy egyéb csomagot akart valaki a házban postára adni, emlékszem, milyen keresés volt az erős csomagoló-papiros után, pedig mindenki „tisztán emlékezett, hogy még csak nemrég is látott egy szép nagy ívet“ stb. A nagyobb bolti csomagok kitűnő, erős szürke vagy kék csomagoló-papirosára azóta én tettem rá a kezemet. Olcsó, erős kretonneből varrtam egy nagy, lapos táskát, körülbelül akkorát, mint egy-egy napilap; ebbe a táskába először is egy csaknem ugyanekkor, erős kéregpapir-lemezt toltam bele (régí ruhadoboz födeléből vágtam), hogy aztán egyenesen, laposan lehessen a csomagolópapir-íveket belecsúsztatni. Így nem gyűrődnek meg, nem szakadnak el és ha kell, mindig kéznél van. Mellette van a zsineges doboz, amelybe minden érkezett csomag zsinege belekerül üresen maradt cérnaorsókra téve vagy ha rövidebb, csak összetekerve és hurokra kötve. G. A.

*

Édesanyám kelengyéjéből tizenkét szép nagy damaszt asztalkendőm maradt, de oly nagyok, amilyent a mai szokás szerint már nem lehet használni. Mivel levágni egy tenyérnyi darabot is kár lett volna belőlük, mivel pedig azonkívül a rendes abrosznál kisebb tea-abroszok egyre kedveltebbek, amelyeket sokszor csak a színes, posztó asztalterítő fölé tesznek, arra gondoltam, ilyenek gyanánt állítom össze a nagy asztalkendőket csipkebetéttel. Nyertem a tizenkét asztalkendőből négy teázó-

abroszt, kettőt kisebbet, melyeket akkor használok, ha csak kettőnek, legfőlebb háromnak van készítve a tea, mert ezt a két kisebbet csak két-két asztalkendőből állítottam össze, így: sarkokra hajtva mind a kettőt félbevágtam és a négy csúcsot téve egymáshoz, így állítottam össze vagy három újjnyi széles betéttel, mely ugyanolyan vonalban haladt, mint a háromszögletű darabok szélei.

A másik nyolc kendőből két nagyobb terítőt kaptam, mert négyet-négyet tettem össze lencérna csipke-betéttel, de ha valakinek van például néhány szép kerek- vagy csillagalaku csipke-motivuma, azt is szépen belehelyezheti a damasztba. G. I.

*

Mikor az ember fehérhimzést végez, sokszor veszi észre, hogy a legnehezebb részletek egyike minden fehérhimzési mintánál a virágok szára. Keskeny vonalúnak kell lennie és mégis sűrűen varrotnak. Azt találtam, hogy ha a vásznat összehajtom, éppen a virágszárat jelző, előnyomtatott vonal mentén, így veszem kézbe, mintha varrás volna, azután balról jobbfelé haladva sűrűen átvarrom (a vászonból lehető legkevesebbet fogva bele az öltésbe), szép, kemény, domborúan himzett és oly keskeny szárat nyertem, amilyent igazi himzéssel nem tudtam volna elérni. Olga.

*

Mint hangversenyénekesnő sokat utazom, következőképp a ruháim csaknem annyit tartózkodnak a bőröndben, mint a szekrényben. Megérkezésakor alig van néha idő, hogy átvasaltatásra gondoljak; ha az ember szállóban van, nem tudja, rábízhat-e valami költséges ruhát a szobaleányra; viszont ha magánháznál vagyok, alkalmatlanságot nem szeretek okozni. De azt mindenütt könnyen elérhetem, hogy a fürdőkádba jó meleg vizet csavarok a csapból és mikor vagy félig van forró vízzel, fölébe akasztom vagy egy órára a ruhát egy szögön. Legyen az akár posztó-, bársony-, csipke- vagy krepp-ruha, a legmakacsabb gyűrődés is magától kihúzódik. Letitia.

*

Sokszor megtörténik, hogy éppen öltözés közben vesszük észre, hogy egy kapocs vagy gomb lazán áll, vagy talán egy-két öltés fölfeslett a ruhán, a keztyűn. Néha még csak arra sem szívesen szánunk ilyenkor időt, hogy a munkakosarunkhoz, vagy varróasztalunkhoz menjünk, éppen ezért azt találtam ki, hogy a ruhaszekrényem ajtajának a belsejére két rajzszöggel olyan kis készséget szegeztem föl, amely igazán mindent

egyesít magában, ami csak kell, hogy valami apró hibát hirtelen rendbe hozzunk. Húsz cm. széles, negyven cm. hosszú kék, vagy rózsaszín szövetdarab alsó szélét tizenöt cm.-re zsebnek fölhajtottam; ebben van gyűszű, olló, néhány gomb, kapocs kártyára varrva; két oldalt a felső sarokból egy-egy orsó fekete- és fehércérna függ le; a kelme felső szélén pedig tenyérnyi fehér flanell-sáv van, hogy néhány gombostűt, varrótűt könnyen beletűzhessünk a laza kelmébe. Csak azt teszem hozzá, hogy jó, ha megszokjuk, hogy amint egy szál fekete vagy fehér cérnát elhasználtunk, fűzzünk be egy szálát rögtön; jöhet olyan alkalom is, mikor még az is időnyereségnek tetszhetik előttünk, ha be van fűzve.

Még csak azt, hogy ugyanilyent a vendégszobában levő szekrény ajtajára is függesztettem és hogy mennyi elismerést arattam érte olyan vendégektől, akik talán elfeledtek varrókészletet hozni magukkal, azt jóformán dicsekvés nélkül el sem mondhatom. Mary.

*

Jó ideig mindig gombostűket használtam, ha a papírból kivágott szabásminták nyomán szabni akartam valamit. Mióta azonban egyszer megpróbáltam azt, hogy rajpszögekkel erősítsem oda a mintát a kelméhez, meg az asztalhoz (persze, csak puhafa-deszkát érte), azóta sohasem mennék vissza a gombostűhöz. Laura.

*

Valahányszor varrásba fogok, először is fölteszem a bal-karom csuklójára azt a saját találmányu karperec-varróvánkost, amelyet azóta jóformán minden ismerősöm utánzott már, mert nagyon sok fáradságtól megkímél. Harisnyakötőnek való gummiszalagból vágok akkorát, hogy összevarrva fölmenjen a kéz-csuklómra. Ennek a szalagnak a közepére odaerősítek egy puha flanellból vagy bármi más kelméből való kis varróvánkost, akkorát, mint egy fél alma. Fűrészporral, homokkal vagy korpával töltöm meg, erősen odavarrom a gummiszalaghoz és tele-tűzködöm gombostűvel. Munka közben sohasem kell a gombostűkre vadászni és időt is sokat kimélek. W. J.

*

Ruhaköltségre nem szánhatok évenként többet két jó ruhánál. Ezeket jó, megbízható cégnél varratom, még pedig úgy, hogy egyik évben talán egy utcai, könnyű posztó-ruhát, meg egy estélyit varratok, a másik évben egy látogató-ruhát meg egy díszesebb nyárit; azután mindegyiket viselem két évig. (Ha

nem lehet két saisonon át viselni, akkor nem is volt az jól megcsinálva.) Az egyszerűbb aljakat és blúzokat magamnak kell varnom, hogy a két-két szép ruhámra kifussa évenként. Mióta az alábbi dolgot kitaláltam, azóta nemcsak hogy fáradtsággal sokkal kevesebbel jár a varrás, hanem elismerést is olyan sokat kapok az otthon varrott ruháim kitünő szabásáért, hogy egészen büszkévé tesz.

Igy jártam el: Szabattam igen erős vászonból derék-mintát a mértékem szerint, ujjakkal és olyan hosszú oldalrésszel derék alatt, mint valami rövid kabát. Ezt aztán erős gépvarrással összevarrtam; alul egy tojásdad-alaku szövetdarabbal úgygyszólván bezártam, mintha valami zsáknak feneket varrtam volna; az ujjakat szintén így zártam el egy kis kerek szövetdarabbal; mire az egészet megtöltöttem fűrészporral igen szilárdan. És készen volt a legtökéletesebb ruhapróbáló baba, amilyenért, mérték szerint szabva, sokat el kellett volna fizetnem, míg így csupán a mintarajzért fizettem két koronát és a fűrészporért talán tíz fillért. A. V.

*

Nagy gondom van arra, hogy minden egyes ruhából, amely, bármelyik családtag részére, a házba kerül, néhány jó darab folt is legyen; éppen ezért a foltos zacskóm valóságos zsákká növi ki magát néha, amelyet, valamely folt keresésekor igazán munka csak átnézni is. Sok időt kiméltem meg azzal, hogy a foltos zsák szélébe egy legnagyobb fajta kapcsos tűt (biztonsági tűt), szúrok, amelyre aztán, minden újabban oda-került szövetdarabból fölszúrok egy 4—5 centiméternyi darabkát. Ha azt akarom meglátni, van-e ebből vagy abból a kelméből a zsákban, csak a türe fűzőtt kis darabkákat nézem át.

Myra.

*

Egy barátnőm egyszer látta, hogy vesződségesen turkállok a „gombos skatulyám“ mélységeiben valami apró kis gyöngyházgombért. Csak annyit mondott, hogy „a skatulyák erre a célra nem érnek semmit; mindig ki kell végre is az egészet borítani, aztán megint visszasöpörni“, hanem karácsonyra kaptam tőle egy ilyen kis tárgyat a gombjaim számára:

Az egész egy sima, kerek darab kretonne vagy vászon, vagy szatin, körülbelül akkora mint egy tányér; a szegélyeitől néhány centiméternyire gyűrűk vannak rávarrva; az ezekbe befűzőtt zsinór segítségével a szövetdarab szétteríthető egészen simára, azután megint összehúzható. És azóta úgy megszeret-

tem ezt a formát, hogy a cérnaorsóimat, a kapszokat, a kötő és zsinórféléket is külön-külön mind ilyenekben tartom. Lidia.

*

Falun lakom, messze, messze a legkisebb, városnak nevezhető helységtől is, úgy, hogy mikor például eljönnek a téli napok, bizony nehéz a bevásárlás kérdését jól elintézni. Már pedig éppen télen következik el az az alkalom, mikor a praktikus bevásárlásnak legtöbb haszna volna, ugyanis a karácsony. Sokszor éppen mire a karácsonyfa díszére kellene gondolni, alig juthatok be a városba. Ki kellett tehát találnom mindenféle olyant, ami a karácsonyfán szép hatású volna és már elkészíthető jó előre (amellett, hogy sokba se kerüljön). Beszereztem idejében egy jó nagy üveg folyékony-aranyat meg ezüstöt és például ha egy-egy erdei séta alkalmával, mondjuk, szép makkot találok, először is gummi-oldatba mártom, hogy a csésze meg a mag együtt maradjanak, aztán bearanyozom. Akár egyenként, akár zsinorra fűzve gyönyörű dísz a fán az ilyen.

*

Néhány csomag úgynevezett gyémántpor szintén mindig van már néhány héttel karácsony előtt a birtokomban, mert amit csak lehet, ezzel hintek be, mivel szinte megszázszorozza a fa ragyogását. Otthon készült bonbont, csokoládé-édességet, fehér vagy színes krepp papiros-tartókba rakok; ezt a gummiba mártott ecsettel egy kicsit ragadóssá teszem itt-ott, azután gyémántport szórok rá.

*

Ezüst- és arany-papirost ívszámra szintén jó előre beszerzek, ebből csillagokat vágok ki, de úgy, hogy két csillag-alakot egymásra ragasszam, közbefoglalva egy erős pamut-vagy selyem-szálat, amelyre aztán folytatólag egész sor arany-vagy ezüst-csillagot fűzök így föl. Mater familias.

*

Nemrég egy kis vendégszobát kellett fölszerelnem függönnyel, ágyterítővel. Időből is, pénzből is csak igen keveset számhattam rá és mégis igazán gyönyörű lett. Vettem fehérítetlen Bolton-kelmét (vastag pamutlepedő-anyag), aminek szép krém színe éppen olyan, mint a friss vaj színe; ez körülbelül 150 centiméter széles és csak 40 krajcár az ára. A butorkelme ke-

reskedőnél pedig kikerestem olyan harminckrajcáros kretonnet, amelynek a mintája csíkokban van elrendezve. (Azon, amelyet választottam, vízzöld szalagcsokrok fognak össze vadrózsacsomókat.) Ezt fölszabdaltam csíkokra, géppel rávarrtam a függöny-, ágy- és asztalterítő-széléhez közel dísz gyanánt. Beállítottam egy vesszőfonásu olcsó karosszéket, ebbe két párnát varrtam, azt is bevontam ilyen összeállítású anyaggal. Költöttem az egész szobára nyolc forintot és mutat annyit, mintha a díszítő nyolcvanért szerelte volna föl. O. N. M.

*

Anyám és mi, két nővér, élünk együtt. A háztartást anyám viszi; nővérem tanít én meg egy tapéta-műterem tervezője vagyok. Mind a hárman el vagyunk foglalva, úgy, hogy házunk díszítésére, csinosítására talán nem sok idő kerülne, ha azt nem határoztuk volna másfél évvel ezelőtt, amit aztán azóta is a legnagyobb pontossággal tartottunk be. A hónapnak egy napját úgy hívjuk, hogy az a „ház napja“. Ekkor mind a hárman ahhoz látunk hozzá, amit a ház csinosossága kíván meg. Egyszer a sima, színes vászonfüggönyöket mossuk ki, az ablaktáblákon levő rövid muszlin-függönynek is adva egy-egy szépségfürdőt a krémszínű festékes tálban, amelytől gyönyörű színt is, új ruganyosságot is kap; máskor néhány új kis terítőt, tüpárnát varrunk vagy a szőnyegeteket vesszük szigorú szemle alá, nem kell-e neki egy kis dörzsölés a szőnyegszappannal. Ezt az elrendezést már csak azért is nagyon jónak találjuk, mert ha azt látjuk, hogy a jövő hónapban ezen a házszépítő napon valami új anyagot kell vennünk, elkezdünk takarékoskodni reá az egész hónapon keresztül. Molly.

*

Lakásom, mint fővárosi asszonyé, nem elég nagy arra, hogy nekem is legyen külön íróasztalom, de viszont, még a háztartási munka körül is sokszor éreztem szükségét egy olyan kis saroknak, ahol például valami hirtelen jött levélre feleljek, ahol számláimat, adressz-könyvem, háztartási könyvemet tartsam. Valóságos jótétemény számomra egy olyan kis könyves-polc, amely a falra van függesztve, de amely nem nyitott polc, hanem homlokoldala szilárd bükkfadeszke, amely fölülről lefelé lehajtható, mint a régi divatu írószekrények előrésze volt; két kis lánc tartja vízszintes irányban, úgy, hogy ha írni akarok, ez a lecsapó-ajtó asztal gyanánt szolgál. A pol-

con magán, az ajtón belül tintát, tollat, iront tartok; üres papirszeleteket valami jegyzés számára; háztartási kiadásaim könyvét, ismerőseim lakáscímét tartalmazó könyvemet, néhány levélpapirost, levelező-lapot, bélyeget és a főzőkönyvemet. Természetesen a polc elég alacsonyan függ ahhoz, hogy ha széket tolok a lecsapó asztallap elé, az éppen kellő magasságban legyen az íráshoz. A legegyszerűbb falusi asztalos is megcsinálja az ilyen lecsapó-ajtóju könyvpolcot és a rend, a kényelem, az időkimélés, amelyet ennek a révén nyertünk, bőven megéri a csekély árat. Gwendoben.

TARTALOM.

	Oldal
Bevezetés	3
Díszítő-tárgyak könnyű varrással	9
A stencil-festés	26
Fa-festés	43
Bórdíszmunkák	59
Ércverés	78
A csipke	93
Kertészet	113
Butorozás	131
A fafaragás	151
Porcellán- és majolika-festés	165
Műipari tárgyak javítása és tisztítása	177
A műhimzés	186
Csemege-készítmények	204
Bazárok	216
Amire mások jöttek rá	225

Singer és Wolfner kiadása Budapest

Magyar Lányok

Képes hetilap fiatal lányok számára.

Szerkeszti: Tutsek Anna.

Fiatal uri leányok, ifju kisasszonyok egyetlen hetilapja ez a képes heti ujság. Java magyar írók, jeles tollu pedagogusok szólnak meg itten frissen irt munkáikkal, hogy egyfelől szórakoztassák a magyar leányközönséget, másfelől az otthon falai közt átvegyék az iskola nevelő szerepét. Minden évnegyedben két uj regény kezdődik. A Magyar Lányok kiadóhivatala szívesen küld mutatványszámot. Előfizetni minden könyvkereskedésben lehet, vagy közvetlenül a kiadóhivatalnál Budapest, :: VI. ker., Andrássy-ut 10. szám. ::

A Magyar Lányok előfizetési ára:

Egész évre	12 kor.
Fél évre	6 kor.
Negyed évre . . .	3 kor.
Egyes szám ára . .	30 fill.

Singer és Wolfner kiadása Budapest

UJ IDŐK

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI
KÉPES HETILAP

SZERKESZTI

HERCZEG FERENC

VAN a magyar közönségnek egy mindenütt jelenlevő lapja, mely szorgalmasan köpögtat ajtaján minden vasárnapon. Ha nevezetes dolgok történnek valahol az országban, vagy a külföldön: az Uj Idők jelen van ott s közli a legfrissebb képeket. Ha érdekes, szép regény készül valamely irodalmi kiválóság asztalán: az Uj Idők megszerzi s ajánlókul hozza a közönségnek. Ha a szobrász vagy festő műtermében művészi alkotás keletkezik, az Uj Idők hamar hozza híú képét. Ha újat fedez fel a tudomány: az Uj Idők közli mindenki által érthető, élvezetes formában. A színpadról is frissen hozza az érdekességeket: jelen van a falun, a szalonokban, a műhelyben, nyomon követi a magyar kultúra mozzanatait. Az Uj Idők előfizetési ára negyedévre 5 kor. Előfizetni lehet a kiadóhivatalban (Budapest, VI., Andrássy-ut 10.sz. alatt) vagy bármely könyvkereskedésben.

Singer és Wolfner kiadása Budapest

VALÓDI MAGYAR SZAKÁCSKÖNYV

IRTA: ZILAHY ÁGNES.

Hatodik és teljesen átdolgozott, a házi cukrászattal és befőttek készítéséről szóló résszel bővített kiadás.

A szakáscsművészet titkait sehol sem találhatjuk meg olyan magyarosan, kimerítően megírva, mint a Zilahy Ágnes **Valódi magyar szakácskönyvében**, melyből eddig 100.000 példány fogyott el. Ára kötve 4 korona. ㊦ ㊦ ㊦

Singer és Wolfner kiadásai Budapest

HERCZEG FERENC KÖNYVEI:

Regények és elbeszélések	luzre	diak.
Napváros	4.—	6.—
Mesék	—	7.—
A királyné futárja. Regényes tört. Innocent és Mühlbeck rajzaival	4.—	6.—
Szerelmesek	4.—	6.—
Kaland	4.—	6.—
Lélekrablás	3.50	5.50
Böske, Erzsí, Erzsébet	3.50	5.—
Elbeszélések	3.20	5.20
Honszerző	4.—	6.—
Andor és András	3.20	5.20
Pogányok	5.—	7.—
Idegenek között	2.80	4.80
Arianna	3.—	5.—
Egy leány története	3.60	5.60
A Gyurkovics lányok	3.—	5.—
A Gyurkovics fiuk	4.—	6.—
Gyurka és Sándor, a Gyurkovics fiuk folytatása	3.—	5.—
Az első fecske és egyéb elbeszélések	3.—	5.—
Szabolcs házassága	3.20	5.20
Napnyugati mesék	3.20	5.20
Simon Zsuzsa	3.60	5.60
Mutamur	4.—	6.—
Fenn és lenn	4.—	6.—

Színművek:

A kivándorló	2.50	4.50
Déryné ifjasszony	2.50	4.50
Bizánc	2.50	4.50
Kéz kezét mos	2.50	4.50
Balatoni rege	2.50	4.50
Ocskay brigadéros	2.50	4.50
Az első vihar	2.50	4.50
Honthy háza	2.50	4.50
A három testőr, vigjáték	2.50	4.50
A dolovai nábob leánya	2.50	4.50

TUTSEK ANNA KÖNYVEI:

Díszkötésben K

Marietta 5.—

Cilike viszontagságai

I. Cilike rövid ruhában 7.—

II. Cilike menyasszony
lesz 7.—

Rózsák között 7.—

Szélvész kisasszony.

A kastély titka .. 2.80

Udorka. Új élet .. 2.80

Az édes otthon 2.80

Singer és Wolfner kiadásai Budapest

SZOMAHÁZY ISTVÁN MUNKÁI

15 kötetben
diszkötésben.

 Innocent : „MESE AZ IRÓGÉP-
RŐL” című triptikonjával ::

AKÖNYVEK. Kiadtuk Szomaházy Istvánnak összegyűjtött munkáit 15 kötetben, melyek egy ereje teljében, kedve és leleménye virágjában lévő írórt reprezentálnak. Modern és magyar író, aki a mai belletristák között legelső sorban áll, s akinek munkái egymásután mindjobban belementek, belelopódkodtak a magyar közönség rokonszenvébe. Sohasem untat, csupa ötlet, humor, vidámság, mely mosolyra tanítja az olvasót. :: :: :: :: :: ::

SZOMAHÁZY ISTVÁN MUNKÁI

15 KÖTETÉNEK TARTALMA :

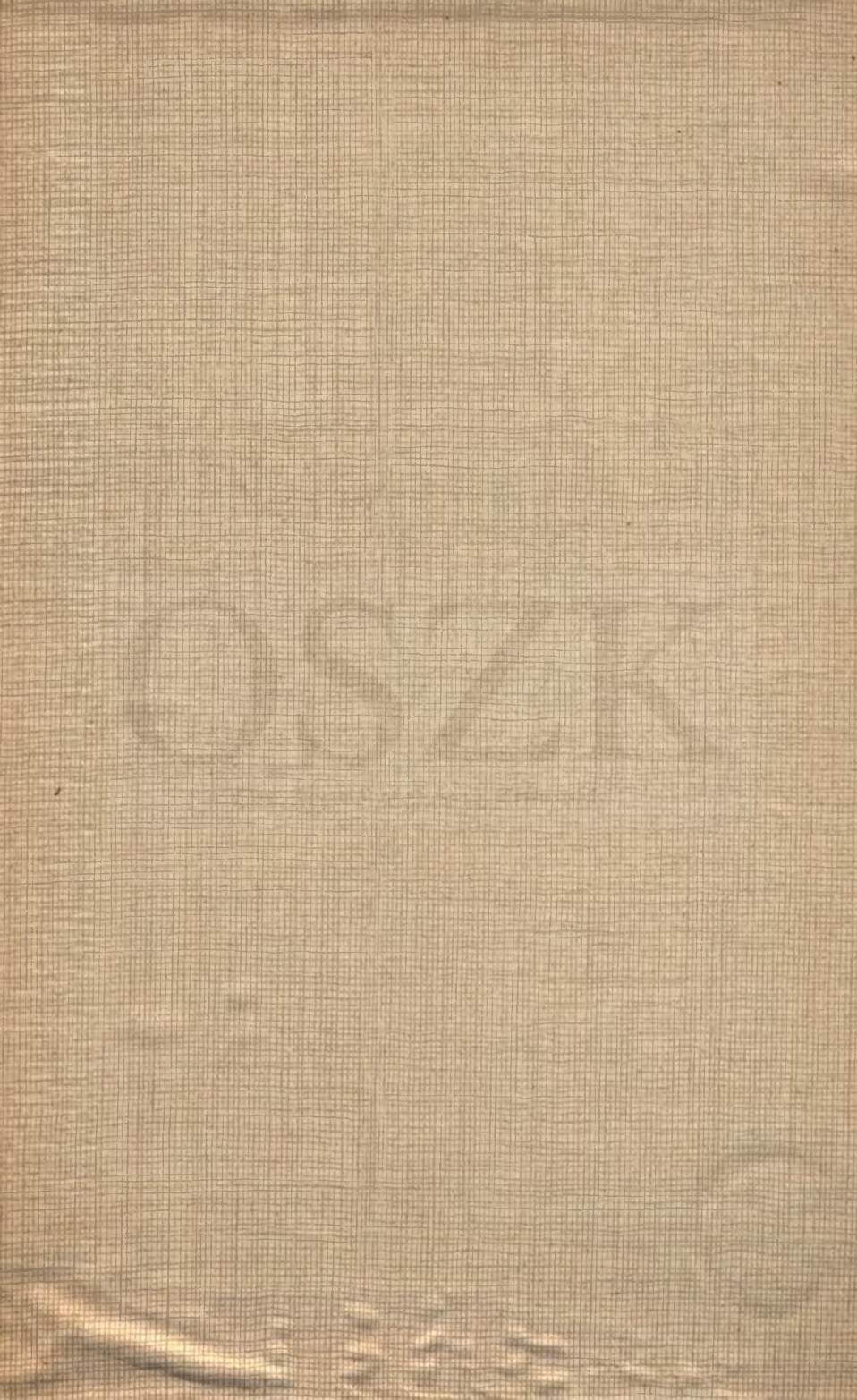
Mesék az írógépről.	A ma krónikája.
A méltóságos asszony.	Lámpafény.
Előadások a feleségképző	A selyemruha és egyéb
akadémián.	elbeszélések.
Aranykód.	Mesék a huszadik
Az utolsó gárdista.	századból.
Siklósi Loew.	A kétszívű Petheő.
A százhuszéves asszony.	A fehér asztal.
A méltóságos asszony	Szilveszter testvér
lovagjai.	álma.

A 15 kötet ára diszkötésben, az egy métert meghaladó, stilszerűen berámázott képpel együtt 96 kor. Törleszthető 3 koronás havi részletekben. :: :: :: ::

100,
MNKV
AUKCIO

OSZK

Central Library of the University of Toronto

